

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

2 februari 2018

WETSONTWERP

**houdende wijzigingen van diverse bepalingen
van het strafrecht, de strafvordering
en het gerechtelijk recht**

**Wetsvoorstel tot wijziging van
de artikelen 216bis en 590 van het Wetboek
van strafvordering betreffende
de minnelijke schikking in strafzaken**

**Wetsvoorstel tot wijziging van
het Wetboek van strafvordering
wat de inperking van de minnelijke
schikking betreft**

**Wetsvoorstel tot wijziging van
het Gerechtelijk Wetboek
wat de rechtsplegingsvergoeding betreft**

**Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek
van strafvordering wat de verhaalbaarheid
van de erelonen en kosten verbonden aan
de bijstand van een advocaat betreft**

VERSLAG VAN DE EERSTE LEZING

NAMENS DE COMMISSIEVOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **Christian BROTCORNE**

Zie:

Doc 54 **2753/ (2017/2018):**

001: Wetsontwerp.
002 tot 004: Amendementen.

Doc 54 **0545/ (2014/2015):**

001: Wetsvoorstel van de heer Van Hecke en mevrouw Khattabi.

Doc 54 **1054/ (2014/2015):**

001: Wetsvoorstel van de heer Vanvelthoven.

Doc 54 **1434/ (2015/2016):**

001: Wetsvoorstel van mevrouw Van Cauter, de heer Dewael
en mevrouw De Wit.

Doc 54 **2386/ (2016/2017):**

001: Wetsvoorstel van de heren Van Hecke en Cheron.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

2 février 2018

PROJET DE LOI

**modifiant diverses dispositions
du droit pénal, de la procédure pénale
et du droit judiciaire**

**Proposition de loi modifiant
les articles 216bis et 590
du Code d'instruction criminelle,
relative à la transaction pénale**

**Proposition de loi modifiant le Code
d'instruction criminelle en ce qui concerne la
réduction du champ d'application
de la transaction**

**Proposition de loi modifiant
le Code judiciaire en ce qui concerne
l'indemnité de procédure**

**Proposition de loi modifiant le Code
d'instruction criminelle en ce qui concerne
la répétabilité des honoraires et des frais liés
à l'assistance d'un avocat**

RAPPORT DE LA PREMIÈRE LECTURE

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE LA JUSTICE
PAR
M. **Christian BROTCORNE**

Voir:

Doc 54 **2753/ (2017/2018):**

001: Projet de loi.
002 à 004: Amendements.

Doc 54 **0545/ (2014/2015):**

001: Proposition de loi de M. Van Hecke et Mme Khattabi.

Doc 54 **1054/ (2014/2015):**

001: Proposition de loi de M. Vanvelthoven.

Doc 54 **1434/ (2015/2016):**

001: Proposition de loi de Mme Van Cauter, M. Dewael
et Mme De Wit.

Doc 54 **2386/ (2016/2017):**

001: Proposition de loi de MM. Van Hecke et Cheron.

7889

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: Philippe Goffin

A. — Vaste leden / Titulaires:

N-VA	Sophie De Wit, Sarah Smeyers, Goedele Uyttensprot, Kristien Van Vaerenbergh
PS	Eric Massin, Laurette Onkelinx, Özlem Özen
MR	Gautier Calomne, Gilles Foret, Philippe Goffin
CD&V	Sonja Becq, Raf Terwingen
Open Vld	Egbert Lachaert, Carina Van Cauter
sp.a	Annick Lambrecht
Ecolo-Groen	Stefaan Van Hecke
cdH	Christian Brotcorne

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Christoph D'Haese, Koenraad Degroote, Daphné Dumery, Wim Van der Donckt, Yoleen Van Camp
Paul-Olivier Delannois, Ahmed Laaouej, Karine Lalieux, Fabienne Winckel
Benoît Friart, Luc Gustin, Philippe Pivin, Stéphanie Thoron
Griet Smaers, Els Van Hoof, Servais Verherstraeten
Katja Gabriëls, Dirk Janssens, Sabien Lahaye-Battheu
David Geerts, Karin Jiroflée
Marcel Cheron, Benoit Hellings
Francis Delpérée, Vanessa Matz

C. — Niet-stemgerechtigd lid / Membre sans voix délibérative:

DéFI	Olivier Maingain
------	------------------

N-VA	:	<i>Nieuw-Vlaamse Alliantie</i>
PS	:	<i>Parti Socialiste</i>
MR	:	<i>Mouvement Réformateur</i>
CD&V	:	<i>Christen-Democratisch en Vlaams</i>
Open Vld	:	<i>Open Vlaamse liberalen en democraten</i>
sp.a	:	<i>socialistische partij anders</i>
Ecolo-Groen	:	<i>Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen</i>
cdH	:	<i>centre démocrate Humaniste</i>
VB	:	<i>Vlaams Belang</i>
PTB-GO!	:	<i>Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture</i>
DéFI	:	<i>Démocrate Fédéraliste Indépendant</i>
PP	:	<i>Parti Populaire</i>
Vuye&Wouters	:	<i>Vuye&Wouters</i>

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	<i>Parlementair document van de 54e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
QRVA:	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
CRIV:	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag</i>
CRABV:	<i>Beknopt Verslag</i>
CRIV:	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)</i>
PLEN:	<i>Plenum</i>
COM:	<i>Commissievergadering</i>
MOT:	<i>Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	<i>Document parlementaire de la 54e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>
QRVA:	<i>Questions et Réponses écrites</i>
CRIV:	<i>Version Provisoire du Compte Rendu intégral</i>
CRABV:	<i>Compte Rendu Analytique</i>
CRIV:	<i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)</i>
PLEN:	<i>Séance plénière</i>
COM:	<i>Réunion de commission</i>
MOT:	<i>Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)</i>

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

*Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be*

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

*Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publicaties@lachambre.be*

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

INHOUD	Blz.	SOMMAIRE	Pages
I. Procedure	4	I. Procédure	4
II. Inleidende uiteenzettingen	4	II. Exposés introductifs	4
A. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsontwerp DOC 54 2753/001	4	A. Exposé introductif du projet de loi DOC 54 2753/001	4
B. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsvoorstel DOC 54 0545/001	11	B. Exposé introductif de la proposition de loi DOC 545/001	11
C. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsvoorstel DOC 54 1054/001	11	C. Exposé introductif de la proposition de loi DOC 1054/001	11
D. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsvoorstel DOC 54 1434/001	11	D. Exposé introductif de la proposition de loi n° 1434/001	11
E. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsvoorstel DOC 54 2386/001	12	E. Exposé introductif de la proposition de loi DOC 2386/001	12
III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	12	III. Discussion des articles et votes	12
Hoorzittingen	47	Auditions	47

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp en de toegevoegde wetsvoorstellen besproken tijdens haar vergaderingen van 7 november, 12 en 20 december, 9 januari en 23 januari 2017.

I. — PROCEDURE

Tijdens haar vergadering van 12 december 2017 heeft de commissie beslist om hoorzittingen te organiseren over de artikelen 7, 8, 9, 10, 16 en 17 van het wetsontwerp. Het verslag van deze hoorzittingen gaat als bijlage bij dit verslag. Het door de commissie aan professor Marc Bourgeois (ULg) gevraagde schriftelijk advies als ook het ontvangen schriftelijk advies van het Koninklijk Verbond van de Vrederechters en Politierchters werden ter beschikking gesteld van de leden.

Op verzoek van de heer Christian Brotcorne wordt zijn wetsvoorstel tot wijziging van het Strafwetboek wat de bijzondere verbeurdverklaring betreft (DOC 54 2621/001) losgekoppeld van deze bespreking.

II. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsontwerp DOC 2753/001

De heer Koen Geens, minister van Justitie, geeft aan dat dit wetsontwerp ertoe strekt tegemoet te komen aan een tiental recente arresten van het Grondwettelijk Hof die tot een wetswijziging nopen.

In dat verband moeten verschillende wetboeken en wetten worden gewijzigd (Wetboek van strafvordering, Strafwetboek, Gerechtelijk Wetboek).

Bij de verschillende wetswijzigingen werd ook rekening gehouden met enkele Europese Richtlijnen, al dan niet reeds gefinaliseerd, die dezelfde materies aanbelangen, meer bepaald:

— Richtlijn 2014/42/EU van het Europees Parlement en de Raad van 3 april 2014 betreffende de bevrozing en confiscatie van hulpmiddelen en opbrengsten van misdrijven in de Europese Unie.

— Richtlijn (EU) 2017/541 van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2017 inzake terrorismebestrijding en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad en tot wijziging van Besluit 2005/671/JBZ van de Raad.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi, ainsi que les propositions de loi jointes, au cours de ses réunions du 7 novembre 2017, des 12 et 20 décembre 2017, des 9 et 23 janvier 2018.

I. — PROCÉDURE

Au cours de sa réunion du 12 décembre 2017, la commission a décidé d'organiser des auditions concernant les articles 7, 8, 9, 10, 16 et 17 du projet de loi. Le rapport de ces auditions est joint au présent rapport. L'avis écrit demandé par la commission au professeur Marc Bourgeois (ULg) ainsi que l'avis écrit reçu de l'Union royale des juges de paix et de police ont été mis à la disposition des membres.

A la demande de M. Christian Brotcorne, sa proposition de loi modifiant le Code pénal en ce qui concerne la confiscation spéciale (DOC 54 2621/001) a été disjointe de cette discussion.

II. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. Exposé introductif du projet de loi DOC 2753/001

M. Koen Geens, ministre de la Justice, indique que ce projet de loi vise à répondre à une dizaine d'arrêts récents de la Cour constitutionnelle qui nécessitent une modification législative.

À cet égard, divers Codes et lois doivent être modifiés (Code d'instruction criminelle, Code pénal, Code judiciaire).

Dans le cadre des différentes modifications législatives, il a également été tenu compte de plusieurs directives européennes, finalisées ou non, portant sur les mêmes questions:

— La directive 2014/42/EU du Parlement européen et du Conseil du 3 avril 2014 concernant le gel et la confiscation des instruments et des produits du crime dans l'Union européenne.

— La directive 2017/541 du 15 mars 2017 du Parlement européen et du Conseil relative à la lutte contre le terrorisme et remplaçant la décision-cadre 2002/475/JAI du Conseil relative à la lutte contre le terrorisme.

De minister wijst erop dat de regering met dit wetsontwerp zo precies mogelijk gevolg wenst te geven aan deze uitspraken van het Grondwettelijk Hof en ervoor wil zorgen dat de betrokken bepalingen (opnieuw) werkzaam worden.

De voorgestelde wetswijzigingen gaan dan ook niet verder, en zullen mogelijkerwijs in de toekomst nog het voorwerp uitmaken van andere aanpassingen en verbeteringen, met name wanneer de ontwerpen voor het nieuwe Strafwetboek en het nieuwe Wetboek van strafvordering van de respectievelijke expertencommissies aan de commissie voor de Justitie zullen worden voorgelegd.

Aangezien sommige wetsbepalingen reeds in de praktijk worden toegepast of, ingevolge de uitspraak van het Grondwettelijk Hof, van toepassing zijn geworden, dreigt de rechtszekerheid en de uniformiteit in het gedrang te komen.

Het is daarom niet wenselijk om nog langer te wachten met de aanpassingen.

De belangrijkste elementen worden toegelicht.

A) **Het inzagerecht in het opsporingsonderzoek**

Het Grondwettelijk Hof stelde een ongeoorloofde discriminatie vast voor de rechtstreeks belanghebbende persoon om inzage en kopiname te vragen in het gerechtelijk dossier naargelang de zaak in het gerechtelijk onderzoek dan wel in het opsporingsonderzoek zit.

In het eerste geval werden de rechten geregeld bij de “kleine Franchimont” (1998), waarbij ook een beroepsprocedure voor de kamer van inbeschuldigingstelling tegen de weigering of het stilzwijgen mogelijk werd gemaakt, terwijl voor het opsporingsonderzoek slechts een willig verzoek zonder beroepsmogelijkheid bestaat.

Het Grondwettelijk Hof oordeelde dat ook in het opsporingsonderzoek moet worden gehandeld overeenkomstig artikel 61ter van het Wetboek van strafvordering wat betreft het gerechtelijk onderzoek, maar hield daarbij geen rekening met de verschillpunten tussen beide procedures, bijvoorbeeld wat het vertrekpunt van de termijn betreft waarbinnen moet worden geantwoord, en de bijkomende werklast voor het openbaar ministerie.

Met de huidig voorgestelde procedure wordt er op uniforme wijze een parallel getrokken tussen de beide procedures, rekening houdend met het feit dat de opsporingsonderzoeken waarin geen bijzondere dwangmaatregelen (bijvoorbeeld bij mini-instructie) worden

Le ministre indique que le projet de loi du gouvernement vise à donner suite, aussi précisément que possible, aux arrêts précités de la Cour constitutionnelle, et à veiller à ce que les dispositions concernées produisent (de nouveau) leurs effets.

Les modifications législatives proposées ne poursuivent dès lors aucun autre objectif et pourraient éventuellement faire l'objet de nouvelles modifications et de nouvelles corrections à l'avenir, notamment lorsque les commissions d'experts présenteront à la commission de la Justice leurs projets respectifs concernant le nouveau Code pénal et le nouveau Code de procédure pénale.

Étant donné que certaines dispositions légales sont déjà appliquées, en pratique, ou sont entrées en application par suite d'une décision de la Cour constitutionnelle, la sécurité juridique et l'uniformité risquent d'être menacées.

Par conséquent, il n'est pas souhaitable d'attendre plus longtemps avant de procéder à ces modifications.

Les principaux éléments sont:

A) **Le droit de consulter le dossier durant l'information**

La Cour constitutionnelle a constaté une discrimination injustifiée dans le chef de la personne directement intéressée lorsque celle-ci demande à consulter le dossier judiciaire ou à en obtenir copie, selon que l'affaire est à l'instruction ou à l'information.

Dans le premier cas, les droits étaient régis par le “Petit Franchimont” (1998), une procédure de recours pouvant également être introduite devant la chambre des mises en accusation contre le refus ou l'absence de décision, alors qu'il n'existe, pour l'information, qu'une demande gracieuse sans possibilité de recours.

La Cour constitutionnelle a estimé que, durant l'information, il fallait également procéder conformément aux dispositions de l'article 61ter du Code d'instruction criminelle, en ce qui concerne l'instruction, mais elle n'a tenu aucun compte, à cet égard, des différences entre les deux procédures, par exemple du moment où le délai de réponse commence à courir, et de la charge de travail supplémentaire pour le ministère public.

La procédure actuellement proposée établit un parallèle entre les deux procédures de manière uniforme, en tenant compte du fait que les informations pour lesquelles aucune mesure particulière de contrainte n'est requise (par exemple dans le cas de la mini-instruction)

gevorderd, gewoonlijk minder zwaarwichtig zijn en een langere antwoordtermijn – in casu vier maanden – kunnen rechtvaardigen.

Die termijn is noodzakelijk om het openbaar ministerie in staat te stellen op een accurate en proportionele wijze gevolg te geven aan vragen tot inzage. Daarbij dient men voor ogen te houden dat ongeveer 95 % van alle strafzaken nooit in gerechtelijk onderzoek gaan.

Gevolg gevend aan de opmerkingen van de Raad van State werd het wetsontwerp materieel én procedureel aangepast en vereenvoudigd.

Voortaan zal iedere rechtstreeks belanghebbende, bedoeld in het huidige artikel 21*bis* van het Wetboek van strafvordering, waaronder de verdachte en de burgerlijke partij, maar ook de burgerlijk aansprakelijke partij en degene die een verklaring van benadeelde persoon heeft afgelegd, een verzoek tot inzage en kopienamen kunnen richten aan de procureur des Konings. Deze zal binnen een termijn van vier maanden na inschrijving in het register moeten antwoorden.

Indien het openbaar ministerie echter, al dan niet bij mini-instructie, een dwangmaatregel vordert, wordt deze termijn herleid tot één maand, zonder dat de initiële termijn van vier maanden daarmee verlengd kan worden. Op die manier wordt de parallel met het gerechtelijk onderzoek volledig doorgetrokken.

Net zoals dit het geval is voor het gerechtelijk onderzoek, staat ook tegen de weigeringsbeslissing of tegen het stilzwingen van de procureur des Konings een beroep bij de kamer van inbeschuldigingstelling open.

Op materieelrechtelijk vlak wordt het inzagerecht beperkt tot de misdaden en wanbedrijven, met uitsluiting van de wanbedrijven die tot de bevoegdheid van de politierechtbank behoren.

Voor deze zeer brede groep misdrijven worden alleen de zwaardere wanbedrijven weerhouden voor het inzagerecht, met name de wanbedrijven bedoeld in artikel 138, 6°*bis* en 6°*ter* van het Wetboek van strafvordering (het betreft de misdrijven die fysieke letsels veroorzaken) en deze die bij toepassing van artikel 68 van de Wegverkeerswet reeds een verjaringstermijn van drie jaar kennen.

Verruimde minnelijke schikking en bemiddeling in strafzaken

a) In zijn op een prejudiciële vraag gewezen arrest van 2 juni 2016 stelt het Grondwettelijk Hof dat de in artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering

sont généralement moins lourdes et que cela peut justifier un délai de réponse plus long – de quatre mois en l'espèce.

Ce délai est nécessaire pour permettre au ministère public de donner suite aux demandes de consultation de manière exacte et proportionnée. À cet égard, il convient de garder à l'esprit que près de 95 % de l'ensemble des dossiers pénaux ne sont jamais mis à l'instruction.

En réponse aux observations du Conseil d'État, le projet de loi a été modifié et simplifié, tant sur la plan matériel que sur le plan procédural.

Toute personne directement intéressée, visée à l'actuel article 21*bis* du Code d'instruction criminelle, notamment le suspect et la partie civile, mais aussi le civilement responsable et celui qui a fait une déclaration de personne lésée, pourra désormais adresser une demande de consultation et de copie au procureur du Roi. Celui-ci devra y répondre au cours des quatre mois suivant l'enregistrement de la demande dans le registre.

Si toutefois le ministère public demande une mesure de contrainte, dans le cadre d'une mini-instruction ou non, ce délai sera ramené à un mois, sans que le délai initial de quatre mois puisse être prolongé. Dès lors, le parallèle avec l'instruction est totalement établi.

Tout comme dans le cadre de l'instruction, la décision de refus ou le silence du procureur du Roi est également susceptible de recours devant la chambre des mises en accusation.

Sur le plan du droit matériel, le droit de consultation est limité aux crimes et aux délits, à l'exception des délits relevant de la compétence du tribunal de police.

S'agissant de ce vaste groupe d'infractions, le droit de consultation ne s'appliquera qu'aux délits les plus graves, à savoir aux délits visés à l'article 138, 6°*bis* et 6°*ter* du Code d'instruction criminelle (il s'agit des infractions entraînant des lésions physiques), et aux délits pour lesquels la prescription s'élève à trois ans en application de l'article 68 de la loi sur la circulation routière.

La transaction élargie et la médiation en matière pénale

a) Dans son arrêt du 2 juin 2016 rendu sur question préjudicielle, la Cour constitutionnelle affirme que la réglementation contenue à l'article 216*bis* du Code

vervatte regeling die een verruimde minnelijke schikking mogelijk maakt, met name nadat de strafvordering al is ingesteld, het gelijkheidsbeginsel schendt. De rechter kan in dat geval immers alleen nagaan of de formele toepassingsvoorwaarden van de overeenkomst in acht werden genomen.

Aanvankelijk heeft het College van procureurs-generaal beslist geen nieuwe onderhandelingen meer aan te vatten. Het instrument is opnieuw van kracht sinds sommige rechters zich niettemin bereid hebben getoond om met het oog op hun beslissingen de voorgestelde minnelijke schikkingen ruimer te controleren, in de geest van voormeld arrest.

Aangezien zulks de rechtszekerheid schaadt en geen eenvormige toepassing van de wet garandeert, beoogt het wetsontwerp de wetsbepalingen te herstellen overeenkomstig de conclusies van het Grondwettelijk Hof.

In dat verband is het van essentieel belang dat de overeenkomst die wordt gesloten nadat de strafvordering al is ingesteld (ofwel omdat reeds een gerechtelijk onderzoek van start is gegaan, ofwel omdat de feitenrechter reeds werd geadieerd), ter homologatie aan de rechter wordt voorgelegd vóór de tenuitvoerlegging ervan, dat wil zeggen vóór de betaling van het voorgestelde bedrag.

Naargelang van de fase waarin de zaak zich bevindt, zal het onderzoeksgerecht of het vonnisgerecht het met redenen omklede voorstel van minnelijke schikking beoordelen, niet alleen aangaande de formele toepassingsvoorwaarden en de vraag of de dader de voorgestelde schikking vrij heeft aanvaard, maar ook aangaande de evenredigheid met de ernst van de feiten en met de persoonlijkheid van de dader. Pas na de bekrachtiging en de volledige uitvoering van het akkoord zal het openbaar ministerie het verval van de strafvordering vaststellen en de zaak seponeren.

Tegelijkertijd wordt de tekst op diverse punten verbeterd. Voor de misdrijven van fiscale of sociale aard zal de procureur des Konings de fiscale en sociale diensten vooraf in kennis stellen van de precieze feiten waarop het schikkingsvoorstel betrekking heeft en die in tijd en ruimte worden beschreven. Aldus zal de fiscus of de benadeelde socialezekerheidsinstelling nauwkeurig kunnen nagaan of de betrokken persoon alle ontdoken sociale bijdragen of fiscale rechten heeft betaald alvorens met de schikking in te stemmen, overeenkomstig paragraaf 6.

Bijgevolg strekt dit wetsontwerp er niet toe het beleid inzake de verruimde minnelijke schikking grondig te

d'instruction criminelle concernant la transaction élargie, notamment après que l'action publique a déjà été engagée, viole l'égalité, dans la mesure où l'appréciation judiciaire de l'accord est limitée aux conditions d'application formelles.

Le Collège des procureurs généraux a initialement décidé de ne plus entamer de nouvelles négociations. L'instrument est à nouveau en vigueur depuis que certains juges se sont toutefois montrés disposés à contrôler plus largement, dans leurs décisions, les transactions proposées, dans l'esprit de l'arrêt précité.

Vu que cela nuit à la sécurité juridique et ne garantit pas d'uniformité dans l'application, le projet de loi entend rétablir les dispositions légales conformément aux conclusions de la Cour constitutionnelle.

À cet égard, il est essentiel que l'accord conclu après que l'action publique a déjà été engagée, soit après la mise à l'instruction, soit par la saisine du juge du fond, soit soumis au juge pour homologation avant l'exécution dudit accord, en l'occurrence le paiement de la somme d'argent proposée.

En fonction de la phase dans laquelle l'affaire est pendante, la juridiction d'instruction ou la juridiction de jugement appréciera la proposition motivée de transaction, non seulement en ce qui concerne les conditions d'application formelles et le fait de savoir si l'auteur a accepté la transaction proposée de manière libre, mais également en ce qui concerne la proportionnalité à la gravité des faits et à la personnalité de l'auteur. Ce n'est qu'après l'homologation et l'exécution complète de l'accord que le ministère public constatera l'extinction de l'action publique et procédera au classement de l'affaire.

Dans le même temps, certaines améliorations sont également encore apportées au texte. Ainsi, pour les infractions de nature fiscale ou sociale, le procureur du roi informera préalablement l'administration fiscale et sociale des faits précis qui font l'objet de la proposition de transaction, lesquels faits seront décrits dans le temps et dans l'espace. De cette manière, le fisc ou l'organisme de sécurité sociale lésé pourra vérifier avec exactitude si la personne concernée a payé l'ensemble des cotisations sociales ou droits fiscaux éludés avant de consentir à la transaction, conformément au paragraphe 6.

Le présent projet de loi n'a, par conséquent, pas pour ambition de modifier en profondeur la politique

wijzigen en wil het evenmin vooruitlopen op de bevindingen van de parlementaire onderzoekscommissies die er betrekking op hebben. Die bevindingen zullen te gepasten tijde in het Parlement worden besproken en zullen eventueel in de toekomst aanleiding geven tot verdere wetwijzigingen, die weliswaar buiten het bestek van het door het Grondwettelijk Hof gewezen arrest zullen vallen.

b) Ook de bemiddeling in strafzaken wordt met dit wetsontwerp verruimd tot de slachtofferloze misdrijven, waarin een dader-slachtoffer-bemiddeling dus feitelijk niet mogelijk is.

Voortaan zal het de procureur des Konings ook mogelijk zijn om een overeenkomst voor te stellen houdende een aantal maatregelen, met name het volgen van een geneeskundige behandeling of therapie, een opleiding of het uitvoeren van een dienstverlening.

De strafbemiddeling blijft eveneens mogelijk, maar is niet verplicht. De correcte uitvoering van de maatregelen zal dus eveneens tot het verval van de strafvordering leiden.

Tevens wordt in de mogelijkheid voorzien om nog een dergelijke overeenkomst af te sluiten nadat de strafvordering werd ingesteld. Op die manier zal bijvoorbeeld ook een gespecialiseerde kamer van de rechtbank, op voorstel van de procureur des Konings, een overeenkomst kunnen beoordelen en bekrachtigen.

Deze wetwijziging lag feitelijk reeds vervat in de “vierde potpourri-wet”, maar werd eruit gehaald na het voormelde arrest van het Grondwettelijk Hof inzake de minnelijke schikking. De procedures van het verval van strafvordering na uitvoering van maatregelen en bemiddeling en deze van de verruimde minnelijke schikking worden immers volkomen op elkaar afgestemd en vormen samen een coherent rechtskader voor het verval van strafvordering op voorstel van het openbaar ministerie.

B) De verbeurdverklaring

Het wetsontwerp geeft gevolg aan de vereisten van de Europese Richtlijn 2014/42/EU van 3 april 2014 aangaande de vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen, de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld en de inkomsten uit die belegde voordelen. Het wetsontwerp voert met name de verbeurdverklaring per equivalent van het instrument van het misdrijf in, zoals bijvoorbeeld voor het voertuig waarmee drugs worden vervoerd.

en matière de transaction élargie et n’entend pas davantage préjuger des conclusions des commissions d’enquête parlementaire qui y ont trait. Ces conclusions seront discutées au parlement en temps opportun et donneront éventuellement lieu à d’autres modifications législatives futures, qui s’inscriront certes en dehors du cadre établi par la Cour constitutionnelle.

b) Le projet de loi à l’examen étend également la médiation pénale aux délits sans victimes, pour lesquels une médiation entre l’auteur des faits et la victime est *de facto* impossible.

Le procureur du Roi pourra désormais également proposer une convention prévoyant plusieurs mesures, à savoir le suivi d’un traitement médical ou d’une thérapie, le suivi d’une formation ou l’exécution d’un travail d’intérêt général.

La médiation pénale reste également possible, mais n’est pas obligatoire. L’exécution correcte des mesures entraînera par conséquent aussi l’extinction de l’action publique.

La possibilité de conclure une telle convention après l’intentement de l’action publique est également prévue. De cette manière, par exemple, une chambre spécialisée du tribunal pourra également, sur proposition du procureur du Roi, évaluer et entériner une convention.

En réalité, cette modification législative était déjà contenue dans la quatrième loi pot-pourri mais elle en a été extraite après l’arrêt précité de la Cour constitutionnelle relatif à la transaction. Les procédures liées à l’extinction de l’action publique après l’application des mesures de médiation et celles de la transaction élargie sont en effet entièrement harmonisées et forment ensemble un cadre juridique cohérent pour l’extinction de l’action publique sur proposition du ministère public.

B) La confiscation

Le projet de loi répond aux exigences de la directive européenne 2014/42/UE du 3 avril 2014 en ce qui concerne les avantages patrimoniaux tirés directement de l’infraction, les biens et valeurs qui leur ont été substitués et les revenus de ces avantages investis. Le projet de loi instaure en effet la confiscation par équivalent de l’instrument de l’infraction, comme, par exemple, la confiscation d’un véhicule ayant servi à transporter des stupéfiants.

Ook de limitatieve lijst van misdrijven van artikel 43*quater* van het Strafwetboek diende ingevolge de voormelde richtlijn, maar ook de nieuwe Europese Richtlijn 2017/541 inzake terrorismebestrijding, op diverse punten te worden aangepast.

Het betreft hier een reeks misdrijven waarvoor de wetgever al in 2002 in een mechanisme van verdeling van de bewijslast tussen de vervolgende partij en de beklaagde heeft voorzien en waarbij de beklaagde derhalve kan worden veroordeeld voor de vermogensvoordelen die hij gedurende een bepaalde in de wet gedefinieerde periode heeft ontvangen, en waarvan het aannemelijk is dat deze uit het misdrijf of identieke feiten zijn voortgekomen.

In het wetsontwerp wordt tenslotte ook aan de rechter een matigingsbevoegdheid toegekend ten aanzien van de verplichte verbeurdverklaring van het hulpmiddel van een misdaad of wanbedrijf, voor het geval deze verbeurdverklaring onredelijk zwaar zou zijn. Daarmee wordt gevolg gegeven aan arrest nr. 12/2017 van het Grondwettelijk Hof van 9 februari 2017.

C) *Het strafuitvoeringsonderzoek (SUO)*

Het wetsontwerp geeft gevolg aan het arrest nr. 178/2015 van het Grondwettelijk Hof van 17 december 2015.

Het Grondwettelijk Hof heeft slechts een gedeeltelijke vernietiging van enkele punten in de bestreden wetsbepalingen van het strafuitvoeringsonderzoek uitgesproken.

a) Vooreerst wordt ook in het strafuitvoeringsonderzoek een effectief rechtsmiddel ingesteld voor wie zijn verzoek tot inzage en kopieernaam in het dossier geweigerd ziet, dit naar analogie met het reeds kort toegelichte inzagerecht in het strafrechtelijk vooronderzoek. Het beroep tegen de weigering van de SUO-magistraat zal kunnen worden ingesteld voor de strafuitvoeringsrechter, volgens een analoge procedure als deze van de artikelen 21*bis* en 61*ter* van het Wetboek van strafvordering.

b) De bepalingen inzake de uitgebreide zoeking in een informaticasysteem dienen eveneens te worden aangepast, naar analogie met artikel 39*bis*, § 3, van het Wetboek van strafvordering. Meer bepaald mag de zoeking zich niet verder uitstrekken dan tot de informaticasystemen of de delen daarvan, waartoe de personen die gerechtigd zijn het onderzochte informaticasysteem te gebruiken, in het bijzonder toegang hebben.

Par ailleurs, eu égard à cette même directive, mais aussi à la nouvelle directive européenne 2017/541 relative à la lutte contre le terrorisme, il était devenu également nécessaire de modifier la liste limitative d'infractions contenue à l'article 43*quater* du Code pénal.

Il s'agit en l'occurrence d'une série d'infractions pour lesquelles le législateur avait prévu, dès 2002, un mécanisme de partage de la charge de la preuve entre la partie poursuivante et le prévenu, l'intéressé pouvant être condamné pour des avantages patrimoniaux qu'il a obtenus pendant une période définie par la loi et dont il est probable qu'ils proviennent de l'infraction ou de faits identiques.

Le projet de loi octroie enfin au juge un pouvoir de modération en ce qui concerne la confiscation obligatoire de l'instrument d'un crime ou d'un délit, au cas où cette confiscation serait déraisonnablement lourde. Le projet de loi tient ainsi compte de l'arrêt n° 12/2017 du 9 février 2017 de la Cour constitutionnelle.

C) *L'enquête pénale d'exécution (EPE)*

Le projet de loi donne suite à l'arrêt de la Cour constitutionnelle n° 178/2015 du 17 décembre 2015.

La Cour constitutionnelle n'a prononcé qu'une annulation partielle de quelques points des dispositions légales attaquées relatives à l'enquête pénale d'exécution.

a) Tout d'abord, un recours effectif est également instauré dans le cadre de l'enquête pénale d'exécution pour les personnes dont la demande de consultation et de copie du dossier a été rejetée, et ce, par analogie avec le droit de consultation dans le cadre de l'instruction pénale préparatoire, qui a déjà fait l'objet d'une brève explication. Le recours contre le refus du magistrat EPE pourra être introduit devant le juge de l'application des peines, en suivant une procédure analogue à celle prévue par les articles 21*bis* et 61*ter* du Code d'instruction criminelle.

b) Les dispositions relatives à la recherche étendue dans un système informatique doivent également être adaptées, par analogie avec l'article 39*bis*, § 3, du Code d'instruction criminelle. En particulier, l'extension de la recherche ne peut pas excéder les systèmes informatiques ou les parties de tels systèmes auxquels les personnes autorisées à utiliser le système informatique qui fait l'objet de la mesure ont spécifiquement accès.

c) Verder wordt ook de medewerkingsplicht van een derde die bijzondere kennis van een informaticasysteem heeft, aangepast aan het recht om zichzelf niet te incrimineren. Personen kunnen derhalve ook rechtsgeldig hun medewerking weigeren wanneer zij menen daarvoor zichzelf te beschuldigen van een ander misdrijf dan datgene wat tot de veroordeling heeft geleid waarop het SUO betrekking heeft.

c) Tot slot wordt ook de observatie ten aanzien van de woning in het kader van een SUO, naar analogie met de observatie in het strafrechtelijk opsporingsonderzoek van artikel 56*bis* van het Wetboek van strafvordering beperkt tot de misdrijven bedoeld in artikel 90*ter*, §§ 2 tot 4, of gepleegd in het kader van een criminele organisatie.

D) **Rechtsplegingsvergoeding**

Zowel artikel 162*bis* van het Wetboek van strafvordering als artikel 1022 van het Gerechtelijk wetboek betreffende de rechtsplegingsvergoeding verschuldigd aan de beklaagde en de burgerrechtelijk aansprakelijke, moeten naar aanleiding van verschillende arresten van het Grondwettelijk Hof worden aangepast.

In het strafrecht wordt de verplichting om een rechtsplegingsvergoeding te betalen uitgebreid tot de burgerlijke partij indien die als enige een hoger beroep instelt, maar vervolgens in het ongelijk wordt gesteld.

In de burgerrechtelijke procedure leidt een kentering in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof tot de opheffing van de uitzondering die werd gemaakt voor het openbaar ministerie dat bij wege van rechtsvordering tussenkomt in burgerlijke procedures overeenkomstig artikel 138*bis*, § 1. Dit geldt evenwel niet voor het arbeidsauditoraat dat optreedt voor de arbeidsrechtbank op grond van artikel 138*bis*, § 2 van het Gerechtelijk Wetboek.

E) **Kleine bijkomende wijzigingen**

Tot slot worden nog enkele kleinere wijzigingen aangebracht, eveneens naar aanleiding van uitspraken van het Grondwettelijk Hof.

Het betreft:

— artikel 20 van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering wat betreft de malafide ontbinding van de rechtspersoon om aan de strafvordering te ontsnappen;

— artikel 591, 25°, van het Gerechtelijk Wetboek, waarbij de bevoegdheid van de vrederechter wordt uitgebreid tot de vordering van de overnemer van de

c) Ensuite, l'obligation de collaboration d'un tiers qui a une connaissance particulière d'un système informatique est également mise en conformité avec le droit de ne pas s'incriminer soi-même. Une personne peut donc refuser de collaborer en toute légalité lorsqu'elle estime que sa collaboration aurait pour effet de l'accuser d'une autre infraction que celle ayant donné lieu à la condamnation sur laquelle porte l'EPE.

d) Enfin, l'observation d'un domicile dans le cadre d'une EPE est limitée, par analogie avec l'observation dans le cadre de l'information pénale visée par l'article 56*bis* du Code d'instruction criminelle, aux infractions visées à l'article 90*ter*, §§ 2 à 4, ou commises dans le cadre d'une organisation criminelle.

D) **L'indemnité de procédure**

Tant l'article 162*bis* du Code d'instruction criminelle que l'article 1022 du Code judiciaire relatifs à l'indemnité de procédure due au prévenu et au civilement responsable doivent être adaptés à la suite de divers arrêts de la Cour constitutionnelle.

En droit pénal, l'obligation de payer une indemnité de procédure est étendue à la partie civile qui interjette seule appel et succombe par la suite.

Dans la procédure de droit civil, un revirement dans la jurisprudence de la Cour constitutionnelle entraîne la suppression de l'exception faite pour le ministère public qui intervient par voie d'action dans les procédures civiles conformément à l'article 138*bis*, § 1er, certes à l'exception de l'auditorat du travail qui intervient devant le tribunal du travail sur la base de l'article 138, § 2, du Code judiciaire.

E) **Autres modifications mineures**

Enfin, quelques modifications mineures sont apportées, également pour répondre aux arrêts de la Cour constitutionnelle.

Elles concernent:

— l'article 20 du titre préliminaire du Code de procédure pénale en ce qui concerne la dissolution malintentionnée de la personne morale pour échapper à l'action publique;

— l'article 591, 25°, du Code judiciaire, en vue d'élargir les compétences du juge de paix à toute demande introduite par le cessionnaire d'une créance détenue

schuldvordering in handen van een elektriciteits- of gasleverancier op een natuurlijke persoon;

— artikel 1017 van het Gerechtelijk Wetboek, waarin (a) enerzijds het onderscheid tussen statutair personeel en werknemers wordt weggewerkt bij de verwijzing van de kosten van vorderingen, ingesteld door de sociaal verzekerden, aan de overheid of instelling van sociale zekerheid, en (b) anderzijds de uitbreiding van de mogelijkheid van de rechter tot omslag van de kosten tot de feitelijk samenwonenden.

B. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsvoorstel DOC 54 0545/001

Aangezien de mogelijkheden tot minnelijke schikking in strafzaken danig werden verruimd, zijn de burgers volgens de indieners niet langer gelijk voor de wet. De meest bemiddelde burgers kunnen immers in veel gevallen strafvervolgung ontlopen door een bepaald bedrag te betalen, terwijl de minder gefortuneerde burgers niet bij machte zijn daarvoor te opteren.

Derhalve beoogt het wetsvoorstel het wettelijk raamwerk inzake de regelingen betreffende de minnelijke schikking in strafzaken te verbeteren.

C. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsvoorstel DOC 54 1054/001

Het gebrek aan doeltreffendheid van de strafrechtelijke vervolging kon worden weggewerkt dankzij de implementering van talrijke aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie naar de grote fiscale-fraudedossiers.

Er is dan ook geen reden meer om nog langer minnelijke schikkingen te treffen in zaken van ernstige fiscale fraude en financiële criminaliteit.

D. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsvoorstel DOC 54 1434/001

In de huidige stand van zaken kunnen de erelonen en de kosten die gepaard gaan met de bijstand van een advocaat in het kader van een gerechtelijke procedure, worden verhaald op de partij die in het ongelijk wordt gesteld.

Ook een overheid die in het ongelijk wordt gesteld, kan worden veroordeeld tot het betalen van een rechtsplegingsvergoeding. Er bestaat evenwel een aantal wettelijke uitzonderingen die de overheid hiervan vrijstellen.

par un fournisseur de gaz ou d'électricité contre une personne physique;

— l'article 1017 du Code judiciaire, où (a) la distinction entre le personnel statutaire et les travailleurs salariés est supprimée en ce qui concerne la condamnation aux dépens des demandes introduites par les assurés sociaux, des autorités publiques ou d'une institution de sécurité sociale d'une part, et où (b) la possibilité pour le juge de prononcer une compensation des dépens est élargie aux cohabitants de fait.

B. Exposé introductif de la proposition de loi DOC 545/001

Les auteurs estiment que, comme les possibilités en matière de transaction pénale ont été tellement élargies, les citoyens ne sont plus égaux devant la justice puisque les plus aisés peuvent, dans un grand nombre de cas, se libérer des poursuites pénales moyennant paiement alors que les plus pauvres sont dans l'impossibilité de le faire.

La proposition de loi vise, par conséquent, à mieux encadrer les mécanismes relatifs à la transaction pénale.

C. Exposé introductif de la proposition de loi DOC 1054/001

La mise en œuvre de nombre de recommandations de la commission d'enquête chargée d'examiner les grands dossiers de fraude fiscale a permis de remédier au manque d'efficacité des poursuites pénales.

Par conséquent, rien ne justifie plus la conclusion de transactions dans des dossiers de fraude fiscale grave et de criminalité financière.

D. Exposé introductif de la proposition de loi n° 1434/001

À l'heure actuelle, les honoraires et les frais liés à l'assistance d'un avocat dans le cadre d'une procédure judiciaire sont récupérables auprès de la partie succombante.

Une autorité succombante peut, elle aussi, être condamnée à payer une indemnité de procédure. La loi prévoit toutefois une série d'exceptions qui dispensent les autorités de cette obligation.

Het Grondwettelijk Hof heeft meerdere van deze uitzonderingen ongrondwettig verklaard.

Dit voorstel beoogt de wetgeving af te stemmen op de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof.

E. Inleidende uiteenzetting met betrekking tot wetsvoorstel DOC 54 2386/001

Dit wetsvoorstel beoogt het aantal gevallen te vergroten waarin ten laste van de burgerlijke partij een rechtsplegingsvergoeding kan worden toegekend aan een vrijgesproken beklaagde en aan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon.

III. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

HOOFDSTUK 1

Algemene bepaling

Artikel 1

Dit artikel bevat de grondwettelijke bevoegdheidsgrondslag. Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

Artikel 1 wordt eenparig aangenomen.

HOOFDSTUK 2

Wijziging van de voorafgaande titel van Wetboek van strafvordering

Art. 2

Dit artikel tot wijziging van artikel 20 van de voorafgaande titel van Wetboek van strafvordering beoogt gevolg te geven aan arrest nr. 54/2017 van het Grondwettelijk Hof.

Er worden over dit artikel geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 2 wordt eenparig aangenomen.

La Cour constitutionnelle a déclaré plusieurs de ces exceptions inconstitutionnelles.

Cette proposition vise à mettre la législation en concordance avec la jurisprudence de la Cour constitutionnelle.

E. Exposé introductif de la proposition de loi DOC 2386/001

Cette proposition de loi vise à étendre les possibilités d'octroi d'une indemnité de procédure à un prévenu acquitté et à la personne civilement responsable, à charge de la partie civile.

III. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

CHAPITRE 1ER

Disposition générale

Article 1er

Cet article précise le fondement constitutionnel en matière de compétence. Il ne donne lieu à aucune observation.

L'article 1er est adopté à l'unanimité.

CHAPITRE 2

Modifications du titre préliminaire du Code de procédure pénale

Art. 2

Cet article, qui modifie l'article 20 du titre préliminaire du Code de procédure pénale, vise à donner suite à l'arrêt n° 54/2017 de la Cour constitutionnelle.

Il ne donne lieu à aucune observation.

L'article 2 est adopté à l'unanimité.

HOOFDSTUK 3

Wijziging van het Wetboek van strafvordering

Art. 3

Dit artikel tot wijziging van artikel 21*bis* van het Wetboek van strafvordering beoogt een aangepaste regeling in te voeren voor de inzage in dossiers die respectievelijk het voorwerp zijn van een opsporings- of gerechtelijk onderzoek.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) merkt op dat het een belangrijke bepaling betreft. Hij erkent dat het uitwerken van een aangepaste, werkbare en evenwichtige regeling geen evidente kwestie is. Hij merkt op dat er, wat betreft de mogelijkheid om inzage te krijgen in dossiers die betrekking hebben op misdrijven waarvoor, bij toepassing van artikel 68 van de Wegverkeerswet van 16 maart 1968, de verjaringstermijn drie jaar bedraagt. In de artikelsgewijze bespreking geeft de regering aan dat deze categorie van misdrijven werd toegevoegd in antwoord op de opmerkingen van de Raad van State. Die wees er onder meer op dat er rekening moet worden gehouden met het feit dat niet alle dossiers met betrekking tot wanbedrijven waarvoor de politierechtbank bevoegd is (en die volgens de aan de Raad van State voorgelegde regeling niet onderworpen waren aan het inzagerecht) lichte feiten betreffen (zie DOC 54 2753/001, blz. 112-114). Daarom werden dus ook de verkeersmisdrijven met een verjaringstermijn van drie jaar toegevoegd.

Kan de minister uitleggen of deze aangepaste regeling ook rekening houdt met zijn voornemen om, in overleg met de minister van Mobiliteit, de éénjarige verjaringstermijn voor sommige verkeersmisdrijven op twee jaar te brengen omdat ze als ernstig worden aangezien? Zo ja, waarom heeft men er dan niet voor geopteerd om de nieuwe inzage-regeling ook toe te passen op deze categorie van verkeersmisdrijven?

Voorts staat de heer Van Hecke stil bij de ontworpen paragraaf 3 waarin wordt bepaald dat de procureur des Konings uiterlijk binnen een termijn van vier maanden na de opname van het verzoekschrift een beslissing neemt om al dan niet inzage te verlenen (de inzage zal in de praktijk trouwens nog later plaatsvinden – er kunnen nog twintig dagen verstrijken vooraleer het dossier ter beschikking wordt gesteld (zie in dat verband de ontworpen paragraaf 6)). Deze termijn is vrij lang en de vraag rijst hoe dit wordt verantwoord. Er valt nog wat voor te zeggen dat men bij aanvang van de procedure, d.w.z. na het opstellen van een aanvankelijk proces-verbaal – meer tijd nodig heeft om een beslissing te

CHAPITRE 3

Modifications du Code d'Instruction criminelle

Art. 3

Cet article, qui modifie l'article 21*bis* du Code d'instruction criminelle, vise à instaurer une réglementation adaptée en matière d'accès aux dossiers qui font respectivement l'objet d'une information ou d'une instruction.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) fait observer qu'il s'agit d'une disposition importante. Il reconnaît qu'il n'est pas aisé d'élaborer une réglementation adaptée, opérationnelle et équilibrée. Il fait observer qu'en ce qui concerne la possibilité d'accéder aux dossiers relatifs à des délits, la prescription s'élève à trois ans en application de l'article 68 de la loi sur la circulation routière du 16 mars 1968. Dans le commentaire des articles, le gouvernement indique que cette catégorie d'infractions a été ajoutée pour répondre aux observations du Conseil d'État. Celui-ci a notamment fait observer qu'il s'indique de tenir compte du fait que les dossiers relatifs à des délits relevant de la compétence du tribunal de police (et qui, selon la réglementation soumise à l'avis du Conseil d'État n'étaient pas soumis au droit de consultation) ne concernent pas tous des faits mineurs (voir DOC 54 2753/001, p. 112-114). C'est la raison pour laquelle les infractions de roulage assorties d'un délai de prescription de trois ans ont été ajoutées.

Le ministre peut-il indiquer si cette réglementation adaptée tient également compte de son intention de porter, en concertation avec le ministre de la Mobilité, le délai de prescription d'un an à deux ans pour certaines infractions de roulage, dès lors qu'elles sont considérées comme graves? Dans l'affirmative, pourquoi n'a-t-on pas choisi d'appliquer également à cette catégorie d'infractions de roulage la nouvelle réglementation relative à la consultation des dossiers?

M. Van Hecke s'attarde par ailleurs sur le paragraphe 3 proposé, qui prévoit que le procureur du Roi décide au plus tard dans un délai de quatre mois après l'insertion de la requête dans le registre s'il accorde ou non un droit d'accès au dossier (du reste, dans la pratique, la consultation aura lieu encore plus tard – vingt jours peuvent encore passer avant que le dossier ne soit mis à disposition (voir, à cet égard, le paragraphe 6 proposé)). Ce délai est relativement long et le tout est de savoir comment cela se justifie. On peut encore comprendre qu'il faille davantage de temps pour statuer en début de procédure, c'est-à-dire après la rédaction d'un procès-verbal initial –, compte tenu de toutes les

treffen, gelet op alle formaliteiten en verificaties die op dat ogenblik nog moeten worden verricht. Dat ligt anders wanneer het een opsporingsonderzoek “op kruissnelheid” betreft. Het komt de spreker voor dat de termijn in die hypothese onredelijk lang is, zelfs al betreft het een maximumtermijn. De heer Van Hecke vreest dat er in de meerderheid van de dossiers in de praktijk pas kort voor het verstrijken van een termijn van vier maanden een beslissing zal worden getroffen.

Daar komt nog bij dat de minimumtermijn gedurende welke men inzage kan nemen, uiterst kort is: achtenveertig uur.

De heer Van Hecke vraagt vervolgens of de minister toelichting kan geven bij de motieven op grond waarvan de procureur des Konings de inzage of het nemen van een afschrift kan weigeren. Volgens de ontworpen paragraaf 5 kan dat “indien de noodwendigheden van het opsporingsonderzoek dit vereisen”. Dreigt daar geen willekeur? Zal men die “noodwendigheden” niet te pas en te onpas invoeren?

De heer Christian Brotcorne (cdH) wijst erop dat de kamer van inbeschuldigingstelling zich krachtens de ontworpen paragraaf 7, tweede lid, zonder debat uitsprekt over het beroep tegen de weigering tot inzage. Staat dit gebrek aan tegenspraak niet op gespannen voet met de rechten van verdediging? De heer Brotcorne wijst erop dat in artikel 61ter, § 5, vierde lid, van het Wetboek van strafvordering (bepaling die ook wordt gewijzigd door het voorliggende wetsontwerp) wel voorzien wordt in de mogelijkheid om de verschillende partijen te horen. Vanwaar deze afwijkende regeling? Het gaat toch om gelijkaardige regelingen?

De heer Koen Geens, minister van Justitie, staat vooreerst stil bij de opmerking in verband met het materieel toepassingsgebied van de ontworpen regeling. Er wordt uitgelegd dat het voorontwerp van wet op dat stuk werd aangepast aan de opmerkingen van de Raad van State. De afbakening aan de hand van de verjaringstermijn van minimum drie jaar beperkt het toepassingsgebied tot misdrijven die als ernstig kunnen worden beschouwd. Dat is een objectief en redelijk te verantwoorden criterium.

Voorts wordt geantwoord op de vragen over de inzageprocedure. De minister legt uit dat de ontwerp-bepaling tot vervanging van artikel 21bis van het Wetboek van strafvordering verschilt van artikel 61ter van hetzelfde Wetboek omdat artikel 21bis betrekking heeft op een dossier waarvoor een opsporingsonderzoek werd geopend, terwijl artikel 61ter betrekking heeft op een dossier waarin een gerechtelijk onderzoek werd geopend. In de laatste hypothese is het startpunt van de procedure

formaliteiten et vérifications qui doivent encore être opérées à ce moment. Les choses sont différentes dans le cas d'une information en “vitesse de croisière”. Aux yeux de l'intervenant, le délai semble déraisonnable dans cette hypothèse, même s'il s'agit d'un délai maximal. M. Van Hecke craint que, dans la majorité des dossiers, une décision ne tombe dans la pratique que juste avant l'expiration d'un délai de quatre mois.

Qui plus est, le délai minimum de consultation est extrêmement bref: quarante-huit heures.

M. Van Hecke s'enquiert ensuite auprès du ministre des motifs sur la base desquels le procureur du Roi peut refuser l'accès au dossier ou la prise d'une copie. Selon le paragraphe 5 proposé, il peut en être ainsi “si les nécessités de l'information le requièrent”. N'existe-t-il pas un risque d'arbitraire? Ces “nécessités” ne seront-elles pas invoquées à tort ou à raison?

M. Christian Brotcorne (cdH) fait observer que, conformément au paragraphe 7, alinéa 2, proposé, la chambre des mises en accusation se prononce sans débat sur le refus de consultation. Ce manque de contradiction n'est-il pas incompatible avec les droits de la défense? M. Brotcorne fait observer que l'article 61ter, § 5, alinéa 4, du Code d'instruction criminelle (disposition que le projet de loi à l'examen vise également à modifier) prévoit bel et bien la possibilité d'entendre les différentes parties. Comment explique-t-on ces règles dérogatoires? Il s'agit quand même de réglementations similaires?

M. Koen Geens, ministre de la Justice, se penche tout d'abord sur l'observation relative au champ d'application matériel de la réglementation proposée. Il indique que l'avant-projet de loi a été adapté aux observations du Conseil d'État sur ce point. La limitation à l'aide du délai de prescription de trois ans au minimum réduit le champ d'application aux infractions pouvant être considérées comme graves. Il s'agit en l'occurrence d'un critère objectif et raisonnablement justifiable.

Il est ensuite répondu aux questions portant sur la procédure de consultation. Le ministre explique que le projet de disposition visant à remplacer l'article 21bis du Code d'instruction criminelle diffère de l'article 61ter du même Code, dès lors que l'article 21bis concerne un dossier pour lequel une information a été ouverte, alors que l'article 61ter concerne un dossier ayant conduit à l'ouverture d'une instruction. Dans cette dernière hypothèse, le point de départ de la procédure

klaar en duidelijk, namelijk het ogenblik waarop de onderzoeksrechter gevat wordt. In de hypothese van toepassing van artikel 21*bis* is dat niet zo duidelijk, in het bijzonder wanneer het dossier een ambtshalve politieel onderzoek betreft. Daarom werd een maximumtermijn ingevoerd die voldoende ruim bemeten is (vier maanden na inschrijving van het verzoekschrift in het register op het parketsecretariaat) en die het parket in staat moet stellen om over voldoende informatie te beschikken. De minister beklemtoont dat het om een maximumtermijn gaat en die slechts één maand bedraagt ingeval er een mini-instructie wordt toegepast.

Bovendien wordt er ook op gewezen dat er steeds een beroep kan worden ingesteld tegen een weigering of ingeval er geen beslissing werd genomen.

De minister wijst er ook op dat het College van procureurs-generaal van oordeel is dat men de procedure van artikel 61*ter* niet zonder meer kan toepassen in de hypothese van artikel 21*bis*. Het College heeft gepleit voor “een genuanceerde overzetting van de rechten die gelden in het gerechtelijk onderzoek naar de dossiers in het opsporingsonderzoek (hiervoor werd gewezen op de mogelijk ontwrichtende gevolgen in de organisatie en de capaciteit van het openbaar ministerie)” (zie dienaangaande ook de artikelsgewijze bespreking, DOC 54 2753/001, blz. 19). Er wordt daarbij aangestipt dat 95 % van de onderzoeken opsporingsonderzoeken zijn, de overige 5 % betreft gerechtelijke onderzoeken. Die 5 % hebben in principe ook betrekking op zwaarwichtigere misdrijven, waarvoor er ingrijpendere maatregelen kunnen gebruikt worden en waarvoor er dus ook grotere waarborgen voor inzage in het dossier moeten gelden.

In antwoord op de vraag of men rekening heeft gehouden met de geplande verhoging van de verjaringstermijn voor sommige verkeersmisdrijven (van één naar twee jaar), stipt de minister aan dat deze misdrijven niet van dien aard zijn om inzagerecht te verlenen in de betreffende dossiers. Het inzagerecht wordt beperkt tot de zwaarste misdrijven waarvoor er een verjaringstermijn van drie jaar geldt.

Wat de termijn van achtenveertig uur voor inzage in het dossier betreft, legt de minister uit dat dit te wijten is aan het feit dat er nog steeds met een papieren kopie wordt gewerkt. Die moet fysiek worden verplaatst van het parket naar de griffie. Tijdens die termijn is het dossier ook niet beschikbaar voor de diensten die belast zijn met het onderzoek. Het kan niet de bedoeling zijn dat het onderzoek wordt bemoeilijkt door de fysieke ontoegankelijkheid van het dossier. Daarom werd ervoor geopteerd om de inzage-termijn binnen de perken te

est clair et précis, à savoir le moment auquel le juge d'instruction est saisi. Dans l'hypothèse de l'application de l'article 21*bis*, les choses sont moins claires, en particulier lorsque le dossier concerne une enquête policière d'office. Aussi un délai maximum suffisamment étendu a-t-il été inséré (quatre mois après l'insertion de la requête dans le registre du secrétariat du parquet), devant permettre au parquet de disposer d'informations suffisantes. Le ministre souligne qu'il s'agit d'un délai maximum, qui ne s'élève qu'à un mois en cas d'application d'une mini-instruction.

En outre, il est également fait observer qu'un recours peut toujours être introduit contre un refus ou en l'absence de décision.

Le ministre précise également que le collège des procureurs généraux estime que la procédure de l'article 61*ter* ne peut être purement et simplement appliquée dans l'hypothèse de l'article 21*bis*. Le collège des procureurs généraux a plaidé pour “une transposition nuancée des droits en vigueur lors de l'enquête judiciaire dans les dossiers de l'information (il est renvoyé à cet effet aux éventuelles conséquences déstabilisatrices dans l'organisation et la capacité du ministère public)” (voir également à ce sujet le commentaire des articles, DOC 54 2753/001, p. 19). Il est noté que 95 % des enquêtes constituent des informations, les 5 % restants étant des instructions. Ces 5 % concernent en principe des infractions graves, pour lesquelles il peut être recouru à des mesures plus radicales et qui appellent dès lors des garanties plus étendues en matière de consultation du dossier.

À la question de savoir si l'on a tenu compte de l'augmentation prévue du délai de prescription pour certaines infractions en matière de roulage (d'un à deux ans), le ministre répond que ces infractions ne permettent pas l'exercice du droit de consultation des dossiers concernés. Le droit de consultation est limité aux infractions les plus graves soumises à un délai de prescription de trois ans.

En ce qui concerne le délai de quarante-huit heures pour la consultation du dossier, le ministre explique qu'il est dû au fait que l'on utilise toujours une copie papier qu'il faut déplacer physiquement du parquet au greffe. Pendant ce temps, le dossier n'est en outre pas disponible pour les services chargés de l'enquête. L'objectif ne peut pas être de compliquer l'enquête à cause de l'inaccessibilité physique du dossier. C'est pourquoi il a été décidé de limiter le délai de consultation. Le délai de quarante-huit heures a été fixé en concertation avec

houden. De termijn van achtenveertig uur werd vastgesteld in overleg met het openbaar ministerie (in het bijzonder het College van procureurs-generaal).

Vervolgens wijst de minister erop dat de notie “noodwendigheden van het onderzoek” ook al gebruikt wordt in artikel 61ter, § 3, van het Wetboek van strafvordering. Het is dus geen novum. De minister stipt ook aan dat de weigeringsbeslissing met redenen omkleed dient te zijn en nog steeds kan worden beoordeeld door de kamer van inbeschuldigingstelling die ook toezicht kan houden op de motivering van de “noodwendigheid”.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) sluit zich aan bij het laatste punt van het antwoord van de minister. Zij voegt ook nog toe dat er een evenwicht moet worden gezocht tussen, enerzijds, het belang van het onderzoek (dat een geheim karakter heeft) en, anderzijds, de rechten van verdediging. Die rechten van verdediging zijn niet bedoeld om de onderzoeksstrategie te doorkruisen en zullen daarom niet altijd en onvoorwaardelijk de doorslag kunnen geven. De spreekster is van oordeel dat de ontworpen bepaling een uitgebalanceerde regeling bevat.

De heer Christian Brotcorne (cdH) is niet volledig overtuigd door het antwoord met betrekking tot de onderscheiden regelingen die van toepassing zijn naar gelang er al dan niet sprake is van een gerechtelijk of opsporingsonderzoek. Hij denkt dat men het potentieel ontwrichtende effect waarover het College van procureurs-generaal het heeft, niet mag overschatten. Men mag er niet van uitgaan dat er in alle dossiers in opsporingsonderzoek inzage zal gevraagd worden. Daarbij komt ook nog dat het evenmin uitgesloten is dat er in een opsporingsonderzoek ook zwaarwichtige feiten in het spel zijn.

De minister blijft erbij dat er een evenwichtige regeling wordt ingevoerd en dat de onderscheiden behandeling gebaseerd is op een objectief criterium en redelijk kan worden verantwoord.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) begrijpt dat men, in geval van opsporingsonderzoeken, een maximale beslissingstermijn van vier maanden invoert bij de aanvang van de procedure. Eens deze beginfase afgesloten is en er al een reeks onderzoeksdaden zijn verricht of processen-verbaal zijn opgesteld, lijkt deze termijn overdreven lang. Waarom handhaaft men ook daar deze termijn van vier maanden? Wanneer er sprake is van een mini-instructie zal men er blijkbaar wel in slagen om een beslissing te treffen binnen de maand. De heer Van Hecke herhaalt zijn vrees: *de facto* zal de aanvrager in veel gevallen vier maanden moeten wachten op een beslissing.

le ministère public (en particulier le Collège des procureurs généraux).

Ensuite, le ministre souligne que la notion de “nécessités de l’instruction” est déjà utilisée à l’article 61ter, § 3, du Code d’instruction criminelle. Ce n’est donc pas une nouveauté. Le ministre souligne également que la décision de refus doit être motivée et peut toujours être évaluée par la chambre des mises en accusation qui peut aussi contrôler la motivation de la “nécessité”.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) se rallie au dernier point de la réponse du ministre. Elle ajoute aussi qu’il convient de rechercher un équilibre entre, d’une part, l’intérêt de l’enquête (qui a un caractère secret), et, d’autre part, les droits de la défense. Ces droits n’ont pas pour objectif de faire obstacle à la stratégie de l’enquête et la balance ne penchera donc pas toujours et inconditionnellement en leur faveur. L’intervenante estime que la disposition en projet prévoit une réglementation équilibrée.

M. Christian Brotcorne (cdH) n’est pas entièrement convaincu par la réponse relative aux réglementations distinctes qui s’appliquent selon qu’il est question d’une information ou d’une instruction. Il estime qu’il ne faut pas surestimer les éventuelles conséquences déstabilisatrices évoquées par le Collège des procureurs généraux. On ne peut pas partir du principe que, dans le cadre de l’information, une consultation sera demandée pour tous les dossiers. En outre, il n’est pas non plus exclu que des faits graves soient en cause dans le cadre d’une information.

Le ministre maintient que la réglementation instaurée est équilibrée et que la différence de traitement repose sur un critère objectif et peut être raisonnablement justifiée.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) comprend que, dans le cadre d’une information, on instaure un délai de décision d’une durée maximale de quatre mois au début de la procédure. Cependant, une fois que cette phase initiale est terminée et que l’on a déjà posé certains actes d’instruction ou établi des procès-verbaux, ce délai semble exagérément long. Pourquoi applique-t-on toujours, dans ce cas, ce délai de quatre mois? En cas de mini-instruction, on réussira manifestement bel et bien à prendre une décision dans le mois. M. Van Hecke répète sa crainte: dans les faits, le demandeur devra souvent attendre quatre mois avant d’obtenir une décision.

De spreker is evenmin overtuigd door het antwoord over de beperkte inzaget termijn van achtenveertig uur. Hij merkt op dat er in dossiers met betrekking tot gerechtelijke onderzoeken en in geval van aanhoudingen het dossier ook regelmatig moet verhuizen naar de griffie van de raadkamer. Die regeling doet toch ook geen problemen rijzen? De spreker betwijfelt dat een eventuele verlenging van de voorgestelde termijn van achtenveertig uur het onderzoek werkelijk zal belemmeren.

De minister repliceert dat het College van procureurs-generaal van oordeel is dat het onmogelijk is om criteria te bepalen die het mogelijk maken om een aangepaste beslissingstermijn te bepalen. Er wordt bovendien nogmaals onderstreept dat het “slechts” een maximumtermijn betreft. De minister toont zich evenwel bereid om deze kwestie nogmaals te onderzoeken.

*
* *

Artikel 3 wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 4

Dit artikel strekt tot de wijziging van artikel 35ter van het Wetboek van strafvordering.

Er worden over dit artikel geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 4 wordt eenparig aangenomen.

Art. 5

Dit artikel beoogt de wijziging van artikel 61ter van het Wetboek van strafvordering.

Er worden over dit artikel geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 5 wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 6

Dit artikel tot wijziging van artikel 162bis van het Wetboek van strafvordering beoogt het mogelijk te maken dat er een rechtsplegingsvergoeding wordt opgelegd in geval er uitsluitend door de burgerlijke partij een hoger beroep wordt ingesteld en die partij vervolgens in het ongelijk wordt gesteld. De regering wil hiermee een lacune in de strafwetgeving opvullen. De bepaling beoogt gevolg te geven aan arrest nr. 174/2013 van het Grondwettelijk Hof.

L'intervenant n'est pas non plus convaincu par la réponse relative au délai de consultation limité à quarante-huit heures. Il fait observer que les dossiers concernant l'instruction et les arrestations doivent aussi régulièrement être déménagés vers le greffe de la chambre du conseil. Cette réglementation ne pose-t-elle pas également certains problèmes? L'intervenant doute qu'une prolongation éventuelle du délai proposé de quarante-huit heures entrave véritablement le cours de l'enquête.

Le ministre réplique que le Collège des procureurs généraux estime qu'il est impossible de déterminer des critères permettant de fixer un délai de décision adapté. Il est en outre souligné une nouvelle fois qu'il s'agit “seulement” d'un délai maximal. Le ministre se montre cependant disposé à examiner une nouvelle fois cette question.

*
* *

L'article 3 est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Article 4

Cet article vise à modifier l'article 35ter du Code d'instruction criminelle.

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 4 est adopté à l'unanimité.

Art. 5

Cet article vise à modifier l'article 61ter du Code d'instruction criminelle.

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 5 est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

Art. 6

Cet article modifiant l'article 162bis du Code d'instruction criminelle vise à permettre la condamnation au paiement d'une indemnité de procédure si un appel est interjeté uniquement par la partie civile, et que cette dernière succombe par la suite. Le gouvernement souhaite ainsi combler une lacune de la législation pénale. Cette disposition vise à donner suite à l'arrêt n° 174/2013 de la Cour constitutionnelle.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) vraagt of het de bedoeling is om de burgerlijke partij in het bedoelde geval steeds te veroordelen tot het betalen van een rechtsplegingsvergoeding, dan wel of het om een mogelijkheid gaat. De bewoordingen van artikel 162bis laten vermoeden dat deze partij steeds een vergoeding zal moeten betalen (“Ieder veroordelend vonnis (...) veroordeelt hen tot het betalen (...) van de rechtsplegingsvergoeding”). De spreker wijst erop dat er ook situaties zijn waarin het hoger beroep van de burgerlijke partij wordt afgewezen om redenen die los staan van haar wil, bijvoorbeeld omdat er een procedurefout werd begaan of omdat het misdrijf verjaard is. De spreker denkt dat de tekst van artikel 162bis zou moeten worden gewijzigd in dezelfde zin als is gebeurd bij de wijziging van artikel 162, lid 2, van het Wetboek van strafvordering. Die wijziging is het gevolg van een voorval waarbij een slachtoffer van een seksueel misdrijf bijkomende onderzoeksdaden had gevorderd voor de raadkamer. Dat had zware financiële implicaties. Uiteindelijk bleek dat de verdachte niet naar de rechtbank werd verwezen ten gevolge van een probleem met de bewijslast. De burgerlijke partij werd daarop veroordeeld, wat als onbillijk werd ervaren. Daarop heeft de wetgever artikel 162 van het Wetboek van strafvordering gewijzigd teneinde de verplichting tot veroordeling van de in het ongelijk gestelde burgerlijke partij op te heffen en te vervangen door de mogelijkheid deze partij te veroordelen in de gemaakte kosten.

Daarbij aansluitend, dient de heer Stefaan Van Hecke *amendement nr. 3* (DOC 54 2753/002) in. Hij wijst er ook op dat het Grondwettelijk Hof gesteld heeft dat de bepaling van artikel 162bis slechts ongrondwettelijk is dat “in zoverre zij de strafrechter niet toestaat de in het ongelijk gestelde burgerlijke partij die zich, door middel van een afzonderlijke vordering, heeft aangesloten bij de rechtstreekse dagvaarding door een andere burgerlijke partij, te veroordelen tot een rechtsplegingsvergoeding” (overweging B.8). Het Hof heeft dus niet voor recht gezegd dat de veroordeling verplicht moet zijn.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient, als subamendement op amendement nr. 3, *amendement nr. 11* (DOC 54 2753/004) in, dat ertoe strekt een antwoord te bieden op arrest nr. 174/2013 van het Grondwettelijk Hof.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) geeft aan dat wanneer wordt bepaald dat de burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld, “zal” worden veroordeeld tot het betalen van de vergoeding, de rechter geen keuze heeft. Volgens hem dient te worden bepaald dat de burgerlijke partij tot de betaling van die vergoeding “kan” worden veroordeeld. Zulks zou niet indruisen tegen het arrest van het Grondwettelijk Hof, aangezien

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) demande si, dans le cas précité, l’objectif est de condamner systématiquement la partie civile au paiement d’une indemnité de procédure, ou s’il ne s’agit que d’une possibilité. Les termes de l’article 162bis laissent entendre que la partie civile devra toujours payer une indemnité (“Tout jugement de condamnation (...) les condamnera (...) à l’indemnité de procédure (...).”). L’intervenant souligne qu’il existe aussi des situations où l’appel de la partie civile est rejeté pour des raisons indépendantes de sa volonté, par exemple en raison d’une erreur de procédure ou parce que l’infraction est prescrite. L’intervenant estime que le texte de l’article 162bis devrait être modifié dans le même sens que l’article 162, alinéa 2, du Code d’instruction criminelle. Cette modification a été effectuée à la suite d’une affaire dans le cadre de laquelle une victime d’un délit sexuel avait requis, devant la chambre du conseil, des actes d’instruction supplémentaires ayant de lourdes implications financières. Finalement, le suspect n’a toutefois pas été renvoyé devant le tribunal en raison d’un problème lié à la charge de la preuve. La partie civile a été condamnée, ce qui a été ressenti comme une injustice. Le législateur a ensuite modifié l’article 162 du Code d’instruction criminelle en vue de supprimer l’obligation de condamnation de la partie civile succombante, et de la remplacer par la possibilité de condamner cette partie à rembourser les frais exposés.

Dans la foulée, M. Stefaan Van Hecke présente *l’amendement n° 3* (DOC 54 2753/002). Il souligne également que la Cour constitutionnelle estime que la disposition de l’article 162bis n’est anticonstitutionnelle qu’“en ce qu’elle ne permet pas au juge répressif de condamner à une indemnité de procédure la partie civile succombante qui a greffé une action distincte sur la citation directe lancée par une autre partie civile.” (considérant B.8). La Cour n’a donc pas dit pour droit que la condamnation devait être obligatoire.

Mme Sonja Becq et consorts déposent *l’amendement n° 11* (DOC 54 2753/004) qui vise à sous-amender l’amendement n° 3 en vue de répondre à l’arrêt 174/2013 de la Cour constitutionnelle.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) indique que, si on prévoit que la partie civile qui succombera sera condamnée à payer l’indemnité, le juge n’aura pas le choix. Selon lui, il faudrait prévoir que la partie civile “pourra” être condamnée. Cela ne serait pas contraire à l’arrêt de la Cour constitutionnelle puisque le juge aurait cette possibilité, et, en outre, la partie civile peut succomber en appel en raison d’une prescription ou

het voor de rechter om een mogelijkheid zou gaan en de burgerlijke partij bovendien in beroep in het ongelijk kan worden gesteld wegens verjaring of een procedurefout. Waarom zou zij in een dergelijk geval tot het betalen van de vergoeding moeten worden veroordeeld? Voor de rechter zou het dus moeten gaan om een mogelijkheid om tot betaling van de vergoeding te veroordelen.

De minister herinnert eraan dat de burgerlijke partij ingevolge een arrest van het Hof van Cassatie uit 1981 niet in de kosten mag worden veroordeeld in geval van verjaring. Het aangehaalde voorbeeld gaat dus niet op. De minister heeft er evenwel geen problemen mee te bepalen dat de rechter tot een veroordeling “kan” overgaan, in plaats van dat hij dat zou moeten.

De heer Stefaan Van Hecke c.s. dient, als sub-amendement op amendement nr. 11, amendement nr. 22 (DOC 54 2753/004) in, dat ertoe strekt het woord “zal” te vervangen door het woord “kan”. Dit amendement biedt de rechter te mogelijkheid te oordelen of de burger dient te worden veroordeeld tot het betalen van de in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde vergoeding. Dat mag geen automatisme zijn.

*
* *

De amendementen nrs. 22, 11 en 3 en het aldus geamendeerde artikel 6 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 6/1 (*nieuw*)

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) dient amendement nr. 2 (DOC 54 2753/002) in tot invoeging van een artikel 6/1. Het beoogt de wijziging van artikel 176 van het Wetboek van strafvordering om het mogelijk te maken dat de strafrechter in hoger beroep tegen een vonnis van de politierechtbank een rechtsplegingsvergoeding kan toekennen aan de vrijgesproken beklaagde en aan de burgerrechtelijk aansprakelijke persoon ten laste van de in het ongelijk gestelde partij die, hoewel zij de strafvordering niet zelf op gang heeft gebracht, hoger beroep heeft ingesteld bij ontstentenis van hoger beroep vanwege het openbaar ministerie. Voor het overige wordt verwezen naar de verantwoording bij het amendement.

De minister is van oordeel dat de voorgestelde wijziging buiten het bestek van het voorliggende wetsontwerp valt, daar ze geen betrekking heeft op een noodzakelijke wijziging in uitvoering van een arrest van het Grondwettelijk Hof.

d'une erreur de procédure. Dans un tel cas, pourquoi devrait-elle être condamnée à l'indemnité? Il faudrait donc laisser la possibilité au juge de condamner à l'indemnité.

Le ministre rappelle que, d'après un arrêt de la Cour de cassation de 1981, la partie civile ne peut être condamnée aux frais en cas de prescription. Cet exemple n'est donc pas valable. Le ministre n'a cependant pas de problème à prévoir que le juge “peut” condamner et non pas qu'il doit condamner à l'indemnité.

M. Stefaan Van Hecke et consorts déposent l'amendement n° 22 (DOC 54 2753/004) qui vise à sous-amender l'amendement n° 11 en vue de remplacer le mot “sera” par les mots “pourra être”. L'amendement donne la possibilité au juge de décider si le citoyen doit être condamné à l'indemnité visée à l'article 1022 du Code judiciaire. Cela ne doit pas être un automatisme.

*
* *

Les amendements n°s 22, 11 et 3, ainsi que l'article 6, ainsi amendé, sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 6/1 (*nouveau*)

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) présente l'amendement n° 2 (DOC 54 2753/002) tendant à insérer un article 6/1. Cet article vise à modifier l'article 176 du Code d'instruction criminelle afin de permettre au juge pénal, en degré d'appel contre un jugement du tribunal de police, d'octroyer une indemnité de procédure au prévenu acquitté et à la personne civilement responsable, à charge de la partie succombante qui, même si elle n'a pas mis elle-même l'action publique en mouvement, a interjeté appel en l'absence d'appel du ministère public. Pour le surplus, il est renvoyé à la justification de l'amendement.

Le ministre estime que la modification proposée sort du cadre du projet de loi à l'examen dès lors qu'elle ne porte pas sur une modification rendue nécessaire en exécution d'un arrêt de la Cour constitutionnelle.

Amendement nr. 2 tot invoeging van een nieuw artikel 6/1 wordt eenparig aangenomen.

Art. 7

Dit artikel beoogt de onderverdeling van het hoofdstuk III – Bepalingen betreffende het verval van de strafvordering voor sommige misdrijven – van het Wetboek van strafvordering, dat de artikelen 216*bis* en 216*ter* omvat, in twee nieuwe afdelingen. Afdeling 1 dat het actuele artikel 216*bis* zal omvatten, betreft het verval van de strafvordering door betaling van een geldsom.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) merkt op dat aan deze belangrijke wetgeving een hele geschiedenis voorafgaat. Hij herinnert de leden eraan dat de in 2011 doorgevoerde verruiming van de minnelijke schikking in strafzaken op procedureel vlak van die aard was dat zij in 2017 aanleiding heeft gegeven tot de oprichting van de parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft. De verruiming komt erop neer dat alle zaken waarin sprake is van fiscale/sociale fraude met schriftvervalsing geregeld kunnen worden. De verruiming werd destijds gemotiveerd met de vaststelling dat nogal wat complexe zaken van fiscale fraude niet leiden tot een veroordeling, dat dergelijke procedures dermate lang aanslepen dat verjaring optreedt, dat de redelijke termijn wordt overschreden en dergelijke. De spreker begrijpt de frustraties van de parketmagistraten die met een dergelijke situatie worden geconfronteerd maar vindt voornoemde redenen geen argument om de minnelijke schikking te verruimen. De Ecolo-Groen-fractie heeft zich dan ook steeds verzet tegen deze verruiming.

Als men echt werk wil maken van de strijd tegen de grootschalige fiscale fraude dan moet ervoor worden gezorgd dat het justitieapparaat kan beschikken over gespecialiseerde speurders; dat de federale gerechtelijke politie over voldoende gespecialiseerde manschappen beschikt om de strijd aan te gaan tegen de goed georganiseerde fraudeurs die zich kunnen laten bijstaan door de beste specialisten. Het openbaar ministerie moet kunnen beschikken over voldoende gespecialiseerde parketmagistraten en de bevoegde betrokken bodemrechters moeten voldoende gespecialiseerd zijn om deze zware dossiers aan te pakken. De strijd is nu vaak onevenwichtig. Hij verwijst hier naar de aanbevelingen van de onderzoekscommissie naar de grote fiscale fraude-dossiers die in 2008 en 2009 rond deze problematiek heeft gewerkt. Heel wat aanbevelingen

L'amendement n° 2 tendant à insérer un nouvel article 6/1 est adopté à l'unanimité.

Art. 7

Cet article vise la séparation en deux sections de la subdivision du Chapitre III – Dispositions relatives à l'extinction de l'action publique pour certaines infractions – du Code d'instruction criminelle, qui contient les articles 216*bis* en 216*ter*. La section 1ère, qui contiendra l'actuel article 216*bis*, concerne l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) observe que cette loi importante a une longue histoire. Il rappelle aux membres que l'élargissement de la transaction pénale sur le plan de la procédure, réalisé en 2011, fut tel qu'il a donné lieu, en 2017, à l'institution de la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale. Cet élargissement a permis de régler toutes les affaires de fraude fiscale/sociale avec infraction de faux en écritures. À l'époque, les partisans de cet élargissement l'ont justifié en arguant qu'un nombre non négligeable d'affaires complexes de fraude fiscale ne débouchait pas sur une condamnation, que ces procédures duraient tellement longtemps que les affaires finissaient par être prescrites, que le délai raisonnable était dépassé, etc. L'intervenant comprend la frustration des magistrats du parquet qui font face à ces situations mais estime que les raisons avancées ne justifiaient pas l'élargissement de la transaction. Le groupe Ecolo-Groen s'y est par conséquent toujours opposé.

Pour pouvoir réellement lutter contre la fraude fiscale à grande échelle, il faudra que l'appareil judiciaire dispose d'enquêteurs spécialisés et que la police judiciaire fédérale dispose d'une capacité spécialisée suffisante pour lutter contre les fraudeurs bien organisés et en mesure de se faire aider par les meilleurs spécialistes. Le ministère public doit pouvoir disposer de suffisamment de magistrats du parquet spécialisés, et les juges du fond compétents concernés doivent disposer d'une expertise suffisante pour pouvoir traiter ces dossiers complexes. À l'heure actuelle, cette lutte est souvent inégale. L'intervenant renvoie, à ce propos, aux recommandations de la commission d'enquête parlementaire chargée d'examiner les grands dossiers de fraude fiscale, qui a examiné cette problématique en 2008 et en 2009. De nombreuses recommandations de cette

van deze onderzoekscommissie hadden betrekking op de versterking van de onderzoekscapaciteit.

De spreker is van oordeel dat het systeem van de verruimde minnelijke schikking leidt tot klassenjustitie. Het is opvallend dat misdrijven die zeker niet van de grootorde van zware fiscale fraude zijn vaak wel voor de correctionele rechtbank worden gebracht. Terwijl plegers van grootschalige fiscale fraude hieraan ontsnappen door het betalen van een afkoopsom. Inmiddels zijn er wel een aantal kleine hervormingen gebeurd via de potpourri II-wet.

Naast de hierboven vermelde principiële bezwaren, stoot het systeem tegen de borst omdat het kan worden toegepast:

- zelfs na een zwaardere, eerdere voordeling;
- tijdens een gerechtelijk onderzoek; er is geen toestemming van een onderzoeksrechter vereist; hij moet enkel een stand van zaken geven wanneer het parket bereid is om te spreken over een verruimde minnelijke schikking;
- na dagvaarding voor de correctionele rechtbank;
- na verwijzing door de raadkamer.

Er is de correctie doorgevoerd dat het niet meer kan worden toegepast in beroep. Tijdens de hoorzittingen evenwel hebben sommige genodigden ervoor gepleit om hierop terug te komen.

De spreker stipt aan dat er geen inhoudelijke beoordeling is door de rechter. Het Grondwettelijk Hof heeft in het arrest 83/2016 van 2 juni 2016 hierover een principiële belangrijke uitspraak gedaan. Het Hof heeft weliswaar niet gesteld dat de rechter een opportuniteitsoordeel of -toets heeft maar dat hij pas tot de bekrachtiging kan overgaan wanneer hij de proportionaliteit (evenwicht tussen de voorgestelde regeling en de zwaarte van het misdrijf) heeft nagegaan. De Ecolo-Groen-fractie is evenwel van oordeel dat ook de rechter ten gronde dient te kunnen oordelen over de opportuniteit.

De hoogte van de boetes is in sommige gevallen te laag. Overeenkomstig artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering mag de boete “niet meer bedragen dan het maximum van de in wet voorziene geldboete, verhoogd met de opdecimen, en dient in verhouding zijn tot de zwaarte van het misdrijf”. Ook tijdens zijn hoorzitting heeft procureur-generaal Delmulle erop gewezen dat dit in de praktijk soms problemen stelt, hij heeft zelfs gesuggereerd om een andere bewerkingsmethode te hanteren. Hierover kan nader worden gediscussieerd. De in de wet vastgestelde geldboetes, zelfs wanneer het een maximum betreft, kunnen hoog zijn voor kleine

commission d'enquête portaient sur le renforcement de la capacité d'enquête.

L'intervenant estime que le système de la transaction élargie crée une justice de classes. Il est frappant de constater que certaines infractions bien moins graves que la fraude fiscale grave sont souvent portées devant le tribunal correctionnel, alors que les auteurs de fraude fiscale à grande échelle y échappent en s'acquittant d'une somme d'argent. Entre-temps, plusieurs réformes de petite envergure ont cependant été menées dans le cadre de la loi pot-pourri II.

Outre les objections de principe précitées, ce système est révoltant car il peut être appliqué:

- même si une condamnation plus lourde a été prononcée antérieurement;
- au cours d'une instruction; l'autorisation du juge d'instruction n'est pas requise; il doit seulement faire le point sur le dossier lorsque le parquet est prêt à discuter d'une transaction élargie;
- après la citation devant le tribunal correctionnel;
- après le renvoi par la chambre du conseil.

Une correction a fait en sorte que le système de la transaction ne puisse plus être appliqué en degré d'appel. Au cours des auditions, plusieurs invités ont toutefois demandé la suppression de cette modification.

L'intervenant souligne que le juge n'apprécie pas le contenu. Dans son arrêt 83/2016 du 2 juin 2016, la Cour constitutionnelle a rendu une décision de principe importante à ce sujet. La Cour n'indique certes pas que le juge formule un jugement d'opportunité mais bien qu'il ne peut homologuer la transaction qu'à la condition d'en avoir examiné la proportionnalité (l'équilibre entre l'accord proposé et la gravité de l'infraction). Le groupe Ecolo-Groen estime cependant que le juge doit pouvoir, lui aussi, se prononcer sur le fond en ce qui concerne l'opportunité.

Dans certains cas, le montant des amendes est trop faible. Conformément à l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle, “la somme [...] ne peut être supérieure au maximum de l'amende prévue par la loi, majorée des décimes additionnels et doit être proportionnelle à la gravité de l'infraction.”. Au cours de son audition, M. Johan Delmulle, procureur général, a également indiqué qu'en pratique, cette méthode de calcul se révèle souvent problématique et il a même suggéré d'en changer. Ce point pourrait être approfondi. Les amendes prévues par la loi, même les amendes plafonnées, peuvent être élevées pour les cas de petite

gevallen van fiscale fraude maar in gevallen van grote fiscale fraude zijn de geldboetes relatief laag. Teneinde hieraan tegemoet te komen, dient hij alvast amendement nr. 4 in (DOC 54 2753/003) dat komaf maakt met de maximumlimiet.

Voorts is er het probleem van de publiciteit. De spreker verwijst hier in het bijzonder naar de zaak Janssens (de "koning van de verkeersborden") waar de hoogte van de overeengekomen transactiesom niet werd vrijgegeven. De heer Van Hecke pleit voor absolute transparantie; het bedrag van de opgelegde geldboete moet duidelijk zijn.

Dit wetsontwerp komt weliswaar tegemoet aan een aantal problemen doch niet aan allemaal. De spreker geeft het voorbeeld van de motivering van de vordering van het openbaar ministerie. Hij stelt evenwel vast dat in die zin amendementen werden ingediend.

Een verruimde schikking blijft mogelijk na dagvaarding, na verwijzing door de raadkamer naar de correctionele rechtbank. De Ecolo-Groen-fractie heeft de amendementen nrs. 6 en 7 (DOC 54 2753/003) neergelegd om ervoor te zorgen dat dit niet meer mogelijk is. Voorts wordt voorgesteld dat de onderzoeksrechter die het onderzoek leidt niet alleen een stand van zaken moet geven van het dossier maar ook zijn toestemming.

Wat de uitdoving van de strafvordering betreft, hebben verschillende sprekers tijdens de hoorzittingen erop gewezen dat voorliggende tekst niet in de betaling van de transactie voorziet alvorens de rechter kan overgaan tot de homologatie. Kan dit niet op een andere manier worden geregeld opdat de rechter ten gronde die homologeert meteen ook een eindoordeel kan vellen? Tijdens de hoorzittingen werd de tussenkomst van het COIV voorgesteld, wat volgens de spreker een te overwegen denkpiste is.

De schorsing van de verjaring van de strafvordering wanneer de onderhandelingen worden opgestart voor het eventueel bereiken van een verruimde minnelijke schikking, is voorts een essentiële bijsturing die dient te gebeuren. De spreker stelt vast dat amendement nr. 20 van de meerderheid hieraan tegemoetkomt.

De heer Van Hecke besluit dat de voorgestelde bijsturingen niet voldoende zijn voor de Ecolo-Groen-fractie, principieel dient immers te worden teruggekeerd naar de situatie van vóór 2011. Sowieso zijn een aantal essentiële wijzigingen en verstrengingen nodig, ook naar

fraude fiscale, mais relativement faibles pour les cas de grande fraude fiscale. Pour y remédier, l'intervenant présente l'amendement n° 4 (DOC 54 2753/003), tendant à supprimer le plafonnement du montant des amendes.

Il évoque ensuite le problème de la publicité. Sur ce point, l'intervenant renvoie plus particulièrement à l'affaire Janssens (le "roi des signaux routiers"), dans laquelle le montant de la transaction n'a pas été révélé. M. Van Hecke plaide pour la transparence absolue: le montant de l'amende doit être rendu public.

Certes, le projet de loi à l'examen entend remédier à plusieurs problèmes, mais il ne répond pas à tous les problèmes. L'intervenant donne l'exemple de la motivation de la réquisition du ministère public. Il constate cependant que plusieurs amendements en ce sens ont été présentés.

Il est toujours possible de conclure une transaction élargie à l'issue d'une comparution ou d'un renvoi devant le tribunal correctionnel par la chambre du conseil. Le groupe Ecolo-Groen a présenté les amendements nos 6 et 7 (DOC 54 2753/003) en vue d'interdire cette pratique. Par ailleurs, il est proposé que le juge d'instruction en charge de l'enquête doive non seulement faire le point sur le dossier, mais également autoriser la transaction.

S'agissant de l'extinction de l'action publique, plusieurs orateurs ont indiqué, au cours des auditions, que le projet de loi à l'examen ne prévoit pas le paiement de la transaction avant qu'un juge ait pu procéder à l'homologation. Ne pourrait-on pas procéder autrement, de sorte que le juge du fond qui homologue la transaction puisse également rendre immédiatement un jugement final? Au cours des auditions, il a été proposé de faire intervenir l'OCSC, ce qui constitue, selon l'intervenant, une piste de réflexion à envisager.

La suspension de la prescription de l'action publique lorsque des négociations sont entamées en vue d'une éventuelle transaction élargie constitue par ailleurs un ajustement essentiel et nécessaire. L'intervenant constate que l'amendement n° 20 de la majorité répond à cette préoccupation.

M. Van Hecke conclut que les adaptations proposées ne sont pas suffisantes pour le groupe Ecolo-Groen. En principe, il convient en effet de revenir à la situation qui prévalait avant 2011. Une série de modifications et de durcissements essentiels sont en tout cas nécessaires,

modaliteiten toe. Derhalve zal zijn fractie voorliggende tekst niet aannemen.

Mevrouw Annick Lambrecht (sp.a) verduidelijkt dat de visie van haar fractie op de wet op de minnelijke schikking in strafzaken bekend is: een gericht en efficiënt sanctioneringsbeleid is een essentieel sluitstuk van elk fraudebeleid. De prioriteit in het fraudebeleid is fraude vermijden. Maar fraude vermijden, betekent ook dat grote financiële criminaliteit altijd kordaat moet worden aangepakt door justitie, en niet kan worden geschikt of afgekocht. Met andere woorden, dossiers van ernstige fiscale fraude moeten altijd leiden tot vervolging en finaal tot een uitspraak van een rechter. Een snelle en gedegen afwerking van grote fraudezaken door justitie is noodzakelijk om het rechtvaardigheidsgevoel van de burger te herstellen en om een ontradend effect te hebben op potentiële fraudeurs. Deze dubbele impact zal leiden tot minder fraude en dus een eerlijkere fiscaliteit.

Steeds meer wordt duidelijk dat sinds de uitbreiding van de minnelijke schikking in 2011 de strategie wordt gehanteerd om in die ernstige en complexe zaken te schikken en om in kleinere zaken wel te vervolgen. Dat is de omgekeerde wereld. De juiste strategie is om te schikken in kleine zaken en de vrijgekomen capaciteit in te zetten om in ernstige zaken wel tot gerechtelijke veroordelingen te komen. Dat was ook het opzet van de hervormingen die door de vorige regering op poten werd gezet door in te zetten op meer doeltreffendheid bij de strafrechtelijke vervolging.

Het wetsvoorstel DOC 54 1054/001 van Peter Vanvelthoven dat aan deze bespreking is toegevoegd, voorziet dan ook in de uitsluiting van ernstige fiscale fraude van het toepassingsgebied van de verruimde minnelijke schikking. Haar fractie wordt hierin trouwens bijgetreden door professor Michel Maus (VUB) die pleit voor wettelijke barema's die bepalen welke afhandelingsvorm zal worden toegepast, waarbij de minnelijke schikking wordt uitgesloten voor fraude boven 1 miljoen euro.

Dit wetsontwerp beoogt het in overeenstemming brengen van de afkoopwet met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. De spreekster betreurt te moeten vaststellen dat vele commissieleden deze aangelegenheid niet willen aangrijpen om een grondig debat te voeren over de wenselijkheid van de mogelijkheid om straffen af te kopen.

notamment en ce qui concerne les modalités. Pour ces raisons, le groupe de l'intervenant ne votera pas le texte à l'examen.

Mme Annick Lambrecht (sp.a) indique que la vision de son groupe concernant la transaction pénale est connue: une politique de sanction ciblée et efficace constitue un élément essentiel de toute politique de lutte contre la fraude. La priorité de la politique en matière de fraude est d'éviter la fraude. Mais cela signifie également que la Justice doit toujours traiter avec fermeté la grande criminalité financière, qui peut s'en sortir au moyen d'une transaction ou d'une simple amende. Autrement dit, les dossiers de fraude fiscale grave doivent toujours donner lieu à des poursuites débouchant sur une sentence prononcée par un juge. Un traitement judiciaire rapide et sérieux des grandes affaires de fraude est nécessaire pour rétablir le sentiment d'équité chez les citoyens, tout en ayant un effet dissuasif sur les fraudeurs potentiels. Ce double impact entraînera une diminution de la fraude, et donc une fiscalité plus honnête.

Il apparaît de plus en plus clairement que, depuis l'élargissement de la transaction en 2011, la stratégie consiste à transiger dans ces affaires graves et complexes et, en revanche, à poursuivre les affaires de moindre ampleur. C'est le monde à l'envers. La juste stratégie aurait été de transiger dans les petits dossiers et de mettre à profit la capacité ainsi libérée pour aboutir à des condamnations judiciaires dans les affaires plus graves. Telle était d'ailleurs l'intention des réformes mises sur pied par le gouvernement précédent, qui s'est efforcé d'accroître l'efficacité dans les poursuites pénales.

La proposition de loi DOC 54 1054/001 de M. Peter Vanvelthoven, jointe à la présente discussion, prévoit dès lors d'exclure la fraude fiscale grave du champ d'application de la transaction élargie. Le groupe de l'intervenante est d'ailleurs soutenu par le professeur Michel Maus (VUB), qui plaide en faveur de barèmes légaux afin de déterminer le mode de traitement à appliquer, la transaction étant exclue pour les cas de fraude dépassant le million d'euros.

Le projet de loi à l'examen vise à mettre la loi sur la transaction financière en conformité avec la jurisprudence de la Cour constitutionnelle. L'intervenante constate, à son grand regret, que beaucoup de membres de la commission refusent de saisir l'occasion pour mener un débat de fond sur l'opportunité d'un mécanisme de rachat des peines.

Hoewel het standpunt van haar fractie hieromtrent duidelijk is, wenst zij een aantal zaken mee te delen over het in overeenstemming brengen van de minnelijke schikking in strafzaken met de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof.

Op 2 juni 2016 heeft het Grondwettelijk Hof beslist dat de afkoopwet strijdig is met het gelijkheidsbeginsel in samenhang gelezen met het recht op een eerlijk proces en de onafhankelijkheid van de rechter, in die zin dat ze het openbaar ministerie machtigt om via een minnelijke schikking in strafzaken een einde te stellen aan de strafvordering nadat deze is ingesteld, zonder dat er een daadwerkelijke rechterlijke controle bestaat.

De vraag is nu wat het Grondwettelijk Hof verstaat onder het begrip daadwerkelijke controle:

- 1) de beslissing om te schikken moet worden gemoeteerd door het openbaar ministerie;
- 2) "volwaardig toezicht": zowel de proportionaliteit als de wettigheid dienen te worden getoetst alsook dient te worden nagaan of de inverdenkinggestelde handelt uit vrije wil en met voldoende kennis van zaken over de inhoud en de gevolgen van de schikking.

Ook de volgende vraag stelt zich: als de begrippen zoals omschreven door het Grondwettelijke Hof gewoon worden opgenomen in de wet, wordt dan het beoogde doel (met name een daadwerkelijke rechterlijke controle) bereikt?

Mevrouw Lambrecht meent van niet en verwijst in dit verband naar het vonnis van de correctionele rechtbank te Gent van 26 oktober 2016 dat een grondwetsconforme interpretatie heeft gehanteerd en waar de rechter in kwestie niet enkel een wettigheidstoets maar ook een proportionaliteitstoets conform de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof heeft gedaan. De zaak in kwestie betrof een zaak van belangenvermenging van een voormalige Gentse schepen, de heer Guy Serraes. Op de vraag of de schikking proportioneel is ten aanzien van de feiten die aan de rechtbank werden voorgelegd, was de rechtbank van oordeel dat, gelet op de inhoud van het strafdossier en gelet op de motivering die het openbaar ministerie aan de rechtbank heeft gegeven op de openbare terechtzitting van 12 oktober 2016, de minnelijke schikking proportioneel is ten aanzien van de feiten die aan de rechtbank werden voorgelegd. Enige transparantie is hier dus ver te zoeken. De rechtbank heeft de motivering van het openbaar ministerie blindlings overgenomen, waar is het eigen denkwerk van de rechtbank? Dit komt volgens de spreekster neer op de uitholling van de grondwettelijke motiveringsplicht en op

Bien que le point de vue de son groupe soit clair à cet égard, la membre souhaite faire part d'un certain nombre d'éléments relatifs à la mise en conformité de la transaction pénale avec la jurisprudence de la Cour constitutionnelle.

Le 2 juin 2016, la Cour constitutionnelle a décidé que la loi sur la transaction financière était contraire au principe d'égalité, lu en combinaison avec le droit à un procès équitable et avec l'indépendance du juge, en ce qu'elle habilite le ministère public à mettre fin à l'action publique par la voie d'une transaction pénale alors qu'un juge d'instruction a été saisi du dossier, sans qu'existe un contrôle juridictionnel effectif sur cette proposition de transaction.

Reste désormais à savoir ce qu'entend la Cour constitutionnelle par la notion de "contrôle effectif":

- 1) la décision de transiger doit être motivée par le ministère public;
- 2) "contrôle suffisant": tant la proportionnalité que la légalité doivent être contrôlés, et il convient de vérifier que l'inculpé agit volontairement et en parfaite connaissance du contenu et des effets de la transaction.

La question suivante se pose également: si les notions définies par la Cour constitutionnelle sont simplement reproduites dans la loi, le but poursuivi (à savoir un contrôle judiciaire effectif) est-il alors atteint?

Mme Lambrecht n'est pas de cet avis et renvoie à cet égard au jugement du tribunal correctionnel de Gand du 26 octobre 2016, dans lequel une interprétation conforme à la Constitution a été utilisée et où le juge en question a effectué non seulement un contrôle de la légalité, mais aussi un contrôle de la proportionnalité conformes à la jurisprudence de la Cour constitutionnelle. L'affaire en question concernait un conflit d'intérêts impliquant l'ex-échevin de Gand, M. Guy Serraes. À la question de savoir si la transaction était proportionnelle aux faits soumis au tribunal, celui-ci a considéré que, compte tenu du contenu du dossier pénal et de la motivation donnée au tribunal par le ministère public lors de l'audience publique du 12 octobre 2016, la transaction était proportionnelle aux faits dont avait été saisi le tribunal. La transparence fait donc complètement défaut. Le tribunal a reproduit aveuglément la motivation du ministère public. Quid de sa propre analyse? Pour l'intervenante, cette procédure vide de sa substance l'obligation constitutionnelle de motivation et elle contourne l'arrêt susvisé de la Cour constitutionnelle. Pour éviter que l'instauration du contrôle de proportionnalité reste

een ontwijking van het bovenvermelde arrest van het Grondwettelijk Hof. Om te vermijden dat het invoeren van de proportionaliteitstoets een lege doos zou worden, namelijk de toevoeging van een standaardformulering aan het bekrachtigingsvonnis, moet de herstellwet volgens het lid voorzien in waarborgen die ervoor zorgen dat de proportionaliteit effectief op een transparante manier wordt getoetst.

Een deel van die waarborgen kan worden teruggevonden in het advies van de Hoge Raad voor de Justitie dat tijdens de hoorzittingen uitgebreid werd toegelicht:

— wat betreft de motivering die moet worden gegeven door het openbaar ministerie

Daar waar het voorontwerp nog niet voorzag in een verplichte motivering, is dit wel het geval in het wetsontwerp. Maar een motivering op zich is niet voldoende voor een daadwerkelijke rechterlijke controle. Immers, in het eerder vermelde voorbeeld van de correctionele rechtbank te Gent werd ook een motivering gegeven.

Opdat de motivering van het openbaar ministerie een daadwerkelijke rechterlijke controle zou mogelijk maken, dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

1) de motivering moet schriftelijk zijn;

2) de motivering moet betrekking hebben op een aantal door de wet vastgelegde elementen:

— zijn de wettelijke toepassingsvoorwaarden vervuld?

— werden de slachtoffers en de fiscale en/of sociale administraties vergoed?

— heeft de verdachte de schikking vrijwillig en weloverwogen aanvaard?

— is de schikking proportioneel met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de dader?

Het Grondwettelijk Hof heeft geoordeeld dat de wettigheidscontrole door de rechter zich ook moet uitstrekken tot de richtlijnen over de minnelijke schikking in strafzaken. Die controle is op vandaag onmogelijk want:

- de ministeriële richtlijnen zijn enkel bindend voor parketmagistraten en niet-naleving ervan kan enkel leiden tot disciplinaire sancties voor de betrokken parketmagistraat;
- de richtlijnen moeten niet openbaar worden gemaakt (de twee belangrijkste richtlijnen voor de minnelijke schikking in strafzaken zijn tot op vandaag vertrouwelijk).

une coquille vide, c'est-à-dire l'ajout d'une formulation standard à la décision de validation, la loi de réparation doit, selon la membre, prévoir des garanties telles que la proportionnalité sera vérifiée effectivement et en toute transparence.

Ces garanties sont mentionnées, en partie, dans l'avis du Conseil supérieur de la Justice commenté en détail au cours des auditions:

— en ce qui concerne la motivation qui doit être fournie par le ministère public

Contrairement à l'avant-projet, le projet de loi prévoit une motivation obligatoire. Cependant, la motivation ne suffit pas, comme telle, pour que le contrôle judiciaire soit effectif. En effet, une motivation avait également été fournie dans l'exemple précité du tribunal correctionnel de Gand.

Pour que la motivation du ministère public permette un contrôle judiciaire effectif, les conditions suivantes doivent être remplies:

1) la motivation doit être écrite;

2) la motivation doit porter sur une série d'éléments fixés par la loi:

— les conditions d'application légales sont-elles remplies?

— les victimes et les administrations fiscales et/ou sociales ont-elles été dédommagées?

— le suspect a-t-il accepté la transaction de manière libre et éclairée?

— la transaction est-elle proportionnée à la gravité des faits et à la personnalité de l'auteur?

La Cour constitutionnelle estime que le contrôle de légalité exercé par le juge doit également s'étendre aux directives relatives à la transaction pénale. Ce contrôle est actuellement impossible dès lors que:

- les directives ministérielles ne sont contraignantes que pour les magistrats du parquet et que le non-respect de celles-ci ne peut conduire qu'à des sanctions disciplinaires à l'encontre du magistrat concerné du parquet;
- les directives ne doivent pas être rendues publiques (les deux directives principales concernant la transaction pénale sont restées confidentielles jusqu'à présent).

De oplossing bestaat in de schriftelijke motivering van het openbaar ministerie. Deze laatste moet ook de conformiteit met de geldende richtlijnen beargumenteren.

— wat in geval van niet-bekrachtiging van de schikking door de rechter?

Het wetsontwerp sluit de beroepsmogelijkheid tegen de weigeringsbeslissing niet uitdrukkelijk uit, dus de algemene regeling van artikel 199 van het Wetboek van strafvordering is van toepassing: zowel het openbaar ministerie als de beklaagde kunnen tegen de weigeringsbeslissing beroep aantekenen.

Dit zal evenwel enkel leiden tot een verlenging van de procedures, met het gevaar dat alsnog verjaring zou kunnen intreden en laat het vermijden van de verjaring nu net de reden zijn waarom de voorstanders pleiten voor de afkoopwet.

De oplossing bestaat in de uitdrukkelijke uitsluiting van de beroepsprocedure. Niets weerhoudt het parket om de rechter na een weigering opnieuw te vatten met een gewijzigde minnelijke schikking in strafzaken aangezien de voorgestelde wettekst bepaalt dat indien het akkoord niet wordt bekrachtigd het dossier ter beschikking wordt gesteld van de procureur des Konings.

— wat de openbaarheid van zitting en vonnis betreft

Een van de belangrijkste zaken om tot een daadwerkelijke rechterlijke controle te komen, is de openbaarheid. Dit is niet alleen van belang voor de verdachte, maar ook voor de burger die op die manier kan nagaan of de minnelijke schikking in strafzaken correct werd toegepast.

Wanneer de minnelijke schikking in strafzaken wordt beoordeeld door een vonnisrechter stelt zich geen probleem omdat dan de principiële openbaarheid van terechtzitting en uitspraak geldt.

Wanneer het de onderzoeksfase betreft, zal de minnelijke schikking dezelfde regels volgen van het onderzoeksgerecht dat een uitspraak ten gronde doet. Dit wil zeggen dat de terechtzitting achter gesloten deuren plaatsvindt en dat enkel de uitspraak openbaar is.

Zeker wanneer het vonnis enkel een standaardformulering zou zijn, is het meer dan noodzakelijk dat ook de terechtzitting openbaar is zodat het op zijn minst mogelijk is, voor wie het echt wil, te achterhalen of de wettelijke vereisten zijn voldaan, maar voornamelijk of aan de proportionaliteitsvereiste voldaan is.

La motivation écrite du ministère public constitue la solution. Celui-ci doit également argumenter la conformité avec les directives en vigueur.

— *quid* en cas de non-homologation de la transaction par le juge?

Le projet de loi n'exclut pas explicitement la possibilité d'un recours contre la décision de refus, si bien que la règle générale prévue à l'article 199 du Code d'instruction criminelle est d'application: tant le ministère public que le prévenu pourront interjeter appel de la décision de refus.

Cela entraînera cependant uniquement un allongement des procédures, la prescription risquant encore d'intervenir, alors que c'est précisément pour éviter la prescription que ses partisans plaident en faveur de la loi sur la transaction financière.

La solution consiste à exclure explicitement la procédure de recours. Rien n'empêche le parquet, après un refus, de saisir à nouveau le juge d'une nouvelle transaction pénale, étant donné que le texte de loi proposé prévoit que, si l'accord n'est pas homologué, le dossier est mis à la disposition du procureur du Roi.

— en ce qui concerne la publicité de l'audience et du jugement

L'un des principaux éléments garantissant un contrôle juridictionnel effectif est la publicité. Elle est importante non seulement pour le suspect, mais aussi pour le citoyen qui peut, dans ces conditions, vérifier l'application correcte de la transaction pénale.

Lorsque la transaction pénale est portée devant le juge du fond, il ne se pose aucun problème, la principe de la publicité s'appliquant à l'audience et au prononcé.

Lorsqu'il s'agit de la phase d'instruction, la transaction sera soumise aux règles de la juridiction d'instruction qui statue au fond. Cela signifie que l'audience se tient à huis clos et que seul le prononcé est public.

En particulier si le jugement ne devait être qu'une formule standard, il serait d'autant plus nécessaire que l'audience soit également publique afin que celui qui le souhaite ait au moins la possibilité de savoir si les conditions légales sont remplies, mais surtout si la condition de proportionnalité est remplie.

— wat de inhoud van het vonnis betreft

Mevrouw Lambrecht komt terug op haar eerder vermeld voorbeeld van de correctionele rechtbank te Gent en stelt dat dergelijke standaardformuleringen moeten worden vermeden, zo niet is de proportionaliteitstoets een lege doos.

Derhalve moet de wet niet alleen bepalen waaruit de schriftelijke motivering van het openbaar ministerie moet bestaan, maar ook dat het vonnis alle voorwaarden en modaliteiten (bedrag, termijn van betaling, en dergelijke) van de minnelijke schikking moet bevatten.

— wat de wijziging van de chronologie van de procedure van de minnelijke schikking in strafzaken en de vertrouwelijkheid betreft

Het lid gaat in op de volgende nieuwe wijzigingen die de minister wenst door te voeren:

De chronologie van de procedure van de minnelijke schikking: in de huidige wetgeving gaat de rechter bij zijn controle niet alleen na of de schadevergoeding en/of de fiscale en/of sociale administraties zijn betaald, maar ook of de geldsom werd betaald. In de voorliggende tekst van het wetsontwerp zal de rechter echter de schikking dienen te bekrachtigen alvorens de geldsom werd betaald.

Een van de sterke punten van de minnelijke schikking in strafzaken (als het gaat over gevallen van fiscale fraude) is dat men door de minnelijke schikking zeker is dat de Belgische Staat zijn geld bekommt. Wat betreft de schadevergoeding (dus meestal niet betaalde fiscale en/of sociale bijdragen) blijft dat het geval maar niet voor de geldsom die moet worden betaald. Immers, waar de minnelijke schikking vroeger maar kon worden bekrachtigd na betaling van de geldsom, moet die geldsom nu pas betaald worden na bekrachtiging. Wat indien de geldsom niet wordt betaald? Er zal geen verval van strafvordering intreden, maar dan moet alsnog een strafrechtelijke procedure worden gevoerd, dus nog veel meer vertraging en nog meer kans op verjaring.

Tijdens de hoorzittingen heeft het parket-generaal dit punt van kritiek ook aangehaald omwille van twee redenen. Enerzijds, zorgt het wijzigen van de volgorde voor een juridisch probleem: het verval van de strafvordering wordt niet uitgesproken door de rechter. Anderzijds, is er het praktisch probleem van niet-betaling na homologatie. Om deze lacune te ondervangen, stelt het parket-generaal voor dat het bedrag wordt geplaatst op een rekening bij het COIV vooraleer de minnelijke wordt voorgelegd aan de rechter ter homologatie. In geval van

— en ce qui concerne la teneur du jugement

Mme Lambrecht revient à l'exemple du tribunal correctionnel de Gand qu'elle a cité précédemment et indique qu'il y a lieu d'éviter de telles formules standard, sans quoi le contrôle de proportionnalité est une coquille vide.

Aussi la loi ne doit-elle pas uniquement préciser les éléments constituant la motivation écrite du ministère public, mais aussi prévoir que le jugement doit contenir toutes les conditions et modalités (montant, délai de paiement, etc.) de la transaction.

— en ce qui concerne la modification de la chronologie de la procédure de transaction pénale et la confidentialité

La membre se penche sur les modifications suivantes que le ministre souhaite apporter:

La chronologie de la procédure de transaction: dans l'état actuel de la législation, lors de son contrôle, le juge vérifie non seulement si l'indemnisation a été versée et/ou si les administrations fiscale et/ou sociale ont été payées, mais aussi si la somme d'argent a été payée. Dans le texte du projet de loi à l'examen, le juge devra toutefois homologuer la transaction avant le paiement de la somme d'argent.

L'une des forces de la transaction pénale (lorsqu'il s'agit de cas de fraude fiscale) est qu'elle garantit que l'État belge reçoit l'argent. En ce qui concerne l'indemnisation (généralement les cotisations fiscales et/ou sociales impayées), ce sera toujours le cas, mais non pour la somme d'argent qui doit être payée. En effet, alors que précédemment la transaction ne pouvait être homologuée qu'après le paiement de la somme d'argent, à présent, cette somme d'argent ne doit être payée qu'après l'homologation. Qu'advient-il en cas de non-paiement de la somme d'argent? L'action publique ne s'éteindra pas, mais une procédure pénale devra encore être menée, ce qui entraînera encore un retard nettement plus important et un risque accru de prescription.

Au cours des auditions, le parquet général a également soulevé cette critique pour deux raisons. D'une part, la modification de la chronologie pose un problème juridique: l'extinction de l'action publique n'est pas prononcée par le juge. D'autre part, il y a le problème pratique du non-paiement après l'homologation. Afin de combler cette lacune, le parquet général propose que le montant soit placé sur un compte à l'OCSC avant que la transaction ne soit soumise à l'homologation du juge. En cas d'homologation par le juge, celui-ci peut

homologatie door de rechter kan de rechter het verval van strafvordering vaststellen en wordt aan het COIV de opdracht gegeven om het geconsigneerde geld over te maken aan de ontvanger van penale boetes. Wordt de minnelijke schikking niet gehomologeerd door de rechter geeft de procureur instructie aan het COIV om de geconsigneerde gelden terug te geven aan de verdachte/beklaagde die een minnelijke schikking wenste te sluiten.

Over de uitdrukkelijke vermelding in de wet dat ingeval er geen bekrachtiging is door de rechter, de documenten die werden overgezonden en de mededelingen die werden gedaan tijdens het overleg niet ten laste kunnen worden aangewend van de dader in een latere procedure:

Deze vertrouwelijkheid is ingegeven vanuit het vermoeden van onschuld. In dit verband is het eigenaardig om te spreken over het vermoeden van onschuld als tegelijkertijd de terminologie “dader” wordt gebruikt. Het belang van dit vermoeden waarop het volledig Belgische strafrechtstelsel is gebaseerd, mag niet worden onderschat. Anderzijds moet er ook over worden gewaakt dat dit vermoeden niet wordt misbruikt om strafrechtelijke vervolging onmogelijk te maken.

Welke waarborgen zijn er tegen het witwassen van bezwarend materiaal, namelijk als de verdachte heel wat bezwarend materiaal in de onderhandelingen brengt om vervolgens de stekker uit de onderhandelingen te trekken? Dit gevaar wordt bovendien door de gewijzigde chronologie in het wetsontwerp nog vergroot. De proportionaliteitstoets moet ervoor zorgen dat de geldsom toch een aanzienlijk bedrag zou moeten zijn. Als de verdachte tijdens de onderhandelingen alle bezwaarlijke documenten voorlegt en er wordt een schikking overeengekomen, die door de rechter bekrachtigd wordt, maar als nadien niet de betaling van de geldsom volgt dan vervalt de strafvordering niet. Het openbaar ministerie zal evenwel geen strafprocedure kunnen voeren tegen de verdachte aangezien alle documenten die zijn schuld aantonen niet meer mogen worden gebruikt in de navolgende procedure, net omdat al deze stukken door de verdachte zelf werden voorgelegd.

Daar waar frauderen door de afkoopwet een kosten-batenanalyse werd, is het nu een rondje fiscale amnestie geworden. Over klassenjustitie gesproken.

De heer Christian Brotcorne (cdH) komt allereerst terug op de gevolgde methode. Hij betreurt deze wetswijziging aangezien op basis van de aanbevelingen

constater l'extinction de l'action publique et l'OCSC est chargé de transférer la somme consignée au receveur des amendes pénales. Si la transaction n'est pas homologuée par le juge, le procureur donne instruction à l'OCSC de rembourser la somme d'argent consignée au suspect/prévenu qui souhaitait conclure une transaction.

Sur la mention explicite dans la loi qu'en l'absence d'une homologation par le juge, les documents transmis et les communications effectuées pendant la concertation ne peuvent être utilisés à charge de l'auteur au cours d'une procédure ultérieure:

Cette confidentialité se base sur la présomption d'innocence. À cet égard, il paraît étrange de parler de présomption d'innocence tout en utilisant le mot “auteur”. L'importance de cette présomption, sur laquelle se base l'ensemble du système pénal belge, ne peut être sous-estimée. Par ailleurs, il convient aussi de veiller à ce que cette présomption ne soit pas utilisée abusivement pour empêcher toute poursuite pénale.

Quelles garanties existe-t-il contre le blanchiment de matériel à charge? Aautrement dit, comment peut-on empêcher que le suspect n'introduise un grand nombre d'éléments à charge au cours des négociations avant de mettre fin à ces dernières? Ce risque est encore aggravé par la modification de la chronologie par le projet de loi. En raison du contrôle de proportionnalité, la somme d'argent devrait pourtant représenter un montant considérable. Si, au cours des négociations, le suspect présente tous les documents à charge et qu'une transaction est conclue et homologuée par le juge, mais qu'ensuite, la somme d'argent n'est pas payée, l'action publique n'est pas éteinte. Le ministère public ne pourra cependant pas engager une procédure pénale contre le suspect, étant donné que tous les documents prouvant sa culpabilité ne pourront plus être utilisés dans le cadre de la procédure subséquente, précisément parce que tous ces documents auront été présentés par le suspect lui-même.

Alors que la loi sur la transaction financière avait transformé la fraude en analyse des coûts et profits, le projet de loi à l'examen instaure maintenant l'équivalent d'une opération d'amnistie fiscale. Quand on parle de justice de classe.

M. Christian Brotcorne (cdH) revient tout d'abord sur la méthode suivie. Il regrette cette modification législative étant donné que de nouvelles modifications seront

van de onderzoekscommissie Minnelijke Schikking in strafzaken wellicht nieuwe wijzigingen nodig zullen zijn. Het zou dus oordeelkundiger zijn geweest de conclusies van die commissie af te wachten. Zoals de heer Vandermeersch heeft benadrukt, wordt het Wetboek van strafvordering alsmear moeilijker leesbaar en moet het nodig worden vereenvoudigd.

Wat het beginsel van de minnelijke schikking in strafzaken betreft, beklemtoont de spreker dat daarover terecht een debat bestaat. De bewering dat de maatregel discriminerend kan zijn – in het bijzonder jegens de minder kansrijken – moet worden genuanceerd, want de rechters kunnen de straf aanpassen aan de persoonlijkheid van de veroordeelde. In gerechtelijke kringen lijkt de maatregel in elk geval op algemene instemming te kunnen rekenen, waarschijnlijk omdat het gerecht wegens een gebrek aan met name menselijke en financiële middelen niet in staat is de rechtsbedeling binnen een redelijke termijn te doen plaatsvinden. In die zin is de minnelijke schikking in strafzaken dus een maatregel waarmee de strafrechtelijke straffeloosheid kan worden bestreden. Op zich is dat echter een betreurenswaardig motief.

Door de minnelijke schikking in strafzaken kunnen echter bedragen worden geïnd die anders verloren zouden gaan en kan men een straf opleggen en die zo nodig aanpassen. Bij de minnelijke schikking in strafzaken moet men zich hoeden voor discriminatie, zelfs al zal dat soort schikking voornamelijk worden toegepast in grote fraudezaken. Ze moet ook transparant zijn en aan regels worden onderworpen, zoals het Grondwettelijk Hof heeft gevraagd.

Eén vraag blijft echter over: is het denkbaar dat in eenzelfde zaak met meerdere verdachten, één van hen gebruik kan maken van een minnelijke schikking in strafzaken terwijl de anderen naar de correctionele rechtbank worden verwezen? De in uitzicht gestelde tekst lijkt een dergelijke situatie niet te voorkomen. Bestaan daarover statistieken?

Voorts lijkt het wetsontwerp passende antwoorden te bieden op de opmerkingen van het Grondwettelijk Hof. Het is met name logisch dat de artikelen 216*bis* en 216*ter* op elkaar worden afgestemd.

De heer Brotcorne vraagt zich echter af waarom de minnelijke schikking nu zelfs wordt toegelaten wanneer al een rechter ten gronde werd gediëerd, dus na het afsluiten van het onderzoek. Tijdens de hoorzittingen waren veel sprekers daartegen gekant. Het wekt immers verbazing dat een strafdossier aan een rechter kan worden onttrokken om toch een minnelijke schikking af te sluiten. Waarom wordt de minnelijke schikking niet

sans doute nécessaires sur base des recommandations de la commission d'enquête Transaction pénale. Il aurait donc été plus judicieux d'attendre ses conclusions. En outre, comme l'a souligné M. Vandermeersch, le Code d'instruction criminelle devient de plus en plus illisible et a besoin de simplification.

Sur le principe de la transaction pénale, l'orateur souligne qu'il y a débat et ceci à raison. L'affirmation selon laquelle la mesure peut être discriminatoire en particulier pour les personnes moins favorisées doit être nuancée car les juges ont la possibilité d'adapter la sanction à la personnalité du condamné. La mesure semble en tout cas faire consensus au sein du monde judiciaire, probablement en raison de l'incapacité de la justice à rendre justice dans un délai raisonnable par manque de moyens notamment humains et financiers. Dans ce sens, la transaction pénale est donc une mesure qui peut lutter contre l'impunité pénale. En soi, cette justification est cependant regrettable.

La transaction pénale permet cependant de recouvrir des sommes d'argent qu'on ne pourrait pas recouvrir autrement et de s'assurer d'une sanction qui peut être adaptée. Il faut veiller à ce que la transaction pénale ne soit pas discriminatoire, même si c'est finalement à l'égard de la grande fraude qu'on utilisera majoritairement ce type de transaction. Elle doit aussi être transparente et encadrée, comme l'a demandé la Cour constitutionnelle.

Une question reste cependant posée: y a-t-il une possibilité, dans un même dossier où il y a plusieurs inculpés, qu'un des inculpés bénéficie d'une transaction pénale alors que d'autres seront renvoyés devant le tribunal correctionnel? Le texte ne semble pas éviter une telle situation. Des statistiques existent-elles?

Par ailleurs, le texte semble répondre adéquatement aux observations formulées par la Cour constitutionnelle. Il est notamment logique de faire coïncider les articles 216*bis* et 216*ter*.

M. Brotcorne se demande néanmoins pourquoi on étend la possibilité de la transaction au-delà de l'instruction en la permettant même quand un juge est saisi au fond. Beaucoup des intervenants lors des auditions y sont défavorables. Cela semble en effet étonnant de permettre que le dossier soit retiré au juge pour revenir à une transaction pénale. Pourquoi ne pas la limiter à la juridiction d'instruction, ce qui permettrait d'éviter

beperkt tot het onderzoeksgerecht, in plaats van het openbaar ministerie de mogelijkheid te geven om tussenbeide te komen in een stadium waarin een zittend magistraat bevoegd is? Op die manier zou worden voorkomen dat mensen naar wie een opsporingsonderzoek wordt gevoerd, anders worden behandeld dan mensen naar wie een gerechtelijk onderzoek wordt gevoerd. Dat was trouwens één van de besluiten van de commissie Panama Papers. Die aanpak moet dus worden gevolgd.

Bovendien rijst de vraag wat er zal gebeuren wanneer voor een medeverdachte een minnelijke schikking in strafzaken wordt aangegaan, terwijl anderen naar de feitenrechter worden verwezen en men in de loop van de procedure meent dat ook zij in aanmerking zouden kunnen komen voor een dergelijke minnelijke schikking. Krachtens de in uitzicht gestelde wet kan geen minnelijke schikking in strafzaken meer worden voorgesteld nadat een beslissing ten gronde werd genomen. Een beslissing van de raadkamer of van de kamer van inbeschuldigingstelling vertoont nochtans veel gelijkenis met een vonnis ten gronde. Wat moet er in dat geval gebeuren?

Met betrekking tot de beslissing van de rechter die de schikking al dan niet moet bekrachtigen, ware het nuttig in de wet te verduidelijken dat die beslissing met redenen moet worden omkleed, teneinde een louter formele bekrachtiging te voorkomen. Die beslissing moet met échte redenen worden omkleed, waarbij onder meer wordt nagegaan of de schikking in verhouding staat tot de ernst van de feiten en tot de persoonlijkheid van de dader, en voorts ook of slachtoffers wel degelijk schadeloos werden gesteld en of de dader van het misdrijf alle aspecten van de schikking aanvaardt.

Voorts rijst de vraag wat het openbaar ministerie zal doen ingeval de schikking niet wordt bekrachtigd. Kan het openbaar ministerie de voorwaarden van de schikking wijzigen en daarmee opnieuw naar de rechter stappen? Moet de zaak worden voortgezet voor de correctionele rechtbank of moet de vervolging worden gestaakt? En wat met de vooraf gestorte bedragen of met de vooraf aan de slachtoffers betaalde schadeloosstelling? Bij niet-bekrachtiging van een beslissing moet rekening worden gehouden met de gevolgen ervan.

Wat zal er gebeuren met de stukken in het dossier? Moeten die niet worden verwijderd, om te voorkomen dat ze nadien nog kunnen worden gebruikt *à charge* dan wel *à décharge*?

De schikking wordt ten uitvoer gelegd na de bekrachtiging ervan. *Quid* wanneer de schikking niet, dan wel deels wordt uitgevoerd? Ware het, om problemen te voorkomen, niet eenvoudiger te bepalen dat alle

une différence de traitement entre les personnes faisant l'objet d'une information et celles faisant l'objet d'une instruction? On donne au ministère public une capacité d'intervenir dans un processus qui appartient désormais à un magistrat du siège. C'était d'ailleurs une des conclusions de la commission Panama papers. Il faudrait donc la suivre.

En outre, que va-t-il se passer dans l'hypothèse où un co-inculpé a bénéficié d'une transaction pénale alors que d'autres sont renvoyés devant la juridiction de fond et qu'on considère en cours de procédure que ceux-ci pourraient aussi bénéficier d'une transaction? Le texte dit que lorsqu'une décision sur le fond est intervenue, on ne peut plus proposer de transaction pénale. Une décision de la chambre du conseil ou de la chambre des mises en accusation est pourtant une décision qui s'apparente à un jugement sur le fond. Qu'en est-il?

Concernant la décision du juge qui doit homologuer ou non la transaction, il serait utile de préciser dans la loi que la motivation doit accompagner la décision afin d'éviter une homologation de pure forme. Il faut une véritable motivation qui vérifie notamment la proportionnalité de la transaction avec la gravité des faits et la personnalité de l'auteur, si les victimes ont bien été indemnisées et si l'auteur de l'infraction accepte tous les éléments de la transaction.

Par ailleurs, en cas de refus d'homologation, que va faire le ministère public? Peut-il modifier les termes de la transaction et revenir devant le juge? Doit-il poursuivre devant le tribunal correctionnel ou abandonner les poursuites? Quid des sommes versées préalablement ou de l'indemnisation préalable des victimes? Il faut prévoir les conséquences d'une absence d'homologation.

Quel sera le sort des pièces qui se trouvent dans le dossier? Ne doivent-elles pas être écartées pour éviter qu'elles ne puissent encore servir par la suite à charge ou à décharge?

L'exécution de la transaction se fait après l'homologation. Quid en cas de non-exécution ou d'exécution partielle? Pour éviter les problèmes, ne serait-il pas plus simple que l'ensemble des sommes soient versées

bedragen moeten worden gestort voordat de beslissing wordt bekrachtigd en die terug te storten in geval van niet-bekrachtiging?

Voorts worden de fraudeur in het kader van de minnelijke schikking in strafzaken soms voorstellen gedaan die nauwelijks ernstig kunnen worden genoemd. Men zou moeten overwegen geldboeten voor te stellen die in verhouding staan niet alleen tot het misdrijf, maar ook tot de financiële draagkracht van degene aan wie de schikking wordt voorgesteld. In dat verband wordt bijvoorbeeld gedacht aan een percentage van de omzet van de betrokken multinationale onderneming. Hoe kan die denkpiste in de praktijk worden gebracht?

Tot slot geeft de spreker aan geen voorstander te zijn van de uitsluiting van de grote fraude: in dergelijke dossiers proberen de fraudeurs vaak tijd te winnen door in te zetten op de verjaring of aan te voeren dat de redelijke termijn overschreden is, waardoor ze ongestraft met het misdrijf dreigen weg te komen.

De heer Marco Van Hees (PTB-GO!) stelt vast dat via dit wetsontwerp een “reddingsoperatie” van de minnelijke schikking in strafzaken op touw wordt gezet. Toch vindt hij het principe van die minnelijke schikking in strafzaken onaanvaardbaar. Het parket heeft beslist om opnieuw door te gaan met minnelijke schikking in strafzaken, nog voor dit wetsontwerp is aangenomen. Gaat het parket daarmee in tegen de wil van de minister of keurt de minister dit goed? Vanwaar die hoogdringendheid? Kunnen sommigen zaken niet wachten? Volgens de spreker schept dit alles een sfeer van “onderling bedisselde afspraken” die doet denken aan de dubieuze wijze waarop de wet op de verruimde minnelijke schikking in strafzaken in 2011 tot stand kwam, namelijk op maat van specifieke dossiers.

De spreker formuleert 10 punten van kritiek met betrekking tot dit wetsontwerp.

1. De verruimde minnelijke schikking geeft aanleiding tot een klassenjustitie. De *Union nationale des magistrats de première instance* waarschuwde dat de publieke opinie dit zou kunnen interpreteren als een voorbeeld van klassenjustitie. De Hoge Raad voor de Justitie wees er in zijn advies van 29 november 2017 eveneens op dat “het gebrek aan transparantie en het uitsluiten van een inhoudelijke rechterlijke controle problematisch [blijven]. (...) De burger wil niet alleen dat dossiers efficiënt afgehandeld worden, maar ook dat dat rechtvaardig gebeurt. De burger verwacht dat hier in alle openheid op toegezien wordt.”

De achterliggende bedoeling van de minnelijke schikking in strafzaken was nochtans dat de justitie op

préalablement à l’homologation, quitte à les rembourser en cas de non-homologation?

Par ailleurs, la transaction pénale aboutit parfois à des propositions peu sérieuses à l’égard du fraudeur. Il faudrait envisager des amendes proportionnées non seulement à l’infraction mais aussi à la puissance financière de ceux à qui elles s’adressent. On pense par exemple à un pourcentage du chiffre d’affaires de la multinationale en question. Comment peut-on s’y prendre en pratique?

L’orateur ne se dit enfin pas favorable à une exclusion de la grande fraude, notamment car c’est souvent dans ce type de dossier que les fraudeurs jouent la montre, c’est-à-dire la prescription ou le délai raisonnable et qu’il y a donc un risque d’impunité.

M. Marco Van Hees (PTB-GO!) constate qu’on met en place à travers ce projet de loi une “opération de sauvetage” de la transaction pénale. Le principe de cette transaction pénale reste néanmoins imbuvable à ses yeux. Le parquet a décidé de reprendre les transactions pénales, avant même que ne soit adopté le présent projet de loi. A-t-il agi contre la volonté du ministre ou ce dernier approuve-t-il cette reprise? Pourquoi une telle urgence? Des affaires ne peuvent-elles pas attendre? Pour l’orateur, tout cela crée un climat de “petits arrangements entre soi” et rappelle les conditions douteuses – et pour répondre à des cas particuliers – dans lesquelles la loi sur la transaction pénale élargie fut adoptée en 2011.

L’orateur formule 10 critiques à l’égard du projet de loi.

1. La transaction pénale élargie crée une justice de classe. L’Union nationale des magistrats de première instance avait averti que l’opinion publique pourrait l’interpréter comme un exemple de justice de classe. Le Conseil supérieur de la Justice a lui aussi indiqué dans son avis du 29 novembre 2017 que “le manque de transparence et l’exclusion de tout contrôle du fond par un juge demeurent problématiques.(...) Le citoyen souhaite non seulement que le traitement des dossiers soit efficace, mais également qu’il soit juste. Il s’attend à ce qu’un contrôle en la matière soit exercé en toute transparence.”

L’idée de départ de la transaction pénale était pourtant de libérer du temps pour que la justice puisse se

die manier meer tijd zou hebben om zich op de grote dossiers toe te leggen. In de praktijk zijn het evenwel de grote financiële delinquenten die hun straf kunnen afkopen.

Een kwalitatieve evaluatie van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken is niet voorhanden.

De spreker gaat in op de zaak "Omega Diamonds".

Zo kan bijvoorbeeld worden gewezen op het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg van Brugge van 23 januari 2013 waarbij een 80-jarige man effectief strafrechtelijk door het parket werd gedagvaard voor het ontduiken van 3 754,60 euro aan successierechten om dan nauwelijks enkele maanden later te kunnen vaststellen dat het parket een minnelijke schikking heeft afgesloten met het bedrijf Omega Diamonds in een zaak waar naar schatting 2 miljard euro aan belastingen werd ontdoken. (hoorzitting van professor Maus)

Voor een fraude van 2 miljard euro werd een minnelijke schikking getroffen voor een in verhouding redelijk onbeduidend bedrag: 150 miljoen euro aan belasting-schulden en een boete van 10 miljoen euro. Bij het Antwerpse parket was overigens een conflict gerezen over de minnelijke schikking in strafzaken. De spreker wijst ook op de interventie van het advocatenbureau Eubelius, dat Omega Diamonds heeft verdedigd en druk heeft uitgeoefend om meerdere hervormingen waarvoor de diamantsector vragende partij was, zoals de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, te doen aannemen. Al deze dubieuze aspecten zijn problematisch omdat de minister van Justitie, die vandaag een reddingsplan voor de verruimde minnelijke schikking indient, tevens oprichter is van het advocatenkabinet Eubelius.

Er gaapt dus een kloof tussen de behandeling van kleine en grote financiële delinquentie.

2. De verruimde minnelijke schikking is ondoorzichtig en maakt "onderonsjes" mogelijk, via afspraken die in een sfeer van geheimhouding zijn uitgewerkt. De pers heeft meer bepaald onthuld dat Patokh Chodiev minder voor zijn minnelijke schikking in strafzaken heeft betaald dan voor zijn advocatenkosten.

Zoals de Hoge Raad voor de Justitie aangeeft: "Vandaag heeft de verruimde minnelijke schikking onder meer volgende kenmerken die bij de burger vragen kunnen oproepen:

— zij wordt niet gemotiveerd en haar inhoud blijft geheim;

consacrer au grands dossiers. En pratique cependant, ce sont les grands délinquants financiers qui peuvent acheter leur impunité.

Il manque un bilan qualitatif de la transaction pénale élargie.

L'orateur revient sur l'affaire "Omega Diamonds".

Par exemple, il peut être renvoyé au jugement du Tribunal de première instance de Bruges du 23 janvier 2013 faisant suite à la citation effective d'un homme de 80 ans par le parquet pour avoir éludé des droits de succession pour un montant de 3 754,60 euros, alors qu'à peine quelques mois plus tard, le parquet a conclu une transaction avec l'entreprise Omega Diamonds dans une affaire d'évasion fiscale dans le cadre de laquelle un montant estimé à 2 milliards d'euros avait été éludé. (audition du professeur Maus)

Pour une fraude équivalente à 2 milliards d'euros, une transaction pénale a été conclue pour 150 millions d'euros de dettes fiscales et 10 millions d'euros d'amende, ce qui est assez insignifiant. Par ailleurs, il y eut un conflit au sein du parquet anversois sur la question de la transaction pénale. L'orateur cite aussi l'intervention du cabinet d'avocats Eubelius qui a défendu Omega Diamonds et a fait pression pour que plusieurs réformes demandées par le secteur diamantaire soient adoptées, comme la transaction pénale élargie. Tous ces points douteux posent problème puisque le ministre de la Justice, qui dépose aujourd'hui ce projet de sauvetage de la transaction pénale élargie, est également le fondateur du cabinet d'avocats Eubelius.

Il y a donc un écart entre le traitement de la petite délinquance et la grande délinquance financière.

2. La transaction pénale élargie est opaque et permet des "entre soi", via le convention élaborée dans une atmosphère de cachoteries. La presse a notamment révélé que Patokh Chodiev avait payé moins pour la transaction pénale que pour ses frais d'avocats.

Comme l'indique le Conseil supérieur de la Justice, "actuellement, la transaction élargie présente notamment les caractéristiques suivantes, qui peuvent susciter des questions parmi les citoyens:

— elle n'est pas motivée et son contenu demeure confidentiel;

— er is geen openbaar debat, ook niet in zaken die tot maatschappelijke beroering kunnen leiden;

— er is geen inhoudelijke rechterlijke controle; de rechter gaat niet in op de schuldvraag en kan niet nagaan of het bedrag van de minnelijke schikking in verhouding staat tot de ernst van de feiten;

— de beklaagde erkent geen schuld, er wordt geen straf opgelegd en de minnelijke schikking wordt niet vermeld in de uittreksels van het strafregister;

— de beklaagde betaalt enkel een geldsom (bovenop de fiscale en parafiscale schulden en/of het deel van de schadevergoeding waarover geen betwisting bestaat).”.

3. De motivering om de verruimde minnelijke schikking wettelijk opnieuw op te starten is niet overtuigend. Men voert aan dat het gerecht te weinig middelen heeft om vervolgens de minnelijke schikking in strafzaken te veralgemenen. Dat is geen goede reactie, want aldus institutionaliseert men de financiële delinquentie. De minister werkt voorts aan een “*Brussels International Business Court*”, dat zich met luxejustitie tot de multinationals richt. Men blijft dus verstrikt in de klassenlogica.

4. Het ontbreken van een eenvormig gemaakt strafbeleid. De rechtsbedeling wordt gekenmerkt door subjectiviteit, met bovendien grote gewestelijke verschillen. Het gevolg is dat het verzoek om een minnelijke schikking in strafzaken er meestal komt op initiatief van de advocaat van de beklaagde, terwijl het van het parket zou moeten komen. Professor Maus pleitte trouwens voor een strafbeleid op basis van verschillende drempels, en meer bepaald het ontbreken van de mogelijkheid tot een minnelijke schikking in strafzaken boven één miljoen euro.

5. Grote financiële delinquentie wordt aldus geminimaliseerd tot een eenvoudig financieel risico. De spreker verwijst naar de zaken Chodiev en Bernard Arnault, die vooral bevreesd waren voor hun reputatie bij een strafrechtelijk proces. De minnelijke schikking in strafzaken wordt uiteindelijk een *incentive* om financiële misdrijven te plegen.

6. De sancties zijn zeer lage, vaste bedragen, hetgeen absurd is. Soms liggen de administratieve geldboetes zelfs hoger dan de strafrechtelijke geldboetes. Het parket heeft er zelf op gewezen dat de sancties belachelijk laag waren, vergeleken met de middelen waarover de grote internationale groepen beschikken. Er zijn geen duidelijke richtlijnen over het bedrag van de geldboetes.

— il n’y a pas de débat public, y compris dans des affaires pouvant donner lieu à une certaine agitation sociale;

— il n’y a pas de contrôle juridictionnel sur le fond; le juge ne se penche pas sur la question de la culpabilité et ne peut vérifier si le montant de la transaction est proportionnel à la gravité des faits

— le prévenu reconnaît pas sa culpabilité, aucune peine ne lui est infligée et il n’est pas fait mention de la transaction aux extraits du casier judiciaire;

— le prévenu s’acquitte seulement d’une somme d’argent (outre les dettes fiscales et parafiscales et/ou la part de l’indemnisation qui ne fait pas l’objet d’une contestation).”.

3. La motivation pour relancer légalement la transaction pénale élargie est douteuse. On utilise comme argument le manque de moyens de la justice pour généraliser la transaction pénale. Ce n’est pas une bonne réponse car cela revient à institutionnaliser la délinquance financière. Le ministre travaille par ailleurs à une “*Brussels international business court*” qui vise les multinationales avec une justice de luxe. On reste donc dans ce schéma de logique de classe.

4. L’absence de politique pénale uniformisée. On fonctionne à la tête du client avec de grandes disparités régionales. En conséquence, la demande de transaction pénale vient généralement à l’initiative de l’avocat du prévenu alors qu’elle devrait venir du parquet. Le professeur Maus plaidait d’ailleurs pour une politique pénale basée sur différents seuils, et notamment l’absence de possibilité de transaction pénale au-dessus d’1 million d’euros.

5. La grande délinquance financière devient donc un simple risque financier. L’orateur évoque les affaires Chodiev ou Bernard Arnault qui craignaient surtout pour leur réputation à travers un procès pénal. La transaction pénale devient finalement un incitant à commettre des délits financiers.

6. Les sanctions sont des montants fixes très limités et donc absurdes. On en arrive parfois à des amendes administratives supérieures aux amendes pénales. Le parquet lui-même a souligné que les sanctions étaient dérisoires par rapport aux moyens des grands groupes internationaux. Il n’y a pas de consignes claires sur la grandeur des amendes. Le parquet en arrive à faire des

Soms wordt het voor het parket zelfs een “koehandel” om een akkoord te bereiken.

7. Het formele optreden van de rechter. Deze is niet gemachtigd om een opportuniteits- of rechtvaardighheidscontrole toe te passen. Er is in dit wetsontwerp onvoldoende rekening gehouden met de opmerkingen van het Grondwettelijk Hof.

8. Professor Bourgeois gaf in zijn advies aan dat *“la transaction motivée ne peut être proposée par la partie publique que lors du règlement de la procédure. Autoriser une transaction élargie à un stade antérieur à celui du règlement de la procédure ne semble pas conforme à l’arrêt de la Cour constitutionnelle.”*

9. Zoals de Hoge Raad voor de Justitie aangeeft, “zou in de wet zelf moeten worden bepaald dat de motivering schriftelijk moet zijn en zou moeten worden verduidelijkt op welke elementen de motivering betrekking moet hebben, namelijk: of de wettelijke toepassingsvoorwaarden vervuld zijn, of de slachtoffers en fiscale of sociale administraties vergoed zijn, of de verdachte het voorstel van minnelijke schikking vrijwillig en weloverwogen aanvaard heeft en of de schikking proportioneel is met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de dader.”

10. In het wetsontwerp worden de aanbevelingen nrs. 93 en 94 van de bijzondere commissie “Panama Papers”, die door de meerderheid nochtans zijn aangenomen, niet toegepast.

Volgens de heer Ahmed Laaouej (PS) zet het dossier aangaande de minnelijke schikking in strafzaken de geloofwaardigheid van het gerecht en de rechtsbedeling op de helling. Justitie moet immers niet alleen rechtvaardig zijn maar ook rechtvaardig overkomen. Het risico bestaat dat de burgers zich onvoldoende kunnen vereenzelvigen met het gerechtelijk apparaat, wanneer ze vinden dat het gerecht een systeem van “twee maten en twee gewichten” hanteert. De spreker herinnert zich de “zaak-Bois sauvage”, die ging over misbruik van voorkennis en geleid heeft tot een minnelijke schikking in strafzaken voor een bedrag van 8 à 9 miljoen euro. Uit niets bleek hoe dit bedrag werd bepaald. Zo ontstond de indruk dat alleen het parket en de hoofdbetrokkenen wisten op basis van welke criteria dit bedrag werd vastgesteld. Het probleem is dus te wijten aan een gebrek aan uitleg over de bestaansreden van een minnelijke schikking in strafzaken en over het bedrag. Met betrekking tot fiscale fraude moet ingevolge de wet minstens het bedrag van de ontweken belasting worden teruggevorderd. Hoe wordt in een hele reeks andere domeinen inzake financiële delinquentie het

négociations de type “marchands de tapis” afin d’arriver à un accord.

7. L’intervention formelle du juge. Ce dernier n’est pas habilité à effectuer un contrôle d’opportunité ou d’équité. Il n’a pas suffisamment été tenu compte des remarques de la Cour constitutionnelle dans ce projet de loi.

8. Comme l’a indiqué le professeur Bourgeois dans son avis, il semble “que la transaction motivée ne peut être proposée par la partie publique que lors du règlement de la procédure. Autoriser une transaction élargie à un stade antérieur à celui du règlement de la procédure ne semble pas conforme à l’arrêt de la Cour constitutionnelle.”

9. Comme le suggère le Conseil supérieur de la Justice, “la loi devrait préciser que le ministère public doit motiver sa demande par écrit et que cette motivation doit porter sur la question de savoir s’il est satisfait aux conditions d’application légales, si les directives contraignantes de politique criminelle ont été respectées, si les victimes et l’administration fiscale ou sociale ont été indemnisées, si le suspect a accepté la proposition de transaction de manière libre et éclairée, et si la transaction proposée est proportionnée à la gravité des faits et à la personnalité de l’auteur.”

10. Le projet de loi n’applique pas les recommandations de la commission spéciale Panama papers n°s 93 et 94, qui ont pourtant été adoptées par la majorité.

M. Ahmed Laaouej (PS) considère que ce dossier de la transaction pénale met en jeu la crédibilité de l’institution judiciaire et l’administration de la justice. En effet, la justice ne doit pas seulement être juste mais elle doit aussi paraître juste. Il peut donc y avoir un problème d’adhésion des citoyens à l’institution judiciaire si ceux-ci considèrent que la justice fonctionne selon un système de “deux poids, deux mesures”. L’orateur rappelle l’affaire “Bois sauvage” qui constituait un délit d’initié et qui avait donné lieu à une transaction pénale équivalente à environ 8 à 9 millions d’euros. Rien n’indiquait comment ce montant avait été déterminé. Cela donnait le sentiment que seul le parquet et les protagonistes connaissaient les critères de fixation de ce montant. Le problème vient donc du manque d’explications à la raison d’être d’une transaction pénale et son montant. En matière de fraude fiscale, la loi oblige à requérir au moins le montant de l’impôt élué. Dans toute une série d’autres domaines qui concernent la délinquance financière, comment détermine-t-on le montant proposé de la transaction pénale? Si cela n’est pas rendu public et compréhensible, on risque un problème d’adhésion

voorgestelde bedrag van de minnelijke schikking in strafzaken bepaald? Zonder de nodige openbaarheid en bevattelijkheid ter zake dreigt het gerechtelijk instituut zelf ter discussie komen te staan, wat een aanfluiting zou zijn van 's lands democratie.

Tijdens de hoorzittingen van de onderzoekscommissie naar de Panama Papers is gebleken dat sommige magistraten de minnelijke schikking in strafzaken als een noodzakelijk kwaad beschouwden, dat wil zeggen als een instrument waarmee hun materiële en procedurele moeilijkheden kunnen worden opgevangen. Tegenover advocaten die er alles aan doen om de procedure te rekken en soms zonder meer tegen te werken, en rekening houdend met het gevaar voor procedurefouten ingevolge waarvan de vervolging kan worden vernietigd, vinden sommige magistraten dat het in die gevallen beter is minstens het bedrag van de ontweken belasting te recupereren. Moet echter niet veeleer worden getracht een oplossing aan te reiken voor alles waardoor sommige magistraten zich bij het beheer van bepaalde dossiers laten "ontmoedigen"? De spreker denkt meer bepaald aan de beroepen die om tijd te winnen zijn ingesteld tegen de wet-Franchimont, die misschien moet worden bijgestuurd. De Antigone-wet heeft bij sommige magistraten de vrees voor procedurefouten weggenomen, meer bepaald op het vlak van de strafrechtspleging, waar vooruitgang is geboekt. Men zou ervoor moeten zorgen dat met het evenredigheidsbeginsel rekening wordt gehouden bij het bepalen van de ontvankelijkheid van bepaalde bewijsstukken die als onregelmatig zouden kunnen worden beschouwd. De rechten van de partijen en de openbare belangen moeten tegen elkaar worden afgewogen. De minnelijke schikking in strafzaken mag dus allerminst verworden tot een gemakkelijksoplossing. De commissie Panama Papers heeft bepaalde aanbevelingen geformuleerd die met name beoogden de grote fiscale fraude uit de toepassingsfeer van de minnelijke schikking in strafzaken te halen. Men was immers van oordeel dat de samenleving niet zou aanvaarden dat bij bepaalde soorten zeer gesofisticeerde fraude het motto "wat niet weet, niet deert" de norm zou worden. De grote fraudeurs weten immers dat wanneer ze gesnapt worden, ze hoe dan ook tot een vergelijk kunnen komen, waarbij ze de belasting betalen die ze hebben proberen te ontwijken. Men mag ervan uitgaan dat de hoofdrolspelers van dermate ingewikkelde fraudezaken wisten welke risico's ze liepen. Het is dan ook onmogelijk te rechtvaardigen dat in dergelijke zaken die spelers strafrechtelijke vervolging ontlopen, terwijl het uitgerekend hun bedoeling was om zware schade aan het openbaar belang toe te brengen. De spreker wil derhalve dat de grote fiscale fraude uit de toepassingsfeer van de minnelijke schikking in strafzaken wordt gehaald. Bovendien moet die procedure veel transparanter worden gemaakt.

à l'institution judiciaire, ce qui est très grave pour notre démocratie.

Lors des auditions de la commission Panama papers, il est apparu que certains magistrats considéraient que la transaction pénale était un mal nécessaire, autrement dit un instrument de gestion de leurs difficultés matérielles et procédurales. Face à certains avocats qui font tout pour que la procédure traîne, parfois de manière dilatoire, et face au risque de vice de procédure pouvant aboutir à l'annulation des poursuites, certains magistrats considèrent qu'il est préférable dans ces cas-là d'obtenir au moins le montant de l'impôt éludé. Cependant, ne faudrait-il pas plutôt tenter de résorber tout ce qui amène précisément certains magistrats à être "découragés" par la gestion de certains dossiers? L'orateur pense notamment aux recours dilatoires aux différents ressorts de la loi Franchimont, qu'il faudrait peut-être réformer. La loi Antigone a permis de résoudre la crainte pour certains magistrats d'être exposés à des vices de procédure, notamment en procédure pénale où des avancées ont été obtenues. Il faudrait travailler à intégrer le principe de proportionnalité dans la recevabilité de certaines preuves qui pourraient être considérées comme irrégulières. Il y a une balance à faire entre les droits de parties et les intérêts publics. Il faut donc éviter de faire de la transaction pénale une solution de facilité. La commission Panama papers a fait certaines recommandations visant notamment à retirer la fraude fiscale grave du champ d'application de la transaction pénale. Il a en effet été considéré qu'il y avait un problème d'admission au niveau de la société que ne s'installe la logique du "pas vu, pas pris" pour un certain type de fraudes très sophistiquées. Les grands fraudeurs savent en effet que s'ils devaient être pris, ils pourraient de toute façon transiger et payer l'impôt qu'ils ont essayé d'éluder. On peut considérer que les protagonistes de fraudes aussi sophistiquées savaient à quels risques ils s'exposaient. Dès lors, il est impossible de pouvoir justifier que dans ces cas de figure que ces acteurs échappent aux poursuites pénales, alors que leur intention était précisément de faire peser un préjudice lourd aux intérêts publics. L'orateur souhaite donc que la fraude fiscale grave soit retirée du champ d'application de la transaction pénale. En outre, il faut rendre beaucoup plus transparente cette procédure.

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) stelt vast dat zij in deze bespreking al heel wat onjuistheden heeft gehoord. Zij wijst erop dat in het dossier-Patokh Chodiev de minnelijke schikking onder de oude wetgeving, zijnde de wet van voor 2011, werd afgehandeld, wat toen perfect mogelijk was, en dat het maximumbedrag aan boetes werd betaald.

Zij merkt voorts op dat in de commissie voor de Justitie juridische debatten worden gevoerd en pleit ervoor om stemmingmakerij te bewaren voor de onderzoekscommissie "Minnelijke schikking in strafzaken".

De door de meerderheid ingediende amendementen komen tegemoet aan enkele opmerkingen die tijdens de hoorzittingen werden aangekaart.

In de ideale wereld zou de figuur van minnelijke schikking in strafzaken niet nodig zijn. Maar aangezien dit niet het geval is, is een pragmatische houding aangewezen. Zij herinnert eraan dat de Ecolo-Groen-fractie deze wet die in 2011 gekoppeld was aan het bankgeheim heeft gestemd.

Ook al is in wezen niemand voorstander van deze mogelijkheid, zorgt zij er wel voor dat er snel wordt geageerd, waardoor een slachtoffer, de Staatskas, niet met lege handen achterblijft; de procedure kan sneller worden afgehandeld waardoor justitie geld en middelen vrij heeft voor andere dossiers. Het alternatief vandaag is vaak een verjaring of een overschrijding van de redelijke termijn en *de facto* dan ook straffeloosheid. In voorkomend geval geeft zij dan ook de voorkeur aan één vogel in de hand dan tien in de lucht.

Wat het aspect klassenjustitie betreft, stipt de spreker aan dat in zaken van grote financiële fraude het vaak over grote spelers gaat die beschikken over een batterij van gespecialiseerde advocaten die uiteindelijk door alle middelen te gebruiken, zonder dat er een minnelijke schikking tegenover staat, vrijuit gaan. Dat is volgens haar klassenjustitie. Zij raakt hen daarom liever daar waar het pijn doet, met name in hun portemonnee.

Er werd geopperd om de ernstige fiscale fraude uit te sluiten van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken. In dit verband verwijst zij naar de debatten tijdens de vorige legislatuur met de toenmalige staatssecretaris voor de bestrijding van de sociale en fiscale fraude, de heer Crombez, over de vraag wat dient te worden verstaan onder "ernstige fiscale fraude". Er is een proportionaliteitsvereiste en als criterium geldt het bedrag waarvoor betrokkene heeft gefraudeerd in verhouding tot diens vermogen. Stel iemand met een

Mme Sophie De Wit (N-VA) constate qu'elle a déjà entendu un grand nombre d'inexactitudes au cours de cette discussion. Elle souligne que, dans le dossier concernant Patokh Chodiev, la transaction pénale a été conclue en vertu de l'ancienne législation, et donc des dispositions en vigueur avant 2011, ce qui était alors parfaitement possible, et que l'amende maximale a été payée.

Elle fait également observer que des débats juridiques sont en cours au sein de la commission de la Justice, et suggère que l'on réserve les discours démagogiques pour la commission d'enquête "Transaction pénale".

Les amendements présentés par la majorité répondent à certaines observations formulées au cours des auditions.

Si tout allait pour le mieux dans le meilleur des mondes, la transaction pénale ne serait pas nécessaire mais, comme ce n'est pas le cas, il convient d'être pragmatique. Elle rappelle que le groupe Ecolo-Groen a voté cette loi, qui était liée, en 2011, au secret bancaire.

Même si, au fond, personne n'est favorable à cette forme de transaction, elle permet néanmoins d'agir rapidement, ce qui permet à l'une des victimes, au Trésor, d'être partiellement indemnisée. En outre, cette procédure peut être clôturée plus rapidement, ce qui permet à la justice de libérer de l'argent et des moyens pour d'autres dossiers. Aujourd'hui, l'alternative est souvent la prescription ou un dépassement du délai raisonnable, et donc, *de facto*, l'impunité. Face à cela, elle préfère l'adage "un tiens vaut mieux que deux tu l'auras".

En ce qui concerne la question de la justice de classe, l'intervenante souligne que, dans les affaires de grande fraude financière, les auteurs sont souvent des personnes importantes qui disposent d'un grand nombre d'avocats spécialisés qui, en recourant à tous les moyens possibles, obtiennent la fin des poursuites sans transaction. Selon elle, c'est ça, la justice de classe. Elle préfère dès lors toucher les fraudeurs là où ça fait mal, c'est-à-dire sur le plan financier.

Il avait été suggéré d'exclure la fraude fiscale grave du champ d'application de la transaction pénale élargie. L'intervenante renvoie, à ce propos, aux débats qui se sont tenus sous la législature précédente avec M. Johan Crombez, alors secrétaire d'État pour la Lutte contre la fraude sociale et fiscale, à propos du sens à donner aux mots "fraude fiscale grave". Cette notion implique une exigence de proportionnalité, le critère étant le rapport entre le montant de la fraude et le patrimoine de l'intéressé. Par exemple, si deux personnes détenant, pour

vermogen van 2000 euro die voor 200 euro fraudeert tegenover iemand met een vermogen van 2 miljoen euro die voor 200 euro fraudeert. De persoon die ernstige fiscale fraude pleegt, is in voorkomend geval diegene met het vermogen van 2000 euro want proportioneel is de door hem gepleegde fraude veel groter dan diegene met een vermogen van 2 miljoen euro.

Het is belangrijk dat de betrokken artikelen verder worden verfijnd opdat zo dicht mogelijk wordt aangeleund bij het arrest van het Grondwettelijk Hof. Het is ook van belang dat het terrein verder aan de slag kan met een volledig coherent systeem.

De minister antwoordt dat hij geprobeerd heeft om met de behandeling van de reparatiewet zo lang mogelijk te wachten teneinde rekening te kunnen houden met de aanbevelingen van de onderzoekscommissie “Minnelijke schikking in strafzaken”. Aangezien de uitspraak van het Grondwettelijk Hof dateert van 2 juni 2016 en de onderzoekscommissie tot op heden haar werkzaamheden niet heeft afgerond, acht hij het niet aangewezen om nog langer te wachten. Verwijzend naar de bemerking van de heer Van Hees, beaamt hij, en het betreft hier geen algemene omzendbrief, dat sommige parketten in samenspraak met de bodemrechters opnieuw overgaan tot verruimde minnelijke schikkingen in strafzaken en herinnert hij eraan dat overeenkomstig de Grondwet inzake individuele vervolging het openbaar ministerie onafhankelijk van de minister handelt.

De minister wijst erop dat de figuur van de verruimde minnelijke schikking net die zaken viseert waarin al rechtstreeks is gedagvaard, die reeds het voorwerp uitmaken van een gerechtelijk onderzoek. Hij herinnert eraan dat voor het overige, ook in grote dossiers, het openbaar ministerie al altijd de figuur van de “gewone” minnelijke schikking heeft kunnen toepassen.

Dit wetsontwerp komt tegemoet aan de vereiste van het Grondwettelijk Hof om te voorzien in een voldoende en effectieve rechterlijke controle maar het is een legaliteitscontrole. De opportuniteit van de vervolging behoort immers toe aan het openbaar ministerie.

Hij stelt vast dat sommige sprekers betreuren dat de “ernstige fiscale fraude” niet uit het materieel toepassingsgebied wordt gesloten doch hij verwijst hiervoor naar de hoorzittingen waar meerdere sprekers zich vooreerst de vraag stelden hoe de notie “ernstige fiscale fraude” kon worden afgebakend en er bovendien op wezen dat de mogelijkheid om te transigeren in zaken van ernstige fiscale fraude ook belangrijk kan zijn om

l’*une*, un patrimoine de 2 000 euros et, pour l’*autre*, un patrimoine de 2 millions d’euros, fraudent pour un montant de 200 euros, la personne qui commet la fraude fiscale grave est celle dont le patrimoine s’élève à 2 000 euros car, proportionnellement, la fraude qu’elle a commise est bien plus importante que celle commise par la personne dont le patrimoine s’élève à 2 millions d’euros.

Il importe de préciser les articles concernés de manière à répondre le plus rigoureusement possible à l’arrêt de la Cour constitutionnelle. Il importe également que les acteurs de terrain puissent continuer à travailler en s’appuyant sur un système complet et cohérent.

Le ministre répond qu’il a essayé de retarder le dépôt de la loi de réparation à l’examen le plus longtemps possible afin de pouvoir tenir compte des recommandations de la commission d’enquête “Transaction pénale”. Étant donné que le jugement de la Cour constitutionnelle date du 2 juin 2016 et que les travaux de la commission d’enquête sont toujours en cours, il estime toutefois inopportun d’attendre encore plus longtemps. Se référant à l’observation de M. Van Hees, il indique, tout en observant que cela ne découle pas d’une circulaire générale, que certains parquets concluent de nouveau des transactions pénales élargies, en accord avec les juges du fond, et rappelle que, selon la Constitution, le ministère public est indépendant du ministre de la Justice dans l’exercice des poursuites individuelles.

Le ministre indique que la transaction élargie vise précisément les affaires pour lesquelles une citation directe a été introduite et qui font déjà l’objet d’une instruction. Il rappelle que, pour le surplus, le ministère public a toujours pu appliquer la transaction “ordinaire”, y compris dans les dossiers de grande ampleur.

Le projet de loi à l’examen répond à la condition imposée par la Cour constitutionnelle de prévoir un contrôle judiciaire suffisant et efficace, mais il s’agit de contrôler la légalité, l’opportunité des poursuites revenant en effet au ministère public.

Le ministre constate que d’aucuns déplorent que la “fraude fiscale grave” ne soit pas exclue du champ d’application matériel, mais il se réfère aux auditions au cours desquelles plusieurs orateurs se sont, avant toute chose, demandé comment délimiter la notion de “fraude fiscale grave” et ont indiqué, en outre, que dans des dossiers de fraude fiscale grave, la possibilité de transiger pouvait également avoir son importance pour

te vermijden dat de beklagde straffeloos kan blijven in zaken waar de procedure bijvoorbeeld dreigt te verjaren.

De minister vestigt er de aandacht van de leden op dat er weinig ontwikkelde rechtssystemen zijn die geen vergelijkbaar mechanisme kennen om op een efficiënte manier strafprocedures af te ronden. Hij herinnert de heer Laaouej in dit verband aan de zaak tijdens de 53^e legislatuur waarbij BNP Parisbas grote sommen van 5 tot 7 miljard euro aan de Amerikaanse Staat New York heeft betaald in het kader van een minnelijke schikking.

Wat de hoogte van de gevorderde geldsommen betreft, waarbij is opgemerkt dat in zaken van zware fiscale fraude de maximale som van de transactie (met name het maximum van de in de wet bepaalde geldsom) soms "peanuts" lijkt ten aanzien van de ontdoken belastingen, wijst de minister erop dat de fiscale administratie over een vetorecht beschikt en dat voortaan ook de procureur des Konings, die de intentie heeft om een schikking af te sluiten, de fiscale administratie vooraf op de hoogte moet brengen van de precieze feiten waarop de schikking zou slaan, in tijd en ruimte beschreven. De fiscus kan dus een realistische inschatting maken en vergelijken met de fiscale verhogingen die hij in het kader van een fiscaalrechtelijke vordering zou inkohieren.

Wat betreft de opmerkingen inzake de opportuniteit van de verruimde minnelijke schikking in de fase van het gerechtelijk onderzoek en wanneer de strafrechter reeds gevat is, verwijst hij naar de potpourri II -wet en verduidelijkt hij dat eens er een uitspraak in eerste aanleg is, geen minnelijke schikking meer mogelijk is maar uiteraard wel in de fase van het gerechtelijk onderzoek.

Vele sprekers hebben zich tijdens de hoorzittingen wat betreft de uitgangspunten positief uitgesproken ten aanzien van de voorgestelde wijzigingen en waren van oordeel dat tegemoet wordt gekomen aan de bevindingen van het Grondwettelijk Hof. De hoorzittingen hebben een aantal suggesties opgeleverd tot verbetering of aanvulling van de teksten die in de amendementen van de meerderheid (amendementen nrs. 20 en 21) werden uitgewerkt. De minister verwijst hier in het bijzonder naar:

- de invoering van het inzagerecht, ook voor alle transacties in zaken die nog in opsporingsonderzoek zitten en waar de strafvordering nog niet is ingesteld;

- de schorsing van de strafvordering bij het opstarten van de onderhandelingen, in plaats van de stuiting;

éviter que lorsque la procédure risque de se prescrire par exemple, le prévenu reste impuni.

Le ministre attire l'attention des membres sur le fait qu'il existe peu de systèmes juridiques qui ne connaissent pas de mécanismes comparables permettant de clôturer efficacement les procédures pénales. À cet égard, il rappelle à M. Laaouej le dossier dans lequel, sous la 53e législature, BNP Paribas a versé, à l'État américain de New York, des sommes considérables, allant de 5 à 7 milliards d'euros, dans le cadre d'une transaction pénale.

En ce qui concerne l'ampleur des sommes réclamées et l'observation selon laquelle, dans des dossiers de fraude fiscale grave, le montant maximum de la transaction (soit le plafond de la somme d'argent prévu dans la loi) paraît parfois dérisoire à l'aune des impôts éludés, le ministre fait observer que l'administration fiscale dispose d'un droit de veto et que le procureur du Roi qui a l'intention de conclure une transaction est désormais également tenu d'informer préalablement l'administration fiscale des faits précis auxquels la transaction se rapporterait, en les définissant dans l'espace et le temps. Le fisc peut ainsi procéder à une estimation réaliste et établir une comparaison avec les majorations fiscales qu'il enrôlerait dans le cadre d'une action fiscale.

Quant aux observations relatives à l'opportunité de la transaction pénale élargie durant la phase de l'instruction judiciaire et lorsque le juge pénal a déjà été saisi, il renvoie à la loi pot-pourri II -et il précise que lorsqu'un jugement a été prononcé en première instance, la transaction pénale n'est plus possible, mais qu'elle l'est encore dans la phase de l'instruction judiciaire, bien entendu.

En ce qui concerne les principes, de nombreux orateurs ont, durant les auditions, accueilli positivement les modifications proposées, estimant que celles-ci répondaient aux constatations de la Cour constitutionnelle. Plusieurs suggestions ont été formulées à cette occasion, visant à corriger ou à compléter les textes élaborés dans les amendements de la majorité (amendements n°s 20 et 21). À cet égard, le ministre évoque en particulier:

- l'instauration du droit de consulter le dossier, qui s'applique également à toutes les transactions dans des affaires encore au stade de l'information et pour lesquelles l'action publique n'a pas encore été engagée;

- la suspension de l'action publique à l'entame des négociations, plutôt que son interruption;

— de regeling van het lot van het onderhandelingsdossier en de documenten die in het kader van de onderhandelingen worden meegegeeld;

— de sanctionering van het misbruik van de documenten en mededelingen in het kader van de onderhandelingen;

— de bevoegdheid van de rechter ten gronde om bij het niet of gedeeltelijk uitvoeren van de overeenkomst rekening te kunnen houden met het reeds uitgevoerde gedeelte en de redenen van niet-uitvoering.

Wat de openbaarheid van de zittingen betreft, merkt hij op dat vele sprekers tijdens de hoorzittingen hebben gesteld dat op het niveau van de raadkamer het gemeen recht het best wordt toegepast en dat de behandeling in raadkamer achter gesloten deuren blijft, ook wat betreft de debatten over de homologatie van schikkingen. Wat immers wanneer er meerdere verdachten zijn, waarbij met één verdachte een schikking wordt getroffen, daar waar dit voor andere niet opportuun wordt geoordeeld door het openbaar ministerie of de rechter niet wil bekrachtigen? De openbaarheid van de raadkamer zou desgevallend een discriminatie kunnen inhouden en mogelijk het vermoeden van onschuld in het gedrang brengen. De transparantie is volgens de minister reeds voldoende gewaarborgd door de uitspraak die steeds in openbaarheid zal plaatsvinden overeenkomstig de Grondwet.

Wat de schriftelijke motivering betreft, is de minister van oordeel dat het mondelinge karakter van de motivering in de fase van het vonnisgerecht mogelijk moet blijven: de rechters zijn er immers aan gewend dat het openbaar ministerie mondeling vordert. Zoals professor Vandermeersch tijdens zijn hoorzitting reeds opmerkte, moet het openbaar ministerie sowieso alle elementen aanreiken opdat de rechter zijn controle kan uitoefenen. Het vonnis waarmee het openbaar ministerie de schikking bekrachtigt, dient uiteraard eveneens omstandig te worden gemotiveerd. De grondwettelijke waarborg van artikel 149 van de Grondwet volstaat.

Wat de ministeriële richtlijnen en opportuiniteitsbeoordeling door de rechter betreft, wijst de minister erop dat de ministeriële richtlijn inzake de toepassing van de verruimde minnelijke schikking (de zogenaamde COL 6/2012, waarop het evaluatierapport van het College van procureurs-generaal en de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid betrekking had) publiek raadpleegbaar is op de website van het openbaar ministerie. Daarnaast komt de beoordeling van de opportuiniteit van de strafvervolgning exclusief toe aan het openbaar ministerie. De uitbreiding van de toetsingsbevoegdheid van de rechter lijkt strijdig met de grondwettelijk verankerde scheiding der machten.

— les dispositions qui règlent le sort du dossier des négociations et des documents communiqués dans le cadre des négociations;

— les sanctions appliquées en cas d'usage abusif des documents rédigés dans le cadre des négociations et des communications faites à cette occasion;

— la compétence du juge du fond de pouvoir tenir compte, en cas de non-exécution ou d'exécution partielle de la convention, de la partie déjà mise en œuvre, ainsi que des raisons pour lesquelles l'accord n'a pas été mis en œuvre.

En ce qui concerne la publicité des audiences, il fait observer que durant les auditions, de nombreux orateurs ont indiqué qu'au niveau de la chambre du conseil, il serait préférable d'appliquer le droit commun et de maintenir le huis clos en chambre du conseil, y compris pour les débats portant sur l'homologation de transactions. Que faire, en effet, lorsqu'il y a plusieurs suspects mais qu'un seul d'entre eux est concerné par une transaction, et que le ministère public considère qu'il n'est pas opportun de l'appliquer pour les autres suspects ou que le juge refuse l'homologation? La publicité de la chambre du conseil pourrait, le cas échéant, comporter une discrimination et compromettre la présomption d'innocence. Le ministre estime que la transparence est déjà suffisamment garantie par le fait que conformément à la Constitution, le jugement sera toujours prononcé en audience publique.

En ce qui concerne la motivation écrite, le ministre considère que le caractère oral de la motivation durant la phase de la juridiction de jugement doit rester possible: les juges sont en effet habitués à ce que la réquisition du ministère public ait lieu oralement. Comme le professeur Vandermeersch l'avait déjà souligné durant son audition, le ministère public doit de toute façon apporter tous les éléments permettant au juge de procéder à son contrôle. Le jugement par lequel le ministère public valide la transaction doit évidemment être, lui aussi, motivé de façon circonstanciée. La garantie constitutionnelle de l'article 149 de la Constitution suffit.

En ce qui concerne les directives ministérielles et le jugement d'opportuinité effectué par le juge, le ministre souligne que la directive ministérielle relative à l'application de la transaction élargie (la COL 6/2012, sur laquelle portait le rapport d'évaluation du Collège des procureurs généraux et du service de la Politique criminelle) peut être consultée par le public sur le site internet du ministère public. De plus, l'appréciation de l'opportuinité des poursuites pénales appartient exclusivement au ministère public. L'élargissement de la compétence de contrôle du juge semble contraire à la séparation constitutionnelle des pouvoirs.

De mogelijkheid om een hoger beroep in te stellen tegen de beschikkingen van de raadkamer of de vonnissen van de strafrechter waarin wordt geweigerd om de schikking te homologeren, moet behouden blijven. Er is geen reden om deze beoordeling van de proportionaliteit of de voorwaarden door de rechter uit te sluiten van een rechtsmiddel. Er kan in dit verband worden verwezen naar de duidelijke standpunten ter zake van professor Vandermeersch en het College van procureurs-generaal.

Wat de voorafgaande consignatie van de te betalen geldsom op rekening van de Deposito- en Consignatiekas of op een rekening van het COIV betreft: het wetsontwerp voorziet niet in deze mogelijkheid, doch sluit ze ook niet uit. Indien het openbaar ministerie in de overeenkomst met de verdachte de consignatie van de geldsom of een waarborg opneemt, kan dit op die manier worden voorzien en is er inderdaad maximale zekerheid. In sommige gevallen zal het echter niet mogelijk zijn voor de verdachte om de gehele som meteen te betalen of te consigneren en kunnen er bijvoorbeeld betaaltermijnen worden toegestaan. Dit hoeft in beginsel de mogelijkheid om te transigeren dus niet te verhinderen.

Daarbij aansluitend, wat betreft de chronologie van de procedure, is de minister van mening dat het de consequentie is van het arrest van het Grondwettelijk Hof, dat de rechter de homologatietoets voorafgaandelijk aan de uitvoering doet.

Bij een correcte en volledige uitvoering van het gehomologeerd akkoord (hetzij betaling van de geldsom, hetzij uitvoering van de voorgestelde maatregelen) zal het openbaar ministerie het verval van de strafvordering vaststellen, zoals ze dit nu ook reeds doen voor de schikkingzaken op niveau van het opsporingsonderzoek.

Bij niet of gedeeltelijke uitvoering zal het openbaar ministerie alsnog de strafvordering kunnen uitoefenen en kan de rechter desgevallend het reeds uitgevoerde gedeelte aanrekenen.

Met betrekking tot de vraag van de heer Brotcorne betreffende de situatie die van toepassing is op de medeverdachten indien voor één van hen een minnelijke schikking in strafzaken werd getroffen, wijst de minister erop dat het gaat om een andere persoon die recht heeft op een eigen behandeling. Het is met andere woorden steeds een individuele beslissing.

Tot slot, wat het amendement nr. 19 inzake de gerechtskosten betreft, met name de toevoeging ervan bovenop de transactie (in plaats van integratie in de

La possibilité d'interjeter appel contre les ordonnances de la chambre du conseil ou contre les jugements du juge pénal refusant d'homologuer la transaction doit être maintenue. Il n'y a aucune raison d'exclure de tout recours cette appréciation par le juge de la proportionnalité ou des conditions. À cet égard, le ministre renvoie aux avis sans équivoque du professeur et du Collège des procureurs généraux.

S'agissant de la consignation préalable de la somme d'argent sur le compte de la Caisse des Dépôts et Consignations ou sur un compte de l'OCSC: si le projet de loi ne prévoit pas cette possibilité, il ne l'exclut pas non plus. Si le ministère public inclut dans l'accord avec l'inculpé la consignation de la somme d'argent ou d'une garantie, cela peut se faire de cette manière, et cette disposition garantit en effet une sécurité maximale. Néanmoins, dans certains cas, l'inculpé ne sera pas en mesure de payer ou de consigner immédiatement l'intégralité de la somme et des délais de paiement peuvent, par exemple, être autorisés. Cette modalité ne doit en principe pas faire obstacle à la possibilité de transiger.

Dans le même ordre d'idée, en ce qui concerne la chronologie de la procédure, le ministre estime qu'il résulte de l'arrêt de la Cour constitutionnelle que le juge procède au test d'homologation préalablement à la mise à exécution de l'accord.

En cas d'exécution correcte et complète de l'accord homologué (soit le paiement de la somme d'argent, soit l'exécution des mesures proposées), le ministère public constatera l'extinction de l'action publique, comme il le fait d'ores et déjà également pour les transactions au stade de l'information.

En cas de non-exécution ou d'exécution partielle, le ministère public pourra encore exercer l'action publique et le juge pourra, le cas échéant, tenir compte de la partie déjà exécutée.

Par rapport à la question de M. Brotcorne sur la situation applicable aux co-inceulpés lorsqu'un des inculpés a bénéficié d'une transaction pénale, le ministre indique qu'il s'agit d'une autre personne qui a droit à son propre traitement. Il s'agit donc toujours d'une décision individuelle.

Enfin, en ce qui concerne l'amendement n° 19 concernant les frais de justice, à savoir leur ajout en sus de la transaction (au lieu de l'intégration dans la transaction),

transactie) is de minister van oordeel dat deze door AVOCATS.BE voorgestelde verduidelijking, overwogen kan worden.

*
* *

Artikel 7 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Art. 8

Dit artikel betreft artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering en beoogt gevolg te geven aan het arrest 83/2016 van 2 juni 2016 van het Grondwettelijk Hof.

De heren Stefaan Van Hecke en Georges Gilkinet (Ecolo-Groen) dienen de amendementen nrs. 4 tot 7 (DOC 54 2753/004) in, die ertoe strekken wijzigingen aan te brengen in de paragrafen 1, 2 en 6 van artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering. Er wordt verwezen naar de schriftelijke verantwoording en naar de bespreking van het bovenvermelde artikel 7.

De heer Christian Brotcorne (cdH) dient de amendementen nrs. 8 en 9 (DOC 54 2753/004) in, die ertoe strekken wijzigingen aan te brengen in de paragrafen 1 en 2 van artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering. Er wordt verwezen naar de schriftelijke verantwoording en naar de bespreking van het bovenvermelde artikel 7.

De heer Ahmed Laaouej c.s. dienen de amendementen nrs. 12 tot 18 (DOC 54 2753/004) in, die ertoe strekken wijzigingen aan te brengen in de paragrafen 1 en 2 van artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering. Er wordt verwezen naar de schriftelijke verantwoording en naar de bespreking van het bovenvermelde artikel 7.

De heer Ahmed Laaouej (PS) c.s. dient amendement nr. 19 (DOC 54 2753/004) in, dat ertoe strekt artikel 216*bis*, § 1, vijfde lid, te wijzigen om de tekst te verduidelijken wat de toe te rekenen gerechtskosten aangaat.

De heer Raf Terwingen (CD&V) preciseert dat de meerderheid amendement nr. 19 zal volgen.

De heer Raf Terwingen (CD&V) c.s. dient amendement nr. 20 (DOC 54 2753/004) in, dat ertoe strekt wijzigingen in de paragrafen 1 en 2 van artikel 216*bis* aan te brengen. Die wijzigingen zijn het gevolg van de hoorzittingen met de experts in de commissie voor de Justitie. Er wordt verwezen naar de schriftelijke verantwoording en naar de bespreking van artikel 7 hiervoor.

le ministre estime que la clarification proposée par AVOCATS.BE peut être prise en considération.

*
* *

L'article 7 est adopté par 11 voix contre 2.

Art. 8

Cet article concerne l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle et vise à donner suite à l'arrêt 83/2016 du 2 juin 2016 de la Cour constitutionnelle.

MM. Stefaan Van Hecke et Georges Gilkinet (Ecolo-Groen) déposent les amendements n° 4 à 7 (DOC 54 2753/004) qui visent à apporter des modifications aux paragraphes 1er, 2 et 6 de l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle. Il est renvoyé à la justification écrite et à la discussion de l'article 7 ci-dessus.

M. Christian Brotcorne (cdH) dépose les amendements n° 8 et 9 (DOC 54 2753/004) qui visent à apporter des modifications aux paragraphes 1er et 2 de l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle. Il est renvoyé à la justification écrite et à la discussion de l'article 7 ci-dessus.

M. Ahmed Laaouej et consorts déposent les amendements n° 12 à 18 (DOC 54 2753/004) qui visent à apporter des modifications aux paragraphes 1er et 2 de l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle. Il est renvoyé à la justification écrite et à la discussion de l'article 7 ci-dessus.

M. Ahmed Laaouej et consorts déposent l'amendement n° 19 (DOC 54 2753/004) qui vise à modifier l'article 216*bis*, § 1er, al. 5 en vue de clarifier le texte quant aux frais de justice pouvant être imputés.

M. Raf Terwingen (CD&V) précise que la majorité suivra cet amendement n° 19.

M. Raf Terwingen et consorts déposent l'amendement n° 20 (DOC 54 2753/004) qui vise à apporter des modifications aux paragraphes 1er et 2 de l'article 216*bis*. Ces modifications font suite aux auditions des experts en commission de la Justice. Il est renvoyé à la justification écrite et à la discussion de l'article 7 ci-dessus.

De heer Philippe Goffin (MR), voorzitter, stelt de volgende taalkundige correctie voor: in het bepaalde onder 8°, in de Franse tekst van de eerste zin, de woorden “statue sur la légalité de la transaction proposée” toevoegen na de woorden “le juge compétent”. Deze taalkundige correctie geldt ook voor artikel 10, § 6, vijfde lid, hierna.

De minister en de commissie gaan met deze correctie akkoord.

*
* *

De amendementen nrs. 4, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 17 en 18 worden achtereenvolgens verworpen met 9 tegen 4 stemmen.

De amendementen nrs. 15 en 5 worden achtereenvolgens verworpen met 10 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 16 wordt verworpen met 9 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 19 wordt eenparig aangenomen.

Amendement nr. 20 wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Artikel 8, aldus geamendeerd en wetgevingstechnisch verbeterd, wordt aangenomen met 9 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 9

Dit artikel beoogt de invoeging van een nieuwe titel voor de afdeling 2 van het Hoofdstuk III, die de hoofding “Verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden” zal krijgen en dat het artikel 216ter zal omvatten.

Er worden over dit artikel geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 9 wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen

Art. 10

Dit artikel betreft de vervanging van artikel 216ter van het Wetboek van strafvordering.

De heer Christian Brotcorne (cdH) dient amendement nr. 10 (DOC 54 2753/004) in, dat ertoe strekt het ontworpen artikel 216ter, § 2, eerste lid, te wijzigen om te

M. Philippe Goffin, président, propose la correction linguistique suivante: dans le 8°, dans le texte français de la première phrase, ajouter les mots “statue sur la légalité de la transaction proposée” après les mots “le juge compétent”. Cette correction linguistique est aussi applicable à l’article 10, § 6, al. 5 ci-dessous.

Le ministre et la commission souscrivent à cette correction.

*
* *

Les amendements n°s 4, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 17 et 18 sont successivement rejetés par 9 voix contre 4.

Les amendements n°s 15 et 5 sont successivement rejetés par 10 voix contre 3.

L’amendement n° 16 est rejeté par 9 voix contre 3 et une abstention.

L’amendement n° 19 est adopté à l’unanimité.

L’amendement n° 20 est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

L’article 8, tel qu’il a été amendé et corrigé sur le plan légistique, est adopté par 9 voix contre 3 et une abstention.

Art. 9

Cet article vise l’insertion d’un nouveau titre pour la section 2 du Chapitre III, qui aura pour intitulé “Extinction de l’action publique moyennant l’exécution de mesures et le respect des conditions” et qui contiendra l’article 216ter.

Cet article ne donne lieu à aucun commentaire.

L’article 9 est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

Art. 10

Cet article concerne le remplacement de l’article 216ter du Code d’Instruction criminelle.

M. Christian Brotcorne (cdH) dépose l’amendement n° 10 (DOC 54 2753/004) qui vise à modifier l’article 216ter, § 2, alinéa 1er proposé, afin de prévoir que c’est

bepalen dat de bevoegde dienst van het arrondissement van de procureur des Konings wordt belast met de uitwerking en de opvolging van de maatregelen. De parketten, alsook andere sprekers die tijdens de hoorzittingen het woord namen, vonden dat het in uitzicht gestelde bevoegdheidscriterium praktische moeilijkheden zou doen rijzen en dat de plaats van de oorsprong van het misdrijf bepalend blijft voor de territoriale bevoegdheid.

De minister antwoordt dat de kwestie van welk justitiehuis bevoegd is voor de uitvoering van de maatregelen, vele malen werd bediscussieerd in de werkgroep voor de IMC justitiehuisen en in aanwezigheid van vertegenwoordigers van het College van procureurs generaal. Het College werd echter in haar standpunt door de IMC (16 februari 2016) niet gevolgd.

Vooreerst mag er geen verwarring over bestaan dat nog steeds het justitiehuis van de procureur van het forum delicti territoriaal bevoegd is om de procureur bij te staan bij de bemiddeling tussen dader en slachtoffer. Hieraan wordt niets gewijzigd.

De verruiming van de bemiddeling tot slachtofferloze misdrijven, legt echter meer de nadruk op de uitvoering van de maatregelen door de dader. Hiervoor wordt nu expliciet het criterium van het justitiehuis van de woonplaats van de dader ingeschreven. Dat wordt al sinds 1994 gebruikt voor de dienstverlening, en wordt nu veralgemeend tot de therapie, de geneeskundige behandeling en de opleiding. De justitiehuisen waren vragende partij naar één uniform bevoegdheidscriterium, om alle discussies en verschillende praktijken uit te sluiten, temeer aangezien sinds de zesde staatshervorming de woonplaats van de dader tot een andere bevoegde gemeenschap kan behoren dan de woonplaats van het slachtoffer of de plaats van de feiten.

Het zal belangrijk zijn dat binnen het openbaar ministerie goede afspraken worden gemaakt tussen de procureurs onderling, zodat de ene procureur de beslissing van zijn collega niet opnieuw beoordeelt en in vraag stelt. De eventuele capaciteitskwesties voor de justitiehuisen zal daarbij moeten worden uitgeklaard op een College met de deelstaten.

De heer Raf Terwingen (CD&V) c.s. dient amendement nr. 21 (DOC 54 2753/004) in, dat ertoe strekt artikel 216ter te wijzigen. Dat amendement sluit aan bij de wijzigingen op artikel 216bis als gevolg van amendement nr. 20.

*
* *

le service compétent de l'arrondissement du procureur du Roi qui sera chargé de l'élaboration et du suivi des mesures. En effet, les parquets, ainsi que d'autres intervenants des auditions, ont considéré que le critère de compétence proposé pourrait poser des difficultés pratiques et que le lieu d'origine de l'infraction reste celui qui détermine la compétence territoriale.

Le ministre répond que la question de savoir quelle maison de justice est compétente pour l'exécution des mesures a été maintes fois discutée au sein du groupe de travail de la CIM maisons de justice et en présence de représentants du Collège des procureurs généraux. La CIM (16 février 2016) n'a toutefois pas suivi le point de vue du Collège.

Avant toute chose, il ne peut y avoir aucune confusion quant au fait que c'est toujours la maison de justice du procureur du *forum delicti* qui est territorialement compétente pour assister le procureur dans la médiation entre l'auteur et la victime. Rien ne change sur ce point.

L'élargissement de la médiation aux délits sans victime met toutefois davantage l'accent sur l'exécution des mesures par l'auteur. À cette fin, le critère de la maison de justice du domicile de l'auteur est désormais explicitement inscrit. Cette disposition est utilisée depuis 1994 pour la prestation de services, et elle est à présent élargie à la thérapie, au traitement médical et à la formation. Les maisons de justice étaient favorables à la sélection d'un seul critère de compétence uniforme, pour exclure toute discussion et toutes pratiques différentes, d'autant que, depuis la sixième réforme de l'État, le domicile de l'auteur peut relever de la compétence d'une autre Communauté que celle du domicile de la victime ou du lieu des faits.

Il importera qu'au sein du ministère public, les procureurs concluent entre eux de bons accords pour éviter qu'un procureur réévalue la décision de son collègue et la remette en question. Les questions éventuelles liées à la capacité des maisons de justice devront être clarifiées lors d'un Collège avec les entités fédérées.

M. Raf Terwingen et consorts déposent l'amendement n° 21 (DOC 54 2753/004) qui vise à modifier l'article 216ter. Cet amendement s'inspire des modifications apportées à l'article 216bis par l'amendement n° 20.

*
* *

Amendement nr. 10 wordt verworpen met 9 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 21 wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Artikel 10, aldus geamendeerd, wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Artikelen 11 tot 15

Deze artikelen beogen de wijziging van de respectieve artikelen 464/1, 464/23, 464/24, 464/27 en 524*bis* van het Wetboek van strafvordering.

Er worden over deze artikelen geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 11 tot 15 worden achtereenvolgens aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Artikelen 16 en 17

Deze artikelen beogen de wijziging van de respectieve artikelen 590 en 594 van het Wetboek van strafvordering.

Er worden over deze artikelen geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 16 en 17 worden achtereenvolgens aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

HOOFDSTUK 4

Wijzigingen van het Strafwetboek

Artikelen 18 tot 20

Deze artikelen beogen de wijziging van de respectieve artikelen 43, 43*bis* en 43*quater* van het Strafwetboek.

Er worden over deze artikelen geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 18 tot 20 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

L'amendement n° 10 est rejeté par 9 voix contre 3 et une abstention.

L'amendement n° 21 est adopté par 10 voix et 3 abstentions

L'article 10, ainsi amendé, est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

Articles 11 à 15

Ces articles visent à modifier, respectivement, les articles 464/1, 464/23, 464/24, 464/27 et 524*bis* du Code d'instruction criminelle.

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 11 à 15 sont successivement adoptés par 11 voix et 2 abstentions.

Articles 16 et 17

Ces articles visent à modifier, respectivement, les articles 590 et 594 du Code d'instruction criminelle.

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 16 et 17 sont successivement adoptés par 11 voix contre une et une abstention.

CHAPITRE 4

Modifications du Code pénal

Articles 18 à 20

Ces articles visent à modifier, respectivement, les articles 43, 43*bis* et 43*quater* du Code pénal.

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 18 à 20 sont successivement adoptés à l'unanimité.

HOOFDSTUK 5

Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek

Artikelen 21 en 22

Deze artikelen strekken tot de wijziging van de respectieve artikelen 591 en 1017 van het Gerechtelijk Wetboek.

Er worden over deze artikelen geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 21 en 22 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

HOOFDSTUK 6

Wijziging van de wet van 21 februari 2010 tot wijziging van de artikelen 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en 162bis van het Wetboek van strafvordering

Art. 23

Dit artikel strekt tot de wijziging van artikel 2 van de wet van 21 februari 2010.

Er worden over dit artikel geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 23 wordt eenparig aangenomen.

Art. 24 (*nieuw*)

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) dient *amendement nr. 1* (DOC 54 2753/002) in tot invoeging van een artikel 24. Het beoogt de wijziging van artikel 6 van de wet van 21 februari 2010 tot wijziging van artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en 162bis van het Wetboek van strafvordering teneinde het voorliggende wetsontwerp en artikel 3 van de genoemde wet van 21 februari 2010 gelijktijdig in werking te laten treden.

De minister legt uit dat voorafgaandelijk het uitvoeringsbesluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegingsvergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat moet worden aangepast aan de wijzigingen die opgenomen zijn in de wet tot "reparatie" van de wet van 21 februari 2010. Dat zal zo spoedig mogelijk gebeuren.

CHAPITRE 5

Modifications du Code judiciaire

Articles 21 et 22

Ces articles visent à modifier, respectivement, les articles 591 et 1017 du Code judiciaire.

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 21 et 22 sont successivement adoptés à l'unanimité.

CHAPITRE 6

Modification de la loi du 21 février 2010 modifiant les articles 1022 du Code judiciaire et 162bis du Code d'instruction criminelle

Art. 23

Cet article vise à modifier l'article 2 de la loi du 21 février 2010.

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 23 est adopté à l'unanimité.

Art. 24 (*nouveau*)

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) présente *l'amendement n° 1* (DOC 54 2753/002), qui tend à insérer un article 24 visant à modifier l'article 6 de la loi du 21 février modifiant les articles 1022 du Code judiciaire et 162bis du Code d'Instruction criminelle afin de faire entrer en vigueur ce projet de loi le même jour que l'article 3 de la loi citée du 21 février 2010.

Le ministre explique qu'il faut préalablement adapter l'arrêté d'exécution du 26 octobre 2007 fixant le tarif des indemnités de procédure visées à l'article 1022 du Code judiciaire et fixant la date d'entrée en vigueur des articles 1er à 13 de la loi du 21 avril 2007 relative à la répétibilité des honoraires et des frais d'avocat, aux modifications figurant dans la loi de "réparation" de la loi du 21 février 2010. Cela sera fait le plus rapidement possible.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) vindt dat er rijkelijk lang wordt gewacht om een relatief eenvoudige kwestie te regelen.

Amendement nr. 1 tot invoeging van een nieuw artikel 24 wordt verworpen met 9 tegen 4 stemmen.

*
* *

Naast de uitdrukkelijke in het verslag vermelde wetgevingstechnische verbeteringen werden nog bijkomend minder belangrijke wetgevingstechnische verbeteringen aangebracht.

Op verzoek van *de heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)* zal de commissie, met toepassing van artikel 83.1. van het Reglement, overgaan tot een tweede lezing van de aangenomen artikelen van het wetsontwerp.

De rapporteur,

Christian BROTCORNE

De voorzitter,

Philippe GOFFIN

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) estime que l'on attend trop longtemps pour régler une question relativement simple.

L'amendement n° 1 tendant à insérer un nouvel article 24 est rejeté par 9 voix contre 4.

*
* *

Outre les corrections d'ordre légistique mentionnées expressément dans le rapport, d'autres corrections d'ordre légistique moins importantes sont également apportées.

À la demande de *M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen)*, la commission procédera, en application de l'article 83.1 du Règlement, à une deuxième lecture des articles adoptés du projet de loi à l'examen.

Le rapporteur,

Christian BROTCORNE

Le président,

Philippe GOFFIN

HOORZITTINGEN VAN 9 JANUARI 2018

De commissie heeft tijdens haar vergaderingen van 9 januari 2018 hoorzittingen (voor- en namiddag) georganiseerd over de bepalingen van het wetsontwerp die betrekking hebben op verruimde minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken (artikelen 7 tot 10 en 15 en 16 van het wetsontwerp).

1. Hoorzitting met de heren Jean-Louis Doyen en Philippe Van Linthout, voorzitters van de Vereniging van onderzoeksrechters, de heer Christian Denoyelle, voorzitter van de Verenigde Advies- en Onderzoekscommissie van de Hoge Raad voor de Justitie, procureur-generaal Johan Delmulle, substituut-procureur-generaal Christophe Reineson, substituut-procureur-generaal Dirk Schoeters en advocaat-generaal Hildegard Penne, vertegenwoordigers van het College van procureurs-generaal en de heer Vincent Macq, voorzitter van de Union professionnelle de la Magistrature

A. Uiteenzettingen

A.1. Uiteenzettingen van de heren Jean-Louis Doyen en heer Philippe Van Linthout, voorzitters van de Vereniging van Onderzoeksrechters

De heer Jean-Louis Doyen, voorzitter van de Vereniging van Onderzoeksrechters, geeft aan dat de draagwijdte van zijn uiteenzetting beperkt is, aangezien de Vereniging van Onderzoeksrechters meent zich niet te moeten mengen in een debat dat fundamenteel een zaak is van strafrechtelijk beleid en onder de bevoegdheid van het parket valt. Zijn opmerkingen zijn dan ook van technische aard.

Met betrekking tot de in uitzicht gestelde wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering, zou men, wanneer de procureur des Konings overweegt een minnelijke schikking in strafzaken voor te stellen in een dossier waarin een onderzoek is geopend, moeten zorgen voor een betere informatiedoorstroming tussen het parket en de onderzoeksrechter die is belast met het dossier waarin (soms omvangrijke, en dus dure) onderzoekshandelingen aan de gang of gepland kunnen zijn. Aldus zou de onderzoeksrechter kunnen aangeven hoever het staat met het dossier of tot welke problemen een eventuele minnelijke schikking in strafzaken in dat dossier zou kunnen leiden (bijvoorbeeld wanneer onderzoek wordt verricht naar meerdere partijen, maar de geplande minnelijke schikking in strafzaken betrekking heeft op slechts enkele van die partijen). Voor de onderzoeksrechter heeft het immers weinig zin onderzoekshandelingen op te starten wanneer het parket te kennen heeft gegeven dat het de betrokkenen

AUDITIONS DU 9 JANVIER 2018

Au cours de sa réunion du 9 janvier 2018, la commission a organisé des auditions (matin et après-midi) consacrées aux dispositions du projet de loi relatives à la transaction élargie et à la médiation pénale (articles 7 à 10 et 15 et 16 du projet de loi).

1. Audition de MM. Jean-Louis Doyen et Philippe Van Linthout, présidents de l'Association des juges d'instruction, de M. Christian Denoyelle, président de la Commission d'avis et d'enquête réunie du Conseil supérieur de la Justice, du procureur général Johan Delmulle, du substitut du procureur général Christophe Reineson, du substitut du procureur général Dirk Schoeters et de l'avocate générale Hildegard Penne, représentants du Collège des procureurs généraux, et de M. Vincent Macq, président de l'Union professionnelle de la Magistrature

A. Exposés

A.1. *Exposés de MM. Jean-Louis Doyen et Philippe Van Linthout, présidents de l'Association des juges d'instruction*

M. Jean-Louis Doyen, président de l'Association des juges d'instruction, indique que la portée de son intervention est limitée, dans la mesure où l'Association des juges d'instruction estime ne pas devoir s'immiscer dans un débat qui relève fondamentalement de la politique criminelle et de l'office du parquet; les remarques qu'il peut formuler sont dès lors d'ordre technique.

Concernant la modification envisagée aux articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle, il faudrait prévoir – lorsque le procureur du Roi envisage de proposer une transaction pénale dans un dossier mis à l'instruction – une meilleure information entre le parquet et le juge d'instruction saisi du dossier, pour lequel des devoirs d'enquête, parfois conséquents et donc coûteux, peuvent être en cours ou sont prévus. Le juge d'instruction pourrait de la sorte donner l'état du dossier ou signaler les difficultés que pourrait provoquer une éventuelle transaction pénale dans ce dossier (par exemple, s'il y a plusieurs parties visées par l'instruction, mais que seules certaines d'entre elles sont concernées par la transaction pénale en vue); du point de vue du juge d'instruction, cela a en effet peu de sens d'entamer des devoirs d'enquête lorsque le parquet a fait état de sa volonté de proposer une transaction aux personnes visées. La transmission du dossier au parquet pour information permettrait de rencontrer l'objectif

een minnelijke schikking wil aanbieden. Door het dossier ter informatie aan het parket te bezorgen, zou men tegemoet kunnen komen aan het streven om het parket beter te informeren over de voortgang van een dossier waarin een onderzoek werd ingesteld.

De heer Philippe Van Linthout, voorzitter van de Vereniging van onderzoeksrechters wijst er op dat de minister van Justitie tijdens de voorbije jaren tal van hervormingen op de sporen heeft gezet en dat het voor de betrokken actoren niet vanzelfsprekend is om het overzicht te bewaren en de voorgestelde maatregelen waarover om advies wordt verzocht, in hun juiste context te plaatsen. Het standpunt dat wordt ingenomen ten aanzien van de hier voorgestelde hervorming is, net zoals de andere adviezen, dan ook eerder punctueel omdat er geen rekening kan worden gehouden met bredere hervormingen die nog niet hun beslag hebben gekregen.

Ten slotte wijst de spreker op een van de krachtlijnen van het arrest van het Grondwettelijk Hof waarop het wetsontwerp een antwoord biedt. Volgens het Hof mag het rechterlijk toezicht op het voorstel tot verruimde minnelijke schikking zich niet beperken tot een controle *pro forma*. De rechter moet de mogelijkheid hebben om een echte inhoudelijke toets uit te voeren.

A.2. Uiteenzetting van de heer Christian Denoyelle, voorzitter van de Verenigde Onderzoeks- en Adviescommissies van de Hoge Raad voor de Justitie

De heer Christian Denoyelle, voorzitter van de Verenigde Onderzoeks- en Adviescommissies van de Hoge Raad voor de Justitie (HRJ), is verheugd dat er dit keer meer tijd wordt uitgetrokken voor de bespreking van deze ingrijpende maatregel. Hij wijst erop dat de manier waarop de verruimde minnelijke schikking in strafzaken in 2011 werd ingevoerd, het vertrouwen van de burger in Justitie geen goed heeft gedaan en geleid heeft tot een zekere polarisatie.

Dat verklaart ook grotendeels waarom het niet eenvoudig was om binnen de Hoge Raad voor de Justitie een akkoord te vinden en dat aan het advies intensief en langdurig overleg en discussies zijn voorafgegaan.

De heer Denoyelle brengt de basisbeginselen van de vervolging van misdrijven in herinnering. Die taak komt toe aan het openbaar ministerie dat dat doet in uitvoering van de bindende richtlijnen dat daartoe worden vastgesteld door de minister van Justitie. Het openbaar ministerie bepaalt of en hoe "de maatschappij" moet reageren op de vastgestelde feiten, het geeft richting aan het dossier. Daarvoor staan verschillende instrumenten ter beschikking: sepot, bemiddeling, minnelijke schikking, dagvaarden.

d'une meilleure information du parquet concernant l'état d'avancement d'un dossier à l'instruction.

M. Philippe Van Linthout, président de l'Association des juges d'instruction, fait observer que le ministre de la Justice a lancé nombre de réformes au cours des dernières années et qu'il n'est pas aisé, pour les acteurs concernés, de conserver une vue d'ensemble et de mettre en perspective les mesures proposées au sujet desquelles ils sont invités à donner un avis. À l'instar des autres avis, le point de vue adopté au sujet de la réforme proposée est dès lors plutôt ponctuel, les réformes plus larges qui n'ont pas encore été mises en œuvre ne pouvant être prises en considération.

L'orateur pointe enfin l'une des lignes de force de l'arrêt rendu par la Cour constitutionnelle auquel le projet de loi donne suite. Selon la Cour, le contrôle judiciaire de la proposition de transaction élargie ne peut se limiter à un contrôle *pro forma*. Le juge doit avoir la possibilité d'effectuer un véritable contrôle de fond.

A.2. Exposé de M. Christian Denoyelle, président de la Commission d'avis et d'enquête réunie du Conseil supérieur de la Justice

M. Christian Denoyelle, président de la Commission d'avis et d'enquête réunie du Conseil supérieur de la Justice (CSJ), se félicite que, cette fois, le temps imparti à la discussion de cette importante mesure soit plus long. Il fait observer que la manière dont la transaction pénale élargie a été instaurée en 2011 a affecté la confiance du citoyen dans la Justice et entraîné une certaine polarisation.

C'est également en grande partie la raison pour laquelle il n'a pas été aisé d'arriver à un accord au sein du Conseil supérieur de la Justice et l'avis a été précédé de longues et intenses concertations et discussions.

M. Denoyelle rappelle les principes de base présidant à la poursuite d'infractions. Cette mission revient au ministère public, qui l'exerce en exécution de directives contraignantes fixées à cet effet par le ministre de la Justice. Le ministère public détermine si "la société" doit réagir par rapport aux faits établis et de quelle manière elle doit le faire; il oriente le dossier. Différents instruments sont à sa disposition à cet effet: le classement sans suite, la médiation, la transaction, la citation.

De spreker wijst erop dat de “potpourri II-wet” (geen minnelijke schikking meer mogelijk in hoger beroep en opname van de minnelijke schikking in het Strafregister) en het voorliggende wetsontwerp in twee wijzigingen voorzien waarmee principieel kan worden ingestemd. Toch is de HRJ van oordeel dat het aangewezen is om een aantal aanpassingen door te voeren die het vertrouwen van de burger in Justitie kunnen versterken.

Een eerste aanpassing betreft de motivering, door het openbaar ministerie, van de vordering met het oog op de bekrachtiging van de voorgestelde minnelijke schikking. Volgens de HRJ dient deze vordering schriftelijk te worden gemotiveerd. Het wetsontwerp schrijft echter geen schriftelijke motivering voor. Bovendien zou moeten worden verduidelijkt op welke elementen de motivering betrekking moet hebben, namelijk: of de wettelijke toepassingsvoorwaarden vervuld zijn, of de slachtoffers en fiscale of sociale administraties vergoed zijn, of de verdachte het voorstel van minnelijke schikking vrijwillig en weloverwogen aanvaard heeft en of de schikking proportioneel is met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de dader.

Er wordt uitgelegd dat het Grondwettelijk Hof van oordeel is dat een volwaardig toezicht door de rechter van de wettigheid van de minnelijke schikking ook inhoudt dat hij controleert of de minnelijke schikking de richtlijnen van strafrechtelijk beleid in acht neemt. Dat houdt volgens de heer Denoyelle in dat de rechter die bevoegd is voor de homologatie ook kennis heeft van die richtlijnen.

Voorts heeft de HRJ een aantal opmerkingen en suggesties die eerder procedureel van aard zijn. Zij hebben onder meer betrekking op de vereisten inzake openbaarheid. Volgens de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens is de openbaarheid van de zitting een van de elementen die bijdraagt tot de globale kwaliteit van de rechterlijke controle. Het wetsontwerp bepaalt echter geen specifieke regels inzake openbaarheid wanneer een zaak in onderzoek is bij een onderzoeksgerecht. Als gevolg daarvan zal, in geval van bekrachtiging, uitsluitend de uitspraak openbaar zijn en niet de zitting. De HRJ is van oordeel dat de openbaarheid van de zitting en de uitspraak niet alleen garanties biedt voor de verdachte, maar ook noodzakelijk is voor het vertrouwen van de burger. Zo kan hij zien dat de verruimde minnelijke schikking correct wordt toegepast.

De tweede opmerking van procedurele aard houdt verband met de inhoud van het vonnis. Hoewel krachtens artikel 149 van de Grondwet elk vonnis – ook de beslissing met betrekking tot een minnelijke schikking – gemotiveerd moet zijn, meent de HRJ dat het vonnis zich niet mag beperken tot een stijlformule zoals “dat

L'orateur fait observer que la loi pot pourri II (plus de transaction en appel et inscription de la transaction au Casier judiciaire) et le projet de loi à l'examen prévoient deux modifications pouvant emporter un accord de principe. Le CSJ estime néanmoins qu'il se recommande d'apporter un certain nombre d'adaptations pouvant renforcer la confiance du citoyen dans la Justice.

Une première adaptation concerne la motivation, par le ministère public, de la demande d'homologation de la transaction. Le CSJ estime que cette demande doit être motivée par écrit. Le projet de loi ne prévoit cependant pas de motivation écrite. En outre, il s'agirait de préciser sur quels éléments cette motivation doit porter: s'il est satisfait aux conditions d'application légales, si les victimes et l'administration fiscale ou sociale ont été indemnisées, si le suspect a accepté la proposition de transaction de manière libre et éclairée, et si la transaction proposée est proportionnée à la gravité des faits et à la personnalité de l'auteur.

Il est expliqué que la Cour constitutionnelle est d'avis qu'un contrôle suffisant de la légalité de la transaction par le juge implique également que le juge contrôle le respect par la transaction des directives de politique criminelle. Selon M. Denoyelle, cela implique que le juge qui est compétent pour l'homologation doit également avoir connaissance de ces directives.

Deuxièmement, le CSJ formule une série d'observations et de suggestions de nature plutôt procédurale. Elles concernent notamment les exigences en matière de publicité. Selon la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme, la publicité de l'audience est l'un des éléments contribuant à la qualité globale du contrôle judiciaire. Le projet de loi ne prévoit cependant pas de règles spécifiques concernant la publicité lorsqu'une affaire est instruite par une juridiction d'instruction. Par conséquent, en cas d'homologation, seul le prononcé sera public et pas l'audience. Le CSJ estime que la publicité de l'audience et du prononcé n'offre pas seulement des garanties au suspect, mais est également nécessaire pour susciter la confiance du citoyen. Celui-ci pourra en effet observer que la transaction élargie a correctement été mise en œuvre.

La deuxième remarque de nature procédurale concerne le contenu du jugement. Bien qu'en vertu de l'article 149 de la Constitution, tout jugement – également le jugement relatif à une transaction – doit être motivé, le CSJ estime que le jugement ne peut se borner à une motivation formelle aux termes de laquelle “la

de voorgestelde minnelijke schikking voldoet aan de wettelijke toepassingsvoorwaarden, dat het slachtoffer en de fiscale of sociale administratie werden vergoed, dat de verdachte de schikking uit vrije wil en wel overwogen heeft aanvaard en dat de schikking proportioneel is met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de dader". De wet zou moeten bepalen dat het vonnis alle voorwaarden en modaliteiten (bedrag, termijn van betaling,...) van de minnelijke schikking moet bevatten en een bijzondere motivering met betrekking met alle voornoemde toepassingsvoorwaarden. Het moet dus om een werkelijke motivering *in concreto* gaan.

Voorts lijkt het de HRJ aangewezen om te bepalen dat het niet mogelijk om een beroep in te stellen tegen een weigering van homologatie, daar dit de procedure aanzienlijk zal verlengen en het risico op verjaring verhoogt.

Wat die mogelijke verjaring betreft, pleit de HRJ ervoor om de verjaring van de strafvordering niet langer te stuiten ingeval er een voorstel tot minnelijke schikking wordt gedaan te vervangen door een schorsingsgrond. Stuiting van de verjaring kan immers alleen binnen de oorspronkelijke verjaringstermijn en deze termijn is in een aanzienlijk aantal gevallen reeds verlopen op het ogenblik dat de verdachte kenbaar maakt dat hij een minnelijke schikking wenst te treffen (in het bijzonder wanneer de zaak reeds aanhangig is voor de rechter ten gronde in eerste aanleg). Het risico bestaat dat de minnelijke schikking wordt misbruikt om de verjaring te bekomen of dat het openbaar ministerie de minnelijke schikking alleen maar afwijst om de verjaring te vermijden.

Die schorsing zou lopen vanaf de vraag van één van de partijen om een onderhandeling te starten tot aan de definitieve beslissing om de minnelijke schikking al dan niet te bekrachtigen.

Ten slotte wordt ervoor gepleit dat de rechter de minnelijke schikking enkel kan bekrachtigen als het bedrag van de minnelijke schikking werd betaald (de ontworpen wijzigingen zijn niet duidelijk of de opgelegde geldsom werkelijk betaald moet zijn of niet). Minstens moet het bedrag geconsigneerd zijn op een bijzondere rekening.

Voor het overige wordt verwezen naar het advies van 29 november 2017 dat de HRJ heeft uitgebracht over het wetsontwerp.

transaction proposée satisfait aux conditions d'application légales, la victime et l'administration fiscale ou sociale ont été indemnisées, l'auteur a accepté la transaction proposée de manière libre et éclairée et la transaction est proportionnée à la gravité des faits et à la personnalité de l'auteur". La loi devrait stipuler que le jugement doit reprendre l'ensemble des conditions et modalités de la transaction (montant, délai de paiement, ...) et requérir une motivation spécifique pour chacune des conditions d'application précitées. Il doit donc s'agir d'une motivation réelle et concrète.

Ensuite, le CSJ estime qu'il s'indique d'exclure l'appel contre un refus d'homologation, car cela aurait pour effet d'allonger considérablement la procédure et le risque de prescription augmenterait.

En ce qui concerne ce risque de prescription, le CSJ plaide pour que l'on n'interrompe plus la prescription de l'action publique lorsqu'une proposition de transaction est effectuée et pour que l'on instaure, à la place, une cause de suspension. En effet, l'interruption de la prescription n'est possible que durant le délai primaire de prescription; or, dans un très grand nombre de cas, ce délai est déjà écoulé au moment où le suspect fait savoir qu'il souhaite conclure une transaction (en particulier lorsque l'affaire est déjà pendante devant le juge du fond en première instance). Il existe dès lors un risque de recours abusif à la transaction pour atteindre la prescription, ou un risque que le ministère public rejette la transaction dans le seul but d'éviter la survenance de celle-ci.

Cette suspension s'étendrait entre la demande d'entamer des négociations formulée par l'une des parties et la décision définitive d'homologuer ou de refuser la transaction.

Enfin, le CSJ plaide pour que le juge ne puisse homologuer la transaction qu'en cas de paiement du montant (les modifications en projet ne brillent pas par leur clarté s'agissant de l'existence ou non d'une nécessité que la somme d'argent ait été acquittée). Le montant doit, à tout le moins, avoir été consigné sur un compte spécifique.

Pour le reste, il est renvoyé à l'avis du 29 novembre 2017 rendu par le CSJ en ce qui concerne le projet de loi.

A.3. Uiteenzettingen van de heer Johan Delmulle, procureur-generaal van Brussel en mevrouw Hildegard Penne, advocaat-generaal

De heer Johan Delmulle, procureur-generaal van Brussel, stipt vooreerst aan dat hij binnen het College van procureurs-generaal portefeuillehouder is voor het recht en de criminaliteit in financiële-, fiscale- en economische zaken en corruptie.

Hij geeft vooreerst een historisch en statistisch overzicht van de wetgeving inzake de verruimde minnelijke schikking.

De wet van 14 april 2011 en die van 11 juli 2011 voorzien in de verruiming van de aan de procureur des Konings geboden mogelijkheid om een minnelijke schikking te treffen in zaken waarin een strafvordering is ingesteld. Ook de procureur-generaal heeft die mogelijkheid, met name voor de zaken die aanhangig zijn bij het hof van beroep.

De wet van 5 februari 2016 beperkt het toepassingsveld van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, aangezien die wet bepaalt dat die mogelijkheid wegvalt zodra een eerste vonnis of een eindarrest is gewezen in strafzaken. De mogelijkheid om in beroep een minnelijke schikking te treffen, is dus volledig opgeheven.

Tot slot heeft het Grondwettelijk Hof in zijn arrest van 2 juni 2016 de procedure tot bekrachtiging van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken ongrondwettig verklaard omdat de rechter geen controle ten gronde kan uitoefenen, met name op de evenredigheid van het voorgestelde bedrag.

Aangezien de regeling inzake de verruimde minnelijke schikking in strafzaken in april 2011 in werking is getreden en de actoren daarmee dus ruim zes jaar ervaring hebben, kan nu een eerste balans worden opgemaakt.

Het openbaar ministerie wijst erop dat deze procedure inzake minnelijke schikking in strafzaken nauwlettend wordt gevolgd door het College van procureurs-generaal, dat trouwens een specifieke omzendbrief met betrekking tot het strafrechtelijk beleid op dat vlak heeft opgesteld (COL 06/2012).

Uit de aan de leden bezorgde stukken en de daarin opgenomen cijfergegevens over de verruimde minnelijke schikking in strafzaken blijkt dat de regeling een schot in de roos is; tot dusver werd in niet minder dan 988 gevallen een bedrag betaald. In totaal werd bijna 0,5 miljard euro (487 958 983,24 euro, om precies te zijn) daadwerkelijk betaald, ofwel aan de Staatskas (in de vorm van geldboeten, gerechtskosten, afstand van

A.3. Exposés de M. Johan Delmulle, procureur général de Bruxelles et de Mme Hildegard Penne, avocate générale

M. Johan Delmulle, procureur général de Bruxelles, souligne tout d'abord qu'au sein du Collège des procureurs généraux, ses domaines de compétence sont le droit et la criminalité en matière financière, fiscale et économique ainsi qu'en matière de corruption.

Il présente d'abord un aperçu historique et statistique de la législation relative à la transaction pénale élargie.

Les lois des 14 avril 2011 et 11 juillet 2011 ont étendu la faculté donnée au procureur du Roi de transiger dans les affaires pour lesquelles l'action publique était engagée. Cette faculté était également donnée au procureur général pour les affaires pendantes devant la cour d'appel.

La loi du 5 février 2016 a réduit le champ d'application de la transaction pénale élargie puisque celle-ci n'est plus possible dès qu'un premier jugement ou arrêt définitif a été rendu au pénal. La possibilité de transiger en appel est donc globalement supprimée.

Enfin, l'arrêt de la Cour constitutionnelle du 2 juin 2016 a déclaré inconstitutionnelle la procédure d'homologation des transactions pénales élargies dans la mesure où le juge ne pouvait pas effectuer un contrôle de fond notamment sur la proportionnalité du montant proposé.

Entre le mois d'avril 2011 et ce jour, un peu plus de 6 années d'expérience de la transaction pénale élargie, permettent un premier bilan.

Le Ministère public tient à rappeler que cette procédure de transaction pénale fait l'objet d'une attention particulière de la part du Collège des procureurs généraux qui a d'ailleurs pris une directive de politique criminelle spécifique à ce propos (COL 06/2012).

Les évaluations chiffrées de la transaction pénale élargie (il est renvoyé aux documents distribués aux membres), démontrent à cet égard un vrai succès de l'institution puisque à ce jour pas moins de 988 transactions pénales élargies ont été payées. Un montant total de presque un demi-milliard d'euro (487 958 983,24 euros) est parvenu effectivement soit dans les caisses de l'État (amendes, frais de justice, abandon d'avantages

vermogensvoordelen, belastingen of sociale bijdragen), ofwel om de schade van de slachtoffers te vergoeden.

In verband hiermee wordt het volgende benadrukt. Als men de twee evaluatierapporten van 9 maart 2017 (over de periode van 14 april 2011 tot en met 31 december 2016) en van 22 december 2017 (over de verruimde minnelijke schikkingen voorgesteld in de periode 1 januari 2017 tot en met 11 december 2017) samen bekijkt, komt men op een totaal van minstens 988 betaalde verruimde minnelijke schikkingen en een totaal van effectieve betaalde bedragen van bijna een half miljard euro (487 958 983,24 euro) op (zowel de minnelijke schikkingen, gerechtskosten, afstand van vermogensvoordelen, betalingen aan fiscus en RSZ). Deze rapporten werden eveneens ter beschikking gesteld van de leden.

Met die cijfers kan de doeltreffendheid van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken worden aangetoond in vergelijking met de bevindingen van het Rekenhof, onder meer in zijn verslagen van 2000 en 2007 over de relatieve ondoeltreffendheid van de daadwerkelijke effectieve invordering van de bij gewone vonnissen en arresten uitgesproken geldboetes en verbeurdverklaringen. De procureur-generaal onderstreept dat het om een van de weinige procedures gaat waarbij het slachtoffer zeker is schadeloos te worden gesteld.

De spreker geeft vervolgens zijn opmerkingen over de bepalingen in het wetsontwerp over de verruimde minnelijke schikking in strafzaken.

Hij herinnert eraan dat artikel 8 van het wetsontwerp ertoe strekt artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering te herstellen als gevolg van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 2 juni 2016 tot gedeeltelijke vernietiging.

Algemeen stelt het College van procureurs-generaal het op prijs dat het beginsel zelf van de verruimde minnelijke schikking in strafzaken, dat door het Grondwettelijk Hof rechtsgeldig is verklaard, met dit wetsontwerp wordt behouden. Zoals hiervoor is aangegeven, behoeft de doeltreffendheid ervan geen verder betoog.

Het beginsel van een rechterlijk onderzoek van de grond van de zaak, waarbij wordt ingegaan op de kritiek van het Grondwettelijk Hof, is ook een stap in de goede richting door de verruimde minnelijke schikking in strafzaken opnieuw onderdeel te maken van het algemene kader van de gebruikelijke rechterlijke controle op de hem toegewezen zaken (§ 2, nieuw achtste lid).

Het College van procureurs-generaal is vragende partij dat er ter gelegenheid van de bespreking van het

patrimoniaux, paiement d'impôts ou cotisations sociales) soit en indemnisation des victimes.

À ce propos, les points suivants sont soulignés. L'analyse conjointe des deux rapports d'évaluation du 9 mars 2017 (portant sur la période du 14 avril 2011 au 31 décembre 2016) et du 22 décembre 2017 (concernant les transactions pénales élargies proposées au cours de la période du 1er janvier 2017 au 11 décembre 2017) résulte en un total d'au moins 988 transactions pénales élargies payées et en un montant total effectivement payé de près d'un demi-milliard d'euros (487 958 983,24 euros) (transactions pénales, frais de justice, abandon d'avantages patrimoniaux, paiements au fisc et à l'ONSS confondus). Ces rapports ont également été mis à la disposition des membres.

Ces chiffres permettent de démontrer l'efficacité de la transaction pénale élargie par rapport aux constats posés par la Cour des comptes notamment dans ses rapports de 2000 et 2007 sur la relative inefficacité du recouvrement effectif des amendes et confiscations prononcées par les jugements et arrêts ordinaires. Le procureur général souligne qu'il s'agit d'une des rares procédures où la victime est certaine d'être indemnisée.

Ensuite, l'intervenant commente les dispositions du projet de loi relatives à la TPE.

Il rappelle que l'article 8 du projet vise à réparer l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle suite à l'arrêt d'annulation partielle de la Cour constitutionnelle du 2 juin 2016.

De manière générale, le Collège des procureurs généraux se réjouit de ce que le principe même de la TPE, validé par la Cour constitutionnelle, soit maintenu par le présent projet. Comme précisé ci-avant, son efficacité n'est en effet plus à démontrer.

Le principe d'un contrôle de fond par le juge répondant aux critiques formulées par la Cour constitutionnelle va également dans le bon sens en replaçant la transaction pénale élargie dans le cadre général du contrôle habituel du juge sur les affaires qui lui sont soumises (nouvel alinéa 8 du paragraphe 2).

Le Collège des procureurs généraux est demandeur, qu'à l'occasion de la discussion du projet de loi de

ontwerp van herstellwet een ruimere bezinning zou zijn over de verbeteringen die de wetgever voor de ingestelde regeling zou kunnen bieden.

1° Minnelijke schikking in beroep

Tot de aanneming van de wet van 5 februari 2016 was ook in beroep verruimde minnelijke schikking in strafzaken mogelijk. Het College van procureurs-generaal pleit voor een terugkeer tot die mogelijkheid. Het nieuwe element daarbij is het onderzoek van de grond van de zaak die het hof van beroep in verband met de minnelijke schikking zou kunnen uitvoeren.

Er is met de effectieve controle van de rechter inderdaad niet langer enige reden dat de verruimde minnelijke schikking nog langer onmogelijk zou moeten zijn in graad van beroep. Het is immers vaak op dat niveau dat de problematiek van de verjaring en het overschrijden van de redelijke termijn zich voor het eerst stelt of pas echt dreigend zichtbaar wordt. In de grote economische, financiële en fiscale zaken in Brussel zien we bijvoorbeeld dat de verdediging wenst te schikken omdat zij in graad van beroep anders worden geconfronteerd met jarenlange procedures die wegen op hun (inter)nationale economische expansie of concurrentiële marktpositie. Het Openbaar Ministerie is dan weer bezorgd om de verjaring of het overschrijden van de redelijke termijn te vermijden. Een verruimde minnelijke schikking is dan vaak de beste oplossing voor alle partijen. Er mag immers niet uit het oog worden verloren dat ook het slachtoffer en de fiscale en sociale administraties dan zekerheid van vergoeding hebben en dat de benadeelden trouwens ook zelf sterk vragende partij zijn om niet langer gebukt te moeten gaan onder jarenlange procedures. Maar het kan ook om andere redenen interessant zijn te kunnen schikken in graad van beroep, bijvoorbeeld na een regularisatie in een milieuzaak. Dan heeft het echt geen zin om nog jaren te wachten op een doorgaans voorspelbaar arrest en is het beter de bladzijde te kunnen omdraaien mits en met genoegdoening aan alle partijen.

2° Geen afstemming van de sanctie in bepaalde omstandigheden

De procureur-generaal wijst erop dat thans is bepaald dat de minnelijke schikking bestaat uit een geldboete en het opgeven van de vermogensvoordelen (naast de betaling van de belastingen of de sociale bijdragen en de schadeloosstelling van de slachtoffers). Die regeling is in de meeste gevallen weliswaar adequaat, maar uit de ervaring blijkt als men met financiële of industriële groepen van internationaal formaat tot een vergelijk moet komen, die regeling beperkingen heeft.

réparation, il y ait une réflexion plus large sur les améliorations que le législateur pourrait apporter à l'institution.

1° Transaction en appel

Jusqu'à l'adoption de la loi du 5 février 2016, la transaction pénale élargie était possible en appel. Le Collège des procureurs généraux plaide pour un retour à cette possibilité. L'élément neuf dans la réflexion réside dans le contrôle de fond que la cour d'appel pourrait réaliser sur la transaction.

Grâce au contrôle effectif du juge, rien n'empêche plus en effet que la transaction pénale élargie soit possible en degré d'appel. C'est effectivement souvent à ce niveau que la problématique de la prescription et du dépassement du délai raisonnable se pose pour la première fois ou devient seulement visible de façon réellement menaçante. Dans les grands dossiers économiques, financiers et fiscaux à Bruxelles, nous voyons, par exemple, que la défense souhaite transiger faute de quoi elle sera confrontée à des années de procédures en degré d'appel qui pèseront sur son expansion économique (inter)nationale ou sa compétitivité. Le ministère public est quant à lui soucieux d'éviter la prescription ou le dépassement du délai raisonnable. Une transaction pénale élargie constitue dès lors souvent la meilleure solution pour toutes les parties. Il faut en effet garder à l'esprit que la victime ainsi que les administrations fiscales et sociales ont dans ce cas la certitude d'être dédommagées et que les personnes lésées souhaitent elles-mêmes ne plus devoir subir des années de procédure. Il peut toutefois aussi être intéressant de pouvoir transiger en degré d'appel pour d'autres raisons, après une régularisation dans une affaire environnementale par exemple. En l'occurrence, il est réellement absurde d'attendre encore pendant des années un arrêt généralement prévisible et il vaut mieux pouvoir tourner la page moyennant le versement d'une réparation à toutes les parties.

2° Inadéquation de la sanction dans certaines circonstances

Le procureur général fait remarquer qu'actuellement, il est prévu que la transaction contienne une amende et l'abandon des avantages patrimoniaux (outre le paiement des impôts ou cotisations sociales et l'indemnisation des victimes). Si, dans la plupart des cas, ce système est adéquat, l'expérience démontre que lorsqu'il faut transiger avec des groupes financiers ou industriels d'envergure internationale, ce système montre ses limites.

Voor die groepen zijn de geldboetes immers onbetekenend, zelfs als ze met de opdecimen worden vermeerderd, en de vermogensvoordelen uit de misdrijven kunnen niet altijd *in concreto* duidelijk worden bepaald. Het zou dus interessant zijn het openbaar ministerie de mogelijkheid te bieden te kiezen voor een andere methode om het bedrag van de minnelijke schikking te bepalen, bijvoorbeeld een percentage van de geconsolideerde omzet, berekend op een gemiddelde van enkele jaren; ingevolge de bij dit wetsontwerp in uitzicht gestelde wet zou dat bedrag door de rechtbank worden gecontroleerd en bekrachtigd.

Ten slotte meldt de procureur-generaal dat het College van procureurs-generaal ook een aantal opmerkingen heeft bij het advies dat de HRJ heeft uitgebracht over het wetsontwerp (zie dienaangaande de uiteenzetting van substituut procureur-generaal Christophe Reineson).

A.4. Uiteenzetting van mevrouw Hildegard Penne, advocaat-generaal

Mevrouw Hildegard Penne, advocaat-generaal bij het hof van beroep te Antwerpen, is algemeen coördinator van het ad hoc expertisenetwerk bemiddeling in strafzaken en coördinator van het expertisenetwerk strafrechtspleging voor wat het luik bemiddeling in strafzaken betreft. Haar uiteenzetting heeft betrekking op de artikelen 9 en 10 van het wetsontwerp.

De spreekster geeft aan dat het College van procureurs-generaal betreffende de hervorming van de bemiddeling in strafzaken vier adviesnota's heeft voorgesteld aan de minister van Justitie. Zij merkt ook op dat met de uitgebrachte adviezen in grote mate rekening werd gehouden, zodat het College van procureurs-generaal zich grotendeels kan aansluiten bij de voorgestelde wetswijzigingen. Er zijn echter twee punten die voor verbetering vatbaar zijn en voldoende belangrijk zijn om te belichten; ze hebben immers een negatieve impact op de werking van het Openbaar Ministerie.

Een eerste punt betreft de bevoegdheid van de Justitiehuisen.

Advocaat-generaal Penne legt uit dat de ontworpen paragraaf 2 van artikel 216ter van het Wetboek van strafvordering bepaalt dat de procureur des Konings zijn beslissing in verband met de voorgestelde voorwaarden en maatregelen voor uitvoering meedeelt "aan de bevoegde dienst van de gemeenschappen van de verblijfplaats van de verdachte". Het College van procureurs-generaal is er evenwel voorstander van om het Justitiehuis gelegen in de gebiedsomschrijving van de betrokken procureur

En effet, pour ces groupes, les amendes sont dérisoires, même majorées des décimes additionnels, et les avantages patrimoniaux tirés des infractions ne sont pas toujours évidents à déterminer *in concreto*. Il serait donc intéressant de permettre au ministère public de choisir de recourir à une autre méthode pour déterminer le montant de la transaction. À titre d'exemple, il pourrait s'agir d'un pourcentage du chiffre d'affaires consolidé, calculé sur une moyenne de quelques années et, suite à la nouvelle loi en projet, contrôlé et homologué par le tribunal.

Enfin, le procureur général indique que le Collège des procureurs généraux émet également une série d'observations concernant l'avis que le CSJ a émis au sujet du projet de loi (voir à cet égard l'exposé de M. Christophe Reineson, substitut du procureur général).

A.4. Exposé de Mme Hildegard Penne, avocate générale

Mme Hildegard Penne, avocate générale près de la Cour d'appel d'Anvers, est coordinatrice générale du réseau d'expertise ad hoc "Médiation pénale" et coordinatrice du réseau d'expertise "Procédure pénale" en ce qui concerne le volet de la médiation pénale. Son exposé a trait aux articles 9 et 10 du projet de loi.

L'oratrice explique que le Collège des procureurs généraux a soumis quatre notes d'avis au ministre de la Justice concernant la réforme de la médiation pénale. Elle signale également qu'il a été tenu compte en grande partie des avis émis, de sorte que le Collège des procureurs généraux peut suivre en grande partie les propositions de modifications législatives. Il n'en demeure pas moins que deux points peuvent être améliorés et revêtent suffisamment d'importance pour être exposés; ils ont en effet un impact négatif sur le fonctionnement du ministère public.

Un premier point concerne la compétence des maisons de justice.

L'avocate générale Penne explique que le paragraphe 2 proposé de l'article 216ter du Code d'instruction criminelle prévoit que le procureur du Roi communique pour exécution sa décision concernant les conditions et les mesures proposées "au service compétent des Communautés de la résidence du suspect". Le Collège des procureurs généraux est toutefois en faveur de l'habilitation de la maison de justice située dans les limites territoriales du procureur concerné. Habilitier

bevoegd te maken. Dat men het Justitiehuis van het “eigen” arrondissement van de procureur des Konings bevoegd maakt, heeft drie voordelen.

Ten eerste kan zo worden vermeden dat bij de parketten hetzelfde dossier aan een dubbele lezing moet worden onderworpen. Er wordt daarbij opgemerkt dat de politiediensten de processen-verbaal inzake de vastgestelde feiten verzenden aan de procureur van de plaats van de feiten, die dus als eerste het dossier doorneemt. Indien die meent dat het dossier in aanmerking komt voor toepassing van artikel 216ter van het Wetboek van strafvordering, dient hij het dossier over te zenden aan de bevoegde magistraat van de woonplaats die andermaal het dossier dient door te nemen.

De spreekster merkt op dat, in de hypothese dat men zou bepalen dat de tweede magistraat het dossier niet meer dient door te nemen of te beoordelen (vaak wordt het dossier nu teruggestuurd: “komt niet in aanmerking voor bemiddeling”) en uitsluitend voor uitvoering dient over te maken aan het Justitiehuis, men een situatie zou creëren waarbij de werklast van de Justitieuizen voor een groot deel bepaald kan worden door andere arrondissementen. Dat zou op zijn beurt het beleid inzake selectiecriteria en prioritering van dossiers in samenspraak met de lokale Justitieuizen bemoeilijken of zelfs onmogelijk maken. Er wordt daarbij opgemerkt dat de werkwijze en het aantal dossiers waarin bemiddeling in strafzaken wordt toegepast, zeer verschillend zijn in de verschillende arrondissementen en ressorten.

Ten tweede wijst de advocaat-generaal op het belang van de nabijheid van, enerzijds, de magistraat die dossier behandelt en, anderzijds, de justitieassistenten die instaan voor de uitvoering van de maatregel. Meestal bestaat er een nauwe samenwerking tussen het lokale parket en Justitiehuis dat rekening houdt met het strafrechtelijk beleid dat lokaal werd uitgetekend.

Ten derde legt de spreekster uit dat de bemiddeling met een slachtoffer gemakkelijker kan verlopen. Hij zal zich in vele gevallen niet moet verplaatsen, of er kan alleszins niet van hem geëist worden dat hij zich verplaatst in functie van de woonplaats van de dader.

Hierbij aansluitend wijst de advocaat-generaal erop dat de parketten sinds kort over een aangepaste ICT-toepassing beschikken (ABDA) die het mogelijk maakt om een zicht te krijgen op de voorgaanden van de betrokken personen in andere arrondissementen. Bovendien heeft de hervorming van het gerechtelijk landschap geleid tot grotere territoriale

la maison de justice du “propre” arrondissement du procureur du Roi présente trois avantages.

Il est premièrement possible, de cette manière, d’éviter que le même dossier soit soumis à une double lecture auprès des parquets. Il est signalé à cet égard que les services de police transmettent les procès-verbaux concernant les faits constatés au procureur du lieu des faits, qui est ainsi le premier à étudier le dossier. Si ce dernier estime que l’article 216ter du Code d’instruction criminelle est applicable au dossier, il doit le transmettre au magistrat compétent de la résidence du suspect qui l’examinera de nouveau.

L’oratrice observe que, dans l’hypothèse où l’on disposerait que le second magistrat ne doit plus lire le dossier ou l’apprécier (le dossier est souvent renvoyé avec la mention “ne peut faire l’objet d’une médiation”) et qu’il doit, uniquement pour exécution, le transmettre à la maison de justice, on créerait une situation dans laquelle la charge de travail des maisons de justice pourrait largement être déterminée par d’autres arrondissements. Ce qui, à son tour, compliquerait, voire rendrait impossible la poursuite d’une politique en matière de critères de sélection et de priorité des dossiers en concertation avec les maisons de justice locales. L’oratrice fait remarquer à cet égard que la procédure et le nombre de dossiers dans lesquels la médiation pénale est appliquée, varient énormément selon les arrondissements et les ressorts.

En deuxième lieu, l’avocate générale souligne l’importance de la proximité du magistrat qui traite le dossier, d’une part, et des assistants de justice qui assurent l’exécution de la mesure, d’autre part. La plupart du temps, il y a une étroite collaboration entre le parquet local et la maison de justice locale, qui tient compte de la politique pénale élaborée au niveau local.

En troisième lieu, l’oratrice explique que cela peut faciliter le bon déroulement de la médiation avec la victime. Dans de nombreux cas, celle-ci ne devra pas se déplacer, ou en tout cas on ne pourra pas exiger d’elle qu’elle se déplace en fonction du domicile de l’auteur des faits.

À cet égard, l’avocate générale souligne que les parquets disposent depuis peu d’une application TIC adaptée (ABDA) qui leur permet de prendre connaissance des antécédents des personnes concernées dans d’autres arrondissements. En outre, la réforme du paysage juridique a entraîné l’extension des circonscriptions de compétences. Ces deux éléments plaident en

bevoegdheidsomschrijvingen. Beide elementen pleiten in het voordeel van een bevoegdheid van het Justitiehuis in het ressort van de bevoegde procureur.

De spreekster herhaalt dat er voor gekozen werd om het Justitiehuis van de woonplaats van de dader bevoegd te maken voor de uitvoering van de maatregel (zowel inzake bemiddeling, opleiding, behandeling als dienstverlening). Dit zou gebeurd zijn op vraag van de Gemeenschappen die het bestaande bevoegdheids criterium wensten te behouden, zoals opgenomen in artikel 216*bis*, 1*bis*, eerste lid, van het Wetboek van strafvordering. De advocaat-generaal vestigt er de aandacht op dat deze bepaling enkel betrekking heeft op de hypothese waarin er “een dienstverlening” zal worden uitgevoerd door de dader. Voor andere hypothesen wordt er niet in een bevoegdheids criterium voorzien.

Om de hoger uiteengezette redenen pleit het College van procureurs-generaal ervoor om het Justitiehuis van het bevoegde parket aan te wijzen voor de uitvoering van de maatregel. Wanneer er zich problemen van organisatorische aard voordoen of wanneer een andere oplossing zich opdringt omwille van taalkundige redenen, kan de procureur het dossier alsnog verzenden aan zijn collega van een ander arrondissement teneinde het door het Justitiehuis aldaar te laten behandelen. De transfer gebeurt dus door het Openbaar Ministerie en niet rechtstreeks tussen de Justitieuizen. Dat laatste zou moeilijker liggen nu het mogelijk is dat Justitieuizen tot verschillende gemeenschappen behoren.

De advocaat-generaal doet vervolgens een voorstel tot wijziging van de ontworpen paragraaf 2 van artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering. Indien men rekening zou willen houden met de zo-even gemaakte opmerkingen, dan zou de nieuwe tekst als volgt kunnen luiden:

“§ 2. Wanneer de verdachte van het misdrijf instemt met de voorgestelde voorwaarden, bedoeld in § 1, eerste en/of tweede lid, en de voorgestelde maatregelen, bedoeld in § 1, derde lid, deelt de procureur des Konings zijn beslissing tot uitvoering mee aan de [...] dienst van de Gemeenschappen bij het bevoegde parket of aan de dienst van de Gemeenschappen van zijn arrondissement, die onverwijld een verantwoordelijke aanwijst die wordt belast met de uitwerking en met de opvolging van de maatregelen, of aan de dienst van de Gemeenschappen van zijn arrondissement.”

Een tweede reeks van opmerkingen betreft het verloop van de procedure van de bemiddeling in strafzaken nadat een rechter werd gevat.

faveur d’une compétence de la maison de justice située dans la circonscription du procureur compétent.

L’oratrice répète que l’on a choisi de rendre la maison de justice du domicile de l’auteur compétente pour l’exécution de la mesure (tant en ce qui concerne la médiation, la formation, le traitement que le travail d’intérêt général). Cette décision aurait été prise à la demande des Communautés, qui souhaitent maintenir le critère de compétence existant, tel que figurant à l’article 216*bis*, 1*bis*, alinéa 1er, du Code d’instruction criminelle. L’avocate générale relève que cette disposition concerne seulement l’hypothèse où un “travail d’intérêt général” sera exécuté par l’auteur. Aucun critère de compétence n’est prévu pour les autres hypothèses.

Pour les raisons exposées ci-dessus, le Collège des procureurs généraux plaide pour que la maison de justice du parquet compétent soit désignée pour l’exécution de la mesure. Lorsque des problèmes d’ordre organisationnel apparaissent ou lorsqu’une autre solution s’impose pour des raisons linguistiques, le procureur peut encore transmettre le dossier à un collègue d’un autre arrondissement pour qu’il soit traité par la maison de justice de cet arrondissement. Le transfert est donc effectué par le ministère public, et non pas directement par les maisons de justice. Dans le cas contraire, il serait plus compliqué d’effectuer ces transferts, étant donné qu’il est possible que les maisons de justice relèvent de Communautés différentes.

L’avocate générale fait ensuite une proposition visant à modifier le § 2, en projet, de l’article 216*bis* du Code d’instruction criminelle. Pour pouvoir prendre en considération les observations formulées à l’instant, le nouveau texte devrait être rédigé comme suit:

“§ 2. Si le suspect de l’infraction consent aux conditions proposées, visées au § 1er, alinéas 1er et 2 ou alinéa 1er ou 2, et aux mesures proposées, visées au § 1er, alinéa 3, le procureur du Roi communique sa décision d’exécution au service [...] des Communautés auprès du parquet compétent ou au service des Communautés de son arrondissement, qui désigne sans délai un responsable qui sera chargé de l’élaboration et du suivi des mesures, ou au service des Communautés de son arrondissement.”

Une deuxième série d’observations concerne le déroulement de la procédure de médiation pénale après qu’un juge a été saisi.

De spreekster wijst erop dat College van procureurs-generaal in eerdere adviezen al heeft opgemerkt dat de verruimde uitvoering van maatregelen in de fase van de bodemrechter waarschijnlijk weinig zal worden toegepast, gezien er in dit stadium van de procedure andere alternatieven beschikbaar zijn met hetzelfde resultaat (de klassieke probatieopschorting/probatieuitstel, de autonome probatiestraf, de werkstraf, herstelbemiddeling).

Het enige voordeel dat nog restte was dat het verval van de strafvordering niet werd opgenomen in het strafregister, maar dit is ook gewijzigd in het voorliggende wetsontwerp. Zoals de opschorting, autonome probatiestraf en de werkstraf wordt het verval van de strafvordering opgenomen in het strafregister doch niet in de uittreksels, in tegenstelling tot de straf met probatieuitstel.

Het College zag het wel als een bijkomende tool in het licht van het proefproject “drugsbehandelingskamer” in Gent, dat op deze manier ook een wettelijke basis zou krijgen. Het grote voordeel daar is immers dat de rechter de zaak kan aanhouden, de naleving van de voorwaarden van nabij kan opvolgen en deze moeten uitgevoerd zijn voordat de rechter het verval van de strafvordering uitspreekt. Deze opvolging door de rechter vormt een belangrijke stok achter de deur, die zeer efficiënt blijkt bij recidiverende drugsgebruikers.

De in uitzicht gestelde aanpassingen ingevolge het arrest van het Grondwettelijk Hof en in uitvoering van de idee om de artikelen 216*bis* en 216*ter* op elkaar af te stemmen, wijzigen de procedure evenwel op een fundamenteel punt. Er wordt niet alleen voorzien in een verruiming van de beoordelingsmarge van de rechter. Er wordt ook een wijziging in de chronologie van de procedure doorgevoerd: de rechter dient het akkoord inzake de uitvoering van de maatregelen te homologeren alvorens het ten uitvoer kan worden gelegd. Het is het Openbaar Ministerie dat het verval van strafvordering vaststelt bij de uitvoering van de voorwaarden. In plaats van de rechter wordt het Openbaar Ministerie dus de stok achter de deur, maar met minder directe impact voor de betrokkene. Er wordt op gewezen dat, in het pilootproject “drugsbehandelingskamer” de rechter onmiddellijk een veroordeling kan uitspreken bij niet naleving van de voorwaarden.

Net zoals bij de minnelijke schikking (consignatie van de geldsom) is het daarom misschien beter te voorzien dat de maatregelen en voorwaarden moeten uitgevoerd zijn alvorens de rechter het verval van de strafvordering vaststelt.

L'oratrice indique que le Collège des procureurs généraux avait déjà souligné dans des avis précédents que l'exécution élargie des mesures serait probablement peu appliquée au stade du juge du fond, car, à ce stade de la procédure, d'autres solutions alternatives offrant les mêmes résultats sont disponibles (la solution classique de la suspension probatoire/ du sursis probatoire, la peine de probation autonome, la peine de travail et la médiation en réparation).

Le seul avantage subsistant était que l'extinction de l'action publique n'était pas inscrite dans le Casier judiciaire, mais le projet de loi à l'examen apporte également une modification en la matière. Tout comme la suspension, la peine de probation autonome et la peine de travail, l'extinction de l'action publique sera désormais inscrite dans le Casier judiciaire, mais pas dans les extraits, contrairement à la peine avec sursis probatoire.

Le collège le considérait toutefois comme un outil supplémentaire à la lumière du projet pilote de “chambre chargée du traitement des affaires en matière de drogue” à Gand, qui se verrait, de cette façon, également doté d'une base légale. Cette façon de procéder présente en effet un avantage considérable: le juge peut retenir l'affaire et surveiller de près le respect des conditions et celles-ci doivent être exécutées avant que le juge ne prononce l'extinction de l'action publique. Ce suivi par le juge constitue un important moyen de pression qui s'avère être très efficace pour les toxicomanes récidivistes.

Les modifications envisagées en réponse à l'arrêt de la Cour constitutionnelle et dans le but d'harmoniser les articles 216*bis* et 216*ter* révisent toutefois un point fondamental de la procédure. Non seulement la marge d'appréciation du juge est élargie, mais la chronologie de la procédure est également modifiée: le juge doit homologuer l'accord relatif à l'exécution des mesures avant que l'accord ne puisse être mis à exécution. C'est au ministère public de constater l'extinction de l'action publique lors de l'exécution des conditions. C'est donc le ministère public, en lieu et place du juge, qui exerce une pression sur la personne concernée, tout en ayant cependant une influence moins directe que le juge. Il y a lieu de noter que dans le cadre du projet pilote de “chambre chargée du traitement des affaires en matière de drogue”, le juge peut instantanément prononcer une condamnation en cas de non-respect des conditions.

Tout comme pour la transaction (consignation de la somme d'argent), il est peut-être par conséquent préférable de prévoir que les mesures et conditions doivent être exécutées avant que le juge ne constate l'extinction de l'action publique.

In de fase van het gerechtelijk onderzoek kan de veruimde bemiddeling in strafzaken opportuun zijn voor zaken waarvoor het meer aangewezen is een einde te stellen aan de strafvervolgning middels een andere maatregel dan het betalen van een geldsom.

A.5. Uiteenzetting van de heer Vincent Macq, voorzitter van de Union professionnelle de la magistrature (UPM)

De heer Vincent Macq, voorzitter van de Union professionnelle de la magistrature (UPM), geeft aan dat hij over de ter bespreking voorliggende bepalingen louter technische opmerkingen zal maken, zonder evenwel vooruit te lopen op andere maatregelen die ermee gepaard kunnen gaan of erop zouden kunnen volgen.

De ter bespreking voorliggende bepalingen gaan in op het arrest van het Grondwettelijk Hof van 2 juni 2016 maar hebben een ruimere reikwijdte, in die zin dat het gamma van de strafrechtelijke respons wordt uitgebreid door te voorzien in bemiddeling bij misdrijven zonder slachtoffer én door opnieuw de mogelijkheid in te stellen een minnelijke schikking of bemiddeling in strafzaken te sluiten na aanhangigmaking van de zaak bij een rechter. Met het oog op een individualisering van de strafrechtelijke respons is dit een goede zaak. Niettemin moet worden benadrukt dat de doelmatigheid van een onderhandelde strafrechtelijke respons grotendeels afhangt van de middelen die de gemeenschappen inzetten (via de Justitiehuisen), alsook van de in het veld voorhanden middelen (beschikbaarheid van therapieplaatsen, opleidingsplaatsen en plaatsen waar werken van algemeen nut kunnen worden uitgevoerd).

De minnelijke schikking (tijdens of na de aanhangigmaking) alsook de bemiddeling zijn in theorie alternatieven voor vervolging. Niettemin moet worden benadrukt dat de verwerkingscapaciteit van de rechtbanken zodanig is dat die regelingen vaak worden gebruikt als alternatief voor seponering, om alsnog snel en concreet te kunnen reageren bij feiten die anders mogelijkwijze zonder reactie zouden blijven. Het is dus opportuun die instrumenten te versterken en zelfs uit te breiden, mits ook wordt voorzien in de middelen, meer bepaald personele middelen, om ze daadwerkelijk toe te passen op gerechtelijk niveau.

Het ontworpen nieuw artikel 216ter, § 1, van het Wetboek van strafvordering machtigt de procureur des Konings ertoe bemiddeling in strafzaken voor te stellen zonder dat een voorafgaande bemiddelingszitting verplicht is. In de voorbereidende werkzaamheden wordt onderstreept dat de procureur des Konings steeds de keuze heeft om een dergelijke zitting alsnog te houden. Dat is een goede zaak, die de parketten (die vaak

Pendant l'instruction, il peut être judicieux d'avoir recours à la médiation pénale élargie pour les affaires pour lesquelles il serait préférable de mettre fin aux poursuites pénales par le biais d'une autre mesure que le paiement d'une somme d'argent.

A.5. Exposé de M. Vincent Macq, président de l'Union professionnelle de la magistrature

M. Vincent Macq, président de l'Union professionnelle de la magistrature (UPM), indique que les dispositions du projet à l'examen ne suscitent que des observations de nature technique, sans préjudice toutefois d'autres mesures qui pourraient accompagner ou suivre les présentes.

Au-delà de la nécessité de donner suite à l'arrêt de la Cour constitutionnelle du 2 juin 2016, les dispositions examinées étendent l'éventail des réponses pénales en introduisant la médiation pour les délits sans victime et en rétablissant la possibilité de conclure une transaction ou médiation pénale après saisine d'un juge. Il s'agit d'un point positif dans l'optique d'une individualisation de la réponse pénale. Il faut cependant souligner que l'effectivité d'une réponse pénale négociée dépend essentiellement des moyens déployés par les Communautés (via les maisons de Justice) ainsi que des moyens disponibles sur le terrain (disponibilité de lieux de thérapie, de lieux de formation et de lieux où exécuter les travaux d'intérêt général).

La transaction (hors saisine ou après saisine) ainsi que la médiation sont théoriquement des alternatives aux poursuites. Il faut toutefois souligner que la capacité d'absorption des tribunaux est telle que ces réponses ont souvent été utilisées comme alternatives au classement sans suite, permettant de répondre rapidement et concrètement à des faits qui auraient risqué de ne trouver aucune réponse effective. Il est donc opportun de renforcer, voire d'étendre, ces dispositifs, tout en se donnant les moyens de les appliquer effectivement au niveau judiciaire (moyens humains notamment).

Le nouvel article 216ter, § 1er, du Code d'instruction criminelle permet au procureur du Roi de proposer une médiation pénale sans imposer la tenue préalable d'une audience de médiation. Les travaux préparatoires soulignent l'option prise qui consiste à laisser au procureur le choix quant à la tenue d'une telle audience. Il s'agit d'un élément positif qui sera de nature à inciter les parkets (souvent en difficulté d'effectifs) à recourir

mankracht ontberen) zal aansporen van die maatregel gebruik te maken. De mogelijkheid om voortaan bemiddeling voor te stellen bij misdrijven zonder slachtoffer zal inderdaad overeenstemmen met een praktijk die al in veel gerechtelijke arrondissementen bestaat. Ook dat is verheugend.

In verband met bemiddeling voorziet het nieuwe artikel 216ter, § 2, zesde lid, van het Wetboek van strafvordering in het volgende: “De overeenkomst stuit de verjaring van de strafvordering”. Net als bij het verval van de strafvordering middels betaling van een geldbedrag, acht de UPM het belangrijk te preciseren dat de stuiting van de strafvordering begint te lopen zodra de procureur de bemiddeling voorstelt. Er kan immers tijd verstrijken tussen het voorstel tot bemiddeling en de overeenkomst zelf.

De spreker stelt derhalve voor artikel 216ter, § 2, zesde lid, te redigeren als volgt: “Het voorstel en de overeenkomst stuiten de verjaring van de strafvordering”.

Het nieuwe artikel 216ter, § 2, eerste lid, beoogt te bepalen dat “de procureur des Konings zijn beslissing tot uitvoering mee[deelt] aan de bevoegde dienst van de Gemeenschappen van de verblijfplaats van de verdachte”. Dat bevoegdheidscriterium zal praktische moeilijkheden doen rijzen. Momenteel bestaan er talrijke werkrelaties tussen de parketmagistraten en de assistenten van de Justitiehuisen van hetzelfde arrondissement. Die bevoorrechte werkrelaties maken een vlotte en harmonieuze tenuitvoerlegging mogelijk van de bemiddelingen in strafzaken.

Mocht het voorgestelde criterium worden toegepast, zou het voorts ongunstige gevolgen hebben voor de werkbaarheid van de maatregel ingeval er meerdere daders verblijven in verschillende arrondissementen of in verschillende afdelingen van een arrondissement. Er zouden gevolgen zijn, met name voor:

— het parket: een zelfde parket zou moeten werken met meerdere Justitiehuisen waarvan het voorts de werkgewoonten niet kent. Het pijnpunt wordt nog acuter wanneer het erop zal aankomen de concrete inhoud van een maatregel bij te sturen of wanneer de procureur des Konings een bemiddelingszitting zal willen organiseren in aanwezigheid van de verschillende justitieassistenten. Een en ander zal de magistraten ontmoedigen om gebruik te maken van een dergelijke strafrechtelijke respons;

— de slachtoffers: het schadevergoedingsproces van de slachtoffers vereist meestal dat het slachtoffer rechtstreeks in contact treedt met de assistent van het Justitiehuis dat met zijn dossier is belast. Als er

à cette mesure. La possibilité de proposer désormais une médiation pour les délits sans victime répondra effectivement à une pratique déjà répandue dans de nombreux arrondissements judiciaires. Il faut également s’en réjouir.

Le nouvel article 216ter, § 2, alinéa 6, du Code d’instruction criminelle prévoit, en ce qui concerne la médiation, que l’accord interrompt la prescription de l’action publique. A l’instar de l’extinction de l’action publique moyennant le paiement d’une somme d’argent, l’UPM estime important de préciser que l’interruption de l’action publique court dès la proposition de médiation par le procureur. Il peut en effet s’écouler du temps entre la proposition de médiation et l’accord lui-même.

L’intervenant propose dès lors de rédiger comme suit l’article 216ter, § 2, alinéa 6: “*La proposition et l’accord interrompent la prescription de l’action publique*”.

Le nouvel article 216ter, § 2, alinéa 1er, dispose que “*le procureur du Roi communique sa décision d’exécution au service compétent des Communautés de la résidence du suspect*”. Ce critère de compétence posera des difficultés pratiques. Il existe actuellement de nombreuses relations de travail entre les magistrats de parquet et les assistants des maisons de Justice du même arrondissement. Ces relations de travail privilégiées permettent une mise en œuvre fluide et harmonieuse des médiations pénales.

Si le critère proposé devait être appliqué, il aurait par ailleurs des conséquences négatives sur la praticabilité de la mesure en cas de pluralité d’auteurs résidant dans des arrondissements différents ou dans des divisions différentes d’un même arrondissement:

— pour le parquet: un même parquet serait amené à traiter avec plusieurs maisons de Justice dont il ne connaît par ailleurs pas les habitudes de fonctionnement. Le problème sera encore plus aigu lorsqu’il s’agira de revoir le contenu concret d’une mesure ou lorsque le procureur du Roi souhaitera organiser une audience de médiation en présence des différents assistants de justice. Ceci sera de nature à décourager les magistrats de recourir à cette réponse pénale;

— pour les victimes: le processus d’indemnisation des victimes nécessite le plus souvent que la victime entre en contact direct avec l’assistant de la maison de Justice chargé de son dossier. En cas de pluralité

meerdere daders zijn, zou het slachtoffer zich moeten begeven naar de verschillende Justitiehuizen die met zijn dossier zijn belast. Die omslachtigheid druist diametraal in tegen het openlijke streven van het wetsontwerp, met name beter rekening houden met de belangen van de slachtoffers;

— de justitieassistent: de verschillende assistenten van de Justitiehuizen die ermee zijn belast het schadevergoedingsproces te volgen, zullen hun respectieve optreden moeten coördineren om op de coherentie van dat proces toe te zien.

De spreker stelt derhalve voor om de tekst van artikel 216ter, § 2, eerste lid, te wijzigen als volgt: “(...) deelt de procureur des Konings de beslissing tot uitvoering mee aan de bevoegde dienst van zijn arrondissement”.

Teneinde de door het Grondwettelijk Hof voorgeschreven regels in acht te nemen, moet de rechtbank of het hof vóór de bekrachtiging het dossier grondiger onderzoeken; dat zal ook zo zijn betreffende de motivering van de bekrachtigingsbeslissing. Wanneer de bekrachtiging wordt geweigerd, moet een andere rechter zich over de grond van de zaak buigen (wanneer het een zaak in beroep betreft, gaat het zelfs om drie rechters).

De herziening van de verruimde minnelijke schikking brengt dus met zich dat de behandeling van een zaak, vergeleken met het vorige systeem, meer tijd en middelen zal vergen. De UPM beklemtoont nogmaals dat de toepassing van de wet vereist dat er voldoende middelen aan worden toegekend.

B. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) beklemtoont dat het niet vaak voorkomt dat alle omtrent een gerechtelijke hervorming gehoorde sprekers op enkele nuanceringen na tevreden zijn met het wetsontwerp.

Wat het standpunt van de vertegenwoordigers van de onderzoeksrechters betreft, noteert de spreekster dat die niet de intentie hebben diepgaand commentaar te leveren op een hervorming die hoofdzakelijk het strafrechtelijk beleid betreft en dat zij voornamelijk kleinere technische opmerkingen formuleren. Niettemin hebben zij ook hun vrees geuit in verband met andere – nog niet ingediende – wetsontwerpen, die eventueel een bedreiging zouden kunnen vormen voor de functie van onderzoeksrechter in zijn huidige vorm. Net zoals de vertegenwoordigers van de onderzoeksrechters, benadrukt de spreekster dat die onafhankelijke en onpartijdige onderzoeker een essentieel onderdeel van ons rechtssysteem is. Dat aspect moet behouden blijven.

d’auteurs, la victime serait amenée à devoir se déplacer dans les différentes maisons de Justice chargées de son dossier. Cette lourdeur est totalement contraire à la volonté affichée par le projet qui tend notamment à mieux prendre en compte les intérêts des victimes;

— pour l’assistant de Justice: les différents assistants des maisons de Justice chargés de suivre le processus d’indemnisation devront coordonner leurs actions pour veiller à la cohérence de ce processus.

L’intervenant propose dès lors de rédiger comme suit l’article 216ter, § 2, alinéa 1er, “... le procureur du Roi communique au service compétent de son arrondissement la décision d’exécution”.

Afin de se conformer au prescrit de la Cour constitutionnelle, le tribunal ou la cour devra examiner de manière plus approfondie le dossier avant d’homologuer, et il en sera de même concernant la motivation de la décision d’homologation. En cas de refus d’homologation, un autre juge devra connaître du fond de l’affaire (voire trois autres juges si l’affaire est jugée en appel).

La nouvelle mouture de la transaction élargie implique donc que le traitement d’une affaire prendra plus de temps et nécessitera des moyens plus importants que le système précédent. Une fois encore, l’UPM insiste sur la nécessité de donner à la loi les moyens de sa mise en application.

B. Questions et remarques des membres

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne qu’il est rare que les intervenants entendus à propos d’une réforme en matière judiciaire se réjouissent tous du projet, à quelques nuances près.

En ce qui concerne la position des représentants des juges d’instruction, l’intervenante prend note du fait que ceux-ci n’entendent pas commenter en profondeur une réforme qui touche essentiellement à la politique criminelle et qu’ils formulent principalement des remarques techniques à la marge. Ils ont cependant également exprimé leurs craintes par rapport à d’autres projets, non encore déposés, mais qui pourraient le cas échéant menacer la fonction de juge d’instruction, telle qu’on la connaît actuellement. Tout comme les représentants des juges d’instruction, l’oratrice souligne l’importance de conserver dans notre système judiciaire cette figure essentielle d’enquêteur indépendant et impartial.

Het vraagstuk omtrent de aan het gerecht toegekende middelen vormt een impliciet element van dit debat; iedereen is het er weliswaar over eens dat de middelen voor Justitie zo goed mogelijk moeten worden beheerd, maar dat betekent niet dat de aan dat departement toegekende kredieten bepalen hoe het gerecht wordt beheerd en welke actiemiddelen het krijgt. In verband met het voorliggende wetsontwerp geldt hetzelfde: de minnelijke schikking in strafzaken is een instrument dat moet worden beoordeeld en aangepast op basis van de inherente verdiensten als instrument voor het strafrechtelijk beleid, en niet op basis van de verwachte besparingen.

De discussie heeft aangetoond dat wanneer de procureur des Konings overweegt een minnelijke schikking in strafzaken voor te stellen, er nood is aan een betere uitwisseling van informatie tussen de parketmagistraten en de onderzoeksrechters. In het ene geval (informatie vanwege het openbaar ministerie) moet worden voorkomen dat de onderzoeksrechter bevel geeft tot onderzoeksopdrachten die nutteloos zouden kunnen blijken; in het andere geval (informatie vanwege de onderzoeksrechter) moet worden gewezen op eventuele moeilijkheden die een beoogde minnelijke schikking in strafzaken zou kunnen teweegbrengen, bijvoorbeeld een onderzoek dat betrekking heeft op meerdere personen. De spreekster vraagt dat de verschillende sprekers die worden gehoord, ter zake een standpunt innemen.

Er moet gevolg worden gegeven aan het voorstel van de Hoge Raad voor de Justitie om te streven naar een betere motivering, meer transparantie en meer openheid. De spreekster is daarentegen verrast dat het parket de wens uit om de minnelijke schikking in strafzaken opnieuw mogelijk te maken in een heel late fase van de procedure, meer bepaald in beroep, hoewel een rechter van de zetel zich reeds ten gronde over een zaak heeft uitgesproken.

Wat de territoriale bevoegdheid van de Justitiehuisen betreft, dient te worden ingegaan op de opmerkingen ter voorkoming van de diverse aangekaarte problemen (weinig voeling met de actoren in het veld, moeilijkheden voor de slachtoffers of de justitieassistenten indien sprake is van meerdere daders die in verschillende arrondissementen wonen enzovoort).

Ten slotte schaaft de spreekster zich achter het verzoek om de verjaring van de strafvordering te laten stuiten zodra bemiddeling wordt voorgesteld en niet slechts wanneer bemiddeling wordt aanvaard.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) blijft kritisch met betrekking tot de voorgestelde cijfers.

La question des moyens alloués à la Justice est un élément implicite de ce débat: si tout le monde peut s'accorder sur l'objectif de gérer au mieux les moyens de ce département, il ne faut pas pour autant gérer la Justice et déterminer ses moyens d'action en fonction des crédits qu'on lui alloue. Il en va de même en ce qui concerne le projet à l'examen: l'outil que constitue la transaction pénale doit être évalué et adapté en fonction de ses mérites en tant qu'instrument de politique criminelle et non en fonction du moindre coût qui en est attendu.

La discussion a mis en lumière la nécessité d'apporter des améliorations en ce qui concerne l'information réciproque des magistrats du parquet et des juges d'instruction lorsque le procureur du Roi envisage de proposer une transaction pénale: il s'agit, dans un cas (information par le ministère public), d'éviter que le juge d'instruction n'ordonne des devoirs d'enquête qui pourraient s'avérer inutiles, et, dans l'autre (information par le juge d'instruction) de signaler les difficultés auxquelles pourrait donner lieu une transaction pénale envisagée (cf. l'exemple d'une pluralité de personnes visées par l'instruction). L'oratrice souhaite que les divers intervenants entendus puissent prendre position sur ce point.

La proposition du CSJ d'aller dans le sens d'une meilleure motivation et de davantage de transparence et de publicité doit être suivie. Par contre, l'intervenante se dit interpellée quant au souhait du parquet de permettre à nouveau la transaction pénale jusqu'à un stade très tardif de la procédure, à savoir jusqu'en degré d'appel, alors qu'un juge du siège s'est déjà prononcé sur le fond d'une affaire.

Les remarques concernant la compétence territoriale des maisons de Justice, en vue d'éviter les divers problèmes qui ont été évoqués (méconnaissance des acteurs de terrain, difficultés pour les victimes ou les assistants de justice en cas de pluralité d'auteurs domiciliés dans différents arrondissements, etc.), méritent d'être suivies.

Enfin, l'intervenante approuve la demande relative à la nécessité de prévoir l'interruption de la prescription de l'action publique dès qu'une médiation est proposée, et pas seulement lorsque celle-ci est acceptée.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) reste critique par rapport aux chiffres présentés.

De spreker staat vooreerst stil bij de studie “Evaluatie COL 6/2012 VVSBG” in opdracht van het College van procureurs-generaal van juni 2014 en de bijlagen die werden ter beschikking gesteld van de leden. Hij heeft in dat verband een aantal vragen en opmerkingen die gericht zijn aan het College van procureurs-generaal.

Uit de aangehaalde studie blijkt dat er tussen het tijdstip van de inwerkingtreding van de nieuwe bepalingen en het tijdstip waarop de studie werd afgesloten 337 verruimde minnelijke schikkingen werden voorgesteld. 261 van de 337 schikkingen werden voorgesteld na de instelling van de strafvordering. 40 % hiervan werd voorgesteld voor de delicttypes van witwassen, fiscale fraude en valsheid in burgerlijke geschriften en in handelsgeschriften door particulieren.

De procureur-generaal heeft tijdens zijn uiteenzetting een aantal recentere statistieken aangehaald. Volgens de cijfers waarover hij beschikt, werden er tussen 2011 en 11 december 2017 een totaal van minstens 988 betaalde verruimde minnelijke schikkingen getroffen die een totaal van effectieve betaalde bedragen van bijna een half miljard euro (487 958 983,24 euro) hebben opgeleverd.

De heer Van Hecke wenst de details rond deze schikkingen te kennen. Hij vraagt zich af of er, net zoals gebeurd is in de studie van 2014, een uitsplitsing is gebeurd naar gelang van de types van misdrijven (financiële en fiscale dossiers, sociale inbreuken...). Voorts wil hij weten hoeveel keer de verruimde minnelijke schikking is voorgesteld nadat de strafvordering werd ingesteld (bijvoorbeeld na de dagvaarding of na de verwijzing door de raadkamer). Wat het totaalbedrag van een half miljard euro betreft, wijst de spreker erop dat het niet duidelijk is hoeveel het aandeel van de betaalde strafrechtelijke boetes en de verbeurdverklaringen hierin bedraagt. Dat is nuttig om de werkelijke meerwaarde van de verruimde minnelijke schikking te kennen: fiscale boetes en achterstallen zullen ook moeten worden betaald wanneer een zaak door de rechter ten gronde wordt behandeld (dus zonder verruimde minnelijke schikking). De bedragen die de boetes en achterstallen vertegenwoordigen mogen dus strikt genomen niet worden meegerekend in de opbrengsten van de verruimde minnelijke schikking.

De heer Van Hecke leest in de studie dat er verschillen in de toepassing van de richtpercentages (voor het bepalen van de te betalen geldsom) zijn vastgesteld. Hij wil weten of eenzelfde vaststelling werd gedaan naar aanleiding van de actualisering ervan. Werden maatregelen getroffen om tot een eenduidige toepassing te komen?

L'intervenant aborde tout d'abord l'étude “Évaluation COL 6/2012 EEAPS” de juin 2014, demandée par le Collège des procureurs généraux, et les annexes mises à la disposition des membres. À cet égard, il adresse un certain nombre de questions et d'observations au Collège des procureurs généraux.

Il ressort de l'étude précitée que 337 transactions élargies ont été proposées entre le moment où les nouvelles dispositions sont entrées en vigueur et le moment où l'étude a été clôturée. De ces 337 transactions, 261 ont été proposées après l'engagement de l'action publique, dont 40 % pour des délits du type blanchiment, fraude fiscale, faux en écritures civiles ou commerciales dans le chef de particuliers.

Au cours de son exposé, le procureur général a cité une série de statistiques plus récentes. Selon les chiffres dont il dispose, il y a eu au total, entre 2011 et le 11 décembre 2017, au moins 988 transactions élargies qui ont abouti à un paiement et qui ont rapporté un montant total réellement payé de près d'un demi-milliard d'euros (487 958 983,24 euros).

M. Van Hecke s'interroge sur les détails de ces transactions. Il se demande si, comme cela a été le cas dans l'étude de 2014, ces transactions ont été ventilées selon les types d'infraction (dossiers financiers et fiscaux, infractions sociales, ...). En outre, il demande combien de fois la transaction élargie a été proposée après l'engagement de l'action publique (par exemple, après la citation ou après le renvoi par la chambre du conseil). En ce qui concerne le montant total d'un demi-milliard d'euros, l'intervenant souligne qu'on ne perçoit pas clairement la part des amendes pénales payées et celle des confiscations dans ce montant. Cette donnée est utile pour connaître la plus-value réelle de la transaction élargie: les amendes et les arriérés fiscaux doivent en effet également être payés lorsque l'affaire est examinée, sur le fond, par le juge (donc sans transaction élargie). Les montants que représentent les amendes et les arriérés ne peuvent donc pas, au sens strict, être comptabilisés dans le produit de la transaction élargie.

M. Van Hecke lit dans l'étude que des différences ont été constatées dans l'application des pourcentages indicatifs (qui servent à fixer la somme d'argent à payer). Il aimerait savoir si la même constatation a été faite après l'actualisation de ces pourcentages. Des mesures ont-elles été prises en vue d'uniformiser leur application?

Het lid meent ook dat de voorgestelde bedragen in veel gevallen eerder aan de lage kant zijn. Deelt het Openbaar Ministerie zijn mening?

De spreker betreurt voorts dat het volgens de ontworpen wijziging ook nog steeds mogelijk zal blijven om een verruimde minnelijke schikking voor te stellen wanneer het dossier al in behandeling is bij de rechter die zich over de grond van de zaak dient uit te spreken. De procureur-generaal heeft er zelfs voor gepleit om ook nog in graad van beroep schikkingen te kunnen voorstellen. Hoewel de heer Van Hecke begrijpt dat het openbaar ministerie voorstelt om verjaring te vermijden, denkt hij het voorstel vanuit een verkeerd uitgangspunt vertrekt. Eigenlijk zou men Justitie meer middelen ter beschikking moeten stellen om de bodemrechter in staat te stellen tijdig (dat wil zeggen voor verjaring en binnen een redelijke termijn) uitspraak te doen.

Ten slotte wenst de heer Van Hecke te weten hoe het College van procureurs-generaal staat tegenover het voorstel van de HRJ om het Openbaar Ministerie te verplichten om de vordering tot bekrachtiging ook schriftelijk te motiveren. Hij vindt het niet meer dan normaal dat de verplichting tot schriftelijke motivering in hoofde van de rechter – die logisch is en ook verplicht is krachtens artikel 149 van de Grondwet – ook wordt opgelegd aan het parket.

In een tweede onderdeel richt de heer Van Hecke zich tot de onderzoeksrechters. De spreker vraagt waarom de onderzoeksrechters ten opzichte van 2011 het geweer van schouder hebben veranderd. Aanvankelijk waren ze geen voorstander van de verruimde minnelijke schikking, nu zijn er geen principiële bezwaren meer.

Daarnaast merkt de heer Van Hecke op dat een groot aantal van de voorgestelde verruimde minnelijke schikkingen geanalyseerd in de studie van 2014, voorgesteld werden tijdens de fase van het gerechtelijk onderzoek (27 % van het totaal aantal dossiers). De spreker kan zich inbeelden dat de beslissing van het parket om een verruimde minnelijke schikking voor te stellen, soms tot frustratie kan leiden bij de betrokken onderzoeksrechter. Die moet dan een omstandig verslag maken waarin de stand van het onderzoek wordt uiteengezet. In het verleden is gebleken dat het voorvalt dat de onderzoeksrechter in zijn verslag een opportuniteitsoordeel opneemt omtrent de verruimde minnelijke schikking. Kunnen de onderzoeksrechters hieromtrent toelichting geven? Gebeurt het dat er zich situaties voordoen waarin de bevoegde magistraat vaststelt dat het, gelet op de stand van het onderzoek, niet aangewezen is om een verruimde minnelijke schikking voor te stellen?

L'intervenant estime par ailleurs que, dans de nombreux cas, les montants proposés sont plutôt faibles. Le ministère public partage-t-il son avis?

L'intervenant déplore en outre que, selon la modification proposée, il sera encore possible de proposer une transaction élargie après que le dossier aura été confié au juge appelé à se prononcer sur le fond de l'affaire. Le procureur général a même demandé que l'on puisse encore proposer des arrangements en degré d'appel. Si M. Van Hecke comprend que le ministère public le propose pour éviter la prescription, il pense en revanche que le point de départ de la proposition est erroné. Il conviendrait plutôt de mettre davantage de moyens à la disposition de la Justice afin de permettre au juge du fond de se prononcer en temps utile, c'est-à-dire avant la prescription et dans un délai raisonnable.

M. Van Hecke souhaite enfin savoir comment le Collège des procureurs généraux se positionne par rapport à la proposition du CSJ visant à obliger le ministère public à motiver également la demande d'homologation par écrit. L'intervenant estime pour sa part qu'il n'est que normal que l'obligation de motivation écrite qui incombe au juge – obligation logique et d'ailleurs obligatoire conformément à l'article 149 de la Constitution – soit également imposée au parquet.

Dans la deuxième partie de son intervention, M. Van Hecke s'adresse aux juges d'instruction. L'intervenant demande pourquoi les juges d'instruction ont changé leur fusil d'épaule depuis 2011. Alors qu'ils n'étaient initialement pas favorables à la transaction élargie, ils n'ont aujourd'hui plus d'objection de principe à son égard.

M. Van Hecke souligne par ailleurs qu'un grand nombre de propositions de transactions élargies analysées dans l'étude de 2014 ont été proposées au cours de la phase de l'instruction (27 % du nombre total de dossiers). L'intervenant devine que la décision du parquet de proposer une transaction élargie puisse parfois engendrer une frustration chez le juge d'instruction concerné. Celui-ci doit alors rédiger un rapport circonstancié présentant l'état de l'enquête. Dans le passé, on s'est aperçu qu'il arrivait que le juge d'instruction n'inclue pas dans son rapport un jugement d'opportunité concernant la transaction élargie. Les juges d'instruction peuvent-ils donner des explications à cet égard? Peut-il arriver que le magistrat compétent constate qu'il ne s'indique pas, vu l'état de l'enquête, de proposer une transaction élargie?

De heer Van Hecke stelt dezelfde vraag aan de vertegenwoordigers van de zetel. Eenzelfde situatie kan zich immers voordoen ingeval een dossier waarin reeds is gedagvaard of er een doorverwijzing is gebeurd door de raadkamer.

Ten slotte wil de spreker weten van de HRJ wat hun standpunt is ten aanzien van de niet-vermelding op het uittreksel uit het Strafregister van het verval van de strafvervolgning ten gevolge van een beslissing om een verruimde minnelijke schikking te treffen of ten gevolge van de uitvoering van maatregelen (bemiddeling in strafzaken). Alleen de rechter en het openbaar ministerie zullen beschikken over deze informatie omdat zij integrale toegang hebben tot het Strafregister. Dat kan leiden tot onwenselijke situaties, omdat werkgevers niet altijd over voldoende relevante informatie zal beschikken. Zo is het niet ondenkbaar dat een persoon zou worden aangehouden in functie met financiële verantwoordelijkheden (bijvoorbeeld als accountant) zonder dat zijn werkgever volledig op de hoogte is van zijn strafrechtelijke voorgaanden, zelfs als de betrokkene voorafgaandelijk een uittreksel uit het Strafregister heeft moeten voorleggen. Zou het niet wenselijk zijn om die informatie ook op te nemen in het uittreksel uit het Strafregister?

De heer Dirk Van der Maelen (sp.a) sluit zich aan bij het betoog van de vorige spreker.

De spreker wenst eveneens meer gedetailleerde statistische informatie omtrent het aantal minnelijke schikkingen dat per delicttype werd voorgesteld. Ook wil hij weten in welke stand van de strafrechtelijke procedure de schikking werd voorgesteld, in hoeveel dossiers de verjaring of overschrijding van de redelijke termijn dreigde en welk percentage van de financieel-economische misdrijven via de klassieke gerechtelijke weg (berechting) werden afgehandeld. De laatstbedoelde informatie moet de spreker in staat stellen om uit te maken of de procedure van de verruimde minnelijke schikking al dan niet geëvolueerd is naar de standaardprocedure.

In een volgende punt citeert de heer Van der Maelen een aantal respondenten uit het evaluatieverslag van 2014. Daaruit blijkt dat de procedure in de praktijk een aantal serieuze pijnpunten bevat (zie bijvoorbeeld bladzijde 73 waarin een van de respondenten de magistratuur die de schikking voorstelt met een tapijthandelaar vergelijkt) die haaks staan op de fundamentele principes van de verruimde minnelijke schikking. Bovendien zou de procedure administratief zeer zwaar zijn. Wordt die kritiek onderschreven en, zo ja, zijn er dan maatregelen getroffen om hieraan tegemoet te komen?

M. Van Hecke pose la même question aux représentants du siège. La même situation peut en effet se produire dans un dossier dans lequel il y a déjà eu une citation ou lorsque l'affaire a été renvoyée par la chambre du conseil.

L'intervenant aimerait ensuite connaître le point de vue du CSJ concernant l'absence de mention, sur l'extrait de Casier judiciaire, de l'extinction de l'action publique suite à une décision de conclure une transaction élargie ou suite à l'exécution des mesures prévues dans le cadre d'une médiation pénale. Seuls le juge et le ministère public disposeront de cette information, dès lors qu'ils ont un accès illimité au Casier judiciaire. Cela pourrait donner lieu à des situations indésirables, notamment parce que des employeurs ne pourront pas toujours disposer des informations pertinentes nécessaires. Il n'est par exemple pas impensable qu'une personne soit recrutée pour un poste comportant des responsabilités financières (par exemple comme expert-comptable), sans que son employeur soit parfaitement au courant de ses antécédents pénaux, même si l'intéressé a dû produire préalablement un extrait de Casier judiciaire. Ne serait-il pas souhaitable que ces informations figurent, elles aussi, sur l'extrait de Casier judiciaire?

M. Dirk Van der Maelen (sp.a) souscrit à la teneur des propos de l'intervenant précédent.

M. Van der Maelen souhaite également des statistiques plus détaillées sur les transactions qui ont été proposées, et ce, par type de délit. Il voudrait également savoir à quel stade de la procédure pénale l'arrangement à l'amiable a été proposé, dans combien de dossiers il y avait un risque de prescription ou de dépassement du délai raisonnable et quel pourcentage des infractions économique-financière ont été réglées par la voie judiciaire classique (jugement). L'intervenant souhaite disposer de cette dernière information pour pouvoir établir si la procédure de la transaction élargie tend oui ou non à devenir la procédure standard dans ce domaine.

L'intervenant évoque ensuite les propos d'un certain nombre de personnes interrogées dans le cadre du rapport d'évaluation de 2014. Il apparaît en effet que, dans la pratique, la procédure pose un certain nombre de problèmes sérieux (voir par exemple la page 73, où l'une des personnes interrogées compare le magistrat proposant la transaction à un marchand de tapis) qui révèlent un mépris total des principes fondamentaux de la transaction élargie. De plus, la procédure serait très lourde sur le plan administratif. Le CSJ souscrit-il à ces critiques et, si oui, des mesures ont-elles été prises afin de remédier aux problèmes soulevés?

In een derde onderdeel van de uiteenzetting van de heer Van der Maelen wordt de vergelijking gemaakt met het Franse recht. De Franse wetgever heeft een procedure ingevoerd die gelijkaardig is aan de Belgische procedure van de verruimde minnelijke schikking (de zogenaamde “*comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*”). Er zijn een aantal wezenlijke verschillen – de Franse procedure voorziet in grotere waarborgen. De heer Van der Maelen wenst te weten waarom de Belgische wetgever deze waarborgen niet heeft willen opnemen in ons stelsel.

Het gaat om de volgende punten:

— in het Franse recht is het noodzakelijk dat de betrokkenen voorafgaandelijk schuld erkent;

— in het Franse recht wordt het akkoord ter homologatie voorgelegd aan de rechter (het wetsontwerp voorziet dat ook, maar dat was oorspronkelijk dus niet het geval);

— in het Franse recht is er geen schikking meer mogelijk vanaf het ogenblik dat de onderzoeksrechter het dossier heeft doorverwezen naar de bodemrechter. Het Openbaar Ministerie vraagt zelf om minnelijke schikkingen in de graad van beroep mogelijk te maken;

— in het Franse recht worden de schikkingen ook vermeld op het uittreksel uit het Strafrechtregister.

De heer Christian Brotcorne (cdH) gaat in op het debat over de stuiting van de verjaring bij bemiddeling. Die stuiting zou niet langer ingaan op het moment waarop het bemiddelingsakkoord wordt vastgelegd, maar op het moment dat het parket de bemiddeling voorstelt. Wat is daarover het standpunt van de vertegenwoordigers van het openbaar ministerie? Bestaat het risico niet dat procedures daardoor nodeloos worden gerektd, wat in strijd is met de vereiste van een redelijke termijn?

De vertegenwoordigers van de parketten-generaal hebben erop gewezen dat het hen ter beschikking gestelde arsenaal – ook in het kader van de minnelijke schikking in strafzaken – soms ontoereikend is om een afdoend antwoord te bieden, vooral in zaken die betrekking hebben op grote internationale groepen. In dat verband werd voorgesteld om het bedrag van de minnelijke schikking niet te bepalen in verhouding tot de eventuele boete, maar in verhouding tot de geconsolideerde omzet van de betrokken onderneming. Kan daarover meer duidelijkheid worden geschapen?

Dans la troisième partie de son exposé, M. Van der Maelen fait la comparaison avec le droit français. Le législateur français a instauré une procédure similaire à la procédure belge de la transaction élargie (connue sous le nom de “*comparution sur reconnaissance préalable de culpabilité*”). Il existe plusieurs différences essentielles entre ces deux procédures – la procédure française prévoyant des garanties plus importantes. M. Van der Maelen demande pourquoi le législateur belge n’a pas voulu inscrire ces garanties dans la procédure belge.

Ces différences essentielles sont les suivantes:

— en droit français, la personne souhaitant bénéficier de cette procédure doit au préalable reconnaître sa culpabilité;

— en droit français, l’accord conclu est présenté à un juge en vue d’être homologué (le projet de loi à l’examen le prévoit également, mais ce n’était donc pas initialement le cas);

— en droit français, la transaction n’est plus possible dès l’instant où le juge d’instruction a renvoyé le dossier devant un juge du fond. Le ministère public demande même de permettre la conclusion de transactions en degré d’appel;

— en droit français, les transactions sont également mentionnées sur les extraits du Casier judiciaire.

M. Christian Brotcorne (cdH) évoque le débat concernant l’interruption de la prescription en ce qui concerne la médiation, qui devrait intervenir non pas au moment où l’accord est acté, mais dès le moment où le parquet propose la médiation. Qu’en pensent les représentants du ministère public? N’y a-t-il pas là un risque d’allongement inconsidéré des procédures par rapport à l’exigence du délai raisonnable?

Les représentants des parquets généraux ont souligné que l’arsenal mis à leur disposition, y compris dans le cadre de la transaction pénale, pouvait parfois s’avérer insuffisant pour apporter une réponse satisfaisante, surtout à l’égard des grands groupes internationaux. Il a été suggéré en ce sens de permettre d’établir le montant de la transaction non pas en rapport avec l’amende pénale éventuellement encourue, mais en proportion du chiffre d’affaires consolidé de la société considérée. Des précisions peuvent-elles être apportées sur ce point?

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) wenst dat het College van procureurs-generaal reageert op het advies van de HRJ.

Voorts merkt de spreekster op dat de mogelijkheid om schikkingen voor te stellen in de graad van beroep voor- en nadelen heeft. Een voordeel zou kunnen zijn dat er dan twee rechters zijn die zich kunnen uitspreken over een voorstel: indien men in eerste aanleg geconfronteerd wordt met een rechter die principieel tegenstander is van de verruimde minnelijke schikking, dan krijgt men een “tweede kans” in hoger beroep. Anderzijds – dat is een nadeel – bestaat het risico dat de procedure wordt gerekt en dat de betrokken dader de kans krijgt om af te wachten wat het oordeel van de rechter in eerste aanleg is (wordt hij veroordeeld of niet?) en, in functie daarvan, een minnelijke schikking te sluiten in graad van beroep. Die overweging is trouwens de reden waarom de wetgever heeft geoordeeld dat dit niet meer mogelijk is in graad van hoger beroep.

Ook vraagt de spreekster in hoeverre de onderzoeksgerechten, gelet op de hun toevertrouwde opdrachten, wel goed geplaatst zijn om een daadwerkelijke controle uit te oefenen inzake de ernst van de feiten, de persoonlijkheid van de dader en de overige elementen waarop een rechterlijk toezicht moet worden uitgeoefend in uitvoering van het arrest van het Grondwettelijk Hof.

De heer Marco Van Hees (PTB-GO!) vindt dat het debat over voorliggend wetsontwerp niet los kan worden gezien van de werkzaamheden van de parlementaire onderzoekscommissie “minnelijke schikking in strafzaken”. Hij vraagt zich af waarom men de conclusies van die commissie niet afwacht alvorens een zoveelste herstelwet aan te nemen over het mechanisme van de minnelijke schikking in strafzaken. Volgens de spreker is er immers een verband tussen de omstandigheden waarin de wetten van 14 april en 11 juli 2011 werden aangenomen en de concrete inhoud van de minnelijke schikking in strafzaken. Waarom moet het Wetboek van strafvordering trouwens dringend worden gewijzigd, gelet op het feit dat het mechanisme al in 2011 werd ingevoerd en door de parketten geregeld wordt gebruikt?

Het wetsontwerp beoogt gevolg te geven aan het arrest van het Grondwettelijk Hof van 2 juni 2016, maar verschaft het de rechter effectief de middelen om de proportionaliteitstoets uit te voeren? Houdt dit wetsontwerp, over het geheel genomen, rekening met alle opmerkingen van het Hof?

Wat de huidige werkwijze van de parketten betreft, zou de spreker graag weten welke strategie het openbaar ministerie volgt om te bepalen of dossiers al dan niet in aanmerking komen voor een minnelijke schikking,

Mme Sophie De Wit (N-VA) demande au Collège des procureurs généraux de réagir à l’avis du CSJ.

Ensuite, l’intervenante souligne que la possibilité de proposer des transactions en degré d’appel comporte des avantages et inconvénients. La possibilité pour deux juges de se prononcer sur une même proposition serait l’un des avantages: si le juge de première instance est par principe opposé à la transaction élargie, l’auteur des faits bénéficie d’une “seconde chance” devant le juge d’appel. Par ailleurs, et c’est un inconvénient, la procédure risque de durer plus longtemps et l’auteur des faits en question aura la possibilité d’attendre le jugement du juge de première instance (qui décidera d’une condamnation ou non) et, en fonction de ce jugement, de conclure une transaction en degré d’appel. C’est d’ailleurs pourquoi le législateur a décidé de ne plus autoriser la conclusion d’une telle transaction en degré d’appel.

Puis, l’intervenante demande dans quelle mesure les juridictions d’instruction, compte tenu des missions qui leur sont confiées, sont à même d’exercer un contrôle effectif de la gravité des faits, de la personnalité de l’auteur des faits et des autres éléments à soumettre au contrôle judiciaire, en exécution de l’arrêt de la Cour constitutionnelle.

M. Marco Van Hees (PTB-GO!) estime que le débat sur le projet de loi à l’examen ne peut être mené en faisant abstraction des travaux de la commission d’enquête parlementaire “transaction pénale” et se demande pourquoi on n’attend pas les conclusions de ladite commission avant d’adopter une énième loi de réparation du mécanisme de la transaction pénale; l’intervenant considère en effet qu’il existe un lien entre les modalités d’adoption des lois des 14 avril et 11 juillet 2011 et le contenu concret de la transaction pénale. Où est par ailleurs l’urgence à modifier le Code d’instruction criminelle, alors que l’outil est en place depuis 2011 et est régulièrement utilisé par les parquets?

Le projet entend donner suite à l’arrêt de la Cour constitutionnelle du 2 juin 2016, mais offre-t-il réellement au juge les moyens d’effectuer un contrôle sous l’angle du critère de proportionnalité? De manière générale, toutes les observations de la Cour sont-elles prises en compte dans ce projet?

En ce qui concerne la pratique actuelle des parquets, l’intervenant souhaite savoir quelle stratégie est suivie au niveau du ministère public pour déterminer les dossiers qui peuvent ou non faire l’objet d’une transaction

en hoe daarbij concreet te werk wordt gegaan. Wat staat in de circulaires waarnaar is verwezen? Hoe wordt geoordeeld of het wenselijk is over te gaan tot een minnelijke schikking? Bestaan er uitsluitingscriteria, zoals zware fiscale fraude? De vertegenwoordigers van het openbaar ministerie hebben bovendien opgemerkt dat het totaal uitgesloten is dat de feitenrechters zouden controleren of het opportuun is een minnelijke schikking te treffen; welk standpunt nemen de vertegenwoordigers van de onderzoeksrechters dienaangaande in?

De vertegenwoordigers van de parketten-generaal maakten gewag van 988 dossiers in het kader van de minnelijke schikking in strafzaken. Kan dit cijfer worden uitgesplitst naar het type misdrijf (financiële en fiscale criminaliteit, gebruik van verdovende middelen,...), naar het bedrag van de schikking enzovoort?

Bovendien is de mogelijkheid geopperd dat het bedrag van de minnelijke schikking voor grote multinationals wordt bepaald op basis van hun geconsolideerde omzet, en niet alleen op basis van het bedrag – dat in hun geval inderdaad belachelijk laag is – van de strafrechtelijke geldboete die eventueel kan worden opgelegd. De parketten stellen vast dat de minnelijke schikking in strafzaken een niet zo geschikt – want te mild – instrument is, maar waarom passen ze het dan toe op de grote multinationals?

De spreker sluit zich aan bij de opmerking van verschillende sprekers dat de rechtsbedeling niet moet gebeuren op basis van de middelen die Justitie krijgt toebedeeld, maar op basis van de doelstellingen van het strafbeleid; anders komt men in een heuse klassenjustitie terecht: wie het zich kan veroorloven een duur proces aan te spannen zal steeds aan de strafrechter kunnen ontsnappen en zal het gemakkelijker hebben om, na onderhandeling, een minnelijke schikking te treffen.

De mist die thans rond de minnelijke schikking hangt (cf. de moeilijkheid om het verslag van 2014 in te zien vanwege de bescherming van de persoonlijke levenssfeer), versterkt het gevoel dat er sprake is van een van “ons kent ons”-justitie.

Wat de relatie tussen de onderzoeksrechter en het parket betreft, vreest de spreker dat – als de nu voorliggende hervorming groen licht krijgt – de machtsverhouding verschuift in de richting van het openbaar ministerie. Hij begrijpt niet waarom de vertegenwoordigers van de onderzoeksrechters nu zo gematigd zijn in hun kritiek op de verruiming van de minnelijke schikking, en verwijst met name naar het feit dat het opnieuw mogelijk wordt om ook in de beroepsfase een minnelijke schikking te treffen. Zo had de voorzitter van de HRJ in 2011 een zeer kritische open brief mee ondertekend over

pénale et selon quelles modalités. Que contiennent les circulaires dont il a été question? Comment s’apprécie l’opportunité de recourir à une transaction pénale? Existe-t-il des éléments d’exclusion, comme par exemple la fraude fiscale grave? Les représentants du ministère public ont en outre exclu toute possibilité de contrôle de l’opportunité de conclure une transaction pénale par les juges du fond; quelle est à cet égard la position des représentants des juges d’instruction?

Les représentants des parquets généraux ont évoqué 988 dossiers de transaction pénale. Ce chiffre peut-il être ventilé par type de délit (criminalité financière et fiscale, consommation de stupéfiants, ...), par montant de la transaction, etc.?

Par ailleurs, on a évoqué la possibilité de fixer le montant de la transaction, pour les grandes entreprises multinationales, en se basant sur leur chiffre d’affaires consolidé et non pas seulement en référence au montant, effectivement dérisoire dans leur cas, de l’amende pénale qui pourrait être éventuellement prononcée. Si le constat que font les parquets est que la transaction pénale est un outil peu approprié, car trop clément, pour les grandes entreprises multinationales, pourquoi y recourent-ils?

L’orateur se joint à la remarque émise par de nombreux intervenants que la Justice ne doit pas être rendue en fonction des moyens qu’on lui alloue mais en fonction des objectifs de politique pénale qu’on lui assigne, sans quoi on aboutit à une véritable justice de classe: ceux qui ont les moyens de faire face à un coûteux procès pourront toujours échapper au juge répressif et se verront offrir plus facilement la possibilité de conclure, après négociation, une transaction pénale.

L’opacité qui entoure aujourd’hui la transaction pénale (cf. la difficulté de consulter le rapport de 2014, au nom de la protection de la vie privée), renforce ce sentiment qu’il s’agit d’une justice d’entre-soi.

Concernant les rapports entre le juge d’instruction et le parquet, l’orateur craint – si la réforme ici discutée passe – un basculement du rapport de force en faveur du ministère public. Il indique ne pas comprendre les raisons pour lesquelles les représentants des juges d’instruction se montrent aujourd’hui si modérés dans leurs critiques concernant l’extension de la transaction pénale, pointant notamment la possibilité qui serait à nouveau créée de permettre la conclusion d’une transaction pénale également au stade de l’appel. Le président du CSJ notamment avait cosigné en 2011 une

de gevaren van de verruimde minnelijke schikking; hoe ziet hij dit vandaag, en welke significante vooruitgang is inzake deze procedure gemaakt waardoor die evolutie te verklaren valt?

Tot slot vraagt hij de vertegenwoordigers van het College van procureurs-generaal welke redenen ten grondslag lagen aan de goedkeuring van de circulaire van maart 2017, die de toepassingsvoorwaarden voor de minnelijk schikking in strafzaken vaststelt na het arrest van het Grondwettelijk Hof; deze circulaire heeft met name gevolgen voor de hangende dossiers.

Mevrouw Annick Lambrecht (sp.a) richt zich eerst tot de heer Johan Delmulle, procureur-generaal. Het lid acht een gericht en efficiënt sanctioneringsbeleid essentieel bij fraudebestrijding. Grote financiële criminaliteit dient daarom kordaat te worden aangepakt. Dergelijke feiten moeten worden vervolgd en leiden tot een rechterlijke uitspraak, zodat de burger Justitie kan vertrouwen. Een minnelijke schikking of een afkoopsom betalen om aan strafrechtelijke vervolging te ontsnappen, is uit den boze. Indien alleen kleine inbreuken worden bestraft, heeft men te maken met klassenjustitie.

Wat zijn de beleidslijnen met betrekking tot de minnelijke schikking? Op basis van welke criteria wordt een minnelijke schikking voorgesteld?

Aan de heer Philippe Van Linthout, voorzitter van de vereniging van onderzoeksrechters, vraagt het lid wat zijn verklaring in kranteninterview betekent, wanneer hij zegt: " 'We moeten eerlijk zijn: dit gaat vaak over vennootschappen en die kan je niet in de gevangenis steken.' ("Onderzoeksrechters niet langer tegen de afkoopwet", *De Tijd*, <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie-federaal/Onderzoeksrechters-verzetten-zich-niet-langer-tegen-afkoopwet/9969869?ckc=1&ts=1515514428>, geconsulteerd op 9 januari 2018).

Moeten misdrijven gepleegd door of door middel van een vennootschap niet worden vervolgd? Dient de strafrechter alleen nog maar gevangenisstraffen uit te spreken? Hopelijk werd de onderzoeksrechter verkeerd geciteerd...

C. Antwoorden en replieken

De heer Philippe Van Linthout, voorzitter van de Vereniging van onderzoeksrechters, hecht als rechter veel belang aan de scheiding der machten, vooral als de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van onderzoeksrechters op de helling staat. Het komt hem als magistraat niet toe om de keuzes van het parlement te

lettre ouverte très critique quant aux dangers de la transaction pénale élargie; quel regard porte-t-il aujourd'hui sur la question, et quels progrès significatifs cette procédure a-t-elle connus qui expliquent cette évolution?

Enfin, les représentants du Collège des procureurs généraux peuvent-ils indiquer les raisons qui ont présidé à l'adoption de la circulaire de mars 2017, qui règle les conditions d'application de la transaction pénale élargie après l'arrêt de la Cour constitutionnelle; cette circulaire a notamment un impact sur des dossiers en cours.

Mme Annick Lambrecht (sp.a) s'adresse tout d'abord à M. Johan Delmulle, procureur général. La membre estime qu'une politique de sanctions ciblée et efficace est essentielle dans la lutte contre la fraude. C'est pourquoi il convient de mener une lutte sans merci contre la grande criminalité financière. De tels faits doivent faire l'objet de poursuites et donner lieu à une décision judiciaire, de telle sorte que le citoyen puisse avoir confiance en la Justice. Une transaction pénale ou une transaction financière pour échapper aux poursuites judiciaires, c'est exclu dans ce cas. Si l'on ne sanctionne que les petites infractions, on tombe dans une justice de classes.

Quelles sont les lignes directrices en ce qui concerne la transaction pénale? Sur la base de quels critères propose-t-on une transaction?

La membre demande à M. Philippe Van Linthout, président de l'Association des juges d'instruction, quelle est la signification qu'il faut donner à ses déclarations dans la presse écrite, lorsqu'il dit: "nous devons être honnêtes: il s'agit souvent de sociétés et il n'est pas possible de les mettre en prison." (traduction) ("*Onderzoeksrechters niet langer tegen de afkoopwet*", *De Tijd*, <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie-federaal/Onderzoeksrechters-verzetten-zich-niet-langer-tegen-afkoopwet/9969869?ckc=1&ts=1515514428>, consulté le 9 janvier 2018).

Les délits commis par des sociétés ou par le biais de sociétés ne doivent-ils pas faire l'objet de poursuites? Le juge pénal ne doit-il plus prononcer que des peines d'emprisonnement? Il faut espérer que les propos du juge d'instruction ont été déformés...

C. Réponses et répliques

M. Philippe Van Linthout, président de l'Association des juges d'instruction, attache, en sa qualité de magistrat, beaucoup d'importance à la séparation des pouvoirs, surtout lorsque l'indépendance et l'impartialité des juges d'instruction sont en jeu. Il ne lui incombe pas, en sa qualité de magistrat, de porter un jugement

beoordelen. Hij kan wel zijn inzichten delen over een verruimde minnelijke schikking, die overigens evolueren. De onderzoeksrechters hebben intern een kritisch debat gevoerd en nagedacht over hun rol en hun taken, bijvoorbeeld te Bergen op 30 november en 1 december. Hieruit is een tekst voortgevloeid die aan de leden zal worden bezorgd.

Verwijzend naar de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (*supra*) stelt de spreker dat het gebrek aan controle van de rechter problematisch was. Een effectieve inhoudelijke controle is dan ook wenselijk. Komt de vraag wat de taak is van de onderzoeksrechter in het gerechtelijk onderzoek. Welnu, hij dient een grondig onderzoek naar belastende en ontlastende elementen te voeren, ongeacht of het natuurlijke personen dan wel rechtspersonen betreft. Wanneer het onderzoek wordt afgerond, komt het dossier in handen van de rechter en hiermee loopt de rol van de onderzoeksrechter af. Dat kenmerkt nu net de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van deze laatste. Anders dan het openbaar ministerie is de onderzoeksrechter geen partij. Hij heeft er geen belang bij dat een persoon al dan niet wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf. Als een onderzoeksrechter veel energie besteedt aan een bepaalde zaak teneinde een burger in verdenking te stellen die wordt vrijgesproken, kan dat frustratie wekken, maar zo werkt nu eenmaal de rechtstaat.

Met betrekking tot het persartikel waarnaar wordt verwezen, was de vraag of het verkeerd is dat een rechtspersoon die strafbare feiten pleegt een geldsom moet betalen. Het antwoord luidde: "Nee, want een rechtspersoon zal steeds een pecuniaire straf oplopen." Dit is het verschil met natuurlijke personen, die ofwel tot een gevangenisstraf ofwel een boete kunnen worden veroordeeld. Persoonlijk is de magistraat gelukkiger met een minnelijke schikking waarbij de benadeelde zijn verloren spaarcenten terugziet dan met een veroordeling *pro forma* waarbij de financiële middelen van een sjoemelende vennootschap ongrijpbaar blijven, omdat ze op een rekening staan in een paradijs.

De houding van de onderzoeksrechters heeft inderdaad een evolutie ondergaan. Ze hebben vastgesteld dat sommige procedures sneller moeten gaan. Of een dossier uitmondt in een minnelijke schikking of vrijspraak ligt buiten zijn bevoegdheidsdomein. De onderzoeksrechter moet zich uitsluitend toeleggen op het onderzoek zelf.

De heer Christian Denoyelle, voorzitter van de Verenigde advies- en onderzoekscommissie van de Hoge Raad voor de Justitie, heeft moeite met de vraag

sur les choix du Parlement. Il peut échanger ses idées sur une transaction pénale élargie, lesquelles évoluent d'ailleurs. Les juges d'instruction ont mené un débat critique en interne et réfléchi quant à leur rôle et leurs missions, par exemple à Mons les 30 novembre et 1er décembre. Il en est ressorti un texte qui sera communiqué aux membres de la commission.

Renvoyant à la jurisprudence de la Cour constitutionnelle (*supra*), l'orateur indique que le manque de contrôle du juge posait problème. Un contrôle effectif quant au fond est dès lors souhaitable. Quant à la question de savoir quelle est la tâche du juge d'instruction dans l'instruction judiciaire, ce dernier doit instruire de manière approfondie à charge et à décharge, qu'il s'agisse de personnes physiques ou de personnes morales. Lorsque l'instruction est terminée, le dossier est transmis au juge, ce qui met un terme au rôle du juge d'instruction et caractérise précisément l'indépendance et l'impartialité de ce dernier. Contrairement au ministère public, le juge d'instruction n'est pas partie. Il n'a aucun intérêt à ce qu'une personne soit condamnée ou non à une peine de prison. Il peut être frustrant qu'un juge d'instruction consacre beaucoup d'énergie à une affaire donnée afin d'inculper un citoyen qui sera acquitté par la suite, mais c'est ainsi que fonctionne l'État de droit.

Concernant l'article de presse auquel il est renvoyé, la question était de savoir si le fait qu'une personne morale qui commet des infractions doive payer une somme d'argent est une mauvaise chose. La réponse était: "Non, parce qu'une personne morale encourra toujours une peine pécuniaire." C'est la différence par rapport aux personnes physiques, qui peuvent être condamnées soit à purger une peine de prison, soit à payer une amende. Personnellement, le magistrat préfère une transaction permettant à la personne lésée de récupérer l'argent qu'elle avait perdu à une condamnation *pro forma* dans le cadre de laquelle les moyens financiers d'une société malhonnête restent insaisissables dès lors, que ceux-ci se trouvent sur un compte dans un paradis fiscal.

L'attitude des juges d'instruction a en effet évolué. Ils ont constaté que certaines procédures devaient être accélérées. Qu'un dossier débouche sur une transaction ou un acquittement, cela ne relève pas de leur domaine de compétence. Le juge d'instruction doit se consacrer exclusivement à l'instruction proprement dite.

M. Christian Denoyelle, président de la Commission d'avis et d'enquête réunie du Conseil supérieur de la Justice, émet des réserves quant à la proposition

rond het voorstel van het openbaar ministerie inzake hoger beroep tegen een minnelijke schikking. Hij onderstreept dat hij wel de wet tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie ("Potpourri II") heeft toegejuicht. Het zou dus vreemd zijn om die opnieuw te wijzigen.

Het strafregister werd intern uitvoerig besproken, maar uiteindelijk verkiest een overweldigende meerderheid de *status quo*. De minnelijke schikking heeft voor- en tegenstanders, maar als de minnelijke schikking zodanig streng wordt, verzwakt het alternatief. De aantrekkelijkheid van deze rechtsfiguur zit onder meer in het feit dat de beslissing niet in de uittreksels verschijnt. De hele problematiek van het strafregister en de uittreksels daarvan is wel aan nieuwe reflectie toe. Wat met verkrachtingen en pedofilie, bijvoorbeeld, die scholen kan interesseren? Idem wat de opschorting van een straf betreft, die evenmin in de uittreksels staat genoteerd.

Er wordt gepleit voor een schorsing van de verjaring tijdens de onderhandelingsprocedure, teneinde verdragsmanoeuvres te vermijden, wat echter in aanvaring kan komen met de redelijke termijn. Maar ook deze kwestie maakt deel uit van een bredere problematiek (capaciteit van de rechtbanken, beschikbaarheid van gerechtsdeskundigen, boekhouders enzovoort).

De vraag om bepaalde misdrijven van minnelijke schikking uit te sluiten, is van politieke aard. De rechtsfiguur zelf kadert wel in het strafrechtelijk beleid, dat aan de hand van richtlijnen wordt gevoerd en waarbij de minister van Justitie betrokken is. De rechterlijke controle moet ook wel worden toegepast op het strafrechtelijk beleid; dat lijkt het Grondwettelijk Hof te suggereren in overweging B.12.4 van het arrest van 2 juni 2016. Dit impliceert inzage in de richtlijnen en illustreert bijgevolg de nood aan transparantie, wat een nieuw debat oproept.

In zijn voormalige hoedanigheid van voorzitter van het Nationaal Verbond van Magistraten heeft de spreker de brief, waaraan eerder werd gerefereerd, ondertekend, samen met een aantal onderzoeksrechters.

Vandaag heeft de spreker het advies uiteengezet als voorzitter van de Verenigde Advies- en Onderzoekscommissie van de Hoge Raad voor de Justitie. Ten opzichte van 2011 is er wel een en ander ten gronde veranderd. Het Grondwettelijk Hof heeft gezorgd voor een grondige rechterlijke controle, en dat is een doorslaggevend argument. Voorheen werd ook de wijze waarop de wet tot stand is gekomen geheld zowel door het Nationaal Verbond van Magistraten als

du ministère public relative à l'ouverture d'un recours contre une transaction. Il souligne qu'il s'est félicité de la loi modifiant le droit pénal et la procédure pénale et portant des dispositions diverses en matière de justice ("Pot pourri II"). Il serait dès lors étrange de la modifier une nouvelle fois.

Le Casier judiciaire a donné lieu à de longues discussions internes, mais en définitive une majorité écrasante est favorable au *statu quo*. La transaction a des défenseurs et des opposants, mais lorsque la transaction est à ce point sévère, l'alternative est affaiblie. Cette figure juridique doit son attractivité notamment au fait que la décision ne figure pas dans les extraits. Il est temps que le problème du Casier judiciaire et des extraits, dans son ensemble, fasse l'objet d'une nouvelle réflexion. Qu'en est-il des viols et des faits de pédophilie, par exemple, qui peuvent intéresser les écoles? *Idem* en ce qui concerne le sursis d'une peine, qui ne figure pas non plus dans les extraits.

Il est plaidé en faveur d'une suspension de la prescription pendant la procédure de négociation, afin d'éviter les manœuvres dilatoires, ce qui peut toutefois faire obstacle au délai raisonnable. Cette question relève toutefois, elle aussi, d'un problème plus large (capacité des tribunaux, disponibilité d'experts judiciaires, de comptables, etc.).

La question portant sur l'exclusion de certaines infractions de la transaction est de nature politique. La figure juridique proprement dite s'inscrit bel et bien dans le cadre de la politique criminelle, qui se fonde sur des directives et à laquelle le ministre de la Justice est associé. Le contrôle juridictionnel doit également être appliqué à la politique criminelle, ce que la Cour constitutionnelle semble suggérer dans le considérant B.12.4 de l'arrêt du 2 juin 2016. Cela implique un accès aux directives et illustre dès lors le besoin de transparence, question qui soulève un nouveau débat.

Dans sa précédente fonction de président de l'Union nationale des magistrats, l'orateur a signé, avec un certain nombre de juges d'instruction, la lettre à laquelle il a été renvoyé précédemment.

Aujourd'hui, l'orateur a exposé l'avis en tant que président de la commission d'avis et d'enquête réunie du Conseil supérieur de la Justice. Par rapport à 2011, il y a eu certaines modifications sur le fond. La Cour constitutionnelle a assuré un contrôle juridictionnel, ce qui est un argument déterminant. Auparavant, la critique tant du "Nationaal Verbond van Magistraten" que du Conseil supérieur de la Justice portait également sur la manière dont la loi avait été élaborée: un amendement présenté

de Hoge Raad voor de Justitie: een amendement op een wetsontwerp houdende diverse bepalingen ontnemt immers elke mogelijkheid om een ruim debat te voeren.

De heer Christophe Reineson, substituut-procureur-generaal, overloopt bondig het advies van de Hoge Raad voor de Justitie.

Voorgesteld wordt de zittingen voor de onderzoeksrechter openbaar te maken, zoals dat reeds het geval is voor zittingen voor de feitenrechter (zowel de debatten voor als de uitspraak van de rechter). Dit kan niet worden aanvaard, omdat in de onderzoeksfase de verdachte nog steeds onschuldig wordt geacht. Bovendien doen onderzoeksgerechten uitspraak over tenlasteleggingen.

Het vermoeden van onschuld is essentieel en het is moeilijk hierover een openbaar te debat te voeren. Indien openbaar ministerie en verdachte het eens raken over een minnelijke schikking, verschijnen beide voor de raadkamer en plotseling zouden de debatten openbaar worden. In de veronderstelling dat de raadkamer de minnelijke schikking verwerpt, en het openbaar ministerie de gewone procedure hervat en de verwijzing van de verdachte naar de feitenrechter vraagt, wordt de zaak opnieuw met gesloten deuren behandeld.

Een soortgelijk probleem doet zich voor bij mededaderschap, wanneer een misdrijf wordt gepleegd door verschillende personen. Alle verdachten worden vervolgd, maar ze stemmen niet allemaal in met een minnelijke schikking. Dat zou dan leiden tot openbare debatten met sommige verdachten, terwijl anderen ervan gespaard blijven.

Coherentie is fundamenteel en hiermee wordt het belang van gesloten deuren dan ook meteen aangetoond. Openbaarheid van de debatten voor de onderzoeksgerechten kan eenvoudigweg niet worden toegepast. Tegen de uitspraak van de bekrachtiging van de minnelijke schikking in het openbaar is er geen bezwaar, omdat de strafvordering met de bekrachtiging eindigt.

Ook de motivering van het openbaar ministerie om het verzoek tot homologatie van de minnelijke schikking te rechtvaardigen, is aan bod gekomen. Het zij opgemerkt dat het wetsontwerp, dat in een verruimde minnelijke schikking voorziet, hieraan in artikel 8, 7° (DOC 54 2753/001, p. 132) reeds tegemoetkomt. Vanzelfsprekend dient de procureur des Konings de minnelijke schikking en de evenredigheid ervan voor de rechter te motiveren. Hoe kan de rechter anders een oordeel vellen? Het wetsontwerp bepaalt trouwens dat de minnelijke schikking in verhouding moet staan tot de ten laste gelegde feiten.

à un projet de loi portant des dispositions diverses ôte en effet toute possibilité de mener un large débat.

M. Christophe Reineson, substitut du procureur général, parcourt brièvement l'avis du Conseil supérieur de la justice.

Il est proposé de rendre publiques les audiences devant le juge d'instruction, comme c'est déjà le cas pour les audiences devant le juge du fond (tant les débats devant le juge que la décision de celui-ci). C'est inacceptable dans la mesure où, durant la phase de l'instruction, le suspect est toujours présumé innocent. En outre, les juridictions d'instruction se prononcent sur les charges.

La présomption d'innocence est essentielle et il est difficile de mener un débat public à cet égard. Si le ministère public et le suspect s'accordent sur une transaction, ils comparaissent tous deux devant la chambre du conseil et, soudain, les débats deviennent publics. Dans l'hypothèse où la chambre du conseil rejette la transaction et que le ministère public reprend la procédure ordinaire et demande le renvoi du suspect devant un juge du fond, l'affaire est à nouveau traitée à huis clos.

Un problème analogue se pose en cas de corréité, lorsqu'une infraction est commise par plusieurs personnes. Tous les inculpés sont poursuivis, mais ils ne sont pas tous d'accord avec la transaction. S'ensuivraient alors des débats publics avec certains prévenus, alors que d'autres en seraient épargnés.

La cohérence est fondamentale et ces exemples prouvent d'emblée l'importance du huis clos. La publicité des débats devant les juridictions d'instruction est tout simplement impraticable. Rien ne s'oppose à ce que l'homologation de la transaction soit prononcée en public, étant donné que cette homologation clôt l'action publique.

La motivation de la demande d'homologation de la transaction du ministère public a également été évoquée. Il est à noter que le projet de loi, qui prévoit l'élargissement de la transaction, y répond déjà en son article 8, 7° (DOC 54 2753/001, p. 132). Il va de soi que le procureur du Roi doit motiver devant le juge la transaction et sa proportionnalité. À défaut, comment le juge peut-il se prononcer? Le projet de loi prévoit d'ailleurs que la transaction doit être proportionnelle aux faits imputés.

Dient de motivering schriftelijk te geschieden, zoals de Hoge Raad het vraagt? Liever niet. De meerwaarde is immers betrekkelijk, omdat de debatten toch in het openbaar voor de feitenrechter plaatsvinden en de bekrachtiging, of de homologatiebeslissing openbaar zijn. Overigens valt op te merken dat in het strafvorderingsrecht de wet doorgaans op dat vlak weinig voorwaarden oplegt, omdat de procureur des Konings zich tot een rechter wendt, die kan beslissen of de motivering voldoende is. Als de motivering tekortschiet, kan hij de bekrachtiging weigeren.

Wat de rechterlijke controle op de naleving van de circulaire van het openbaar ministerie betreft, dient men zich in de eerste plaats te herinneren dat de wet en niet een rondzendbrief als belangrijkste bron van recht geldt. Bovendien kunnen particulieren uit dergelijke instrumenten ook geen rechten putten. Ze zijn uitsluitend als intern document bedoeld voor de leden van het openbaar ministerie. Aan de korpschef en de hogere hiërarchie komt het toe om erover te waken dat de parketmagistraten de circulaire in acht nemen. De procureur des Konings moet erop toezien dat zijn substituten de richtlijnen voor het strafrechtelijk beleid volgen in zijn arrondissement, de procureur-generaal gaat op zijn beurt na dat ze wel degelijk in zijn gerechtelijk gebied worden geëerbiedigd, het college van procureurs-generaal oefent die bevoegdheid uit over het federale grondgebied en de minister van Justitie staat uiteindelijk in voor de conforme uitvoering van het strafrechtelijk beleid in België en hij is diegene die verantwoording verschuldigd is aan het parlement. Dat is ook zijn legitimiteit. Met andere woorden, het parlement oefent controle uit en kan het beleid sanctioneren.

De rechter kan de toepassing van het strafrechtelijk beleid niet toetsen zonder het beginsel van de scheiding der machten te schenden, omdat de rechter zich niet in de plaats kan stellen van het parlement, die bij de democratische controle het laatste woord heeft. Het strafrechtelijk beleid is, zoals de woorden het aangeven, een kwestie van beleid, dat in het parlement wordt beoordeeld.

Het college van procureurs-generaal is het op dit punt dan ook helemaal oneens met de Hoge Raad voor de Justitie.

Voorts vraagt de Hoge Raad voor de Justitie dat de rechterlijke beslissing met bijzondere redenen wordt omkleed, maar de bekrachtiging van de verruimde minnelijke schikking motiveren hoeft niet bij wet te worden bepaald, nu artikel 149 van de Grondwet reeds voorschrijft dat elk vonnis met redenen omkleed is.

La motivation doit-elle nécessairement être présentée par écrit, comme le demande le Conseil supérieur? De préférence, non. Sa plus-value est en effet relative: les débats ont tout de même lieu publiquement devant le juge du fond et l'homologation, ou la décision d'homologation, est publique. Il convient d'ailleurs de noter que, de manière générale, dans la procédure pénale, la loi n'impose que peu de conditions à ce niveau. En effet, le procureur du Roi s'adresse à un juge qui peut décider si la motivation est suffisante. Si ce n'est pas le cas, il peut refuser d'homologuer la transaction.

Concernant le contrôle judiciaire sur le respect des circulaires du ministère public, il convient en premier lieu de se rappeler que la principale source de droit est la loi, et pas une quelconque circulaire. En outre, les particuliers ne peuvent pas tirer de droits de tels instruments. Il s'agit exclusivement d'un document interne destiné aux membres du ministère public. C'est au chef de corps et à la hiérarchie supérieure de veiller à ce que les magistrats du parquet tiennent compte des circulaires. Le procureur du Roi doit s'assurer que ses substituts suivent les directives de politique criminelle dans son arrondissement, le procureur général s'assure de son côté qu'elles sont véritablement respectées dans son ressort, le Collège des procureurs généraux exerce cette compétence sur le territoire fédéral et le ministre de la Justice s'assure enfin de l'exécution conforme de la politique criminelle en Belgique et c'est lui qui doit rendre compte au Parlement. C'est également sa légitimité. En d'autres termes, le Parlement exerce un contrôle sur cette politique et peut la sanctionner.

Le juge ne peut pas contrôler la bonne application de la politique criminelle sans enfreindre le principe de la séparation des pouvoirs. En effet, le juge ne peut pas prendre la place du Parlement, qui a le dernier mot en matière de contrôle démocratique. La politique criminelle est, comme son nom l'indique, une question de politique, qui est appréciée au Parlement.

Le Collège des procureurs généraux est dès lors en désaccord total avec le Conseil supérieur de la Justice sur ce point.

Le Conseil supérieur de la Justice demande ensuite que la décision judiciaire soit spécialement motivée. Toutefois, il n'est pas nécessaire d'inscrire dans la loi que l'homologation de la transaction pénale élargie doit être motivée, dès lors que l'article 149 de la Constitution prévoit déjà que tout jugement est motivé.

De Hoge Raad pleit ervoor om geen hoger beroep open te stellen tegen een weigering om een minnelijke schikking, omdat hierdoor de debatten worden verlengd, wat niet doeltreffend is. De spreker stelt daarentegen dat dit rechtsmiddel wenselijk is en het opgegeven argument kan hem niet overtuigen. Hoger beroep tegen een weigering kan immers snel worden behandeld, omdat de debatten bondig zijn en procedurekwesties uitgesloten zijn. Bovendien zullen er weken of zelfs maanden verlopen, indien de zaak opnieuw aan de procureur des Konings wordt voorgelegd. Het is dus niet aangetoond dat het uitsluiten van hoger beroep efficiëntiewinst oplevert. Ook in de veronderstelling dat een rechter systematisch de minnelijke schikking zou afwijzen, is hoger beroep nuttig. De ongelijke behandeling tussen diegenen die wel beroep kunnen aantekenen, omdat de opschorting van de rechterlijke beslissing wordt geweigerd, en zij die de weigering om te schikken niet kunnen aanvechten, kan niet worden verdedigd.

Het openbaar ministerie kan zich scharen achter het verzoek met betrekking tot nieuwe schorsingsgronden. Of hierdoor de tijd niet meer in de hand wordt gehouden, omdat bijkomende dossiers tot een opstopping zouden leiden, staat niet vast. De procureur des Konings heeft er zelf belang bij om de zaken te bespoedigen. Bovendien kan het argument van de redelijke termijn niet worden ingeroepen, omdat de procureur des Konings het dossier behandelt. Voor de verruimde minnelijke schikking moet voldoende tijd worden genomen; sommige grote en complexe dossiers vergen moeilijke besprekingen.

De Hoge Raad acht het wetsontwerp onduidelijk met betrekking tot het tijdstip waarop na de minnelijke schikking tot betaling moet worden overgegaan. De memorie van toelichting (DOC 54 2753/001) geeft nochtans informatie en kan als volgt worden gelezen. De minnelijke schikking begint met onderhandelingen tussen het openbaar ministerie en de betrokken partijen, waarna een ontwerp van minnelijke schikking wordt opgesteld, die dan door de rechter wordt bekrachtigd en door de betaling van een geldsom wordt afgerond door de partijen die zich hiertoe verbinden. In het bestaande recht gaat de naleving van de verplichtingen aan de bekrachtiging vooraf, wat net het omgekeerde is. De betaling na de bekrachtiging, zoals het wetsontwerp dat bepaalt, zorgt voor praktische en juridische problemen.

Het openbaar ministerie zal immers een manier moeten uitdokteren om na te gaan of aan de verplichtingen van de minnelijke schikking werd voldaan en wel na de rechterlijke beslissing. Het staat niet vast wanneer de zaak dus werkelijk ten einde komt.

De rechter zal na zijn beslissing daarenboven niet meer kunnen beschouwen dat de strafvordering vervalt

Le Conseil supérieur plaide pour que l'on n'ouvre pas la possibilité d'interjeter appel contre un refus de transaction pénale, car cela rallongerait les débats, ce qui n'est pas efficace. L'orateur indique au contraire que cet appel est souhaitable et que l'argument invoqué ne le convainc pas. Le recours contre un refus peut en effet être examiné rapidement, dès lors que les débats sont courts et les incidents de procédure, exclus. En outre, cela prendra des semaines, voire des mois si l'affaire est de nouveau soumise au procureur du Roi. Rien ne prouve donc qu'exclure l'appel est synonyme de gain d'efficacité. Dans l'hypothèse aussi où un juge rejeterait systématiquement la transaction pénale, l'appel est utile. L'inégalité de traitement entre ceux qui peuvent interjeter appel parce que la suspension de la décision judiciaire est refusée et ceux qui ne peuvent contester le refus d'une transaction ne peut pas être défendue.

Le ministère public peut souscrire à la demande relative aux nouveaux motifs de suspension. Il n'est pas certain que cela ferait perdre la maîtrise du temps parce que des dossiers supplémentaires provoqueraient une congestion. Le procureur du Roi a lui-même tout intérêt à accélérer les choses. En outre, on ne peut invoquer l'argument du délai raisonnable car le procureur du Roi traite le dossier. Il faut prendre suffisamment de temps pour la transaction pénale élargie: certains gros dossiers complexes requièrent des discussions difficiles.

Le Conseil supérieur estime que le projet de loi manque de clarté à propos du moment auquel, après la transaction, il faut procéder au paiement. L'exposé des motifs (DOC 54 2753/001) donne pourtant des informations et peut être lu de la façon suivante. La transaction pénale commence par des négociations entre le ministère public et les parties concernées, après quoi un projet de transaction est élaboré, qui est entériné par le juge, et elle se clôture par le paiement d'une somme par les parties qui s'y engagent. Dans le droit existant, le respect des obligations précède l'entérinement, ce qui est juste l'inverse. Le paiement après l'entérinement, comme le projet de loi le prévoit, pose des problèmes pratiques et juridiques.

Le ministère public devra en effet trouver une façon de vérifier que les obligations de la transaction pénale ont été remplies et ce, après la décision judiciaire. On ne saura donc pas précisément quand l'affaire sera véritablement clôturée.

De plus, après sa décision, le juge ne pourra plus considérer que l'action publique est éteinte, puisque

omdat die volgens de klassieke leer vervalt wanneer hij uitspraak heeft gedaan. Dit moet wel tot rechtsonzekerheid leiden, wat niet wenselijk is.

Een betaling vooraf zou een oplossing kunnen bieden, door een bedrag te storten op de rekening van het Centraal orgaan voor de inbeslagneming en verbeurdverklaring. Naar analogie daarvan is inbeslagneming per definitie niet definitief; de schikking zolang de rechter die niet bekrachtigt, is dat evenmin.

Wanneer de rechter de minnelijke schikking homologeert, zou de strafvordering op deze wijze kunnen vervallen, aangezien het geld reeds op de rekening van de Belgische Staat is beland. In het tegenovergestelde geval kan het geld moeiteloos worden overgemaakt aan de belanghebbende. Een vaste datum kunnen plakken op het tijdstip waarop de strafvordering vervalt, komt de rechtszekerheid ten goede.

Over het strafrecht en het strafrechtelijk beleid valt op te merken dat sommige artikelen van het strafwetboek een brede beslissingsbevoegdheid aan de rechter toekennen wat de strafmaat betreft (*cf.* het witwassen van geld, art. 505 Sw.). Een analyse van de uitspraken levert een heel divers beeld op, dat te maken heeft met omstandigheden die naargelang van het dossier erg kunnen verschillen. Het openbaar ministerie ontmoet eveneens zeer uiteenlopende situaties. Het is onmogelijk om met nauwkeurige criteria de realiteit te vatten om een uiterst precies beleid te kunnen voeren. Er zijn regionale verschillen, omdat de criminaliteit ook regionaal varieert. Het economisch weefsel is immers niet in alle provincies van het land identiek, de repressie dus ook niet. Wat eveneens geldt voor de minnelijke schikking.

In ieder geval gaan de parketten-generaal na of de richtlijnen in economische en financiële zaken worden nageleefd, wat desondanks voor samenhang zorgt over de grenzen van de rechtsgebieden heen. Het levert daarnaast een reeks objectieve criteria voor het openbaar ministerie. In de Verenigde Staten van Amerika kunnen rechters van *sentencing guidelines* gebruikmaken bij de toekenning van de strafmaat, maar die zijn vreemd aan de Belgische rechtstraditie en liggen moeilijk voor de juridische cultuur van dit land.

Inzake het strafregister werd een gulden middenweg gevonden: informatie over een minnelijke schikking wordt alleen aan de overheid meegedeeld. Indien een rechtzoekende voor de rechtbank moet verschijnen, is het belangrijk dat een rechter weet of die al een minnelijke schikking heeft genoten. De vraag of derden eveneens op de hoogte mogen zijn, is delicaat: men

selon la théorie classique, l'action publique s'éteint avec le prononcé du jugement. Cela générerait sans doute une insécurité juridique, ce qui n'est pas souhaitable.

Un paiement à l'avance pourrait offrir une solution, sous forme de versement d'un montant sur le compte de l'Organe central pour la saisie et la confiscation. Par analogie, la saisie n'est, par définition, pas définitive, pas plus que ne l'est la transaction tant que le juge ne l'a pas homologuée.

Au moment de l'homologation de la transaction par le juge, l'action publique pourrait alors s'éteindre, dès lors que l'argent se trouverait déjà sur le compte de l'État belge. Dans le cas contraire, l'argent pourrait facilement être versé à l'intéressé. La possibilité de fixer précisément la date de l'extinction de l'action publique renforcerait la sécurité juridique.

À propos du droit pénal et de la politique criminelle, l'orateur souligne que certains articles du Code pénal octroient de larges pouvoirs de décision au juge en ce qui concerne le taux de la peine (voir notamment le blanchiment d'argent, art. 505 du Code pénal). Une analyse des jugements fait apparaître une image très contrastée, qui est le fait de circonstances qui peuvent varier sensiblement d'un dossier à l'autre. Le ministère public est également confronté à des situations très diverses. Il est impossible d'appréhender la réalité avec une grille précise dans le but de mener une politique extrêmement précise. Il existe des différences régionales, parce que la criminalité varie également d'une région à l'autre. Le tissu économique n'est en effet pas le même dans toutes les provinces du pays et la répression n'est donc pas la même non plus. Ce qui vaut également pour la transaction.

Quoi qu'il en soit, les parquets généraux vérifient si les directives relatives aux affaires économiques et financières sont respectées, ce qui garantit malgré tout une cohérence par-delà les frontières des ressorts. Cela génère en outre une série de critères objectifs pour le ministère public. Aux États-Unis, les juges peuvent s'aider de "*sentencing guidelines*" pour déterminer le taux de la peine, mais de telles directives sont étrangères à la tradition juridique belge et sont difficilement compatibles avec la culture juridique de notre pays.

En ce qui concerne le Casier judiciaire, un juste milieu a été trouvé, à savoir ne communiquer les informations concernant une transaction pénale qu'aux autorités publiques. Si un justiciable doit comparaître devant le tribunal, il importe qu'un juge sache si ce dernier a déjà bénéficié d'une transaction pénale. La question de savoir si des tiers peuvent également en

mag een verruimde minnelijke schikking niet met een veroordeling verwarren. Dit rechtvaardigt dat een minnelijke schikking niet op het uittreksel wordt vermeld. Als dat toch zou gebeuren, wordt hiermee het doodvonnis van de minnelijke schikking uitgesproken.

Verwijzen naar buitenlands recht is niet risicoloos, rechtsvergelijking vergt daarom voorzichtigheid. De verruimde minnelijke schikking naar Belgisch recht komt overeen met een *convention judiciaire d'intérêt public*, dit is een soort gerechtelijk akkoord van algemeen belang dat recent voor het eerst werd gesloten (zie: https://www.economie.gouv.fr/files/files/directions_services/afa/CJIP_HSBC.pdf) en veel meer gelijkenis vertoont met de verruimde minnelijke schikking dan men zou vermoeden.

Dat partijen over een verruimde minnelijke schikking onderhandelingen voeren, is normaal. Dit is eigen aan een onderhandelde rechtsbedeling. In 2014 was het weliswaar nog aftasten door een gebrek aan ervaring, wat anno 2018 niet langer het geval is. Thans geschieden de onderhandelingen op geheel professionele wijze. De procureur des Konings weet zeer goed welke straf hij zou vorderen, mocht de zaak voor de rechter verschijnen, en daarop fundeert hij zijn onderhandelingspositie. Is het de procureur die een voorstel doet, of wordt hij opgezocht door de wederpartij? Formeel is de procureur diegene die het voorstel doet, maar in de praktijk gebeurt het dat advocaten het initiatief nemen. Aldus verliest de procureur des Konings geen tijd.

De spreker kan zich niet uitspreken over de vraag of bepaalde misdrijven niet in aanmerking mogen komen voor een schikking, zoals feiten die ernstige fiscale fraude uitmaken, zoals sommigen suggereren. De vraag rijst immers wat ernstige fiscale fraude nu eigenlijk is? Het is moeilijk een algemene uitsluitingsgrond uit te werken, in welke materie dan ook.

Aangevoerd werd dat de wijze waarop de minnelijke schikking wordt bepaald voor misdrijven die grote multinationals plegen niet meer aangepast zou zijn. Een vennootschap kan voor het witwassen van geld maximaal worden veroordeeld tot het betalen van een bedrag van 1 miljoen euro. Zware fiscale fraude (in de zin van art. 449 WIB) kan worden bestraft met ten hoogste 8 miljoen euro. Voor wereldconcerns is dat een peulschil. Vermogensrechtelijke voordelen bieden geen uitkomst, omdat ze moeilijk zonder overleg kunnen worden becijferd. De verruimde minnelijke schikking daarentegen is adequaat genoeg om een maatregel op te leggen die in verhouding staat tot de relatieve ernst van de feiten, zo het mogelijk is het bedrag van de schikking volgens een andere methode te berekenen.

avoir connaissance est délicate: une transaction pénale élargie ne peut pas être confondue avec une condamnation, ce qui justifie qu'une transaction pénale n'est pas mentionnée sur l'extrait. Si c'était tout de même le cas, cela signerait l'arrêt de mort de la transaction pénale.

Renvoyer au droit en vigueur à l'étranger n'est pas dénué de risques, la comparaison du droit requiert dès lors de la prudence. La transaction pénale élargie en droit belge correspond en France à la *convention judiciaire d'intérêt public*, qui est une sorte d'accord judiciaire d'intérêt général qui a récemment été conclu pour la première fois (voir: https://www.economie.gouv.fr/files/files/directions_services/afa/CJIP_HSBC.pdf) et qui présente beaucoup plus de similarités avec la transaction pénale élargie qu'on ne le soupçonne.

Il est normal que les parties mènent des négociations au sujet d'une transaction pénale élargie. Cela est propre à une justice négociée. En 2014, il s'agissait à vrai dire encore d'une période d'expérimentation en raison d'un manque d'expérience, ce qui n'est plus le cas en 2018. À présent, les négociations ont lieu de manière tout à fait professionnelle. Le procureur du Roi sait très bien quelle peine il requerrait, si l'affaire devait être portée devant le juge, et c'est sur celle-ci qu'il fonde sa position de négociation. Est-ce le procureur qui fait une proposition ou est-elle sollicitée par l'autre partie? Formellement, la proposition émane du procureur, mais il arrive, dans la pratique, que les avocats prennent l'initiative. Cela permet au procureur du Roi de ne pas investir du temps en vain.

L'orateur n'est pas en mesure de déterminer si certaines infractions doivent être exclues de la transaction, telles que des faits constitutifs de fraude fiscale grave, ainsi que d'aucuns le suggèrent. En effet, qu'est-ce que la fraude fiscale grave? Il est difficile de définir une cause d'exclusion générale dans quelque matière que ce soit.

Il a été indiqué que la manière dont la transaction est fixée pour les infractions commises par de grandes multinationales ne serait plus adaptée. Pour le blanchiment d'argent, une société peut encourir au maximum une condamnation au paiement d'un montant d'un million d'euros. La fraude fiscale grave (au sens de l'article 449 du CIR) peut être punie tout au plus de 8 millions d'euros. Pour les groupes mondiaux, il s'agit d'une bagatelle. Les avantages patrimoniaux n'offrent pas de solution, dès lors qu'ils sont difficilement chiffrables sans contestation. En revanche, la transaction pénale élargie se prête à l'imposition d'une mesure qui est proportionnelle à la gravité relative des faits si on peut recourir à une autre méthode de calcul de la transaction.

De heer Dirk Schoeters, substituut-procureur-generaal, verwijst naar de cijfergegevens in de stukken die werden meegedeeld (d.d. 6 juni 2014, 9 maart 2017 en 22 december 2017).

In het evaluatierapport van 6 juni 2014 van de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid staat te lezen dat het informaticasysteem van de parketten vrij verouderd is en geen doelmatige registratie toelaat. Naar aanleiding van het werk van de parlementaire onderzoekscommissie die ermee wordt belast onderzoek te voeren naar de omstandigheden die hebben geleid tot de aanneming en de toepassing van de wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, voor wat de minnelijke schikking in strafzaken betreft, werd daarom beslist om alle gegevens manueel op te vragen bij de parketten, arbeidsauditoraten, parketten-generaal en auditoraten-generaal.

Deze twee rapporten geven geen volledig antwoord, maar bieden wel een beeld.

Het rapport van 9 maart 2017 heeft betrekking op de periode van 14 april 2011 tot 31 december 2016. In die periode werden 1006 minnelijke schikkingen voorgesteld, waarvan er 952 werden betaald. De bedragen die het openbaar ministerie had voorgesteld komen in totaal op 99 504 721 euro.

Spreiding van de bedragen die werden overgemaakt (in euro):

aan de fiscale overheid:	323 071 536
aan de RSZ:	136 637
aan de benadeelden:	4 111 466
afgestane vermogensvoordelen:	37 257 690
Totaal:	464 082 051

De verruimde minnelijke schikking heeft als voordeel dat die garantie op betaling biedt, in tegenstelling tot een veroordeling of een verbeurdverklaring van vermogensvoordelen. Voor magistraten van het openbaar ministerie is een mooi arrest soms wel een bron van frustratie, precies omdat er soms geen uitvoering op volgt.

Het rapport van 22 december 2017 dekt de periode van 1 januari 2017 tot 11 december 2017.

In die periode werden 41 verruimde minnelijke schikkingen voorgesteld voor een totaal bedrag van 7 545 583, 55 euro, voorgesteld door het openbaar ministerie, waarvan er 36 reeds werden betaald, voor

M. Dirk Schoeters, substitut du procureur général, renvoie aux données chiffrées figurant dans les documents qui ont été distribués (datant du 6 juin 2014, du 9 mars 2017 et du 22 décembre 2017).

Le rapport d'évaluation du 6 juin 2014 du Service de la politique criminelle indique que le système informatique des parquets est relativement désuet et ne permet pas un enregistrement efficace. Dans le cadre du travail accompli par la commission d'enquête parlementaire chargée d'enquêter sur les circonstances ayant conduit à l'adoption et l'application de la loi du 14 avril 2011 portant des dispositions diverses, en ce qui concerne la transaction pénale, il a dès lors été décidé de réclamer toutes les données de manière manuelle auprès des parquets, des auditorats du travail, des parquets généraux et des auditorats généraux.

Sans fournir de réponse complète, ces deux rapports permettent cependant de se faire une image.

Le rapport du 9 mars 2017 a trait à la période allant du 14 avril 2011 au 31 décembre 2016. Au cours de cette période, 1 006 transactions ont été proposées, dont 952 ont été payées. Les montants proposés par le ministère public représentent un total de 99 504 721 euros.

Ventilation des montants transmis (en euros)

à l'autorité fiscale:	323 071 536
à l'ONSS:	136 637
aux parties lésées:	4 111 466
avantages patrimoniaux auxquels il a été renoncé:	37 257 690
Total:	464 082 051

La transaction pénale élargie a pour avantage d'offrir une garantie de paiement, contrairement à une condamnation ou à une confiscation d'avantages patrimoniaux. Pour les magistrats du ministère public, un arrêt de qualité est parfois source de frustration, précisément parce qu'il arrive qu'il ne soit suivi d'aucune exécution.

Le rapport du 22 décembre 2017 couvre la période du 1er janvier 2017 au 11 décembre 2017.

Durant cette période, 41 transactions élargies ont été proposées par le ministère public, pour un montant total de 7 545 583, 55 euros et 36 d'entre elles ont déjà été payées, pour un montant de 5 565 000 euros.

een bedrag van 5 565 000 euro. 167 000 euro aan gerechtskosten werden geïnd

Spreiding van de bedragen die werden voorgesteld (in euro):

aan de fiscale overheid:	iets meer dan 16 000 000
aan de benadeelden:	100 000
afgestane vermogensvoordelen:	1 800 000
Totaal:	23 876 000

Het door de procureur-generaal geciteerde bedrag is de optelsom van beide totalen.

Wat het tweede rapport betreft, gaat het om zaken die worden behandeld door de bodemrechter, overeenkomstig de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. De rechter motiveert wel degelijk zijn vonnis, zoals het hoort. Het openbaar ministerie omkleedt de redenen waarom een minnelijke schikking wordt voorgesteld, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk. Eenvoudiger is het om voor de raadkamer schriftelijk te vorderen, maar voor de feitenrechter is de motivering mondeling.

Het college van procureurs-generaal heeft beslist om de verruimde minnelijke schikking weer toe te staan als gevolg van de rechtspraak van het Hof van cassatie. Als het Grondwettelijk Hof een leemte vaststelt, kan de feitenrechter die invullen. De invulling die thans gebeurt, lijkt hiermee conform.

De heer Vincent Macq, voorzitter van de "Union professionnelle de la magistrature" stelt dat een onderhandeld strafrecht een politieke kwestie is, die reeds eerder aan bod is gekomen in het parlement, onder meer bij de bespreking van de "voorafgaande erkenning van schuld". Vraag is hoe ver de wetgever wil gaan. De mogelijkheid om beroep aan te tekenen tegen de verruimde minnelijke schikking bestaat overigens reeds in het huidige recht en is dus niet nieuw. Het is wenselijk om een coherente visie uit te bouwen. Het minste wat men kan zeggen is dat de wetgever bij beetje ingrijpt.

De individualisering van het strafrecht is een interessante techniek en de gevangenisstraf is toch niet het enige antwoord dat werd bedacht. Als het de bedoeling is om schaarse middelen te beheren, ligt de zaak anders. Niet schaarsheid, maar visie dient het wetgevingsproces aan te sturen.

Tot slot mag men niet uit het oog verliezen dat de nieuwe procedure tijd zal vergen. Als de wetgever denkt

Le montant des frais de justice perçus s'élève à 167 000 euros.

Ventilation des montants proposés (en euros):

à l'administration fiscale:	un peu plus de 16 000 000
aux personnes lésées:	100 000
avantages patrimoniaux cédés:	1 800 000
Total:	23 876 000

Le montant cité par le procureur général est la somme des deux totaux.

S'agissant du second rapport, il est question d'affaires traitées par le juge du fond, conformément à la jurisprudence de la Cour constitutionnelle. Le juge doit bel et bien rendre un jugement dûment motivé. Le ministère public motive oralement ou par écrit sa décision de proposer une transaction. Le plus simple est de requérir la transaction par écrit devant la chambre du conseil, mais le juge du fond justifie sa décision oralement.

Le collège des procureurs généraux a décidé d'autoriser de nouveau la transaction élargie à la suite de la jurisprudence de la Cour de cassation. Si la Cour constitutionnelle constate l'existence d'une lacune, le juge du fond peut y remédier. Les corrections qui sont actuellement apportées semblent conformes à ce principe.

M. Vincent Macq, président de l'Union professionnelle de la magistrature, indique que le droit pénal négocié est une question politique ayant déjà été abordée auparavant au parlement, notamment lors de l'examen de la procédure de reconnaissance préalable de culpabilité. La question est de savoir jusqu'où veut aller le législateur. La possibilité d'introduire un recours contre une transaction élargie existe par ailleurs déjà dans l'état actuel du droit et n'est donc pas neuve. Il serait souhaitable de développer une vision cohérente. Le moins que l'on puisse dire, c'est que le législateur agit de manière ponctuelle.

L'individualisation du droit pénal est une technique intéressante et l'emprisonnement n'est tout de même pas la seule réponse qui a été envisagée. Si l'objectif est de gérer le peu de moyens, les choses sont différentes. Le processus législatif ne doit pas être orienté par la pénurie, mais par une vision.

Enfin, il ne faut pas perdre de vue que la nouvelle procédure demandera du temps. Si le législateur pense

dat Justitie hierdoor efficiënter zal werken, slaat hij vermoedelijk de bal mis. Hopelijk beoogt hij wat anders.

De schorsing van de verjaring tijdens de onderhandelingsfase heeft als *ratio* dat men onder de bedreiging van de valbijl niet correct kan onderhandelen. Een correct kader is daarom wenselijk.

De heer Marco Van Hees (PTB-GO!) is vrij teleurgesteld door de uitleg die hij heeft gekregen, met name inzake transparantie. De criteria om een minnelijke schikking toe te kennen zijn ondoorgroendelijk. "Elk geval is anders," wordt gezegd, en cijfers zijn niet bekend. De procedure blijft doorgaans uit de openbaarheid. Het vertrouwen van de burger in het gerecht blijft uit, omdat klassenjustitie niet wordt aangepakt.

Minnelijke schikking is een goed instrument voor kleine criminaliteit, maar niet voor grote financiële criminaliteit, vooral omdat wordt erkend dat de minnelijke schikking voor wereldconcerns een peulschil voorstelt. Waarom dan een minnelijke schikking voorstellen? Hierop wordt geen antwoord gegeven. Gevangenisstraf is misschien niet het allesbevredigende antwoord, maar men kan wel vaststellen dat alleen kruimeldieven hiervoor in aanmerking komen.

Over de minnelijke schikking wordt beweerd dat hiermee slachtoffers worden vergoed. Dit gaat niet op in het dossier Sabena, waar veel werknemers zich burgerlijke partij hebben gesteld, maar waar pas tijdens het onderzoek nieuwe wantoestanden aan het licht zijn gebracht. Doordat er een minnelijke schikking werd gesloten, kunnen die werknemers voor die wantoestanden geen schadevergoeding meer verkrijgen.

qu'elle accroîtra l'efficacité de la Justice, il y a fort à parier qu'il se trompe. Il reste à espérer que son ambition soit ailleurs.

La suspension de la prescription durant la phase de négociation est justifiée par le fait qu'il est impossible de négocier correctement sous cette épée de Damoclès. Un cadre correct est dès lors souhaitable.

M. Marco Van Hees (PTB-GO!) est relativement déçu par les explications qu'il a obtenues, notamment en ce qui concerne l'opacité. Les critères utilisés pour accorder une transaction sont énigmatiques. "Chaque cas est différent", dit-on, et aucun chiffre n'est disponible. La procédure se déroule la plupart du temps en dehors de l'espace public. La confiance du public en la justice n'en ressort pas grandie, car le projet ne s'attaque pas à la justice de classes.

La transaction est un bon instrument pour la petite criminalité, mais pas pour la grande criminalité financière, surtout parce qu'il est notoire que la transaction représente une bagatelle pour les groupes industriels internationaux. Pourquoi dès lors proposer une transaction? Cette question demeure sans réponse. L'emprisonnement n'est sans doute pas la panacée, mais force est de constater que seuls les auteurs de petits larcins entrent en ligne de compte.

Il est dit de la transaction qu'elle permet de dédommager les victimes. Cela ne s'applique pas au dossier Sabena, dans lequel beaucoup de travailleurs se sont constitués partie civile mais où de nouvelles malversations sont apparues lors de l'enquête. En raison de la transaction, ces travailleurs ne pourront obtenir de dédommagement relatif à ces malversations.

2. Hoorzitting met de heren Philip Traest, hoogleraar aan de UGent, Damien Vandermeersch, hoogleraar aan de UCL, Jan Swennen, vertegenwoordiger van de Orde van Vlaamse Balies, Cédric BernEs, vertegenwoordiger van de “Ordre des barreaux francophones et germanophone (AVOCATS.BE)” en Michel Maus, hoogleraar aan de VUB

A. Uiteenzettingen

A.1. Uiteenzetting van de heer Philip Traest, hoogleraar aan de UGent

De heer Philip Traest stelt vast dat de regering er met het wetsontwerp voor gekozen heeft een verregaand parallellisme tot stand te brengen tussen de artikelen 216bis en 216ter van het Wetboek van strafvordering, zijnde de minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken. Een verval van de strafvordering wordt aldus mogelijk door de betaling van een geldsom maar ook, wanneer de strafvordering al aanhangig is, door het vervullen van bepaalde voorwaarden zoals dienstverlening, therapie enzovoort. De spreker treedt dat parallellisme bij. In verband met de feiten die in aanmerking komen voor de twee vormen van verval wordt één verschil gehandhaafd, met name de uitsluiting voor de feiten die een ernstige aantasting van de lichamelijke integriteit uitmaken; deze wordt gehandhaafd in artikel 216bis, doch niet opgenomen in artikel 216ter. De spreker stelt hierbij de vraag of het niet aangewezen is om ook hier te voorzien in een volledig parallellisme door het opheffen van die uitzondering.

Die artikelen betreffen in wezen een reparatie ingevolge het arrest van 2 juni 2016 van het Grondwettelijk Hof; ze komen volgens professor Traest aan dat arrest tegemoet. De controle van de rechter wordt expliciet vermeld en strekt zich uit tot de proportionaliteit van de geldsom en, wat artikel 216ter betreft, tot de proportionaliteit van de dienstverlening, bijvoorbeeld ten opzichte van de ernst van de feiten. Als het gaat om een zaak in het vooronderzoek wordt overeenkomstig het wetsontwerp de proportionaliteit beoordeeld, in de praktijk door de raadkamer, “binnen de beoordeling van de bezwaren”. Hoewel de memorie van toelichting hierbij enige toelichting geeft, is de spreker van oordeel dat meer duiding is aangewezen.

Wat in het bijzonder artikel 216ter van het Wetboek van strafvordering betreft, deelt hij het realisme van de minister dat eens de strafvordering aanhangig is gemaakt, dit artikel weinig zal worden gebruikt. De toepassing ervan is immers arbeidsintensiever en neemt meer tijd in beslag dan bij artikel 216bis.

2. Audition de MM. Philip Traest, professeur à l'UGent, Damien Vandermeersch, professeur à l'UCL, Jan Swennen, représentant de l'Orde van Vlaamse Balies, Cédric BernEs, représentant de l'Ordre des barreaux francophones et germanophone (AVOCATS.BE) et Michel Maus, professeur à la VUB

A. Exposés

A.1. Exposé de M. Philip Traest, professeur à l'UGent

M. Philip Traest constate que le gouvernement a choisi d'établir, dans son projet de loi, un parallélisme approfondi entre les articles 216bis et 216ter du Code d'Instruction criminelle concernant la transaction et la médiation pénales. Une extinction de l'action publique est ainsi rendue possible non seulement moyennant le paiement d'une somme d'argent mais aussi, si l'action publique a déjà été entamée, en se conformant à certaines conditions telles qu'un travail d'intérêt général, une thérapie etc. L'orateur se rallie à cette idée de parallélisme. En ce qui concerne les faits pris en considération pour les deux formes d'extinction, une différence est conservée, à savoir l'exclusion des faits qui constituent une atteinte grave à l'intégrité physique. Celle-ci est maintenue à l'article 216bis mais ne figure pas à l'article 216ter. L'orateur demande à cet égard s'il n'est pas indiqué de prévoir également un parallélisme complet en l'espèce, en supprimant l'exception précitée.

Les articles à l'examen prévoient essentiellement une réparation qui fait suite à l'arrêt du 2 juin 2016 de la Cour constitutionnelle. Selon le professeur Traest, ils répondent bien à l'arrêt précité. Le contrôle du juge est explicitement mentionné et s'étend à la proportionnalité de la somme d'argent prévue et, en ce qui concerne l'article 216ter, à la proportionnalité du travail d'intérêt général, par exemple au regard de la gravité des faits. S'il s'agit d'une affaire en phase d'instruction préparatoire, la proportionnalité sera évaluée, selon le projet de loi, en pratique par la chambre du conseil, “dans le cadre de l'appréciation des charges”. Bien que l'exposé des motifs fournisse quelques explications à ce sujet, l'orateur estime qu'il convient de fournir davantage de précisions à ce sujet.

En ce qui concerne en particulier l'article 216ter du Code d'instruction criminelle, l'orateur partage le réalisme du ministre, estimant lui aussi qu'à partir du moment où l'action publique est engagée, cet article sera peu utilisé. En effet, son application nécessite plus de travail et plus de temps que la mise en œuvre de l'article 216bis.

Professor Traest merkt op dat met het wetsontwerp de chronologische volgorde wordt gewijzigd. Hij verduidelijkt dat met het huidige artikel 216*bis*, eens de strafvordering aanhangig is gemaakt en het bekomen akkoord wordt uitgevoerd en met name de verdachte betaalt, aan de rechter wordt gevraagd om het inmid-dels uitgevoerde akkoord al dan niet te bekrachtigen. De spreker deelt de mening van de minister dat het ten behoeve van de rechtszekerheid logisch en aangewezen is om eerst het akkoord goed te keuren vooraleer over te gaan tot de uitvoering ervan. Hij meent echter wel dat er meer kans is op betwistingen bij de niet-uitvoering (of gedeeltelijke uitvoering) van het akkoord. Dit laatste zal inzake artikel 216*bis* meestal niet problematisch zijn (de geldsom wordt betaald of niet) maar kan dat wel zijn inzake artikel 216*ter*. Professor Traest haalt hierbij een voorbeeld aan: de betrokkene kan zich bij de niet-uitvoering van het restant van de dienstverlening op overmacht beroepen en derhalve het recht van de procureur betwisten om alsnog tot vervolging over te gaan. Hij stelt daarom voor om aan deze artikelen een paragraaf toe te voegen, teneinde te bepalen welke rechter in voorkomend geval bevoegd is om over de betwisting inzake de niet-uitvoering of gedeeltelijke uitvoering uitspraak te doen.

A.2. Uiteenzetting van de heer Damien Vandermeersch, hoogleraar aan de UCL en aan de Université Saint-Louis te Brussel

*De heer Damien Vandermeersch, hoogleraar aan de UCL en aan de Université Saint-Louis te Brussel, geeft aan dat de hervorming van artikel 216*ter* van hetzelfde Wetboek tot doel heeft de rechtsfiguur "bemiddeling in strafzaken" beter op de eraan toebedeeld doelstellingen af te stemmen door een welgekomen aanpassing van de benaming van de maatregel door te voeren en door de werkingssfeer ervan te enten op die van de minnelijke schikking in strafzaken.*

De spreker is ingenomen met het voornemen om de werkingssferen van de minnelijke schikking in strafzaken en van de bemiddeling in strafzaken *ratione temporis* te doen samenvallen. Daardoor kan de indruk van een gerecht met twee snelheden worden voorkomen. Wel is de spreker terughoudend als het gaat om de uitbreiding van die werkingssferen tot de vonnisfase. Het lijkt coherent een minnelijke schikking in strafzaken of een bemiddeling in strafzaken mogelijk te maken tijdens de voorbereidende fase van het strafproces,  ok tijdens het onderzoek mits er een controle is op het onderzoeksgerecht, om aldus een verschil in behandeling te voorkomen tussen iemand jegens wie een opsporingsonderzoek wordt gevoerd en iemand die in het kader van een onderzoek wordt vervolgd.

Le professeur Traest souligne que dans le projet de loi, l'ordre chronologique est modifié. Il précise que dans l'article 216*bis* actuel, une fois que l'action publique a été engagée et que l'accord obtenu est exécuté (c'est-à-dire que le suspect paye), il est demandé au juge d'homologuer ou de ne pas homologuer l'accord qui, entretemps, a été mis en œuvre. L'orateur partage le point de vue du ministre, estimant comme lui que dans un souci de sécurité juridique, il serait plus logique et préférable que l'accord soit approuvé avant de procéder à son exécution. Il estime toutefois que le risque de contestation sera plus élevé en cas de non-exécution ou d'exécution partielle de l'accord. Si ce dernier aspect ne posera en général pas problème pour l'article 216*bis* (la somme d'argent est payée ou non), ce pourrait bien être le cas, en revanche, pour l'article 216*ter*.   titre d'exemple, le professeur Traest évoque une situation dans laquelle l'intéressé, en cas de non-exécution d'une partie du travail d'intérêt général, invoquerait la force majeure et contesterait dès lors le droit du procureur d'engager des poursuites. C'est pourquoi il propose d'ajouter un paragraphe à ces articles afin de déterminer, le cas échéant, quel juge serait compétent pour statuer sur la contestation concernant la non-exécution ou l'exécution partielle.

A.2. Exposé de M. Damien Vandermeersch, professeur à l'UCL et à l'Université Saint-Louis Bruxelles

*M. Damien Vandermeersch, professeur à l'UCL et à l'Université Saint-Louis Bruxelles, indique que la réforme de l'article 216*ter* du même Code a pour objet de faire cadrer davantage la figure de la médiation pénale aux finalités qui lui sont assignées notamment par une adaptation bienvenue de la dénomination de la mesure et de calquer son champ d'application sur la transaction pénale.*

L'orateur se réjouit de l'intention affichée de faire coïncider les champs d'application *ratione temporis* de la transaction et de la médiation pénale. Cela permet d'éviter l'impression d'une justice à deux vitesses. En revanche, l'orateur est réticent quant à l'extension de ces champs d'application à la phase de jugement. Il paraît cohérent de permettre une transaction pénale ou une médiation pénale dans la phase préliminaire du procès pénal, en ce compris l'instruction moyennant un contrôle de la juridiction d'instruction, ce afin d'éviter une différence de traitement entre les personnes faisant l'objet d'une information et celles poursuivies dans le cadre d'une instruction.

Daarentegen maakt de spreker meer voorbehoud bij de toepassing van die maatregelen nadat de zaak aanhangig is gemaakt bij het vonnisgerecht. Dat het openbaar ministerie de mogelijkheid krijgt om het vonnis betreffende de zaak buitenspel te zetten door te stellen dat er sprake is van een grond van verval van de strafvordering, valt amper te rijmen met het beginsel van de volle rechtsmacht die moet worden verleend aan de feitenrechter bij wie de zaak op wettige wijze aanhangig is gemaakt. Voorts rijst de vraag of de toepassing van die twee gronden van verval van de strafvordering nog wel verantwoord is terwijl het aan de feitenrechter ter beschikking staande scala van straffen en maatregelen werd uitgebreid. Vormen de minnelijke schikking in strafzaken en de bemiddeling in strafzaken tijdens de vonnisfase geen surrogaten voor de procedure van voorafgaande erkenning van schuld, dan wel voor de gewone opschorting of de probatieopschorting van de uitspraak van de veroordeling, van de werkstraf of van de probatiestraf?

Met betrekking tot de rechterlijke controle van de minnelijke schikking in strafzaken en de “bemiddelingsovereenkomst” blijken de ontworpen bepalingen te beantwoorden aan de eisen die het Grondwettelijk Hof inzake effectieve controle heeft gesteld.

Er is daarentegen qua procedure niets bepaald ingeval de minnelijke schikking of bemiddeling in strafzaken na de bekrachtiging ervan niet wordt uitgevoerd. Men mag veronderstellen dat als het bedrag van de schikking niet wordt betaald of de procureur de overeenkomst beëindigt (art. 216ter, § 2, laatste lid), de procedure bij een andere rechter wordt hervat. Maar wat geschiedt er met alle tijdens het overleg opgestelde documenten en gedane mededelingen? *Quid* met het vermoeden van onschuld? Houdt die bekrachtiging een erkenning van schuld in? In de vonnisfase dreigt men op moeilijkheden te stuiten. Het is dus noodzakelijk dat vraagstuk op te lossen.

Voorts is volgens de spreker een herziening nodig van de formulering van artikel 216ter, § 5, waarin blijkbaar in twee oorzaken voor verval van strafvordering wordt voorzien: verdient het geen aanbeveling de twee oorzaken veeleer te beschouwen als twee cumulatieve voorwaarden voor het verval van strafvordering?

Aan te stippen valt dat artikel 17 van het wetsontwerp geen einde maakt aan de onverantwoorde discriminatie in artikel 594 van het Wetboek van strafvordering tussen de opschorting van de uitspraak van de veroordeling (niet opgenomen in de aan particulieren gegeven uittreksels uit het strafregister) en de veroordelingen met

En revanche, l'orateur est plus réservé quant à l'application de ces mesures après la saisine de la juridiction de jugement. En effet, la possibilité pour le ministère public de prendre des initiatives pour court-circuiter le jugement de la cause par le recours à une cause d'extinction de l'action publique est peu conforme au principe de la plénitude de juridiction qui doit être reconnue au juge du fond régulièrement saisi de la cause. De plus, on peut se demander si l'application de ces deux causes d'extinction de l'action publique se justifie encore alors que la palette de peines et de mesures à la disposition du juge du fond s'est élargie. Au stade du jugement, la transaction pénale et la médiation pénale ne constituent-elles pas des ersatz de la procédure de reconnaissance préalable de culpabilité, de la suspension simple ou probatoire du prononcé de la condamnation, de la peine de travail ou de la peine de probation?

En ce qui concerne le contrôle par un juge de la transaction pénale et de la convention de “médiation”, les dispositions en projet paraissent répondre aux exigences de contrôle effectif posées par la Cour constitutionnelle.

Par contre, rien n'est prévu en ce qui concerne le sort de la procédure en cas d'inexécution de la transaction ou de la médiation pénale après son homologation. On peut supposer que lorsque le montant de la transaction n'est pas payé ou que le procureur met fin à la convention (art. 216ter, § 2, dernier alinéa), la procédure reprend son cours devant un autre juge mais quel sera le sort de tous les documents rédigés et les communications faites pendant la concertation? Qu'en est-il de la présomption d'innocence? Cette homologation inclut-elle une reconnaissance de culpabilité? Dans la phase de jugement, on risque de se heurter à des difficultés. Il faut donc trancher cette question.

Par ailleurs, il convient, selon l'orateur, de revoir la formulation de l'article 216ter, § 5, qui prévoit apparemment deux causes d'extinction de l'action publique: n'y-a-t-il pas lieu de considérer ces deux causes plutôt comme deux conditions cumulatives pour l'extinction de l'action publique?

Il est à noter que l'article 17 du projet ne met pas fin à la discrimination non justifiée qui existe à l'article 594 du Code d'instruction criminelle, entre la suspension du prononcé de la condamnation (qui ne figure pas dans les extraits de casier judiciaire délivrés aux particuliers) et la condamnation par simple déclaration de culpabilité

eenvoudige schuldigverklaring (die er gedurende drie jaar op blijft staan), terwijl de laatstgenoemde maatregel wordt geacht gunstiger te zijn.

De spreker besluit met aan te geven dat dit wetsontwerp bijkomende wijzigingen in het Wetboek van strafvordering aanbrengt, terwijl dat er al zoveel heeft ondergaan dat het niet langer te bevatten is. De mensen uit de praktijk hebben het steeds moeilijker om de verschillende hervormingen te volgen en toe te passen, omdat die niet beantwoorden aan een globale visie die erop gericht is de regels eenvoudiger, bevattelijker en samenhangender te maken.

A.3. Uiteenzetting van de heer Jan Swennen, vertegenwoordiger van de Orde van Vlaamse Balies

De heer Jan Swennen verwijst naar de omstandige nota die de OVB ter beschikking heeft gesteld aan de commissie en gaat dieper in op enkele punten ervan.

De spreker stelt vast dat het wetsontwerp in de eerste plaats beoogt tegemoet te komen aan diverse recente arresten van het Grondwettelijk Hof die een wetswijziging vereisen. Het betreft in casu geen beleidskeuzes die de belangen van de advocatuur of die van de rechtszoekende rechtstreeks raken.

Het wetsontwerp beoogt met de artikelen 7 en 8 tegemoet te komen aan de door het arrest nr. 83/2016 van 2 juni 2016 van het Grondwettelijk Hof geformuleerde verplichting tot striktere voorwaarden inzake de motivering van de beslissing tot de minnelijke schikking en de rechterlijke controle hierop wanneer de minnelijke schikking wordt afgesloten na het instellen van de strafvordering.

Bijkomend wenst het wetsontwerp gevolg te geven aan het advies van de Raad van State waarin gewezen werd op diverse verschillen in de procedures van artikel 216*bis* en artikel 216*ter* van het Wetboek van strafvordering.

Wat artikel 216*bis* van het Wetboek van strafvordering betreft, herinnert de spreker eraan dat deze procedure werd ingevoerd teneinde een oplossing te bieden voor de zeer moeilijke en technische financiële onderzoeken die in het verleden vaak strandden. Het betreft in het bijzonder het verval van de strafvordering door de betaling van een geldsom (de zgn. "verruimde minnelijke schikking in strafzaken").

De heer Swennen stelt vast dat het wetsontwerp voorziet in de voorafgaandelijke rechterlijke toetsing van het akkoord dat moet worden uitgevoerd. Ingeval er na de onderhandelingen geen akkoord tot stand is

(qui y figure durant un délai de trois ans) alors que cette dernière mesure est censée être plus favorable.

M. Vandermeersch conclut en indiquant que ce projet de loi apporte des modifications supplémentaires à un Code d'instruction criminelle qui en a déjà subies tellement qu'il en devient illisible. Les praticiens éprouvent de plus en plus de difficultés à suivre et à appliquer les différentes réformes intervenues sans qu'elles répondent à une vision d'ensemble tendant à rendre les règles plus simples, plus lisibles et plus cohérentes.

A.3. Exposé de M. Jan Swennen, représentant de l'Orde van Vlaamse Balies (OVB)

M. Jan Swennen renvoie à la note détaillée que l'OVB a mis à la disposition de la commission et évoque en particulier quelques points de cette note.

L'orateur constate que le projet de loi vise en premier lieu à répondre à divers arrêts récents de la Cour constitutionnelle qui nécessitent une modification de la loi. Il ne s'agit pas, en l'occurrence, de choix politiques qui affecteraient directement les intérêts du barreau ou ceux du justiciable.

Les articles 7 et 8 du projet de loi visent à rendre la loi conforme à l'arrêt 83/2016 du 2 juillet 2016 de la Cour constitutionnelle, qui requiert l'élaboration de conditions plus strictes en ce qui concerne la motivation de la décision de transaction et le contrôle judiciaire de cette décision lorsque la transaction est conclue après l'engagement des poursuites.

Le projet de loi entend en second ordre donner suite à l'avis du Conseil d'État, qui pointait un certain nombre de différences entre les procédures visées respectivement aux articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle.

En ce qui concerne l'article 216*bis* du Code d'instruction criminelle, l'orateur rappelle que cette procédure a été instaurée en vue d'offrir une solution pour les enquêtes financières très difficiles et très techniques, qui, dans le passé, s'enlisaient fréquemment. Il s'agit en particulier de l'extinction de l'action publique moyennant le paiement d'une somme d'argent (c'est-à-dire la "transaction pénale élargie").

M. Swennen constate que le projet de loi prévoit le contrôle judiciaire préalable de l'accord qui devra être exécuté. Si, au terme des négociations, aucun accord n'a pu être trouvé, le projet de loi prévoit en outre que les

gekomen, bepaalt het wetsontwerp voorts dat de stukken die zich in verband met de onderhandelingen in het dossier bevinden niet meer toelaatbaar zijn als bewijs. Ze blijven wel deel uitmaken van het dossier. Hij wijst er in dit verband op dat de betrokkene in het ontworpen artikel als dader wordt aangewezen terwijl hij op dat ogenblik nog steeds geniet van het vermoeden van onschuld. De OVB pleit er dan ook voor om de stukken die betrekking hebben op de minnelijke schikking (art. 216bis) integraal uit het dossier te verwijderen opdat de rechter er geen kennis van kan nemen en om de gebruikte terminologie te wijzigen.

De heer Swennen merkt op dat op het niveau van het gerechtelijk onderzoek de belangen van de burgerlijke partijen niet worden geregeld. Er wordt voorzien in een voorafgaandelijke toetsing en bekrachtiging op het niveau van het gerechtelijk onderzoek; de raadkamer doet dit op basis van bezwaren. *Quid* echter met de burgerlijke partij? Hij herinnert eraan dat in principe de burgerlijke partij in het kader van de regeling van de rechtspleging wordt opgeroepen. De heer Swennen stipt aan dat de fiscus ook burgerlijke partij kan zijn. Deze problematiek dient volgens de spreker dan ook verduidelijkt te worden.

Wat artikel 216ter van het Wetboek van strafvordering betreft, zijnde het verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden (de zgn. "bemiddeling in strafzaken"), benadrukt de spreker dat dit instrument door het openbaar ministerie veelal wordt toegepast voor kleinere misdrijven teneinde de zittingen van de rechtbank niet onnodig te belasten. Deze procedure wordt in de praktijk nooit gebruikt voor zwaardere misdrijven. De spreker stelt zich evenwel de vraag wat de toegevoegde waarde ervan is wanneer de zaak al hangende is voor de rechtbank of wanneer er een gerechtelijk onderzoek lopende is. Hij stipt aan dat vanuit de rechtspraktijk hiertoe geen enkele behoefte bestaat. De vraag tot het organiseren van een strafbemiddeling wanneer de procedure al lopende is echter niet mogelijk op vraag van de verdediging. De spreker voorspelt dan ook dat het Grondwettelijk Hof hierover binnen de kortste keren zal worden gevat. De spreker stelt voorts vast dat overeenkomstig het ontworpen artikel 216ter, § 5, van het Wetboek van strafvordering, de strafvordering vervalt wanneer de bevoegde rechter de overeenkomst bekrachtigt. De heer Swennen merkt evenwel op dat het verval van de strafvordering pas kan worden vastgesteld wanneer de opgelegde maatregelen worden uitgevoerd. De spreker vreest dan ook dat deze maatregel aanleiding zal geven tot proceduremisbruiken.

pièces en rapport avec les négociations qui se trouvent dans le dossier ne seront plus admissibles comme preuve, même si elles continueront à figurer dans le dossier. L'orateur souligne à cet égard que dans l'article proposé, l'intéressé est déjà désigné comme auteur alors qu'à ce moment, il bénéficie encore de la présomption d'innocence. C'est pourquoi l'OVB demande que les pièces en rapport avec la transaction (art. 216bis) soient intégralement extraites du dossier de façon à ce que le juge ne puisse en prendre connaissance et de manière également à modifier la terminologie utilisée.

M. Swennen fait observer que les intérêts des parties civiles au niveau de l'instruction ne sont pas réglés. Un contrôle et une homologation préalables sont prévus au niveau de l'instruction; la chambre du conseil se fonde à cet effet sur des objections. Qu'en est-il cependant de la partie civile? Il rappelle qu'en principe, la partie civile est convoquée dans le cadre du règlement de la procédure. M. Swennen relève que le fisc peut, lui aussi, se constituer partie civile. Aussi l'orateur estime-t-il qu'il y a lieu d'éclaircir cette problématique.

En ce qui concerne l'article 216ter du Code d'instruction criminelle, qui règle l'extinction de l'action publique moyennant l'exécution de mesures et le respect des conditions (c'est-à-dire la "transaction pénale"), l'orateur souligne qu'il s'agit d'un instrument généralement utilisé par le ministère public dans le cadre d'infractions mineures afin de ne pas surcharger inutilement les audiences du tribunal. Dans la pratique, il n'est jamais recouru à cette procédure pour les infractions graves. L'orateur s'interroge toutefois sur sa valeur ajoutée lorsque le tribunal est déjà saisi de l'affaire ou lorsqu'une instruction est en cours. Il fait observer que, dans la pratique du droit, il n'existe aucun besoin en la matière. Lorsque la procédure est déjà en cours, la défense n'a toutefois pas la possibilité de demander qu'une médiation pénale soit organisée. L'orateur prévoit dès lors que la Cour constitutionnelle sera très rapidement saisie à ce sujet. L'orateur constate par ailleurs que, conformément à l'article 216ter, § 5, du Code d'instruction criminelle proposé, l'action publique s'éteint lorsque le juge compétent homologue la convention. M. Swennen fait néanmoins observer que l'extinction de l'action publique ne peut être constatée que lorsque les mesures imposées sont exécutées. L'orateur craint dès lors que cette mesure ne donne lieu à des abus de procédure.

Voorts wordt er in de memorie van toelichting onvoldoende onderscheid gemaakt tussen enerzijds de strafbemiddeling (art. 216ter van het Wetboek van strafvordering) en anderzijds de herstelbemiddeling in strafzaken (art. 3ter van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering). De OVB is van mening dat uit de tekst van de memorie van toelichting en de voorgenomen wijzigingen van artikel 10 verkeerdelijk de impressie ontstaat dat beide vormen van bemiddeling in strafzaken nu in een *sui generis* formaat zouden ressorteren onder artikel 216ter. Het weze te allen tijde benadrukt dat de herstelbemiddeling niet het verval beoogt van de strafvordering, in tegenstelling tot de in artikel 216ter vermelde strafbemiddeling. Ook de finaliteit van, en voorwaarden voor, beide vormen verschilt dermate, zodat de diffuse omschrijving zoals ze nu bestaat in artikel 10 van het wetsontwerp verduidelijking behoeft.

De spreker neemt voorts de gelegenheid te baat om nader in te gaan op de volgende bepalingen van het wetsontwerp:

— het vraagstuk van de bijzondere verbeurdverklaring en de matigingsbevoegdheid

Vanaf artikel 18 beoogt het wetsontwerp de wijziging van artikel 43 en volgende van het Strafwetboek ten einde tegemoet te komen aan het arrest nr. 12/2017 van het Grondwettelijk Hof van 9 februari 2017 en de richtlijn 2014/42/EU van het Europees Parlement en de Raad van 3 april 2014 betreffende de bevrozing en confiscatie van hulpmiddelen en opbrengsten van misdrijven in de Europese Unie. In de eerste plaats beoogt de wijziging een tegemoetkoming aan de huidige afwezigheid in artikel 43 van het Strafwetboek wat de matigingsbevoegdheid van de rechter betreft.

Te dien einde voert artikel 18 van het wetsontwerp in artikel 43, lid 1, van het Strafwetboek deze matigingsbevoegdheid in, maar enkel voor de hulpmiddelen – dus met uitsluiting van het voorwerp en de opbrengst – van een misdaad of wanbedrijf. De OVB stelt voor om de matigingsbevoegdheid ook uit te strekken tot de vruchten die uit het misdrijf zijn voortgekomen.

De OVB neemt akte van de – positieve – wijziging ingevolge de rechtspraak van het Hof, maar wenst tevens de aandacht te vestigen op de navolgende bepalingen inzake de verplichte verbeurdverklaring van vermogensvoordelen, in die zin dat de mogelijkheid tot het verbinden van het uitstel van tenuitvoerlegging aan de verbeurdverklaring sinds 2016 niet langer mogelijk is.

Par ailleurs, l'exposé des motifs ne distingue pas suffisamment la médiation pénale (article 216ter du Code d'instruction criminelle), d'une part, et la médiation réparatrice en matière pénale (art. 3ter du titre préliminaire du Code de procédure pénale), d'autre part. L'OVB estime que le texte de l'exposé des motifs et les modifications qu'il est proposé d'apporter à l'article 10 peuvent, à tort, donner à penser que les deux formes de médiation en matière pénale relèveraient sous une forme *sui generis* de l'article 216ter. Il convient de souligner en permanence qu'à l'inverse de la médiation pénale visée à l'article 216ter, la médiation réparatrice ne vise pas l'extinction de l'action publique. De même, la finalité et les conditions des deux formes de médiation sont à ce point différentes qu'il y a lieu de clarifier la définition diffuse actuellement prévue à l'article 10 du projet de loi.

L'orateur profite par ailleurs de l'occasion qui lui est donnée de s'attarder sur les dispositions suivantes du projet de loi:

— le problème de la confiscation spéciale et du pouvoir de modération

À partir de l'article 18, le projet de loi vise à modifier les articles 43 et suivants du Code pénal afin de tenir compte de l'arrêt n° 12/2017 rendu par la Cour constitutionnelle le 9 février 2017 et de la directive 2014/42/UE du Parlement européen et du Conseil du 3 avril 2014 concernant le gel et la confiscation des instruments et des produits du crime dans l'Union européenne.

La modification vise en premier lieu à combler la lacune existant dans l'article 43 du Code pénal en matière de pouvoir de modération du juge. À cette fin, l'article 18 du projet de loi insère ce pouvoir de modération dans l'article 43, alinéa 1er, du Code pénal, mais uniquement en ce qui concerne les instruments – c'est-à-dire à l'exclusion de l'objet et du produit – d'un crime ou d'un délit. L'OVB propose d'étendre également le pouvoir de modération aux fruits provenant de l'infraction.

L'OVB prend acte des modifications – positives – apportées en réponse à la jurisprudence de la Cour. Toutefois, il souhaite également attirer l'attention sur les dispositions subséquentes relatives à l'obligation de confisquer les avantages patrimoniaux, dans la mesure où depuis 2016, il ne peut plus être sursis à l'exécution d'une condamnation à une peine de confiscation.

Bijkomend wordt vastgesteld dat de lijst van de misdrijven waarvoor de verbeurdverklaring van verdere vermogensvoordelen mogelijk is, wordt verruimd (art. 43*quater*, § 1, van het Strafwetboek zoals beoogd door artikel 20 van het wetsontwerp) en dat tevens de verwijzing naar “identieke feiten” (zie het huidige art. 43*quater*, §§ 2 en 3, van het Strafwetboek) wordt uitgebreid tot andere misdrijven die rechtstreeks of onrechtstreeks aanleiding kunnen geven tot een economisch voordeel voor zover zij voorkomen in artikel 43*quater*, § 1, van het Strafwetboek (art. 20, b) en c) van het wetsontwerp).

Er kan worden gewezen op de wijziging van artikel 524*bis* van het Wetboek van strafvordering dat, ingevolge de wijziging van artikel 43*quater* van het Strafwetboek, het bijzonder onderzoek naar de vermogensvoordelen uitbreidt tot vermogensvoordelen van enig belang door de veroordeelde behaald uit het misdrijf waarvoor hij werd veroordeeld, of uit andere misdrijven die, rechtstreeks of onrechtstreeks, aanleiding kunnen geven tot een economisch voordeel, voor zover zij voorkomen in artikel 43*quater*, § 1, van het Strafwetboek.

De OVB wijst er voorts op dat ook in dit wetsontwerp (nog steeds) geen wettelijke omschrijving wordt gegeven van de term “vermogensvoordelen van enig belang”.

— het inzageverzoek van een strafdossier overeenkomstig artikel 21*bis* van het Wetboek van strafvordering: analoge toepassing van artikel 61*ter* van het Wetboek van strafvordering

Artikel 3 van het wetsontwerp beoogt artikel 21*bis* van het Wetboek van strafvordering in overeenstemming te brengen met het arrest nr. 6/2017 van 25 januari 2017 van het Grondwettelijk Hof door een toepassing, dixit de memorie van toelichting (DOC 54 2753/001, p. 8-9) naar analogie met artikel 61*ter* van het Wetboek van strafvordering. Dit betekent m.a.w. een quasi-gelijkstelling tussen de procedure inzageverzoek binnen het opsporingsonderzoek (art. 21*bis* van het Wetboek van strafvordering) en deze van het gerechtelijk onderzoek (art. 61*ter* van het Wetboek van strafvordering). De OVB is van mening dat enkele bepalingen in het wetsontwerp nefaste gevolgen met zich meebrengen:

*Zo wordt een onderscheid ingevoerd tussen misdaden en wanbedrijven en overtredingen. Voor wat deze laatste categorie betreft, zou het volgens het wetsontwerp niet langer mogelijk zijn om het inzagerecht te vragen in het opsporingsonderzoek.

*Zo bepaalt het (nieuwe) artikel 21*bis*, § 3, van het Wetboek van strafvordering dat de procureur des

En outre, l’OVB constate que la liste des infractions pour lesquelles il est possible de confisquer d’autres avantages patrimoniaux est élargie (art. 43*quater*, § 1er, du Code pénal tel que visé à l’article 20 du projet de loi) et que le renvoi à des “faits identiques” (voir l’actuel art. 43*quater*, §§ 2 et 3, du Code pénal) est élargi à d’autres infractions susceptibles de donner lieu, directement ou indirectement, à un avantage économique, pour autant qu’elles apparaissent à l’article 43*quater*, § 1er, du Code pénal (art. 20, b) et c), du projet de loi).

Il peut être renvoyé à la modification de l’article 524*bis* du Code d’instruction criminelle qui, à la suite de la modification de l’article 43*quater* du Code pénal, élargit l’enquête particulière sur les avantages patrimoniaux aux avantages patrimoniaux de quelque intérêt tirés par le condamné de l’infraction pour laquelle il a été condamné ou d’autres infractions susceptibles de donner lieu, directement ou indirectement, à un avantage économique, pour autant qu’elles apparaissent à l’article 43*quater*, § 1er du Code pénal.

L’OVB indique par ailleurs que ce projet de loi ne comporte (toujours) pas de définition légale du terme “avantages patrimoniaux de quelque intérêt”.

— la demande de consultation d’un dossier répressif conformément à l’article 21*bis* du Code d’instruction criminelle: application analogue de l’article 61*ter* du Code d’instruction criminelle

L’article 3 du projet de loi vise à mettre l’article 21*bis* du Code d’instruction criminelle en conformité avec l’arrêt n° 6/2017 du 25 janvier 2017 de la Cour constitutionnelle “en appliquant par analogie l’article 61*ter* du Code d’instruction criminelle”, dixit l’exposé des motifs (DOC 54 2753/001, p. 8-9). Cela signifie, en d’autres termes, que la procédure de demande de consultation au cours de la phase d’information (art. 21*bis* du Code d’instruction criminelle) est quasiment assimilée à celle qui s’applique pendant l’instruction (art. 61*ter* du Code d’instruction criminelle). L’OVB estime toutefois que certaines dispositions du projet de loi auront des conséquences néfastes:

*une distinction est ainsi établie entre les crimes et les délits et les infractions. Concernant cette dernière catégorie, le projet de loi prévoit qu’il ne sera plus possible d’exercer son droit de consultation durant la phase d’information;

*le nouvel article 21*bis*, § 3, du Code d’instruction criminelle prévoit ainsi que le procureur du Roi doit fournir

Konings een beslissing dient te nemen 4 maanden na de opname van het verzoekschrift in het register.

De OVB ziet vooreerst geen redelijke verantwoording voor de uitsluiting van overtredingen. Een principieel inzagerecht met beperkte en uitzonderlijke weigeringsgronden ware beter geweest. Bovendien kan worden gewezen op het arrest van 14 februari 2013 van het Grondwettelijk Hof inzake de Salduz-wet, waarbij één van de voornaamste beslissingen van het Hof de bevestiging was van het recht op het voorafgaandelijk overleg met advocaat, ook voor verkeersmisdrijven. Of en hoe deze rechtspraak te rijmen valt met de *de iure* uitsluiting van overtredingen tot inzage in het dossier o.g.v. het te wijzigen artikel 21bis van het Wetboek van strafvordering valt te betwijfelen.

Tevens heeft de OVB haar twijfels bij de procedure zoals omschreven in paragraaf 3 van artikel 21bis van het Wetboek van strafvordering: Behoudens in het geval van de mini-instructie geldt een termijn van 4 maanden, daar waar voor het gerechtelijk onderzoek (art. 61ter, § 2, van het Wetboek van strafvordering) uitgegaan wordt van een termijn van 1 maand. Het is dan ook aangewezen om standaard uit te gaan van een termijn van 1 maand, teneinde de analoge toepassing zoals omschreven in de memorie van toelichting daadwerkelijk te kunnen verwezenlijken.

De spreker besluit zijn betoog met het herhalen van de stelling dat in het bijzonder wat de verruimde minnelijke schikking in strafzaken betreft, het wetsontwerp de kans laat liggen om een objectieve procedure – met respect voor het algemene rechtsbeginsel van het vermoeden van onschuld- te garanderen.

A.4. Uiteenzetting van de heer Cédric Bernes, vertegenwoordiger van de Ordre des barreaux francophones et germanophone (AVOCATS.BE)

De heer Cédric Bernes, vertegenwoordiger van de Ordre des barreaux francophones et germanophone (AVOCATS.BE), geeft aan dat AVOCATS.BE een groot voorstander is van de minnelijke-schikkingsprocedure, die gehandhaafd moet blijven en die een uitstekend en een op de vrije wil gebaseerd alternatief is voor de vervolging. AVOCATS.BE is verheugd over de scherpere rechterlijke toetsing als gevolg van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 2 juni 2016. Voor het overige van de beknopte uiteenzetting wordt verwezen naar de uitvoerige nota die AVOCATS.BE in december 2017 aan de Kamercommissie heeft bezorgd, met daarin de volgens die organisatie in het wetsontwerp op te nemen wijzigingen.

une réponse dans les quatre mois suivant l'insertion de la requête dans le registre.

Selon l'OVB, rien ne justifie pour l'instant l'exclusion des infractions. Il aurait été préférable de prévoir un droit de consultation assorti de motifs de refus limités et exceptionnels. En outre, il peut être renvoyé à l'arrêt de la Cour constitutionnelle du 14 février 2013 relatif à la loi Salduz, où une des principales décisions de la Cour avait été de confirmer le droit à la concertation préalable avec un avocat, même pour les infractions de roulage. On peut douter de la possibilité de concilier cette jurisprudence avec l'exclusion *de jure* des infractions en ce qui concerne la consultation du dossier en vertu de l'article 21bis à modifier du Code d'instruction criminelle.

En outre, l'OVB émet des réserves sur la procédure telle que décrite dans l'article 21bis, § 3, du Code d'instruction criminelle. Sauf en cas de mini-instruction, le délai prévu est de quatre mois, alors qu'il est d'un mois pour l'instruction (art. 61ter, § 2, du Code d'instruction criminelle). Il est dès lors indiqué de partir par défaut d'un délai d'un mois, afin de procéder réellement à une application par analogie telle que décrite dans l'exposé des motifs.

L'orateur conclut son exposé en répétant qu'en ce qui concerne notamment la transaction pénale élargie, le projet de loi ne saisit pas l'occasion de garantir une procédure objective, dans le respect du principe général de présomption d'innocence.

A.4. Exposé de M. Cédric Bernes, représentant de l'Ordre des barreaux francophones et germanophone (AVOCATS.BE)

M. Cédric Bernes, représentant de l'Ordre des barreaux francophones et germanophone (AVOCATS.BE), indique que globalement, AVOCATS.BE est extrêmement favorable au processus de transaction qui doit demeurer maintenu et constitue une excellente alternative aux poursuites, librement consentie. AVOCATS.BE se réjouit du contrôle juridictionnel accru suscité par l'Arrêt de la Cour Constitutionnelle du 2 juin 2016. Pour le surplus de l'exposé synthétisé il est renvoyé à la note complète transmise par AVOCATS.BE à la Commission de la Chambre en décembre 2017 avec les modifications à intégrer dans le texte du projet.

1. Precisering over de opname van de gerechtskosten

Artikel 8 (1°) van het wetsontwerp voorziet in een wijziging van artikel 216bis, § 1, vijfde lid; die bepaling dient evenwel te worden uitgeklaard met betrekking tot de gerechtskosten die in de minnelijke schikking zijn vervat.

2. Aanbeveling met het oog op de toevoeging van een zevende lid aan artikel 216bis, § 1 – toegang tot het dossier in het opsporingsonderzoek

De terbeschikkingstelling van het strafdossier komt in de voorgestelde tekst echter niet voor in de eerste paragraaf met betrekking tot de minnelijke schikking in het raam van het opsporingsonderzoek. Dat verschil in behandeling is niet gerechtvaardigd en is mogelijkwijze discriminerend, in het bijzonder in het licht van het arrest van het Grondwettelijk Hof van 25 januari 2017, waarbij het ontbreken van de mogelijkheid om beroep in te stellen tegen een weigering van het parket om inzage in het dossier te verlenen, ongrondwettig werd verklaard.

De inzage in het dossier moet in alle omstandigheden worden gewaarborgd.

3. Wijziging van artikel 216bis, § 2, eerste lid – eindbeslissing door het strafgerecht

Uit de tekst blijkt niet duidelijk welke beslissingen worden beoogd. De wetgever doelt wellicht op de eindbeslissingen ten gronde en niet op de verwijzingsbeslissingen, die hoe dan ook definitief zijn.

AVOCATS.BE is een groot voorstander van de handhaving van de schikkingsprocedure tijdens de vonnisfase. Sommige cliënten schakelen immers pas zeer laat een advocaat in. Indien de mogelijkheid wordt beperkt om een minnelijke schikking te sluiten tijdens de procedure die aan het proces voorafgaat, dreigen heel wat kansen om tot een schikking over te gaan, verloren te gaan.

4. Wijziging van artikel 216bis, § 2, eerste lid – schikking onmogelijk na verzet?

De tekst houdt geen rekening met de situatie waarbij een vonnis bij verstek wordt gewezen.

5. Wijziging van artikel 216bis, § 2, eerste lid – schikking onmogelijk in beroep

Ten gronde ziet AVOCATS.BE niet in waarom in beroep geen de schikkingsmogelijkheden denkbaar zouden zijn. Deze keuze van de wetgever valt niet in goede aarde bij AVOCATS.BE, dat de relevantie daarvan niet inziet.

1. Précision sur l'inclusion des frais de Justice

L'article 8 (1°) du projet prévoit une modification du paragraphe 1er, alinéa 5, de l'article 216bis qui devrait être plus précis sur les frais de justice inclus dans la transaction.

2. Recommandation d'ajout d'un alinéa 7 supplémentaire à l'article 216bis, § 1 – Accès au dossier à l'information

La mise à disposition du dossier pénal, dans le texte proposé ne figure en revanche pas sous le § 1er relatif à la transaction dans le cadre de l'information. Cette différence de traitement ne se justifie pas et est potentiellement discriminatoire, singulièrement depuis l'arrêt du 25 janvier 2017 de la Cour constitutionnelle qui a déclaré inconstitutionnel l'absence de recours contre un refus du parquet de consentir accès à son dossier.

L'accès au dossier doit être garanti en toutes hypothèses.

3. Modification de l'article 216 bis, § 2, alinéa 1 – décision définitive au pénal

Le texte n'est pas clair sur les décisions visées. Le législateur vise probablement les décisions définitives au fond et non celles de renvoi, par définition, définitive.

AVOCATS.BE est très favorable au maintien du processus transactionnel durant la phase de jugement. En effet, les avocats sont parfois consultés très tardivement par les clients. Si on limite la possibilité de transiger à la procédure préalable au procès, on risque de fermer des portes par rapport à des possibilités transactionnelles.

4. Modification de l'article 216bis, § 2, alinéa 1 – transaction impossible après opposition?

Le texte ne prévoit pas l'hypothèse d'un jugement par défaut.

5. Modification de l'article 216bis, § 2, alinéa 1 – transaction impossible en appel

Fondamentalement, AVOCATS.BE n'aperçoit pas pourquoi les possibilités de transaction ne pourraient pas être envisagées en appel.

Het Grondwettelijk Hof heeft zich in zijn arrest van 2 juni 2016 niet over deze vraag gebogen, aangezien die hypothese buiten de reikwijdte van de prejudiciële aanhangigmaking viel. Ook dit is een discriminerende situatie die niet kan worden verantwoord door de motieven die aan de basis liggen van de parlementaire debatten met het oog op de minnelijke schikking en die op de bladzijden 14 en 15 van het voornoemde arrest worden uiteengezet.

Wanneer tegen een beslissing beroep wordt ingesteld, is voor het appelgerecht nog alles mogelijk. De opmerkingen van *AVOCATS.BE* in de voorliggende nota hebben dus uitsluitend betrekking op de mogelijkheid tot minnelijke schikking voor zaken die reeds bij een rechtbank aanhangig zijn gemaakt. Indien de wetgever besluit minnelijke schikking in beroep mogelijk te maken, moet de tekst hoe dan ook worden herzien en aangevuld.

6. Wijziging van het artikel 216bis, § 2, eerste lid – niet behandelde hypotheses waarbij sprake is van een medebeklaagde.

De tekst gaat niet in op de hypothese van een vonnis of een definitief arrest met betrekking tot medebeklaagden in een scenario waarin de zaak wordt gesplitst of waarin de raadkamer de gerechtelijke uitspraak met betrekking tot een verdachte opschort en de andere verdachten doorverwijst.

7. Artikel 216bis, § 2: toevoeging van een paragraaf tussen het zevende en het achtste lid

— Mogelijkheden tot schadevergoeding

De tekst is onduidelijk met betrekking tot de mogelijkheden tot schadevergoeding, waardoor het nodig blijkt om alle alternatieven in overweging te nemen.

— Vertrouwelijkheid

A. Voorstel tot wijziging van artikel 460ter van het Strafwetboek

AVOCATS.BE stelt voor om artikel 460ter van het Strafwetboek ook van toepassing te maken op de vertrouwelijkheid van de communicatie in het kader van de minnelijke schikking.

B. Tuchtprocedures

De vertrouwelijkheid bij tuchtprocedures komt niet aan bod in de tekst. Er moet worden verduidelijkt dat, indien geen bekrachtiging wordt overwogen, de documenten die met het oog op een minnelijke schikking

Il s'agit d'un choix du législateur critiqué par *AVOCATS.BE* qui n'en cerne pas la pertinence. La Cour Constitutionnelle ne s'est pas penchée sur cette question dans son Arrêt du 2 juin 2016 dans la mesure où cette hypothèse sortait de sa saisine préjudicielle. Il s'agit d'une nouvelle situation discriminatoire non justifiée par les motifs présidant les débats parlementaires pour envisager la transaction et repris en page 14 et 15 de l'Arrêt précité.

Lorsqu'un appel est interjeté d'une décision, tout est encore possible devant la juridiction d'appel. Les observations d'*AVOCATS.BE*, dans la note proposée, se basent donc uniquement sur une possibilité de transaction en instance. Si la transaction en appel est envisagée par le législateur, le texte devra nécessairement être revu et complété.

6. Modification de l'article 216bis, § 2, alinéa 1 – hypotheses non visées de co prévenu.

Le texte n'évoque pas l'hypothèse d'un jugement ou d'un arrêt définitif pour d'autres prévenus dans l'hypothèse d'une disjonction ou d'un inculpé bénéficiant d'une suspension du prononcé de la condamnation en chambre du conseil avec renvoi des autres inculpés.

7. Article 216bis, § 2: ajout d'un paragraphe entre les alinéa 7 et 8

— Possibilités d'indemnisations

Le texte est imprécis en ce qui concerne les possibilités d'indemnisation en sorte qu'il apparait nécessaire de viser toutes les alternatives.

— Confidentialité

A. Proposition de modification de l'article 460ter du Code pénal

AVOCATS.BE suggère que l'article 460 ter du Code pénal s'applique également à la confidentialité des échanges dans le cadre de la transaction.

B. Procédures disciplinaires

La confidentialité pour les procédures disciplinaires n'est pas visée au texte. Il faudrait préciser que, si une homologation n'est pas envisagée, les documents échangés dans le cadre de la perspective de transaction

worden uitgewisseld niet moeten worden toegelicht in het kader van een tuchtprocedure.

Onpartijdigheid van de rechter

De tekst moet eveneens gelden voor de magistraat van de raadkamer en de raadsheren die zetelen in de kamer van inbeschuldigingstelling.

8. *Bevatelijkheid van de tekst*

Het zou de bevatelijkheid van de tekst ten goede komen mocht de paragraaf worden opgesplitst in aparte alinea's.

9. *Artikel 216bis, § 2, negende lid*

De solidariteit wat de kosten en de burgerrechtelijke schadevergoeding betreft, kan niet worden gehandhaafd.

10. *Wijziging van artikel 216bis, § 2, tiende lid*

De opmerkingen die zijn geformuleerd onder de bovenstaande punten 3 tot 7, zijn van toepassing op dit artikel.

11. *Wijziging van artikel 216bis, § 5*

Faxberichten en e-mailberichten dienen als communicatiewijzen te worden toegevoegd.

12. *Wijziging van artikel 216bis, § 6*

De paragraaf houdt in dat de persoon waarop de schikking betrekking heeft, vooraf aan de Schatkist alle betwiste belastingen/sociale bijdragen stort, terwijl hij of zij mogelijk een geringe rol heeft gespeeld in de feiten. De automatische burgerlijke sanctie van de fiscale solidariteit, die impliceert dat alle daders gehouden zijn tot betaling van de ontdoken belastingen in geval van strafrechtelijke veroordeling voor belastingfraude (artikel 458 WIB 1992, en artikel 73sexies BTW-Wetboek), blijft wel van toepassing. De voorgestelde formule vormt een soort compromis dat minnelijke schikkingen bevordert. Dit compromis bestaat erin dat in het kader van de minnelijke schikking een vast bedrag wordt vastgesteld dat overeenstemt met een gedeelte van de ontdoken belasting en wordt betaald bij de bekrachtiging van de minnelijke schikking. Daarbij geldt de garantie dat, als de andere verdachten worden veroordeeld en de belasting niet integraal betalen, de mogelijkheid bestaat om de solidariteit van de verdachte opnieuw te doen gelden.

Dezelfde opmerking geldt voor de daders van een gemeenrechtelijk misdrijf.

ne devraient pas être développés dans le cadre d'une procédure disciplinaire.

Impartialité du juge

Le texte doit également viser le magistrat de la chambre du conseil et les conseillers siégeant en Chambre des Mises en Accusation.

8. *Lisibilité du texte*

Le texte serait davantage lisible si le paragraphe était fractionné en des alinéas distincts.

9. *Article 216 bis, § 2 alinéa 9*

La solidarité aux frais et à l'indemnisation civile ne peut être maintenue.

10. *Modification de l'article 216bis, § 2, alinéa 10*

Les observations formulées aux points 3 à 7 *supra* s'appliquent au présent article.

11. *Modification de l'article 216bis, § 5*

Il convient d'inclure le télécopie ou le courrier électronique comme mode de communication.

12. *Modification de l'article 216bis, § 6*

Le paragraphe suppose que la personne concernée par la transaction verse préalablement au Trésor la totalité des impôts/cotisations sociales litigieuses, alors même que cette personne n'a pu éventuellement avoir qu'un rôle mineur dans les faits. La sanction civile automatique de la solidarité fiscale au paiement des impôts éludés en cas de condamnation pénale pour fraude fiscale (art. 458 CIR 1992, et 73sexies C-TVA), reste par ailleurs d'application. La formule proposée constitue une sorte de compromis favorisant la transaction. Celle-ci consiste à fixer dans le cadre de la transaction un montant forfaitaire correspondant à une partie de l'impôt éludé, réglé lors de l'homologation de la transaction, avec la garantie que, si les autres inculpés sont condamnés et ne règlent pas la totalité de l'impôt, la possibilité existe de réengager la solidarité de l'inculpé.

La même remarque vaut également à l'égard des auteurs d'une infraction de droit commun.

13. Wijziging van artikel 216ter

De bovenstaande opmerkingen gelden *mutatis mutandis* voor de bij dit artikel beoogde mogelijkheden tot bemiddeling. Bij bemiddeling in strafzaken is het echt nuttig een zekere toenadering tussen de dader en het slachtoffer tot stand te brengen, wat niet noodzakelijk de bedoeling is van straffen zoals probatie of probatie-uitstel.

14. Bijkomende opmerking – artikel 3 van het wetsontwerp – toegang tot het dossier – artikel 21bis, § 2

Inzake verkeersmisdrijven lijkt het discriminerend om de toegang tot het dossier in de loop van het onderzoek te beperken tot de dossiers die betrekking hebben op misdrijven met lichamelijk letsel, rijden zonder rijbewijs, vluchtmisdrijf, rijden onder invloed, in staat van dronkenschap of in een soortgelijke staat (verjaringstermijn van drie jaar bedoeld bij artikel 68 van de wegverkeerswet).

A.5. Uiteenzetting van de heer Michel Maus, hoogleraar aan de VUB

Professor Michel Maus merkt ten algemene titel op dat hij als advocaat een warme minnaar doch als mens en academicus een koele minnaar is van de techniek van de minnelijke schikking. Er is de kritiek van klassenjustitie die hij ten dele kan begrijpen; de vraag dient te worden gesteld of voor elke vorm van financiële criminaliteit de techniek van de minnelijke schikking moet worden toegelaten? Deze vraag betreft het strafrechtelijk beleid dat op dit vlak vaak afwezig is. De spreker illustreert dit aan de hand van de volgende vaststelling: de BBI heeft in 2015, 1709 dossiers behandeld waarvan er 72 naar het openbaar ministerie werden doorgestuurd, de andere fiscale administraties hebben in 2015, 6 dossiers naar het openbaar ministerie doorgestuurd (bron: jaarverslagen van de FOD Financiën). Uitgaande van de kennis dat de BBI fraudezaken behandelt, stelt zich de vraag welke keuzemechanismen worden gehanteerd om zaken al dan over te zenden naar het openbaar ministerie. Er is hier geen duidelijkheid, noch beleid over. Fiscale zaken belanden ook bij wege van eigen onderzoek of klachten bij het openbaar ministerie. Ook hier stelt zich de vraag op welke manier wordt omgegaan met de eigen vaststellingen en klachten en aan wie al dan niet een minnelijke schikking wordt voorgesteld? De spreker verwijst in dit verband naar een vonnis van de correctionele rechtbank van Brugge van 23 januari 2013, zaak waarin de spreker als advocaat van een 80-jarige man die 3 754 euro aan successierechten had ontrokken, is opgetreden. De betrokkene had 25 kasbons van 1000 euro aangeboden bij het bankkloket op het ogenblik

13. Modification de l'article 216ter

Les remarques évoquées *supra* sont applicables "*mutatis mutandis*" aux possibilités de médiation visées par l'article. Dans la médiation pénale, il y a vraiment un intérêt à pouvoir intégrer une certaine forme de rapprochement entre l'auteur et la victime, ce qui n'est pas forcément visé par les peines de probation ou de sursis probatoire par exemple.

14. Observation complémentaire – article 3 du projet – accès au dossier – article 21bis § 2

En matière de roulage, il apparaît discriminatoire de limiter les accès au dossier en cours d'information aux seuls dossiers concernés par des infractions avec lésions corporelles, conduite sans permis, délit de fuite, conduite sous influence d'alcool, en état d'ivresse ou état analogue et sous influence de stupéfiants (prescription de 3 ans visée à l'article 68 de la loi sur la circulation routière).

A.5. Exposé de M. Michel Maus, professeur à la VUB

À titre général, M. Michel Maus précise qu'en tant qu'avocat, il est un ardent défenseur de la technique de la transaction mais qu'en sa qualité d'homme et d'universitaire, il n'y est pas favorable. Il comprend partiellement la critique évoquant une justice de classe. Il estime qu'il faut aussi se demander si cette technique doit pouvoir s'appliquer à toutes les formes de criminalité financière. Cette question a trait à la politique criminelle, souvent absente de ce débat. Il illustre son propos à partir du constat suivant: en 2015, l'ISI a traité 1709 dossiers, dont 72 ont été transmis au ministère public, les autres administrations fiscales ayant transmis 6 dossiers au ministère public au cours de la même année (source: rapports annuels du SPF Finances). Sachant que l'ISI traite les dossiers de fraude, on peut se demander quelles procédures de sélection elle applique pour transmettre ou non certaines affaires au ministère public. Cet aspect des choses est peu clair et aucune politique n'existe dans ce domaine. Certains dossiers fiscaux sont également traités par le ministère public dans le cadre d'une enquête propre, ou à la suite de plaintes. Dans ce cas également, la question se pose de savoir comment les constatations propres et les plaintes sont traitées, et à qui une transaction est proposée ou non. L'orateur renvoie, à ce propos, à un jugement du tribunal correctionnel de Bruges du 23 janvier 2013 concernant une affaire dans laquelle l'orateur est intervenu en qualité d'avocat d'un octogénaire qui avait éludé 3 754 euros de droits de succession. L'intéressé avait déposé 25 bons de caisse

dat de politie er net was binnengevallen voor een huiszoeking. De man werd strafrechtelijk vervolgd, terwijl 2 maanden nadien in het dossier Omega Diamonds, een zaak van honderden miljoenen euro fraude, een minnelijke schikking werd getroffen. De spreker is van oordeel dat een dergelijke situatie onaanvaardbaar is. Dat dit het strafrechtelijk beleid betreft, neemt niet weg dat het Parlement hierin kan tussenkomen door bijvoorbeeld de minnelijke schikking uit te sluiten voor zaken van fiscale fraude.

In het bijzonder wat de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering betreft, stelt de spreker de volgende problemen vast.

— Wat als de rechter de minnelijke schikking niet bekrachtigt? Wat in voorkomend geval met de rechten van de inverdenkinggestelde, meer bepaald het recht op hoger beroep? Het probleem stelt zich niet wanneer de beslissing wordt genomen door de bodemrechter doch wel wanneer het de raadkamer betreft. Immers, overeenkomstig artikel 135 van het Wetboek van strafvordering is er geen rechtsmiddel mogelijk tegen dergelijke beslissing van de raadkamer.

— Er wordt bepaald dat wanneer de rechter de minnelijke schikking niet bekrachtigt de documenten die werden overgezonden tijdens de onderhandelingen over de minnelijke schikking, confidentieel blijven en niet kunnen worden gebruikt tegen de inverdenkinggestelde, wat volgens de spreker een terechte stap is. Hij herinnert eraan dat pas nadat het met de fiscale en sociale administratie afgesloten akkoord is uitgevoerd, aan het parket de vraag wordt gesteld om de minnelijke schikking toe te passen en dan wordt deze voor bekrachtiging voorgelegd aan de rechter. De spreker is van oordeel dat het aangewezen is om te bepalen dat de akkoorden met de fiscale en sociale administratie onder ontbindende voorwaarde van bekrachtiging door de rechter worden afgesloten.

De heer Maus kaart vervolgens het probleem van de fiscale nalatigheidsintresten aan, een aangelegenheid die niet aan bod komt in het wetsontwerp. Overeenkomstig de artikelen 414 en 415 van het WIB zijn nalatigheidstintresten verschuldigd van zodra de betalingstermijn voor de inkomensbelasting is verstreken, wat in principe 2 maanden bedraagt. Artikel 415 voorziet in de uitzondering dat nalatigheidsintresten kunnen worden opgevraagd voor het verleden, meer bepaald vanaf 1 juli na het aanslagjaar. Deze bepaling wordt enkel toegepast als de belastingadministratie een belastingverhoging oplegt van minstens 50 %. In geval van fiscale strafvervolgning verliest de administratie echter het recht om te sanctioneren; de administratie kan

de 1000 euros au guichet de la banque au moment précis où la police avait pénétré pour une perquisition. Cet individu a fait l'objet de poursuites pénales, alors que, deux mois plus tard, dans le dossier Omega Diamonds, une transaction a été conclue alors que cette affaire portait sur des centaines de millions d'euros de fraude. L'orateur juge cette situation inacceptable. Le fait que cette question concerne la politique criminelle n'enlève rien au fait que le Parlement puisse intervenir, par exemple en excluant la transaction pour les affaires de fraude fiscale.

En ce qui concerne plus particulièrement les articles 216*bis* et 216*ter* du Code d'instruction criminelle, l'orateur constate les problèmes suivants:

— Que se passera-t-il si le juge ne confirme pas la transaction? Qu'advient-il, le cas échéant, des droits de l'inculpé, en particulier de son droit d'appel? Le problème ne se posera pas si la décision est prise par le juge du fond, mais bien si elle émane de la chambre du conseil. En effet, conformément à l'article 135 du Code d'instruction criminelle, la décision de la chambre du conseil n'est susceptible d'aucun recours.

— Il est prévu que, si le juge ne confirme pas la transaction, les documents transmis durant les négociations relatives à la transaction resteront confidentiels et ne pourront pas être utilisés contre l'inculpé, ce qui, selon l'orateur, constitue une disposition légitime. Il rappelle que c'est seulement après l'exécution de l'accord conclu avec l'administration fiscale qu'il est demandé au parquet d'appliquer la transaction, et que celle-ci est alors soumise au juge pour confirmation. L'orateur estime qu'il s'indique de prévoir que les accords conclus avec l'administration fiscale et sociale le seront sous la condition résolutoire de leur confirmation par le juge.

M. Maus aborde ensuite le problème des intérêts de retard en matière fiscale, matière que n'évoque pas le projet de loi. Conformément aux articles 414 et 415 du CIR, les intérêts de retard sont dus dès l'expiration du délai de paiement de l'impôt sur les revenus, en principe d'une durée de deux mois. L'article 415 prévoit une exception: des intérêts de retard peuvent être réclamés pour le passé, plus précisément à compter du 1er juillet suivant l'année d'imposition. Cette disposition n'est appliquée que lorsque l'administration fiscale impose un accroissement d'impôt d'au moins 50 %. En cas de poursuites pénales fiscales, l'administration perd toutefois le droit de sanctionner. Elle ne peut alors plus imposer d'accroissement d'impôt de plus de 50 %. En

dan geen belastingverhoging opleggen van meer dan 50 %, m.a.w. vanaf dan kan de fiscus, omwille van dit hiaat in de wetgeving, geen nalatigheidsintresten voor het verleden aanrekenen. In de praktijk leidt dit vaak tot discussies, juridische duidelijkheid is dan ook nodig.

B. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) stipt aan dat inzake de regeling voor fiscale fraude artikel 216bis van het Wetboek van strafvordering bepaalt dat de geldsom niet meer mag bedragen dan het maximum van de in de wet voorziene geldboete, verhoogd met de opdecimen, en in verhouding dient te staan tot de zwaarte van het misdrijf. Voorts wordt in een omzendbrief bepaald dat de verhogingen minimum 10 % voor natuurlijke personen en minimum 15 % voor rechtspersonen mogen bedragen. De spreker stelt vast dat in heel grote fraudegevallen de geldboetes uiteindelijk relatief laag uitvallen. Is het niet wenselijk om dit te wijzigen en het maximum op te trekken, vooral voor de bijzonder zware gevallen?

Voorts rijst de vraag of het feit dat met betrokkene een minnelijke schikking werd getroffen niet moet worden opgenomen in het strafregister? Zou een dergelijke maatregel de beslissing van de betrokkene om al dan niet een minnelijke schikking te treffen, beïnvloeden?

De heer Dirk Van der Maelen (sp.a) is voorstander van een selectief gebruik van de minnelijke schikking: deze techniek is volgens hem aangewezen in kleine tot middelgrote dossiers en laat justitie toe om haar middelen ten volle aan te wenden in de grote fiscale dossiers teneinde volgens de klassieke procedure te vervolgen. Tijdens een vorige hoorzitting heeft het College van procureurs-generaal gesteld dat er geen onderscheid kan worden gemaakt tussen middelgrote en kleine fiscale fraude enerzijds en ernstige, zware of zeer zware fiscale fraude anderzijds. Delen de genodigden dit standpunt?

Er werd destijds een studie besteld aan de Universiteit Gent met betrekking tot deze problematiek. Kan professor Traest hier meer duiding over geven? Kan die studie worden overgezonden? Bevestigen de cijfers van deze studie het aanvoelen dat de verruimde minnelijke schikking vooral wordt gebruikt in Ecofin-dossiers, zijnde in grote belangrijke dossiers? De spreker vreest dat de verruimde minnelijke schikking de standaardprocedure dreigt te worden voor grote financiële en economische strafdossiers, terwijl net in die dossiers die procedure eerder uitzonderlijk moet worden gebruikt. Hij wijst erop dat de samenleving verwacht dat in alle transparantie

d'autres termes, à partir de ce moment-là, le fisc ne peut plus comptabiliser des intérêts de retard pour le passé en raison de cette lacune législative. Ce point donne souvent lieu à des discussions, en pratique, si bien qu'il convient de clarifier les choses sur le plan juridique.

B. Questions et observations des membres

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) souligne, concernant la réglementation relative à la fraude fiscale, que l'article 216bis du Code d'Instruction criminelle dispose que la somme ne peut être supérieure au maximum de l'amende prévue par la loi, majorée des décimes additionnels, et doit être proportionnelle à la gravité de l'infraction. Il est par ailleurs prévu, dans une circulaire, que les majorations peuvent s'élever à 10 %, au minimum, pour les personnes physiques et à 15 %, au minimum, pour les personnes morales. L'intervenant constate que, dans les cas de fraude de très grande ampleur, les amendes sont relativement peu élevées en fin de compte. N'est-il pas souhaitable d'y remédier et de relever le maximum, surtout pour les cas particulièrement graves?

En outre, la question se pose de savoir si le fait qu'une transaction ait été conclue avec une personne donnée ne doit pas être inscrit dans son casier judiciaire? Cette mesure influencerait-elle la décision de l'intéressé de conclure, ou non, une transaction pénale?

M. Dirk Van der Maelen (sp.a) est favorable à une utilisation sélective de la transaction pénale. L'intervenant estime que l'application de cette technique est indiquée dans les dossiers de petite à moyenne ampleur, et qu'elle permet à la justice de consacrer pleinement ses moyens aux gros dossiers fiscaux afin de poursuivre les intéressés selon la procédure classique. Lors d'une audition précédente, le Collège des procureurs généraux a affirmé qu'aucune distinction ne pouvait être opérée entre, d'une part, la fraude fiscale de moyenne et de petite ampleur et, d'autre part, la fraude fiscale grave, de grande ou de très grande ampleur. Les invités partagent-ils ce point de vue?

Dans le passé, une étude concernant cette problématique a été commandée à l'Université de Gand. Le professeur Traest peut-il fournir des précisions à ce sujet? Cette étude peut-elle être transmise? Les chiffres de cette étude confirment-ils l'impression que la transaction pénale élargie est surtout utilisée dans des dossiers Ecofin, c'est-à-dire dans des dossiers importants et de grande ampleur? L'intervenant craint que la transaction pénale élargie risque de devenir la procédure standard pour les dossiers pénaux financiers et économiques de grande ampleur alors que c'est précisément dans ces dossiers que le recours à cette procédure devrait être

recht wordt gesproken. Maakt deze studie een grondige evaluatie van de zogenaamde afkoopwet mogelijk?

Tot slot, wenst de spreker meer uitleg te bekomen over het lot van de tijdens de onderhandelingen overgezonden documenten wanneer uiteindelijk niet tot een minnelijke schikking wordt overgegaan. De heer Van der Maelen wenst te voorkomen dat zeer bezwarende elementen die tijdens deze procedure aan het licht zijn gekomen naderhand niet meer kunnen worden gebruikt.

Evenals een aantal gehoorde sprekers is mevrouw Laurette Onkelinx (PS) er veeleer voor gewonnen de minnelijke schikking te beperken tot de procedure die aan de verwijzing voorafgaat. Het lid vraagt de sprekers of het wetsontwerp volgens hen beantwoordt aan de vereisten die zijn vervat in het arrest van het Grondwettelijk Hof. Het advies van de Raad van State was kritisch op een aantal punten, onder meer over het feit dat in het arrest van het Grondwettelijk Hof een volledige wet-tigheidstoetsing werd geëist, terwijl het wetsontwerp veeleer voorziet in een toetsing van de verschillende aan de minnelijke schikking verbonden voorwaarden. Zou, met name in artikel 216bis, § 2, achtste lid, geen bijsturing noodzakelijk zijn van de verplichting om de wet-tigheid van de minnelijke schikking te toetsen?

Wat denken de sprekers van het idee om de verjaring te schorsen zodra om minnelijke schikking wordt verzocht?

De Hoge Raad voor de Justitie heeft er in zijn advies op aangedrongen dat het parket zijn beslissing veel nauwkeuriger motiveert en daarbij bepaalde voorwaarden in acht neemt, alsook dat in geval van een overeenkomst openbaarheid zou gelden. Hoe staan de sprekers tegenover die kwestie?

De vereniging van onderzoeksrechters heeft met name voorgesteld dat de onderzoeksrechter onmiddellijk door het parket op de hoogte wordt gebracht wanneer een voorstel tot minnelijke schikking wordt overwogen. Dat voorkomt onder meer onnodige onderzoeksdaden. Voorts zou het nuttig kunnen zijn de onderzoeksrechter toe te staan bepaalde feiten aan te rekenen.

De meningen zijn verdeeld over de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen een weigering om de schikking te bekrachtigen. Hoe luidt ieders mening daarover?

De OVB vraagt met name dat zo geen overeenkomst wordt bereikt, alle stukken en documenten uit het dossier zouden worden gelicht. Dat lijkt volkomen logisch. Hoe denken de sprekers daarover?

plutôt exceptionnel. Il signale que la société attend que la justice soit rendue en toute transparence. Cette étude permet-elle de réaliser une évaluation approfondie de la loi sur la transaction financière?

L'intervenant souhaiterait enfin obtenir davantage d'explications sur le sort des documents transmis lors des négociations lorsque l'on ne procède finalement pas à une transaction. M. Van der Maelen souhaite éviter que des éléments très accablants mis au jour au cours de la procédure ne puissent plus être utilisés plus tard.

Mme Laurette Onkelinx (PS) est plutôt favorable, comme une série d'intervenants entendus, à une limitation de la transaction à la procédure précédant le renvoi. L'oratrice demande aux intervenants si le projet de loi répond selon eux aux exigences de l'arrêt de la Cour constitutionnelle. L'avis du Conseil d'État était critique sur certains points, notamment le fait que l'arrêt de la Cour constitutionnelle exigeait un contrôle de légalité complet alors que le projet de loi prévoit plutôt un contrôle des différentes conditions liées à la transaction. Ne faudrait-il pas revoir, notamment dans l'article 216bis, § 2, al. 8, l'obligation de contrôler la légalité de la transaction?

Que pensent les intervenants de l'idée de suspendre la prescription dès la demande de transaction?

Le Conseil supérieur de la Justice a insisté dans son avis pour qu'il y ait une motivation beaucoup plus précise, répondant à certaines conditions, par le parquet et pour une publicité en cas d'accord. Quel est l'avis des orateurs sur cette question?

L'association des juges d'instruction a proposé notamment que le juge d'instruction soit averti immédiatement par le parquet lorsqu'est envisagée une proposition de transaction. Cela évite notamment des devoirs d'enquête inutiles. En outre, il pourrait être utile de permettre au juge d'instruction de donner certains éléments de faits.

Les avis sont partagés concernant la possibilité d'appel du refus d'homologation. Quel est l'avis des uns et des autres à cet égard?

L'OVB demande notamment qu'en l'absence d'accord, toutes les pièces et documents soient retirés du dossier, ce qui semble tout à fait logique. Quel est l'avis des intervenants sur ce point?

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) dankt de genodigden voor het onder de aandacht brengen van enkele onduidelijkheden in de ontworpen artikelen.

Het lid vraagt de genodigden om te verduidelijken wat al dan niet verstaan dient te worden onder grote fiscale fraude en benadrukt het belang van werkbare criteria in deze.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) komt terug op de kwestie of de strafvordering kan worden hernomen wanneer het door de rechter bekrachtigde akkoord slechts gedeeltelijk werd uitgevoerd. Het lid meent dat het aan het openbaar ministerie toekomt om in voorkomend geval de strafvordering al dan niet te hernemen. Kan professor Traest hier meer duiding geven?

De spreekster stipt aan dat wanneer er geen gehomologeerd akkoord tot stand komt, de stukken die tijdens de onderhandelingen werden overgezonden niet “à charge” kunnen worden aangewend tegen diegene die wordt vervolgd. De ordes van advocaten pleiten ervoor om deze stukken te verwijderen uit het strafdossier, met andere woorden dat de omzendbrief ter zake in de wet wordt geïntegreerd. Diegene die wordt vervolgd, moet wel nog de stukken “a décharge” kunnen aanwenden (bijvoorbeeld een stuk dat aantoonde dat hij al een bepaald bedrag heeft betaald). Wat echter met het gehomologeerde akkoord?

Verwijzend naar de vraag van de heer Van der Maelen over de cijfers, verwijst het lid naar de rapporten van het Rekenhof die stellen dat bij de aanvang van de toepassing van de wet er onvolledig werd gerapporteerd. Het openbaar ministerie zal aan de commissie bijkomende cijfers bezorgen die meer klaarheid kunnen scheppen. Zij merkt echter op dat om te komen tot een minnelijke schikking de instemming van de benadeelde partij vereist is. Als het gaat over sociale en fiscale fraude is er ook nog het vetorecht van de administratie. Wat is het beleid van de fiscale administratie ter zake en is dit controleerbaar?

Zij sluit zich aan bij de vraag van de vorige spreekster met betrekking tot het verduidelijken van de notie ernstige fiscale fraude.

Wat de fiscale nalatigheidsintresten betreft, stipt zij aan dat een en eenzelfde feit slechts een keer het voorwerp kan uitmaken van een bestraffing. Zij vraagt professor Maus om hier meer duiding te geven.

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) meent zich uit de debatten van de vorige legislatuur te herinneren dat de toenmalige staatssecretaris voor de Bestrijding van de sociale en de fiscale fraude gesteld heeft dat het

Mme Sonja Becq (CD&V) remercie les orateurs d’avoir attiré l’attention sur certaines imprécisions dans les articles proposés.

Elle leur demande de préciser ce qu’il faut entendre par “fraude fiscale grave” et souligne l’importance d’utiliser, en cette matière, des critères utilisables dans la pratique.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) revient sur la question de savoir si l’on peut reprendre les poursuites lorsque l’accord homologué par le juge n’a été exécuté que partiellement. L’intervenante estime que dans ce cas, il revient au ministère public de réengager ou non les poursuites. Le professeur Traest peut-il donner plus d’explications à ce sujet?

Mme Van Cauter souligne par ailleurs qu’en l’absence d’accord homologué, les pièces transmises lors des négociations ne peuvent être utilisées à charge contre la personne poursuivie. Les ordres des avocats demandent que ces pièces soient extraites du dossier pénal, c’est-à-dire, en d’autres termes, que la circulaire à ce sujet soit intégrée dans la loi. La personne poursuivie doit en revanche pouvoir continuer à utiliser les pièces à sa décharge (par exemple un document qui prouverait qu’elle a déjà payé un certain montant). Mais qu’en est-il de l’accord homologué?

Faisant référence à la question de M. Van der Maelen à propos des chiffres, l’intervenante renvoie aux rapports de la Cour des comptes qui indiquent qu’au début de l’application de la loi, le rapportage a été incomplet. Le ministère public transmettra à la commission des chiffres supplémentaires qui permettront d’apporter des clarifications. L’intervenante souligne toutefois que pour aboutir à une transaction, le consentement de la partie lésée est requis. S’il s’agit de fraude sociale ou fiscale, l’administration dispose encore d’un droit de veto. Quelle est la politique menée par l’administration fiscale en cette matière et peut-elle être contrôlée?

Elle fait sienne la question de la précédente intervenante à propos de la notion de “fraude fiscale grave”, qui demande d’être précisée.

En ce qui concerne les intérêts de retard, elle souligne qu’un même fait ne peut faire qu’une seule fois l’objet d’une sanction. Elle demande au professeur Maus de donner davantage d’explications à ce sujet.

Faisant référence aux débats menés au cours de la législature précédente, *Mme Sophie De Wit (N-VA)* croit se souvenir que le secrétaire d’État à la Lutte contre la Fraude fiscale et sociale de l’époque avait indiqué que

criterium van de proportionaliteit doorweegt bij het bepalen van de ernst van de fiscale fraude, wat haar niet rechtvaardig en correct leek. Zij is dan ook bijzonder geïnteresseerd in het antwoord van de genodigden op de vraag wat al dan niet verstaan dient te worden onder grote fiscale fraude.

In het aan de commissie overgezonden advies van de Hoge Raad voor de Justitie worden enkele suggesties gedaan waaronder het voorstel om in geen hoger beroep te voorzien. Wat is het standpunt van de genodigden hierover? Zij haalt hier het voorbeeld aan van de behandeling van een zaak door een rechter die principieel tegen de minnelijke schikking is; welk verweer heeft de betrokkene hier?

Het openbaar ministerie stelt dat de problemen van de verjaring en tijdsnood pas acuut zijn in de fase van het hoger beroep. In 2016 heeft de wetgever evenwel de periode waarbinnen tot een minnelijke schikking kan worden gekomen, beperkt, met name tot aan het eerste vonnis. Het openbaar ministerie pleit ervoor om dit opnieuw uit te breiden. Kan de door de Hoge Raad voor de Justitie voorgestelde invoering van een schorsingsgrond uitkomst bieden? Wat is het standpunt van de genodigden hieromtrent?

Met betrekking tot de minnelijke schikking die tot stand komt voor het onderzoeksgerecht, wenst het lid te vernemen op welke manier de proportionaliteitscontrole kan worden doorgevoerd? Hoever kan hierin worden gegaan?

C. Antwoorden en replieken

Professor Philip Traest antwoordt dat in 2014 de Universiteit Gent in opdracht van de vorige minister van Justitie een studie heeft gemaakt over de knelpunten in het Belgische strafprocesrecht. Deze studie werd in ontvangst genomen door de huidige minister van Justitie en concentreert zich voornamelijk op de procedurele knelpunten van het vooronderzoek. Het is mede op basis van deze studie dat er een werkgroep werd opgericht met het oog op het schrijven van een nieuw Wetboek van strafvordering. De studie werd eind 2015 gepubliceerd bij uitgeverij Maklu en bevat geen specifieke cijfergegevens over de minnelijke schikking.

Wat de vraag betreft wat er moet gebeuren bij gedeeltelijke of niet-uitvoering van het akkoord verduidelijkt hij dat er zich nu geen probleem stelt op dit vlak omdat de homologatie door de rechter per definitie pas volgt na de volledige uitvoering van het akkoord. Met de nieuwe voorstellen kan dit probleem echter wel rijzen.

le critère de la proportionnalité était prépondérant pour établir la gravité de la fraude fiscale, ce qui ne lui avait semblé ni équitable, ni correct. C'est donc avec grand intérêt qu'elle écoutera le point de vue des orateurs sur ce qu'il convient d'entendre par "fraude fiscale grave".

L'avis du Conseil supérieur de la Justice transmis à la commission comporte plusieurs suggestions, dont celle qui consiste à ne pas prévoir la possibilité d'interjeter appel. Quel est le point de vue des orateurs à ce sujet? À cet égard, elle cite l'exemple du traitement d'une affaire par un juge opposé, par principe, à la transaction; de quel recours l'intéressé disposerait-il dans pareil cas?

Le ministère public indique que les problèmes de prescription et de manque de temps ne deviennent critiques qu'à partir de la phase d'appel. En 2016, le législateur a cependant limité la période au cours de laquelle une transaction peut être conclue, à savoir jusqu'au premier jugement. Le ministère public plaide pour que l'on étende à nouveau cette période. L'introduction d'une cause de suspension, proposée par le Conseil supérieur de la Justice, pourrait-elle apporter une solution à cet égard? Quel est le point de vue des orateurs à ce sujet?

En ce qui concerne l'accord transactionnel conclu devant la juridiction d'instruction, l'intervenante souhaite savoir de quelle manière le contrôle de proportionnalité pourra s'effectuer. Jusqu'où pourra-t-on aller dans ce contrôle?

C. Réponses et répliques

M. Philip Traest répond qu'en 2014, l'Université de Gand a réalisé, à la demande du précédent ministre de la Justice, une étude sur les points problématiques relevés dans le droit de la procédure pénale belge. L'actuel ministre de la Justice a réceptionné cette étude, qui se concentre essentiellement sur les problèmes de procédure liés à l'information. C'est notamment sur la base de cette étude qu'un groupe de travail a été créé en vue de rédiger un nouveau Code d'instruction criminelle. Publiée fin 2015 aux éditions Maklu, l'étude ne contient pas de données chiffrées spécifiques concernant la transaction.

Quant à savoir ce qu'il doit advenir en cas d'exécution partielle ou de non-exécution de l'accord, l'orateur précise qu'il n'y a actuellement aucun problème à ce niveau, dès lors que l'homologation par le juge n'intervient par définition qu'après l'exécution complète de l'accord. Compte tenu des nouvelles propositions, ce

Professor Traest geeft het volgende voorbeeld: er wordt een akkoord gesloten dat bepaalt dat de betrokkene 120 uren dienstverlening dient uit te voeren, hij verricht echter maar 60 uren; de zaak komt opnieuw voor de procureur des Konings; ofwel beslist hij dat het akkoord met enige wijziging wordt voortgezet ofwel beslist hij om te vervolgen. Op dat ogenblik kan er een discussie rijzen tussen de verdachte en de procureur waarbij de verdachte opwerpt dat hij een goede reden, zijnde overmacht, heeft voor het feit dat hij slechts de helft van de overeengekomen uren dienstverlening heeft uitgevoerd. Voor dergelijke twistpunten, die met de nieuwe regeling volgens professor Traest frequenter zullen voorkomen, is het aangewezen om een rechter aan te wijzen die uitspraak doet. Er zijn hier 2 mogelijkheden: ofwel gaat men terug naar de rechter die het akkoord heeft homologeerd (maar dit is een omweg), ofwel vraagt men aan de rechter die vervolgt om hier uitspraak over te doen. Stel dat deze rechter erop wijst dat het hier over de opportuniteit van de vervolging gaat en dat hij zich hierover niet kan uitspreken, ware het daarom aangewezen om die rechter bij wet de bevoegdheid te geven om over dergelijke betwistingen uitspraak te doen.

Professor Michel Maus verwijst naar de tekst “Wit wordt het nieuwe zwart! Pleidooi voor een hervorming van de fiscale fraudebestrijding.” die hij aan de commissie ter beschikking heeft gesteld. Professor Maus heeft deze tekst naar aanleiding van de opening van het gerechtelijk jaar voor de balie van Brugge geschreven en bevat enkele voorstellen om de fraudebestrijding te verbeteren. Ze geven grotendeels een antwoord op de hier gestelde vragen.

De vaststelling dat het strategisch verstandig kan zijn om te opteren voor de strafrechtelijke vervolging omdat de boetes lager liggen dan bij een administratieve sanctionering is correct. Professor Maus stelt daarom voor om voor fiscale fraude de boetes niet meer vast te leggen in euro's maar wel in percentages, wat al gebeurt bij douane en accijnzen.

Met betrekking tot het strafregister, verduidelijkt hij dat de bekendmaking van strafrechtelijke veroordelingen overeenkomstig artikel 37*bis* van het Strafwetboek enkel mogelijk is ten aanzien van rechtspersonen en dat deze straf door de rechter enkel kan worden uitgesproken in de gevallen door de wet bepaald. Hij ziet echter geen reden waarom deze bepaling niet kan worden uitgebreid. Hij heeft de ervaring dat nogal wat mensen die betrokken zijn in een strafrechtelijk verhaal kiezen voor een minnelijke schikking teneinde publiciteit te ontlopen.

problème pourra cependant surgir. Le professeur Traest cite l'exemple suivant: un accord est conclu, prévoyant que l'intéressé doit prester 120 heures de travaux d'intérêt général, mais il n'en preste que 60; l'affaire repasse devant le procureur du Roi; ou bien il décide que l'accord est maintenu moyennant quelques modifications, ou bien il décide de poursuivre. Une discussion peut survenir à ce moment entre le suspect et le procureur du Roi, le suspect faisant valoir qu'il a un motif valable, à savoir la force majeure, expliquant qu'il n'a presté que la moitié des heures de travaux d'intérêt général convenues. Pour de tels points litigieux qui, d'après le professeur Traest, seront plus nombreux en application de la nouvelle réglementation, il se recommande de désigner un juge qui statue. Deux possibilités existent en l'espèce: ou bien on retourne devant le juge qui a homologué l'accord (mais il s'agit d'un détour), ou bien on demande au juge qui poursuit de statuer. Imaginons que ce juge relève qu'il s'agit en l'occurrence de l'opportunité de poursuivre et qu'il ne peut se prononcer en la matière; il se recommande dès lors que la loi habilite ce juge à statuer sur de telles contestations.

M. Michel Maus renvoie au texte “Wit wordt het nieuwe zwart! Pleidooi voor een hervorming van de fiscale fraudebestrijding” qu'il a transmis à la commission. Le professeur Maus a rédigé ce texte, dans lequel il formule quelques propositions visant à améliorer la lutte contre la fraude, à l'occasion de l'ouverture de l'année judiciaire au barreau de Bruges. Elles répondent en grande partie aux questions qui ont été posées.

Il est correct de constater que, stratégiquement, il peut être judicieux d'opter pour les poursuites pénales, parce que les amendes sont inférieures à celles prévues dans le cadre de sanctions administratives. Le professeur Maus propose dès lors de ne plus fixer les amendes en matière de fraude fiscale en euros, mais en pourcentages, à l'instar de ce qui se fait déjà pour les douanes et accises.

En ce qui concerne le casier judiciaire, il précise que, conformément à l'article 37*bis* du Code pénal, la publication de condamnations pénales n'est possible que pour les personnes morales et que cette peine ne peut être prononcée par le juge que dans les cas déterminés par la loi. Il ne voit cependant pas pourquoi cette disposition ne peut être élargie. Son expérience lui apprend que de nombreuses personnes impliquées dans une affaire pénale optent pour une transaction afin d'éviter la publicité.

De omschrijving van de notie “ernstige fraude” blijft een moeilijk debat. Er is echter geen reden waarom de wetgever geen duidelijke criteria zou kunnen omschrijven en bijvoorbeeld grensbedragen zou hanteren. Hij verwijst hiervoor naar de verkeerswetgeving en naar het Nederlandse systeem waar een protocol werd afgesloten dat stipuleert dat fiscale fraude tot 100000 euro door de administratie wordt afgehandeld en fraude boven 100000 euro door de administratie aan het openbaar ministerie moeten worden overgezonden. Er zijn criteria bepaald die gehanteerd worden bij de beslissing of al dan niet een strafbeschikking (het Nederlandse equivalent van de Belgische minnelijke schikking) mogelijk is.

Wat het vetorecht van de fiscale administratie en de (on)duidelijkheid van het beleid wat dat betreft, antwoordt professor Maus dat in een rapport van het Rekenhof van 2010 over de werking van de BBI ook de opmerking werd gemaakt dat het zeer onduidelijk is welke criteria de BBI hanteert om zaken over te zenden naar het parket. Deze kritiek blijft volgens de spreker vandaag nog overeind. Het is hem onbekend of er binnen de administratie hierover algemene richtlijnen bestaan, wat nochtans wel de bedoeling was van de *una via*-wet. Wanneer het openbaar ministerie bij wege van eigen vaststellingen of een klacht fiscale fraude vaststelt, is het volgens de spreker nog niet voorgekomen dat het openbaar ministerie afstand doet van vervolging en de zaak simpelweg doorstuurt naar de administratie. Er wordt in voorkomend meestal vervolgd of aangestuurd op een minnelijke schikking.

Over de nalatigheidsintresten verduidelijkt professor Maus dat als de administratie een fiscale fraudezaak m.b.t. inkomstenbelasting afhandelt en een belastingverhoging oplegt van 50 % of meer, er nalatigheidsintresten zijn verschuldigd voor het verleden. Als de administratie de zaak doorstuurt naar het openbaar ministerie mag er op administratief niveau niet meer worden gesanctioneerd gelet op de *una via*-benadering en het *non bis in idem* beginsel. Dit impliceert dat de administratie op dat ogenblik ook geen belastingverhoging van meer dan 50 % kan opleggen en er met andere woorden geen nalatigheidsintresten voor het verleden verschuldigd zijn.

De heer Damien Vandermeersch geeft aan dat het de wetgever toekomt vast te leggen welke voorwaarden moeten zijn vervuld om te kunnen spreken van ernstige en georganiseerde financiële criminaliteit. Zonder wettelijk vastgelegde criteria is de beoordeling door de rechter bepalend. De ervaring met het witwassen toont aan hoe heikel een dergelijke oefening is. De spreker is echter vragende partij voor duidelijke voorwaarden, al is het moeilijk te bepalen waar de grens moet worden getrokken.

La définition de la notion de “fraude grave” demeure un débat difficile. Rien n’empêche toutefois le législateur de définir des critères clairs et de fixer, par exemple, des plafonds. Il renvoie à cet égard à la législation en matière de roulage et au système néerlandais dans le cadre duquel un protocole a été conclu précisant que la fraude fiscale jusqu’à 100 000 euros est traitée par l’administration et que les cas de fraude excédant 100 000 euros doivent être transmis par l’administration au ministère public. Des critères ont été définis et sont utilisés pour décider si une ordonnance pénale (l’équivalent néerlandais de la transaction belge) est possible.

En ce qui concerne le droit de veto de l’administration fiscale et la précision (l’imprécision) de la politique en la matière, le professeur Maus répond qu’un rapport de la Cour des comptes de 2010 sur le fonctionnement de l’ISI faisait également observer que l’on ignorait largement quels critères l’ISI utilisait pour transmettre des affaires au parquet. Selon l’orateur, cette critique est toujours d’actualité. Il ignore s’il existe des directives générales à ce sujet au sein de l’administration, objectif que visait pourtant la loi *una via*. Selon l’orateur, lorsque le ministère public constate une fraude fiscale par lui-même ou à la suite d’une plainte, il n’est jamais arrivé qu’il renonce aux poursuites et transmette simplement l’affaire à l’administration. En l’occurrence, des poursuites sont généralement engagées ou la conclusion d’une transaction est encouragée.

Concernant les intérêts de retard, le professeur Maus explique que lorsque l’administration règle une affaire de fraude fiscale relative à l’impôt sur les revenus et qu’elle prononce un accroissement d’impôt de 50 % ou plus, des intérêts de retard sont dus pour le passé. Si l’administration renvoie l’affaire au ministère public, aucune sanction administrative ne peut être prononcée en raison de l’approche “*una via*” et du principe “*non bis in idem*”, ce qui signifie qu’à ce moment-là, l’administration ne peut plus infliger d’accroissement d’impôt de plus de 50 % et qu’en d’autres termes, aucun intérêt de retard n’est dû pour le passé.

M. Damien Vandermeersch indique que c’est au législateur qu’il incombe de définir les critères établissant une criminalité financière grave et organisée. En l’absence de critères fixés par la loi, ce sera l’appréciation du juge qui sera déterminante. L’expérience du blanchiment montre à quel point un tel exercice est difficile. L’orateur est cependant demandeur de critères clairs, mais la difficulté est de savoir où tracer la ligne.

Bij een schulderkenningsprocedure mag geen rekening worden gehouden met de stukken wanneer er geen bekrachtiging is. Men kan ter zake dus afgaan op een voorbeeld. Ook de spreker is echter de mening toegedaan dat de stukken à *décharge* moeten kunnen worden gebruikt, want de betrokkene is soms te goeder trouw. Het lijkt echter onmogelijk om te doen alsof die procedure niet heeft plaatsgevonden, met name wegens de schorsing van de verjaringstermijn.

Betreffende de vraag of bij het opstarten van de procedure door het openbaar ministerie de verjaringstermijn moet worden gestuit dan wel geschorst, betoogt de heer Vandermeersch dat schorsing de volstrekt logische keuze zou zijn. Stuiting is uitgesloten, want indien de minnelijke schikking tijdens de secundaire termijn wordt overwogen, zou die optie onbruikbaar worden. De tijdsperiode waarin een andere optie wordt overwogen moet niet meetellen voor de verjaring van de strafvordering. Aldus kunnen ook verdragingsstrategieën worden voorkomen.

Met betrekking tot de motiveringseis maakt de spreker voorbehoud. Volgens hem moet het parket de elementen aandragen op basis waarvan de rechter met kennis van zaken een oordeel kan vellen. De spreker beklemtoont dat de wettigheid nu al volkomen wordt getoetst. Het gemeen recht vereist bovendien dat het bekrachtigingsvonnis in openbare zitting wordt uitgesproken.

Wanneer de bekrachtiging wordt geweigerd, zou op grond van het gemeen recht een beroep mogelijk moeten zijn. De inzet kan groot zijn en de inspanningen van het parket en van de beklaagde eveneens. Een beroepsmogelijkheid kan dus van belang zijn. Als men geen beroep wil toestaan, moet dat in de wet worden vermeld.

Voordat het parket die weg opgaat, moet het trouwens voldoende elementen hebben verzameld met betrekking tot de schuldvraag. Er moet een minimale overtuiging zijn wat de schuld betreft. De minnelijke schikking mag niet als pasmunt dienen voor twijfel. Naarmate het dossier solider is, zal ook de schikking beter zijn.

Aangaande de relatie tussen de onderzoeksrechter en het parket is de heer Vandermeersch van mening dat tussen hen een zekere hoffelijkheid moet bestaan. Op informeel vlak bestaan er nu al uitwisselingen en raadplegingen. Volgens hem hoeft dat niet noodzakelijk in detail in de wet te worden opgenomen.

Ingeval de schikking niet wordt uitgevoerd, is het openbaar ministerie verantwoordelijk, maar de rechter heeft een controle-mogelijkheid. Aangezien de schikking

Dans la procédure de reconnaissance de culpabilité, les pièces sont écartées en l'absence d'homologation. Il existe donc un modèle en la matière. L'orateur est cependant lui aussi d'avis que les pièces doivent pouvoir être invoquées à décharge, car la personne est parfois de bonne foi. Il semble néanmoins impossible de taire le processus, étant donné notamment la suspension de la prescription.

Sur la question de l'interruption ou la suspension de la prescription dès le moment où le ministère public met en route la procédure, M. Vandermeersch plaide pour la suspension qui est la logique même. On ne peut pas envisager une interruption, car, si la transaction est envisagée dans le délai secondaire, on ne pourrait alors plus l'utiliser. La période durant laquelle une autre option est envisagée ne doit pas compter dans la prescription de l'action publique. Une telle mesure permet aussi d'éviter des stratégies dilatoires.

L'orateur est réservé par rapport à l'exigence de motivation. A son sens, le parquet doit fournir les éléments qui permettent au juge de statuer en connaissance de cause. L'intervenant souligne qu'il y a déjà actuellement un contrôle de légalité plein et entier qui est réalisé. En outre, le jugement d'homologation doit être prononcé en audience publique en application du droit commun.

En cas de refus d'homologation, un appel devrait être possible en application du droit commun. Les enjeux peuvent être importants, tout comme l'investissement du parquet et du prévenu. Une voie de recours peut donc avoir un intérêt. Si on ne veut pas permettre l'appel, il faudrait alors l'indiquer dans la loi.

Par ailleurs, le parquet, avant de s'engager dans un tel processus, doit avoir réuni les éléments suffisants concernant la culpabilité. Il faut qu'il ait une certaine conviction de la culpabilité. La transaction ne doit pas être une monnaie d'échange pour le doute. La transaction sera d'autant meilleure que le dossier est solide.

Concernant la relation entre le juge d'instruction et le parquet, M. Vandermeersch est d'avis qu'une forme de courtoisie doit exister entre le parquet et le juge d'instruction. Informellement, il y a des échanges et des consultations qui existent déjà actuellement. Il n'est pas nécessaire à son sens de le prévoir en détails dans la législation.

En cas de non-exécution de la transaction, c'est la responsabilité du ministère public qui s'applique, mais le juge a une possibilité de contrôle. La transaction

een reden is voor het verval van de strafvordering, zal de rechter moeten nagaan of de strafvordering niet vervallen is. De beklaagde zal de stukken dan à *décharge* kunnen aanvoeren. Het onderzoeksgerecht zal de controle probleemloos kunnen uitvoeren. De spreker dringt opnieuw aan op het feit dat het parket slechts een minnelijke schikking zal voorstellen als het ervan overtuigd is dat de beklaagde de feiten heeft gepleegd. Dat is een kwestie van loyauté.

De heer Jan Swennen herhaalt dat de OVB van oordeel is dat met betrekking tot het statuut van de stukken, de ontworpen regeling van artikel 216*bis* van het Strafwetboek het vermoeden van onschuld mogelijkwijze aantast en tot tal van problemen aanleiding kan geven.

Er wordt een regeling uitgewerkt opdat, ofwel de bodemrechter, ofwel de raadkamer de proportionaliteit of de wettelijkheid van de minnelijke schikking beoordeelt. Vervolgens wordt gesteld dat als die rechter van oordeel is dat deze niet proportioneel zou zijn, de zaak teruggaat naar het openbaar ministerie. In voorkomend geval, wordt het lot van de stukken beschreven: de stukken kunnen niet meer ten laste van de verdachte worden aangewend, ze kunnen ook nooit meer gebruikt worden in een burgerlijke- of tuchtrechtelijke procedure. Deze regeling kan volgens de spreker dan ook aanleiding geven tot proceduremisbruiken in de zin dat als een verdachte in het kader van de onderhandelingen wil dat een bepaald stuk nooit meer tegen hem kan worden gebruikt, ervoor zal zorgen dat het stuk in kwestie wordt meegedeeld. Het betreffende stuk kan dan immers niet meer tegen hem worden gebruikt.

Bovendien voorziet het ontworpen artikel 216*bis* niet in de situatie waarbij de door de rechter bekrachtigde minnelijke schikking niet wordt uitgevoerd. Hij stelt dan ook voor om voor deze problemen in een aparte regeling te regelen.

Met betrekking tot de mogelijkheid om het maximumbedrag van de geldboeten voor fiscale fraude op te trekken, herinnert *de heer Cédric Bernes* eraan dat men niet uit het oog mag verliezen dat de in het kader van minnelijke schikkingen betaalde bedragen méér omvatten dan louter het bedrag van de geldboeten. Ook de ontweken belasting moet aan de Schatkist worden afgedragen. De bedragen kunnen dus veel hoger liggen dan de wettelijke maxima. Door die maxima niet te overschrijden, wordt het beginsel van de wettelijkheid van de straffen in acht genomen.

De vermelding in het strafregister kan een cliënt immers van een minnelijke schikking weerhouden. Wanneer de feiten echter bewezen zijn, het tot een

étant une cause d'extinction de l'action publique, le juge devra vérifier si l'action publique n'est pas éteinte. Les pièces pourront alors être invoquées à décharge par le prévenu. La juridiction d'instruction pourra exercer le contrôle sans difficulté. L'orateur insiste à nouveau sur le fait que le parquet ne proposera une transaction que s'il est convaincu que le prévenu a commis les faits. C'est une question de loyauté.

M. Jan Swennen répète que l'OVB estime qu'en ce qui concerne le statut des pièces, il se peut que les règles prévues dans l'article 216*bis* proposé du Code pénal portent atteinte à la présomption d'innocence, ce qui peut donner lieu à un certain nombre de problèmes.

Une des nouvelles règles permet au juge de fond ou à la chambre du conseil de contrôler la proportionnalité ou la légalité de la transaction pénale. Il est ensuite indiqué que si le juge estime qu'elle n'est pas proportionnelle, l'affaire est renvoyée au ministère public. Le cas échéant, le projet de loi détermine le sort des pièces: elles ne peuvent plus être utilisées à charge du suspect et elles ne peuvent plus non plus être utilisées dans le cadre d'une procédure civile ou disciplinaire. Selon l'orateur, cette réglementation peut dès lors donner lieu à des abus de procédure. En effet, lorsqu'un suspect souhaite, dans le cadre de négociations, qu'une certaine pièce ne puisse plus jamais être utilisée contre lui, il s'assurera que la pièce en question est incluse au dossier. Ainsi, elle ne pourra par la suite plus jamais être utilisée contre lui.

En outre, l'article 216*bis* proposé ne prévoit pas la situation dans laquelle la transaction pénale homologuée par le juge n'est pas exécutée. L'orateur propose dès lors de régler ces problèmes dans une réglementation distincte.

M. Cédric Bernes rappelle, concernant la possibilité d'envisager l'augmentation du maximum des amendes en matière de fraude fiscale, qu'il ne faut pas oublier que les montants payés dans le cadre de transactions ne sont pas uniquement les montants des amendes. L'impôt élué doit aussi être payé au Trésor public. Les montants peuvent donc être beaucoup plus importants que les maxima légaux. Ne pas aller au-delà de ces maxima vise à respecter le principe de légalité des peines.

La mention dans le casier judiciaire peut en effet constituer un frein dans l'hypothèse d'un processus de transaction pour un client. Cependant, lorsque les faits

proces komt en een veroordeling volgt, zal die vermelding hoe dan ook in het strafregister worden opgenomen. De minnelijke schikking is bedoeld om het risico op een veroordeling tot een zware straf te kunnen terugdringen. De minnelijke schikking maakt het mogelijk de burgerlijke partij veel sterker bij de zaak te betrekken. Sommige slachtoffers zijn bereid hun schadevergoeding te temperen om een proces te voorkomen.

De spreker meent dat de minnelijke schikking mogelijk moet zijn en moet worden overwogen voor alle soorten van dossiers, en niet enkel voor de grote fiscale-fraudedossiers. Men moet erop vertrouwen dat de parketten die procedure met mondjesmaat en doordacht zullen gebruiken. Momenteel stellen de parketten méér minnelijke schikkingen voor dan de advocaten.

Voorts bevestigt de spreker dat ten aanzien van het homologerende rechtcollege een volwaardig toezicht wordt uitgeoefend. De mogelijkheden inzake een minnelijke schikking zijn niet extensief, maar moeten binnen een wettelijk afgebakend scale van straffen blijven en de wetsbepalingen in acht nemen. Het wetsontwerp zal stroken met het arrest van het Grondwettelijk Hof nadat de door AVOCATS.be voorgestelde wijzigingen zullen zijn doorgevoerd.

Met betrekking tot de mogelijkheid om de verjaring van de strafvordering te schorsen, sluit de heer Bernès zich aan bij de heer Vandermeersch. Niettemin is behoedzaamheid geboden wanneer de procedure kan worden geschorst zodra ze door het openbaar ministerie wordt ingeleid. Niet alle beklagden worden immers bijgestaan door een advocaat, die hen erop zou kunnen wijzen dat het schikkingsverzoek, mocht het niet worden geweigerd, in dat geval de verjaring zou kunnen opschorten. Aangezien het onderzoek doorloopt tijdens de schorsingstermijn, zou die vertraging immers in de kaart kunnen spelen van het openbaar ministerie, dat dan meer tijd zou hebben om zijn onderzoek uit te voeren.

De bekrachtigingsbeslissing moet absoluut openbaar worden gemaakt: dankzij die bekendmaking kunnen de minnelijke schikkingen binnen een gerechtelijk arrondissement eenvormig worden gemaakt én kan worden nagegaan hoe een en ander evolueert op dat vlak. Zulks zou leiden tot een soort van regulering van de minnelijke schikkingen in gelijkaardige dossiers.

Met betrekking tot de bezorgdheden van de onderzoeksrechters lijkt het voldoende dat de onderzoeksrechter wordt verzocht advies uit te brengen over de voortgang van het onderzoek. Hij moet niet worden verzocht te adviseren over de evenredigheid van de in uitzicht gestelde bedragen, aangezien zijn onafhankelijkheid daardoor ernstig ter discussie zou kunnen worden gesteld.

sont avérés, il y aura de toute façon une mention dans le casier judiciaire en cas de procès et de condamnation. L'idée de la transaction est de pouvoir limiter le risque d'une condamnation importante. La transaction permet d'inclure et d'associer beaucoup plus la partie civile. Certaines victimes sont prêtes à réduire leur prétention d'indemnisation afin d'éviter d'aller au procès.

Selon l'orateur, la transaction doit être possible et envisagée pour tous types de dossiers et non uniquement les dossiers importants de fraude fiscale. Il faut gager de ce que les parquets vont l'utiliser avec parcimonie et intelligence. Actuellement, les propositions de transaction émanent davantage du parquet que des avocats.

Par ailleurs, l'orateur confirme qu'il y a un contrôle plein de la juridiction qui va procéder à l'homologation. Les possibilités de transaction ne sont pas extensives, elles sont balisées par des fourchettes de peine et les dispositions légales. Moyennant les quelques propositions d'amendements proposés par AVOCATS.be, le projet répond à l'arrêt de la Cour constitutionnelle.

Concernant la possibilité de suspendre la prescription de l'action publique, M. Bernès rejoint l'avis de M. Vandermeersch. Cependant, il faut faire attention si on prévoit la suspension dès le moment où le ministère public met en route la procédure. En effet, tous les prévenus ne sont pas assistés d'un avocat qui pourrait leur indiquer que la demande de transaction pourrait, dans cette hypothèse, suspendre la prescription si elle n'est pas refusée. L'enquête se poursuivant durant la suspension, on pourrait y avoir en effet un argument dilatoire en faveur du ministère public qui aurait besoin de plus de temps pour mener son enquête.

La publicité de la décision d'homologation est indispensable. Cela permettra d'uniformiser et de voir au sein d'un arrondissement judiciaire vers quoi on va au niveau des transactions. Cela donnerait une espèce de régulation des transactions dans des dossiers similaires.

Concernant les inquiétudes des juges d'instruction, le fait de demander au juge d'instruction un avis sur l'état d'avancement de l'enquête semble suffisant. Il ne faut pas lui demander d'avis sur la proportionnalité des montants envisagés car cela pourrait être très problématique par rapport à son indépendance.

Wat het gebruik van de tijdens de schikkingsprocedure aangebracht stukken betreft, kan worden bepaald dat alle stukken uit het dossier worden verwijderd wanneer de minnelijke schikking niet wordt bekrachtigd, zoals bij het schuldig pleiten. De beklaagde kan nog steeds alle elementen inzetten die hij nuttig acht voor zijn verdediging, en het parket kan eveneens de nuttig geachte elementen à décharge gebruiken.

Met betrekking tot het beleid van de belastingadministratie beklemtoont de spreker dat deze administratie zich vrij onverzettelijk opstelt. Voordat het Grondwettelijk Hof een arrest had gewezen dat aan de mogelijkheden tot minnelijke schikking in strafzaken een einde maakte, nam de administratie in de belangrijke dossiers waarin een minnelijke schikking wordt toegepast kennelijk soms heel ruim de tijd om op de minnelijke-schikkingsprocedure te reageren, of stelde ze buitensporige schadeloosstellings- of terugbetalingseisen die de minnelijke-schikkingsregelingen konden bemoeilijken of zelfs verhinderen.

Tot slot achten sommige advocaten het mogelijk hoger beroep in te stellen tegen de beslissing tot niet-bekrachtiging van een minnelijke schikking, op grond van de gemeenrechtelijke bepalingen. Via het hof van beroep zou een beslissing tot niet-bekrachtiging eventueel kunnen worden herzien. In het andere geval, met name wanneer tegen een bekrachtigde beslissing hoger beroep wordt ingesteld, rijst de vraag of daarover moet worden geoordeeld door de rechter in eerste aanleg, dan wel of de zaak door het hof van beroep kan worden beslecht. In die gevallen zou het mogelijk moeten zijn ook nog op beroepsniveau tot een schikking over te gaan.

Concernant l'utilisation des pièces produites dans le cadre du processus de transaction, la solution est de prévoir l'écartement de toutes les pièces du dossier si la transaction n'est pas homologuée, comme dans le plaider coupable. Le prévenu a encore la possibilité d'utiliser tout ce qu'il estime utile dans le cadre de sa défense, et le parquet peut aussi utiliser les éléments à décharge qu'il estime utiles.

Sur la politique de l'administration fiscale, l'orateur souligne que cette dernière est relativement dure en affaires. On constate que dans les dossiers importants où il est fait application de la transaction pénale, avant l'Arrêt de la Cour Constitutionnelle mettant fin aux possibilités de transaction, l'administration mettait parfois beaucoup de temps pour réagir au processus transactionnel ou valorisait des prétentions d'indemnisation ou de remboursement démesurées qui pouvaient mettre en difficulté voire empêcher les processus transactionnels.

Enfin, certains avocats estiment qu'il est possible d'interjeter appel d'une décision de non homologation d'une transaction selon les dispositions du droit commun. Une saisine de la cour d'appel permettrait éventuellement de réformer une décision de non homologation. Dans le cas inverse, soit un appel d'une décision homologuée, va-t-on revenir devant le juge d'instance ou va-t-on avoir une possibilité d'évocation devant la cour d'appel? Il faudrait dans ces hypothèses prévoir la possibilité de transiger même en degré d'appel.